ROMAN ISTORIC

VĂLUL PROFEŢIILOR

STEVEN SAYLOR

Steven Saylor

Vălul profeţiilor

Traducere din limba engleză Veronica Şerbănoiu

Editura ALLFA

A MIST OF PROPHECIES
2002

Steven Saylor s-a născut în 1956, în Statele Unite ale Americii, şi a studiat istorie şi limbi clasice la University of Texas din Austin. Este aclamatul autor al seriei de douăsprezece romane Roma Sub Rosa, o istorie secretă a Romei antice sub Cicero, Caesar şi Cleopatra, văzută prin ochii lui Gordianus Descoperitorul. Cărţile lui au fost traduse în douăzeci şi una de limbi şi au fost incluse pe listele de bestselleruri ale unor publicaţii de prestigiu, iar autorul a apărut în documentare difuzate la nivel internaţional pe History Channel, în calitate de expert în politica şi viaţa romană.

Lunile romane

Januarius (Ianuarie, 29 zile)
Februarius (Februarie, 28 zile)
Martius (Martie, 31 zile)
Aprilis (Aprilie, 29 zile)
Maius (Mai, 31 zile)
Junius (Iunie, 29 zile)
Quinctilis (Iulie, 31 zile)
Sextilis (August, 29 zile)
September (Septembrie, 29 zile)
October (Octombrie, 31 zile)
November (Noiembrie, 29 zile)
December (Decembrie, 29 zile)

Calende: prima zi a lunii
None: a cincea sau a şaptea zi a lunii
Ide: a treisprezecea sau a cincisprezecea zi a lunii

Cronologie

Povestea debutează pe data de 9 august 48 î.Hr.
O parte dintre datele menţionate mai jos sunt ipotetice. Înregistrările care fac menţiune la Casandra sunt fictive.

82 – 80 Î.Hr. Sulla devine dictator absolut al Romei.
73 Î.Hr. Vestala Fabia este acuzată pentru că şi-a încălcat jurământul de castitate cu Catilina. Spartacus începe marea răscoală a sclavilor, înăbuşită în anul următor.
63 Î.Hr. Cicero serveşte drept consul; înăbuşeşte conspiraţia lui Catilina.
56 Î.Hr. Aprilie: Marcus Caelius este acuzat de crimă, Cicero fiindu-i apărător; Clodia se află în spatele acuzaţiei.
55 Î.Hr. *18 noiembrie:* Milo se căsătoreşte cu Fausta.
52 Î.Hr. *18 ianuarie:* Clodius este asasinat.
Aprilie: Milo este acuzat de uciderea lui Clodius, iar Cicero îi este apărător şi Marc Antoniu reprezintă acuzarea; este condamnat şi fuge la Massilia.
49 Î.Hr. *11* sau *10 ianuarie:* Cezar traversează Rubiconul.
17 martie: Pompei fuge în Grecia străbătând Marea Adriatică.
19 mai: fiica lui Cicero, Tullia, dă naştere unui prunc care moare la scurt timp după aceea.
7 *iunie:* Cicero părăseşte Italia ca să i se alăture lui Pompei în Grecia.
2 august: oştirile lui Pompei capitulează în Spania în faţa lui Cezar. *Octombrie:* Massilia se predă lui Cezar, care-i amnistiază pe toţi exilaţii romani, cu excepţia lui Milo. Cezar se întoarce la Roma ca să accepte dictatura timp de unsprezece zile, dinadins ca să conducă alegerile; Caelius este ales pretor. *Noiembrie:* Veştile despre moartea lui Curio în Africa ajung până la Roma, la urechile lui Cezar.
48 Î.Hr. *5 ianuarie:* Cezar traversează Marea Adriatică.
Sfârşitul lui februarie: Caelius îşi înalţă tribunalul alături de al lui Trebonius şi porneşte o răzmeriţă.
Sfârşitul lui martie: Antoniu traversează Marea Adriatică ca să se întâlnească cu Cezar. Caelius porneşte o a doua răzmeriţă.
Aprilie: Pompei şi Cezar încep operaţiunile militare la Dyrrachium. Senatul invocă Decretul Final împotriva lui Caelius. Milo fuge din Massilia şi se reîntoarce în Italia.

17 iulie: Pompei aproape că depăşeşte numeric forţele armate ale lui Cezar la Dyrrachium. Cezar decide să se retragă. Teatrul bătăliei se mută în interiorul Tessaliei.
5 august (nonele lui Sextilis): Casandra este ucisă.
9 august: Casandra este îngropată. Cezar şi Pompei se angajează în bătălie lângă oraşul Pharsalus din Tessalia.

Casandra:

Apollo, Apollo!
Stăpânul căilor, distrugătorul meu, m-ai nimicit încă o dată, şi pe de-a-ntregul.

***

Corul:
După bezna graiului ei mă îndrept tulburat sub vălul profeţiilor.

— Eschil, *Agamemnon* 1080-82; 1112-13

I

Ultima oară când am văzut-o pe Casandra…

Eram pe punctul de a rosti: ultima oară când am văzut-o pe Casandra a fost în ziua morţii sale. Însă ar fi neadevărat. Ultima oară când am văzut-o – cu privirea pierdută pe chipul ei, degetele-mi alergându-i peste părul său de aur, cutezând să-i ating obrazul rece – a fost în ziua funeraliilor sale.

Eu am fost cel care am făcut toate pregătirile. Nu exista nimeni care să se ocupe de asta. Nimeni nu venise să-i revendice trupul.

Eu îi spun Casandra, însă acesta nu era numele ei, bineînţeles. Niciun părinte nu i-ar fi dat vreodată copilului său un asemenea nume blestemat, nu mai mult decât Medeea sau Meduza ori Ciclop. Şi niciun stăpân nu i-ar fi dat un asemenea nume nenorocos sclavului său. Ceilalţi o strigau Casandra datorită darului deosebit cu care ei credeau că-i înzestrată. Precum originala Casandra, prinţesa condamnată din Troia antică, se părea că şi Casandra noastră era capabilă de a prezice viitorul. Prea puţin bine a făcut acest dar blestemat oricărora dintre femeile care au purtat acest nume.

Ea îşi spunea cum o botezaseră alţii, Casandra, zicând că nu mai era în stare să-şi amintească numele ei adevărat ori cine erau părinţii săi sau de unde venea. Unii considerau că zeii îi oferiseră scăpărări ale viitorului drept recompensă pentru că-i prădaseră trecutul.

Cineva îi jefuise darul. Cineva suflase în flacăra care ardea înăuntrul ei şi o făcea să emane o strălucire lăuntrică aşa cum n-am mai văzut la niciun alt muritor. Cineva a ucis-o pe Casandra.

După cum am spus, mie îmi revenise sarcina de a face pregătirile de înmormântare. Niciun prieten sau iubit scandalizat, niciun părinte ori frate sau soră mâhnită nu s-a oferit ca să-i pretindă trupul. Tânărul care fusese unicul ei tovarăş, mutul pe care ea îl botezase Rupa – păzitor, servitor, rudă, amant? — dispăruse când ea a fost ucisă.

Timp de trei zile cadavrul ei s-a odihnit pe un catafalc din vestibulul locuinţei mele de pe colina Palatină. Cei care-o îmbălsămaseră o înfăşuraseră în alb şi o înconjuraseră cu ramuri de pin ca să parfumeze aerul. Ucigaşul ei nu făcuse nimic să-i distrugă frumuseţea – otrava o ucisese. Golită de culoare, obrajii netezi ai Casandrei şi buzele sale gingaşe căpătaseră o nuanţă cerată, opalescentă, ca şi cum ar fi fost sculptată în marmură albă translucidă. Părul care-i încadra chipul arăta precum aurul forjat, rece şi dur la pipăit.

Pe timpul zilei, iluminată de razele soarelui care se revărsau prin luminatorul atriumului arăta la fel de vie precum o statuie din marmură albă. Însă în fiecare noapte, când toţi servitorii dormeau, mă fofilam din patul soţiei mele şi mă furişam până în vestibul ca să mă uit îndelung la trupul Casandrei. Existau clipe – momente stranii care se petrec doar la miezul nopţii, când mintea este ostenită şi lumina pâlpâitoare a lămpilor joacă feste ochilor unui bătrân – când abia de-ţi venea să crezi că trupul de pe catafalc ar fi putut aievea să aparţină unei moarte. Lumina lămpii vărsa o strălucire călduţă pe chipul Casandrei. În păr îi sclipeau puncte luminoase roşii şi galbene. Îţi dădea impresia că în orice clipă ar fi putut să deschidă ochii şi să-şi depărteze buzele ca să-şi tragă la repezeală respiraţia. Odată chiar am îndrăznit să-mi ating buzele de ale ei, însă m-am retras cutremurându-mă, căci erau reci şi indiferente întocmai ca ale unei statui.

Pe uşă am aşezat o coroană neagră. Asemenea coroane sunt, într-un sens, un avertisment ce-i alertează pe ceilalţi de prezenţa morţii în locuinţă, însă, în alt sens, aceştia o interpretează ca pe o invitaţie: veniţi, prezentaţi-vă ultimele respecte. Însă nici măcar un vizitator nu a venit să vadă trupul Casandrei. Nici măcar vreunul dintre acei clevetitori vicioşi n-au venit să ne bată la cap, genul care face turul oraşului căutând coroane şi ciocănind pe la uşile oamenilor pe care nu i-a cunoscut în viaţa lui, doar ca să arunce o privire la cel mai recent cadavru şi să poată să-şi dea cu părerea despre manopera celor care l-au îmbălsămat. Eu singur am jelit-o pe Casandra.

Poate că, mi-am zis, moartea şi ceremoniile funerare deveniseră prea insipide la Roma, ca trecerea în nemurire a unei singure femei de origine necunoscută, despre care toţi credeau că e la fel de nebună – ei bine, la fel de nebună precum Casandra – să mai incite vreun interes, întreaga omenire era dată peste cap de un război civil care făcea ca toate celelalte conflicte din istoria umanităţii să pară total neînsemnate. Pe uscat şi pe mare soldaţii mureau cu sutele şi miile. Soţiile deznădăjduite se iroseau în uitare. Datornicii ruinaţi erau găsiţi spânzurând de grinzi. Speculanţii lacomi erau înjunghiaţi în somn. Totul căzuse în ruină, iar viitorul promitea doar şi mai multă moarte şi suferinţă la un nivel nemaicunoscut până atunci de umanitate. Frumoasa Casandra, care bântuise pe străzile Romei recitând strident profeţii nebuneşti, era moartă – şi nimănui nu-i păsa destul cât să vină şi să-i vadă trupul.

Şi totuşi, cuiva îi păsase suficient cât să o ucidă.

Când perioada doliului s-a isprăvit, i-am convocat pe cei mai vânjoşi dintre sclavii locuinţei mele ca să ridice catafalcul pe umeri. Membrii casei mele formau cortegiul funerar, mai puţin soţia mea, Bethesda, care fusese suferindă o bună bucată de timp şi în acea zi nu era suficient de întremată cât să iasă. În locul ei, fiica mea, Diana, păşea alături de mine, iar lângă ea mergea soţul său, Davus.

Înapoia noastră ne urma fiul meu, Eco, cu soţia lui, Menenia, şi gemenii lor bălai, acum destul de mărişori, în vârstă de unsprezece ani, cât să înţeleagă caracterul sumbru al evenimentului. Hieronimus massilianul, care sălăşluia în casa mea de anul trecut, de când sosise la Roma, participa şi el; suferise mult în viaţa lui şi cunoştea durerea de a fi proscris, prin urmare cred că simţea o legătură naturală de compasiune faţă de Casandra. Urmau sclavii locuinţei mele, puţini la număr, printre ei fraţii Androcles şi Mopsus, ceva mai măricei decât copiii lui Eco. De data asta, simţind gravitatea ocaziei, se comportau ca atare.

Şi ca totul să fie îndeplinit după cum se cuvine, am angajat muzicanţi să conducă procesiunea. Interpretau un cântec jalnic, unul suflând într-un corn, iar celălalt într-un fluier, în timp ce al treilea zgâlţâia o zornăitoare din bronz. Vecinii mei din casele falnice de pe colina Palatină i-au auzit sosind de la distanţă şi fie şi-au tras obloanele, iritaţi de gălăgie, fie le-au deschis, curioşi să arunce o privire alaiului funerar.

După muzicanţi veneau bocitoarele năimite. Am stabilit să fie patru, numărul maxim pe care mi-l permiteam ţinând cont de situaţia mea financiară, deşi acestea îşi ofereau ieftin serviciile. La Roma nu duceai lipsă de femei care se puteau inspira din propriile lor tragedii ca să verse lacrimi pentru o femeie pe care nu o cunoscuseră niciodată. Acestea patru mai lucraseră împreună şi în alte ocazii şi interpretau cu un profesionalism admirabil. Tremurau şi plângeau, şovăiau şi se clătinau pe picioare, însă niciodată nu se ciocneau, se trăgeau de părul încâlcit şi psalmodiau cu rândul refrenul faimosului epitaf al dramaturgului Naevius: „Dacă moartea oricărui muritor întristează inimile, nemuritorii, zei din ceruri, probabil că plâng la moartea acestei femei…'”

După aceea venea mimul. Am chibzuit dacă să angajez unul, însă până la urmă s-a dovedit a fi potrivit. Mi s-a spus că provenea din Alexandria şi că era cel mai bun din Roma pentru genul ăsta de treabă. Purta o mască cu trăsături feminine, o perucă blondă şi o tunică albastră întocmai cum purta Casandra. Eu însumi l-am instruit să mimeze umbletul şi manierele Casandrei. În cea mai mare parte gesturile lui erau prea vaste şi generice, însă de atâtea ori, fie din întâmplare ori plănuit, mă izbea cu atitudinea lui care o condensa într-o stranie măsură pe Casandra şi mă făcea să mă înfior.

Mimilor mortuari li se acordă de obicei o vastă libertate de a-şi caricaturiza şi satiriza cu blândeţe subiectul, însă eu am interzis asta; una e să schiţezi o parodie drăgăstoasă a unui patriarh decedat ori a unei figuri publice, însă despre viaţa Casandrei se ştiau prea puţine ca să ofere vreo sursă de umor. Totuşi, mimul nu ar fi putut să ne dăruiască un portret de-al ei fără să imite unul din lucrurile pe care toată lumea şi-l va aminti despre ea: izbucnirile ei profetice. Astfel, adesea, se zvârcolea şi se învârtea, apoi îşi arunca capul pe spate slobozind un vaiet

bizar, fără vlagă. Nu era o imitaţie fidelă a originalului, doar o aluzie – nici măcar pe departe la fel de înspăimântătoare sau stranie precum adevăratele episoade de posedare de către zei ale Casandrei – însă era suficient de apropiat cât să determine pe orice spectator, care o văzuse vreodată pe Casandra proorocind în Forum sau în vreo piaţă publică, să clatine din cap şi să-şi spună: *„Deci* aceea *este cea care zace sub catafalcul mortuar.”* Imediat după mim venea însăşi Casandra, purtată pe sus şi pitită printre florile proaspete şi crengile perene, cu braţele încrucişate pe piept şi ochii închişi ca şi cum ar fi dormit. După Casandra mergeau membrii familiei mele, mărşăluind într-o procesiune solemnă pentru o femeie pe care niciunul dintre ei, cu excepţia mea, nu o cunoscuse în fapt.

Păşirăm încetişor pe lângă casele impozante de pe Palatină şi apoi coborârăm în regiunea Subura, unde străzile strâmte forfoteau de viaţă. Chiar şi în aceste zile ticăloase, când oamenii îi batjocoreau pe zei, iar zeii ne luau în schimb în zeflemea, locuitorii îşi aduceau omagiile când trecea un cortegiu mortuar. Încetau ciorovăiala, pălăvrăgeala ori târguiala, îşi închideau gurile şi se dădeau de-o parte ca să lase mortul şi pe cei îndoliaţi să treacă.

Adeseori, în timp ce un cortegiu funerar îşi croieşte calea prin Roma, ceilalţi se alătură alaiului, dornici să-şi aducă omagiile, ţinându-se în urma familiei şi adăugându-se şirului. Aceasta se întâmpla întruna la funeraliile celor faimoşi şi influenţi şi deseori chiar şi la cele ale celor umili, dacă fuseseră foarte cunoscuţi şi plăcuţi în comunitate. Dar în ziua aceea, nimeni nu ni s-a alăturat.

Ori de câte ori aruncam o privire peste umăr, vedeam numai un spaţiu gol în spatele ultimei persoane din cortegiul nostru şi apoi mulţimea închizând rândurile în urma noastră, îndepărtându-şi atenţia de la spectacolul în mişcare şi reluându-şi treburile lor.

Şi, cu toate acestea, fuseserăm observaţi şi cineva ne urma – cum aveam să descopăr curând.

După o vreme, am ajuns la Poarta Esquilin. Trecând prin portalurile ei, păşeam din oraşul viilor în cel al morţilor. Răsfirându-se peste coastele dealurilor blând povârnite, cât vedeai cu ochii, se afla cimitirul public al Romei. Aici, mormintele neinscripţionate ale sclavilor şi cavourile modeste ale cetăţenilor de rând erau îngrămădite unele într-altele. Înmormântarea noastră nu era singura din ziua aceea. Ici şi colo, dâre de fum de la rugurile mortuare se ridicau în aer, înmiresmând necropola cu mirosurile de lemn şi carne arsă.

Un pic mai departe de drum, pe vârful unui deluşor, rugul funerar fusese deja pregătit pentru Casandra. În timp ce catafalcul a fost culcat pe el, iar cei care ţineau flacăra s-au năpustit să zgândăre focul, eu am păşit în templul lui Venus Libitina unde se ţine evidenţa morţilor.

Scribul care m-a escortat fu servil şi ursuz din clipa în care şi-a trântit registrul pe tejgheaua care ne separa. I-am spus că vreau să înregistrez un deces. El a deschis dipticul cu balamale din lemn şi tăbliţe din ceară încrustate şi a săltat stilusul.

— Cetăţean, sclav ori venetic? m-a întrebat tăios.

— Nu sunt sigur.

— Nu sunteţi sigur? Mă privea de parcă intrasem în templu cu intenţia clară de a-i irosi timpul.

— Nu am cunoscut-o cu adevărat. Se pare că nimeni nu a cunoscut-o.

— Nu face parte din membrii familiei voastre?

— Nu. Eu doar particip la funeraliile ei pentru că…

— O străină atunci, care vizitează oraşul?

— Nu sunt sigur.

A trântit registrul la loc fluturându-şi stilusul spre mine.

— Atunci pleacă de-aici şi nu te mai întoarce până când nu *eşti* sigur.

M-am întins peste tejghea şi l-am înşfăcat cu pumnul de tunică.

— A murit acum patru zile, aici, în Roma, şi îi vei consemna decesul în registru.

Copistul se albise.

— Negreşit, scheună acesta.

Numai pe măsură ce slăbeam strânsoarea mi-am dat seama cât de tare îl sugrumasem de tunică. Faţa i se înroşise şi abia după un moment şi-a dres răsuflarea. Dădu o reprezentaţie de reafirmare a propriei demnităţi, îndreptându-şi tunica şi netezindu-şi părul pe spate. Cu o minuţiozitate grozavă, şi-a deschis registrul şi a apăsat stilusul pe ceară.

— Numele decedatei? întrebă el cu vocea spartă. Tuşise ca să-şi dreagă vocea.

— Nu sunt sigur, i-am răspuns.

Gura îi tresărea. Şi-a muşcat limba. Îşi ţinea privirea în registru.

— Cu toate acestea trebuie să trec un nume.

— Trece Casandra.

— Foarte bine. Străpunse fragil literele în ceara dură. Locul de origine?

— Ţi-am spus, nu ştiu.

A pocnit din limbă.

— Dar trebuie să trec *ceva*. Dacă era cetățeană romană, trebuie să-i ştiu numele de familie; iar dacă era căsătorită, numele soţului ei. Dacă era venetică, trebuie să ştiu de unde provine. Dacă era sclavă…

— Atunci scrie „origine necunoscută”.

A deschis gura să vorbească, apoi s-a gândit mai bine.

— Cât se poate de neregulamentar, bodogăni el scriind ceea ce-i spusesem. Presupun că nu-i cunoaşteţi data naşterii?

M-am uitat urât la el.

— Înţeleg. „Data naşterii necunoscută”, atunci. Şi data decesului? Acum patru zile, aţi spus?

— Da. A murit la nonele lui Sextilis.

— Şi cauza morţii?

— Otravă, am zis printre dinţi. A fost otrăvită.

— Înţeleg, spuse el, fără să fie vreun pic mişcat şi mâzgălind la repezeală. Cu un nume precum Casandra, rosti el în barbă, ai crede că şi-a prevăzut-o. Şi care este numele *dumneavoastră*? Am nevoie de el ca să finalizez înregistrarea.

Am simţit un alt impuls de a-l lovi, însă m-am abţinut.

— Gordianus, zis Descoperitorul.

— Prea bine, atunci. Uitaţi, am scris însemnarea întocmai cum aţi dorit. „Numele decedatei: Casandra. Familia şi starea civilă necunoscute. Data naşterii necunoscută. Moartă prin otrăvire la nonele lui Sextilis, în anul Romei 706. Anunţată de Gordianus, zis Descoperitorul.” Vă mulţumeşte, cetăţene?

Nu am zis nimic şi m-am îndepărtat către stâlpii care flancau intrarea. L-am auzit bombănind în urma mea:

— Descoperitorul, deh? Poate că ar trebui să descopere cine a otrăvit-o…

Am coborât treptele templului şi m-am întors spre rugul funerar, cu privirea aţintită în pământ, fără să văd nimic. Când m-am apropiat, am simţit dogoarea focului; şi când în cele din urmă mi-am înălţat ochii, am zărit-o pe Casandra în mijlocul flăcărilor. Catafalcul îi fusese ridicat vertical, ca alaiul funerar să poată vedea ultimele momente ale existenţei sale fizice. Muzicanţii îşi accelerară tempoul de la un ritm funebru la o tânguire pătrunzătoare. Bocitoarele năimite căzură în genunchi, începând să izbească cu pumnii în ţărână, ţipând şi jelind.

O rafală de vânt a biciuit dintr-o dată flăcările care se înălţară. Mugetul focului era întrerupt de pârâituri, trosnituri şi sfârâieli. **În** timp ce priveam, flăcările o mistuiau treptat, încreţindu-i părul, veştejindu-i şi prăjindu-i carnea, transformând totul în negru, distrugându-i frumuseţea pentru totdeauna. Vântul mi-a suflat fum în ochi, înţepându-i, năpădindu-i de lacrimi. Am încercat să privesc în altă parte – voiam să mă uit în altă parte – însă nu am putut. Până şi spectacolul ăsta teribil constituia pentru încă o clipă, o ultimă şansă de a o mai privi pe Casandra.

Mi-am strecurat mâna în togă şi am tras afară o zăbală confecţionată din piele. Aparţinuse Casandrei; era singurul dintre bunurile ei care încă mai dăinuia. Am strâns-o un moment în palmă, apoi am azvârlit-o în flăcări.

Am simţit prezenţa Dianei alături de mine, apoi atingerea mâinii sale pe braţul meu.

— Tată, uite.

În cele din urmă mi-am smuls privirea de pe rugul funerar. Priveam absent chipul fiicei mele. Ochii ei – atât de scumpi, atât de vii – i-au întâlnit pe ai mei, apoi s-au întors în altă parte. I-am urmat privirea. Nu mai eram singuri. Veniseră şi alţii să fie martori la sfârşitul Casandrei. Probabil că sosiseră cât timp mă aflasem în templu sau mă holbam la flăcări. Grupurile separate stăteau binişor departe de foc, împrăştiate într-un semicerc în spatele nostru. În total erau şapte cortegii. M-am uitat şi eu la fiecare, cu greu venindu-mi a crede ceea ce vedeam.

Şapte dintre cele mai înstărite, mai influente şi mai remarcabile femei din Roma veniseră la cimitir ca să o vadă pe Casandra arzând. Nu se alăturaseră procesiunii mortuare publice, totuşi iată-le aici, fiecare femeie aşezată într-o lectică înconjurată de propriu-i cortegiu de rude, paznici şi purtători de lectici, niciuna dintre ele neavând cunoştinţă de prezenţa celeilalte, toate păstrând distanţa faţă de noi şi de celelalte, fiecare privind lung şi fără ezitare drept înainte la rugul funerar.

Le-am trecut în revistă, privind de la stânga la dreapta.

Prima era Terentia, pioasa, întotdeauna corecta soţie a lui Cicero. Soţul fiindu-i plecat în Grecia ca să-i ţină parte lui Pompei în războiul civil, se spunea că Terentia era chinuitor presată să o scoată la capăt şi, de fapt, lectica ei era cea mai modestă. Draperiile care înconjurau lada nu mai erau albe, ci de un cenuşiu ponosit, zdrenţuite din loc în loc. Însă lectica ei era şi cea mai încăpătoare şi, trăgând cu coada ochiului, am zărit alte două femei înăuntru cu ea. Una era fiica ei, Tullia, lumina ochilor lui Cicero. Cealaltă era mai departe în umbră, însă după îmbrăcămintea şi pieptănătura ei caracteristice, am văzut că era o vestală virgină. Fără nici o îndoială că era Fabia, sora Terentiei, care în tinereţe aproape că a dat ochii cu propriu-i sfârşit pentru că şi-a încălcat jurământul sacru al castităţii.

În lectica următoare am văzut-o pe Antonia, verişoara şi soţia lui Marc Antoniu, mâna dreaptă a lui Cezar. Cât timp Cezar fusese plecat să lupte contra rivalilor lui în Spania, Antoniu fusese însărcinat să conducă Italia. Acum amândoi bărbaţii plecaseră în nordul Greciei ca să se lupte cu Pompei. Se zicea că Antonia era o femeie foarte atrăgătoare. Nu am întâlnit-o niciodată oficial şi era posibil să n-o fi recunoscut de n-ar fi fost capetele leilor din bronz ce fuseseră aşezaţi deasupra suporturilor din fiecare colţ al lecticii sale. Capul de leu era simbolul lui Antoniu.

Prezenţa ei era cu atât mai remarcabilă datorită femeii a cărei lectică se afla alături în semicerc. Oricare roman ar fi recunoscut lada de un verde ţipător decorată cu canafi trandafirii cu auriu, căci Cytheris, actriţa, întotdeauna a dat

câte o reprezentaţie din sosirile şi plecările ei. Era metresa lui Antoniu şi nu făcuse niciun secret din faptul că, în timp ce guverna Roma în absenţa lui Cezar, călătorise prin toată Italia cu ea. Oamenii o numeau dublura soţiei. Cytheris era vestită pentru frumuseţea ei, deşi eu personal nu o văzusem niciodată suficient de aproape cât să o studiez amănunţit. Cei care o văzuseră jucând în spectacolele de pantomimă pentru stăpânul ei de dinainte, Volumnius bancherul, spuneau că e şi talentată, capabilă să trezească prin cele mai subtile gesturi şi expresii o gamă largă de răspunsuri ale auditoriului ei – cel puţin dorinţa trupească. Ea şi Antonia nu au aruncat nici măcar o ocheadă în direcţia celeilalte, în aparenţă indiferente una faţă de alta.

M-am uitat la următoarea lectică, care era drapată în nuanţele albastrului cel mai închis şi negrului adecvate pentru doliu şi am recunoscut-o pe Fulvia, de două ori văduvă. Prima oară fusese căsătorită cu Clodius, politicianul radical şi agitatorul gloatelor. După uciderea lui de acum patru ani, pe Via Appia, şi haosul care i-a urmat – începutul sfârşitului Republicii, căci retrospectiv aşa părea – Fulvia se recăsătorise în cele din urmă, unindu-şi bogăţiile cu cele ale tânărului şi iubitului locotenent al lui Cezar, Gaius Curio. Doar cu câteva luni în urmă, din Africa venise vestea despre sfârşitul nenorocit al lui Curio; capul lui devenise trofeu pentru regele Juba. Unii o numeau pe Fulvia cea mai ghinionistă femeie din Roma, însă întâlnind-o, mi-am dat seama că deţinea un suflet neîmblânzit. Cu ea în lectică şedea mama sa, Sempronia, de la care Fulvia moştenise acest suflet.

Pe măsură ce-mi mutam ochii pe ocupanta următoarei lectici, distonanţele se multiplicau. Acolo, stând întinsă în mijlocul mormanelor de perne într-o postură voluptoasă tipică, se afla Fausta, fiica de o promiscuitate notorie a dictatorului Sulla. La treizeci de ani după moartea lui, amintirea domniei sale scurte, îmbibată în sânge, încă mai bântuia Roma. (Cineva prezisese că oricine va triumfa în bătălia din prezent, Cezar ori Pompei, va urma exemplu nemilos al lui Sulla şi va alinia în Forum capetele inamicilor lui.) Stafia lui Sulla bântuia Forumul, şi se spunea că fiica lui Sulla se abătea pe la cele mai desfrânate sindrofii din oraş. Fausta era în continuare căsătorită, deşi doar cu numele, cu Milo, conducătorul surghiunit al gloatelor, singurul exilat politic pe care Cezar l-a exclus în mod expres de pe lista generoasă de amnistieri pe care a publicat-o înainte de a părăsi Roma. Crima impardonabilă a lui Milo o reprezenta uciderea cu patru ani în urmă a rivalului său de moarte, Clodius, pe Via Appia. Dacă e să ne luăm după tribunal, soţul Faustei a făcut-o (pentru prima oară) văduvă pe Fulvia. Cele două femei erau conştiente una de prezenţa celeilalte? Dacă erau, nu lăsau să se întrevadă niciun indiciu, nu mai mult decât o făceau Antonia şi Cytheris. În acel moment, Milo se afla pe de-a-ntregul în mintea fiecăruia, căci

fugise din exil şi se auzise că punea pe picioare o insurecţie în regiunile rurale. Ce ştia Fausta despre asta? De ce se afla aici, la înmormântarea Casandrei?

Alături de lectica Faustei, înconjurat de cel mai mare alai de paznici, se afla un baldachin splendid cu pari din fildeş şi draperii albe ale căror fir din aur strălucea, tivite cu o fâşie purpurie. Era lectica soţiei marelui Cezar, Calpurnia. Acum că Marc Antoniu părăsise Roma ca să lupte alături de Cezar, mulţi credeau că în absenţa lui Cezar, ochii şi urechile acestuia era Calpurnia. Cezar se căsătorise cu ea cu zece ani în urmă, pur şi simplu pentru avantajele politice, spuneau unii, căci în Calpurnia găsise o femeie care să fie pereche propriilor sale ambiţii. Se zicea că era o femeie neobişnuit de îndărătnică care n-avea vreme de superstiţii. De ce venise să asiste la înmormântarea unei profete moarte?

Mai rămăsese o lectică, un pic mai departe de celelalte. Când privirea mi-a căzut asupra ei, inima mi-a sărit din piept. Ocupantele ei nu puteau fi văzute, mai puţin un deget care bătea uşurel draperiile trase atât cât să poată zări afară. Însă cunoşteam acea lectică, cu vărgile ei roşii şi albe, mult prea bine. Acum opt ani ocupanta ei fusese una dintre cele mai populare femei din Roma, faimoasă pentru extravaganţa şi jovialitatea ei. Dar apoi şi-a târât fostul tânăr amant prin tribunal şi a făcut grava greşeală de a se contrazice cu Cicero. Rezultatul a fost dezastruoasa sa umilire publică din care nu şi-a mai revenit niciodată. După aceea, fratele ei (unii spun că un amant), Clodius, şi-a găsit sfârşitul pe Via Appia, iar dispoziţia ei părea că s-a stins odată cu acesta. S-a închis atât de mult în sine, că unii credeau că răposase. Fusese singura femeie din Roma– înaintea Casandrei – care ameninţase să-mi zdrobească inima. Ce făcea Clodia – frumoasa, enigmatica Clodia, cândva cea mai periculoasă femeie din Roma, acum uitată pe deplin – aici, în această zi, furişându-se incognito printre lecticile celorlalte femei?

Am privit lung de la lectică la lectică, capul învârtindu-mi-se. Să vezi toate aceste femei deosebite adunate în acelaşi loc, în acelaşi timp, era mai mult decât ieşit din comun; era uluitor. Şi totuşi, iată-le pe toate aici, cu lecticile lor distincte răsfirate dinaintea rugului arzând precum pavilioanele armatelor rivale înşiruite pe câmpul de bătălie. Terentia, Antonia, Cytheris, Fulvia, Fausta, Calpurnia şi Clodia – funeraliile Casandrei le reunise pe toate la un loc. De ce veniseră? Ca s-o plângă pe Casandra? S-o blesteme? Să-şi desfete privirile? Distanţa făcea imposibil de citit expresiile de pe chipurile lor.

Alături de mine, Diana şi-a încrucişat braţele şi adoptase privirea dură, şireată, atât de familiară mie, moştenire de la mama ei.

— Trebuie să fi fost una din ele, zise ea. Ştii că una dintre femeile alea trebuie s-o fi ucis.

M-a cuprins o răceală, în pofida dogorii flăcărilor. Am privit chiorâş la un vârtej neaşteptat de fum şi tăciuni şi m-am răsucit ca să privesc iarăşi la rugul pârjolind. Focul mistuise şi mai mult din Casandra, îmi luase încă o altă porţiune din ea, iar eu ratasem acest spectacol. Am deschis ochii larg în pofida fumului pârjolitor. M-am holbat la rămăşiţele înnegrite de pe catafalcul ridicat vertical, redus acum la un pat de cărbuni incandescenţi. Muzicanţii îşi interpretau vaietul pătrunzător. Planşetele bocitoarelor ajunseseră până în ceruri.

Nu ştiu câtă vreme am privit ţintă la flăcări. Însă, când în cele din urmă m-am întors ca să mă uit din nou în spatele meu, toate cele şapte femei cu lecticile şi cortegiile lor îşi luaseră tălpăşiţa ca şi când nu fuseseră nicicând aici.

II

Ultima oară când am văzut-o pe Casandra – am văzut-o de-adevăratelea, am privit-o în ochi şi i-am zărit nu doar carapacea de muritor, ci şi spiritul care sălăşluia înăuntrul ei – a fost în ziua morţii sale.

Era la scurt timp după prânz, la nonele lui Sextilis, zi de târg, sau ceea ce trecea drept zi de târg în Roma acestor vremuri de restrişte şi inflaţie nebună. În acea zi Bethesda s-a simţit destul de întremată ca să iasă. Şi eu am plecat la plimbare, la fel ca şi Diana. Ginerele meu, Davus, ne-a însoţit. În aceste vremuri nesigure, era mereu înţelept să iei cu tine un flăcău vânjos, mătăhălos, precum Davus, ca să joace rolul de paznic.

Ţinta căutărilor noastre erau ridichile. Bethesda, care fusese suferindă de ceva vreme, hotărâse că ridichile, şi numai ridichile, o vor tămădui.

Ne-am croit cale de la casa mea de pe Palatină, în jos spre piaţa din cealaltă parte a Capitoliului, nu departe de Tibru. Am cutreierat de la vânzător la vânzător, căutând în zadar o ridiche care să satisfacă privirea insistentă şi atentă a Bethesdei. Asta era ciupită de pete negre. Cealaltă era prea alungită şi moale. Alta avea un chip pe ea (frunzele erau părul, rădăcinile împrăştiate barba) care semăna cu un cizmar necinstit cu care se sfădise Bethesda cândva. Sincer, nici pentru mine niciuna dintre ridichi nu arăta apetisant. În ciuda celor mai susţinute eforturi ale magistraţilor pe care Cezar i-a numit înainte de plecarea lui, economia se afla într-o permanentă harababură, fără să se întrezărească niciun final. Nu aveam nici o pretenţie să înţeleg încâlcelile economiei romane - producerea alimentelor, transportul până la piaţă, împrumuturile pe seama viitoarelor culturi, îngrijirea şi hrănirea sclavilor şi costul înlocuirii fugarilor (o problemă specială a acestor zile), tăvălugul constant, mistuitor al războiului dintre creditori şi debitori – însă ştiu un singur lucru: războiul care separa întreaga societate în două avea ca rezultat lipsa ridichilor bune de mâncat.

I-am sugerat Bethesdei să caute morcovi în loc – văzusem unul sau doi care arătau comestibili – însă ea a insistat că supa pe care o avea în minte nu permitea niciun fel de înlocuire. Din moment ce era o supă medicinală, având o semnificaţie mai mare pentru refacerea ei decât pentru alimentaţie, mi-am ţinut gura. O boală nedesluşită, prelungită, o chinuia pe Bethesda de luni de zile. Cu toate că mă îndoiam că vreo supă o s-o scape de ea, nici eu nu aveam niciun leac mai bun de propus.

Aşa că toţi patru am rătăcit de la vânzător la vânzător în căutare de ridichi. Era tare bine că nu eram în căutare de măsline, din moment ce singurele existente erau vândute la preţul perlelor. Pâine mucegăită era uşor să găseşti, dar nici asta cu mult mai ieftină.

Am auzit în urma mea stomacul lui Davus ghiorăind. Era un flăcău solid. Solicita mai multă mâncare decât oricare doi bărbaţi normali, iar în ultimele zile nu primise. Faţa îi slăbise, iar talia semăna cu cea a unui băiat. Diana făcuse mare zarvă în jurul lui şi nu-şi găsise locul, susţinând că o să se usuce şi o să-l ia vântul, însă cu am insinuat că nu avem de ce să ne facem griji atâta timp cât Davus are încă picioare precum trunchiurile de copac şi umeri ca arcul unui apeduct.

— Evrika! a strigat dintr-o dată Bethesda, repetând faimoasa exclamaţie a matematicianului Arhimede, deşi mă îndoiam să fi auzit vreodată de el. M-am apropiat în goană de ea. Cum era de aşteptat, ţinea în mâini o legătură de ridichi cu adevărat admirabilă – tari şi roşii, cu frunze proaspete, verzi, şi rădăcini lungi, ţârâitoare.

— Cât costă? ţipă ea, uimindu-l pe vânzător cu vehemenţa ei.

Acesta s-a dezmeticit rapid şi a zâmbit cu gura până la urechi, mirosind un cumpărător interesat. Preţul pe care ni l-a spus era astronomic.

— Asta-i tâlhărie! m-am repezit eu.

— Dar priviţi cât de gingaşe sunt, a insistat el, întinzând mâna ca să mângâie ridichile din mâinile Bethesdei de parcă ar fi fost din aur masiv. Încă mai puteţi zări pământul etrusc de calitate pe ele. Şi mirosiţi-le! Ăsta e mirosul soarelui etrusc de vară.

— Sunt doar nişte ridichi, am protestat eu.

— *Doar* ridichi? Vă provoc, cetăţeni, să găsiţi o altă legătură de ridichi la fel în tot târgul. Daţi-i drumul! Duceţi-vă şi priviţi. O să aştept. I-a smuls înapoi ridichile Bethesdei.

— Nu mi le permit, am zis eu. N-o să plătesc.

— Atunci o s-o facă altcineva, a spus comerciantul, savurându-şi situaţia avantajoasă. Sunt neclintit în privinţa preţului. Sunt cele mai bune ridichi pe care le veţi găsi în Roma şi veţi plăti cât vă cer eu sau plecaţi fără ele.

— Poate, a rostit Bethesda, cu sprâncenele întunecate strânse laolaltă, poate că o să mă descurc doar cu două ridichi. Sau poate doar cu una. Da, cu una o să meargă, sunt sigură. Îmi imaginez că ne permitem una, nu-i aşa, bărbate?

Am privit-o în ochii ei căprui şi am simţit o licărire vinovată. Bethesda era soţia mea de mai bine de douăzeci de ani. Înainte de asta fusese concubina mea; fusese de fapt o copilă când am achiziţionat-o în Alexandria, demult, în zilele tinereţii mele libertine. Frumuseţea şi răceala ei – oh, da, fusese foarte rece, în

pofida faptului că era o sclavă– mă făcuse nebun de pasiune. Mai târziu mi-a purtat în pântece fiica, singurul copil din coapsele mele, Diana; asta a fost când i-am redat libertatea şi m-am căsătorit cu ea, iar Bethesda s-a instalat în rolul de matroană romană. Rolul nu i s-a potrivit întotdeauna ca o mănuşă – unei sclave născută în Alexandria dintr-o mamă egipteancă şi un tată evreu nu i-a venit uşor să adopte căile romane – însă nu m-a pus niciodată într-o situaţie jenantă, nu m-a trădat nicicând, niciodată nu mi-a dat motiv să regret. Ne-am stat alături în multe situaţii dificile şi câteva pericole veritabile, dar şi la vremuri de tihnă şi bucurie. Dacă ne înstrăinasem un pic în ultimele luni, mi-am zis că se întâmplase doar din pricina vremurilor tensionate. Întreaga societate se desprindea la cusături. În unele familii fiul ridicase armele împotriva propriului părinte, sau soţia îşi părăsise soţul ca să se alăture fraţilor ei. Şi ce dacă în locuinţa mea tăcerile dintre Bethesda şi mine se lungiseră, ori ocazionalele dispute neînsemnate deveniseră mai incisive? Într-o lume în care omul nu-şi mai permite o ridiche, echilibrul sufletesc se strică.

Nu era de niciun ajutor, desigur, că eram permanent confruntaţi cu exemplul contrastant al fiicei noastre şi soţului musculos al acesteia. Şi ei îşi începuseră viaţa de pe poziţii diferite – Diana se născuse liberă, Davus sclav – iar prăpastia dintre inteligenţa ascuţită a Dianei şi simplitatea lui Davus m-a izbit prima oară ca fiind de netrecut. Însă cei doi erau de nedespărţit, atingându-se mereu, gângurindu-şi întotdeauna dezmierdări, chiar dacă nu erau departe de cel de-al patrulea an al căsniciei lor. Şi nu că atracţia lor era pur fizică. Deseori, când îmi făceam apariţia în casa mea, îi găseam adânciţi în conversaţii serioase. Ce găsiseră de discutat? Probabil starea în care se afla mariajul părinţilor ei, gândeam eu…

Însă vina pe care o simţeam provenea nu doar din tăcerile lungi şi ciorovăielile meschine. Era mai presus cearta foarte însemnată pe care am avut-o toamna trecută după ce m-am întors în Roma din Massilia, aducând o gură nouă de hrănit – pe prietenul meu Hieronimus – şi vestea că mi-am renegat fiul adoptat, Meto. Acest anunţ mai că îi sfâşiase pe toţi membrii familiei mele, însă cu timpul şocul şi mâhnirea se micşorase. Nu, vina pe care o simţeam nu avea nimic de-a face cu chestiunile locuinţei mele sau relaţiile de familie. Bineînţeles că mă simţeam vinovat din pricina Casandrei.

Şi acum Bethesda, care se plângea în fiecare zi că e suferindă, care lăsa impresia că se afla sub influenţa unei boli pe care niciun medic n-o putea diagnostica, îşi pusese în cap că trebuie să cumpere ridichi – iar blestematul ei soţ era captiv între un vânzător lacom şi propria-i conştiinţă vinovată.

— O să-ţi cumpăr mai mult decât o ridiche, nevastă, am răspuns liniştit. O să-ţi cumpăr o legătură întreagă. Davus, la tine e punguţa cu bani. Dă-i-o Dianei să-l poată plăti pe om.

Diana a luat punguţa de la Davus, i-a dezlegat baierele şi a vârât uşurel mâna înăuntru, încruntându-se.

— Tată, eşti sigur? E aşa de mult.

— Fireşte că sunt sigur. Dă-i banii mârşavului!

Vânzătorul fu extaziat când Diana numără monezile şi le dădu drumul în palma lui. Dădu drumul ridichilor. Strângându-le la piept, Bethesda mi-a aruncat o privire care mi-a topit inima. Zâmbetul de pe faţa ei, o privelişte rară în ultima vreme, o făcu să pară cu douăzeci de ani mai tânără – nu, mai tânără decât atât, precum un copil răsfăţat şi încrezător. Apoi o umbră i-a traversat chipul, zâmbetul i-a pălit, şi am ştiut că brusc i se făcuse rău.

I-am atins braţul şi am întrebat-o:

— Acum mergem acasă, nevastă?

Chiar în acea clipă, în altă parte a târgului se produse agitaţie– zăngănitul metalului pe metal, zornăitul obiectelor împrăştiate pe pietrele din pavaj, bufniturile ceramicii sparte. Un bărbat urla. O femeie ţipa strident.

— Ea e! Nebuna!

M-am răsucit şi am văzut-o pe Casandra împleticindu-se spre mine. Tunica ei albastră era sfâşiată la gât şi desfăcută. Părul ei de aur vâlvoi şi nepieptănat. Pe chip i se citea o mină înnebunită. În felul ăsta arăta adeseori, în special în timpul unei crize profetice – însă când privirea-i a întâlnit-o pe a mea, am citit în ea o spaimă cumplită, iar sângele mi-a îngheţat în vine.

A alergat spre mine, cu braţele întinse în faţă, cu umbletul nesigur.

— Gordianus, ajută-mă! strigă ea. Avea glasul răguşit şi nefiresc. Mi-a căzut în braţe. Lângă mine, Bethesda a tresărit şi a scăpat ridichile. Casandra a căzut în genunchi, trăgându-mă în jos cu ea.

— Casandra! am icnit eu. Mi-am coborât glasul într-o şoaptă. Dacă asta e o prefăcătorie…

M-a apucat strâns de braţe şi plângea. Trupul i se zguduia.

Diana a îngenuncheat lângă mine.

— Tată, ce a păţit?

— Nu ştiu.

— E zeitatea din ea, a rostit Bethesda de sus, din spatele meu, cu o tentă de veneraţie în voce. Probabil că aceiaşi zeitate care o sileşte să profeţească o sfâşie pe dinăuntru.

Mulţimea se adunase în jurul nostru, îmbulzindu-se din toate părţile.

— Daţi-vă înapoi cu toţii! am strigat eu. Casandra m-a apucat iarăşi cu putere, însă strânsoarea îi slăbise. Pleoapele îi tremurară şi i se închiseră. Şi-a mişcat buzele însă nu a ieşit niciun sunet de pe ele.

— Casandra, ce ai păţit? Ce s-a întâmplat? am murmurat eu.

— Otravă, mi-a răspuns. Vocea i se stingea. Abia dacă puteam s-o aud în zarva mulţimii de deasupra. Ea m-a otrăvit!

— Cine? Ce ţi-a dat? Feţele noastre erau atât de apropiate că-i simţeam pe buze respiraţia superficială. Ochii păreau imenşi, irişii albaştri fiindu-i eclipsaţi de negreala enormă a pupilelor.

— Ceva – în băutură… mi-a răspuns. Abia puteam s-o aud.

S-a crispat din nou, apoi a înţepenit. Am simţit pe buzele mele o ultimă expiraţie lungă, straniu de rece. Degetele încleştate pe braţele mele s-au relaxat. Ochii i-au rămas deschişi, însă viaţa i se scursese din ei.

Mulţimea se îmbulzea înainte. Diana a fost izbită de mine şi a ţipat ascuţit. Davus a zbierat la spectatori să se tragă înapoi, fluturând pumnii spre cei care nu se mişcau rapid. Pe măsură ce se împrăştiau, am prins frânturi din discuţiile animate:

— Ai văzut-o? A murit în braţele bătrânului!

— Casandra – aşa o strigau oamenii.

— Am auzit că era văduvă de război. A înnebunit de supărare.

— Nu, nu, nu! Era britanică, din nordul îndepărtat. Toţi sunt nebuni. Se pictează în albastru.

— Mi nu mi se părea albastră! De fapt, mai degrabă frumoasă…

— Am auzit că era o vestală care şi-a încălcat jurămintele şi a fost îngropată de vie. A reuşit să sape cu ghearele şi să iasă din mormânt, însă a sfârşit nebună de legat.

— Aiureli! Credeţi tot ce se spune.

— Tot ce ştiu e că putea să vadă viitorul.

— Oare? Mă întreb dacă a prevăzut şi *asta!*

Am înghiţit în sec. Voiam să-mi apăs buzele de cele ale Casandrei, însă simţeam ochii soţiei şi fiicei mele aţintiţi asupra mea. M-am întors spre Diana îngenuncheată alături de mine. Cum trebuie să fi arătat chipul meu dacă fiica mea mă privea lung cu o asemenea milă şi confuzie? Am cercetat-o pe Bethesda. Un moment îndelungat pe chipul ei nu se citea nici o emoţie – apoi şi-a ridicat brusc sprâncenele alarmată.

— Ridichile! a strigat ea, plesnindu-se peste faţă.

În toată zarva aceea, cineva i le furase.

III

Prima oară când am văzut-o pe Casandra a fost în Forum. Era într-o zi la jumătatea lui Januarius. Când socotesc lunile pe degete, îmi dau seama că din prima zi când am văzut-o, până la ultima, nu au trecut întru totul şapte luni. Aşa o perioadă scurtă! Şi totuşi într-un fel mi se pare că o cunoşteam de-o viaţă.

Pot să localizez data cu precizie, căci aceea era ziua când la Roma a ajuns vorba că Cezar traversase cu succes Marea Adriatică, de la Brundisium până la coasta din nordul Greciei. Zile întregi Roma şi-a ţinut respiraţia până la aflarea rezultatului acestui sacrificiu cutezător. Auto-intitulaţii înţelepţi cu bărbi sure, care-şi petreceau zilele clevetind şi certându-se în Forum, au căzut cu toţii de acord, fie că erau de partea lui Cezar, ori a lui Pompei, că Cezar era nebun dacă încerca să traverseze iarna cu corăbiile şi încă şi mai nebun să încerce un asemenea lucru când toată lumea ştia că Pompei avea o flotă superioară şi domnea peste Adriatica. O furtună ivită din senin ar fi putut să-i trimită în câteva minute pe fundul mării pe Cezar şi pe soldaţii lui. Sau, pe vreme bună, flota lui Pompei era după toate probabilităţile mai iscusită decât cea a lui Cezar pe care l-ar fi distrus înainte ca să ajungă la celălalt ţărm. Cu toate acestea Cezar, punând ordine după plac în treburi la Roma, era hotărât să poarte bătălia contra lui Pompei, iar ca să facă asta trebuia să-şi transporte trupele peste apă.

Pe tot parcursul anului trecut, din ziua în care a trecut Rubiconul şi l-a scos isteric pe Pompei din Italia, Cezar a purtat campanii ca să-şi asigure stăpânirea asupra Apusului – mobilizând trupe din fortăreaţa lui din Galia; distrugând forţele pompeiene în Spania; asediind portul din Massilia ai cărui locuitori i se alăturaseră lui Pompei; şi punând la cale să fie declarat dictator temporar aşa încât să numească la Roma magistraţii aleşi de el. Între timp, Pompei, izgonit din Roma, confuz şi zăpăcit, şi-a petrecut timpul în aşteptare de cealaltă parte a mării, în Grecia, insistând că el şi camarazii lui din exil constituiau adevărata cârmuire de la Roma, constrângându-i pe autocraţii Răsăritului să-i trimită contribuţii majore în bani şi trupe în număr gigantic şi a construit o flotă uriaşă pe care a ancorat-o în Adriatica cu scopul expres de a-l ţine pe Cezar în Italia până când el însuşi era pregătit să-i ţină piept.

La începutul acelui an fatal, care dintre aceşti rivali se găsea în poziţia cea mai puternică? Întrebarea era disputată la nesfârşit de noi, cei care frecventam Forumul, în acele vremuri nesigure. Şedeam sub soarele lipsit de vlagă al iernii pe treptele visteriei (prădată de Cezar pentru a-şi plăti trupele) sau, ca în acea zi

deosebită, găsisem un ungher ferit de vânt lângă Templul Vestei şi discutam problemele din acea zi. Presupun că trebuie să spun „nouă” şi „noi”, punându-mă şi pe mine la socoteală în grupul de palavragii neobosiţi, deşi am deschis gura mai rar decât majoritatea. De cele mai multe ori am ascultat, şi cu toate că toţi eram o ceată inutilă de neştiutori, prea bătrâni sau plăpânzi ori infirmi pentru a fi siliţi să ne înrolăm alături de una dintre părţi, şi nici suficient de bogaţi pentru a fi storşi de către una din tabere ca să predăm aur şi gladiatori pentru cauza lor. Trecuţi cu vederea de militari, ne iroseam zilele trândăvind în Forum, expunându-ne părerile despre ultimele zvonuri, pledând şi insultându-ne reciproc, scrâşnind din dinţi în timp ce aşteptam neajutoraţi universul pe care cu toţii îl cunoscusem să ajungă la un sfârşit.

— Ce contează dacă Cezar câştigă Apusul, când toată avuţia Asiei şi grânele Egiptului se află la dispoziţia lui Pompei? Această replică veni de la un camarad blajin pe nume Manlius, care părea la fel de abătut de distrugerea iminentă a oricărei tabere implicate în conflict. Lui Manlius îi displăcea violenţa. Nu văd de ce Cezar este aşa de înverşunat să traverseze. Nu va face altceva decât să păşească în capcana pe care i-a întins-o Pompei. Măcelul va fi oribil!

— De ce e Cezar înverşunat să traverseze? Simplu ca bună ziua. Odată ajuns în punctul unei confruntări frontale, sabie contra sabie, Cezar obţine un avantaj clar. Astfel declară Canininus, cel cu un singur braţ, care, dacă istorisirile lui despre bătălii ar fi fost adevărate, ar fi avut mai multă experienţă în luptă decât noi toţi la un loc; îşi pierduse braţul drept în Galia, într-o campanie pentru Cezar, şi fusese generos pensionat de către recunoscătorul său imperator. Oamenii lui Cezar sunt căliţi în bătălie de pe urma numeroaselor înfruntări. Ani şi ani petrecuţi ca să-i cucerească pe gali, apoi marşul până la Roma, după aceea vânătoarea nebunească până la Brundisium – Pompei abia a scăpat de ştreang! — şi în ultima vreme, incursiunea modestă din Spania ca să le dea de hac inamicilor lui Cezar de acolo.

— Şi nu uita asediul de la Massilia!

Asta a spus-o prietenul meu, Hieronimus, un massilian cu ascendenţi greci şi singurul din grup care nu era cetăţean roman. Ceilalţi îi tolerau prezenţa în parte pentru că eu eram patronul lui, dar şi din pricină că îl venerau puţintel. Soarta crudă dusese la alegerea lui de către preoţii din Massilia să servească drept ţap ispăşitor al oraşului pe durata asediului lui Cezar. Îi revenise rolul de a prelua asupra lui toate păcatele oraşului, şi într-o perioadă critică, prin moartea lui, să salveze oraşul de la distrugere. Massilia fusese într-adevăr salvată de la distrugere, însă o schimbare stranie a sorţii l-a privat şi pe Hieronimus de destinul său şi sfârşise prin a trăi la Roma în locuinţa mea. Hieronimus era înalt şi impunător din punct de vedere fizic, cu o conduită neobişnuită, începându-şi

viaţa drept moştenitor al uneia dintre cele mai influente familii din Massilia, viaţă pe care însă şi-a petrecut-o în cea mai mare parte cerşind, împletise trufia unui aristocrat decăzut cu pragmatismul abil al unui supravieţuitor cunoscător al străzii. Din moment ce nu era nici de partea lui Cezar, nici de a lui Pompei, deseori juca rolul de arbitru în grupul nostru mic.

Canininus pufni.

— Asediul Massiliei! Am şi uitat de el. Massilia nu a fost nimic mai mult decât o pustulă la încheietura Galiţiei! Cezar l-a trimis pur şi simplu pe Trebonius să o spargă înainte de a intra în putrefacţie.

Hieronimus îşi arcui o sprânceană. Ce-şi mai dispreţuia oraşul natal în care trăise şi fusese aproape cât pe ce să moară acolo! Din momentul în care părăsise Massilia, nu l-am auzit niciodată exprimându-şi vreun alean sentimental legat de loc. Totuşi îl rodea să audă un roman exprimându-şi dispreţul pentru oraşul strămoşilor săi greci.

— Dacă stoarcerea pustulei Massilia, aşa cum ai spus-o, a fost un lucru aşa de mititel, zise el într-o latină uşor bombastică, atunci de ce Cezar l-a recompensat pe Trebonius făcându-l pretor al oraşului timp de un an şi l-a însărcinat să consolideze planul acestuia ca să sprijine economia romană? O asemenea sarcină importantă este atribuită de către un bărbat cum e Cezar unuia care şi-a înfăţişat adevăratul zel. Cred că Cezar a cotat cucerirea Massiliei o realizare cu mult mai importantă decât o faci tu, prietene.

— În primul rând, se repezi Canininus, nu Cezar l-a „făcut” pe Trebonius pretor al oraşului, ci alegătorii.

În întâmpinarea acestei replici au venit huiduielile pompeienilor din grup.

— Aiureli! a rostit cel mai gălăgios dintre ei, Volcatius, care avea un glas surprinzător de puternic pentru un bătrân ca el. Singurii alegători care au mai rămas în Roma sunt prostimea de rând, care-şi va distribui cotele oricum le va spune Cezar. Pompei şi toţi bărbaţii de elită au fugit să-şi apere vieţile când Cezar a traversat Rubiconul – mai puţin cei care nu puteau îndura expediţia, ca mine. Cum se poate ca o aşa-zisă alegere desfăşurată în asemenea circumstanţe să constituie un vot veritabil al poporului? Ultimele alegeri au fost o farsă şi o ocară, un spectacol mimat pus în scenă cu singurul scop de a-i aşeza în funcţii pe oamenii lui Cezar aleşi cu grijă. Întregul proces a fost ilegal şi neîntemeiat…

— Oh, te rog, Volcatius, nu începe iarăşi cu asta! gemu Canininus. Tu tot te miorlăi pentru ultimele alegeri şi a sosit timpul să se desfăşoare următoarele.

— Dacă şi următoarea rundă va fi la fel de coruptă şi fără noimă ca şi ultima, n-o să tac!

— Coruptă s-ar putea – Canininus ridică din umeri şi zâmbi afectat– dar prea puţin probabil fără noimă. Miezul problemei este că Roma are o conducere la

locul ei şi această conducere guvernează oraşul, fie că-ţi place ţie sau nu. Obişnuieşte-te cu asta şi mergi mai departe! Canininus râse răutăcios, alături de unii dintre cei mai vehemenţi din facţiunea cezariană. Dar să revenim la ideea pe care încercam s-o exprim înainte să fim distraşi de politică: Cezar deţine avantajul militar pentru că oamenii lui sunt crema şi sunt pregătiţi să lupte.

Blajinul Manlius, care pornise schimbul de replici, obiectă.

— Spui că oamenii lui Cezar sunt căliţi în luptă, însă nu sunt şi epuizaţi de bătălii? Unii dintre ei au pus la cale o revoltă în perioada în care Cezar se afla pe drumul de întoarcere din Spania…

— Da, şi Cezar i-a condamnat prompt la moarte pe instigatori şi i-a regrupat pe ceilalţi de partea lui, zise Canininus. Ştie cum să se descurce cu o răzmeriţă; e născut să fie conducător. Tu, Manlius, nefiind soldat în viaţa ta, nu ai cum să înţelegi asemenea lucruri.

— Însă Pompei a avut aproape un an ca să-şi tragă suflarea şi să-şi adune trupele, observă Manlius, ignorând insultele lui Canininus. Vor fi cu forţe proaspete şi nevătămaţi. Trebuie să aibă vreun avantaj din asta.

— Vor fi moi din pricina aşteptării inutile, dacă mă întrebi pe mine, spuse Canininus.

— Dar ce ziceţi de numărul mai mare al oştilor lui Pompei? întrebă Manlius. În afară de legiunile sale romane, se zice că Pompei a adunat sute de arcaşi din Creta şi Siria, aruncători cu praştia din Tesalia, mii de călăreţi din Alexandria…

— Ştim despre forţele lui Pompei doar din zvonuri. Oamenii umflă cifrele întotdeauna, răspunse Canininus.

— Dar flota lui Pompei nu e un zvon, remarcă Hieronimus. Cu siguranţă e adevărată. De luni de zile oamenii au văzut galerele navigând în Marea Adriatică, cu sutele sosind de pe tot cuprinsul estului Mediteranei. Căliţi sau istoviţi în bătălii nu fac nici o diferenţă dacă Cezar nu-şi poate traversa oamenii pe ţărmul celălalt.

— Sincronizarea lui nu ar fi putut fi mai proastă, constată Volcatius pompeianul, zâmbind sinistru. Iarna a venit. Boreasul[1] poate aduce o furtună din nord şi să biciuiască Adriatica transformând-o într-o căldare înainte ca căpitanul corăbiei să aibă timp să rostească o rugăciune către Neptun. Se spune că Cezar şi-a consultat augurii înainte de a părăsi Roma şi toate semnele prevesteau împotrivă-i. Au fost văzute păsări zburând spre nord în loc de sud şi o vrabie a

---

[1]Vântul de miazănoapte în mitologia greacă. Poeţii îl reprezentau ca pe un tânăr cu coturni (încălţăminte cu talpa groasă de lemn pe care o purtau în antichitate actorii de tragedie ca să pară mai înalţi), cu aripi şi cu chipul ascuns de o glugă bogată. *(n.trad.)*

atacat un vultur – semne rele! Însă Cezar şi-a redus la tăcere augurii înainte ca trupele să-i poată auzi şi să pornească altă răscoală.

— E o minciună, zise Canininus, o minciună hulitoare! S-a îndreptat clătinându-se spre Volcatius, însă câţiva l-au tras înapoi. Hieronimus a ridicat o sprânceană privind spectacolul unui roman barbar, cu un singur braţ, care încercase să îl atace fizic pe cel mai în vârstă bărbos din grup.

În tot acest timp eu nu am scos un cuvânt. Reuşisem demult să rămân neutru în competiţia dintre Pompei şi Cezar – mai mult sau mai puţin. Realmente ca orice alt cetăţean roman, în special aceia care jucau un rol de orice fel în viaţa publică a oraşului, aveam legături puternice cu ambele tabere. Mai mult decât orice, loialităţile şi animozităţile mele erau mai conflictuale şi mai pe ocolite împletite cu cele două părţi decât ale majorităţii, din pricina genului de activitate pe care am îndeplinit-o toată viaţa mea – jucând rolul de ogar pentru avocaţi precum Cicero, scoţând la suprafaţă adevărul despre bărbaţi influenţi şi mai puţin influenţi acuzaţi de orice, de la deflorarea unei vestale virgine, la uciderea propriilor taţi. L-am întâlnit şi am avut legături şi cu Pompei şi cu Cezar, ca şi cu mulţi dintre complicii lor. L-am văzut în ipostazele cele mai bune şi cele mai rele. Ideea că soarta Romei trebuie să cadă inevitabil în mâinile unuia sau altuia – că, fie Cezar, fie Pompei, va deveni până la urmă împărat sau ceva foarte asemănător cu asta – mă umplea de spaimă. Nu eram deloc ataşat sentimental de vechea modalitate de a îndeplini lucrurile, de dârdâitorii, rău-voitorii, lacomii, adeseori stupizii uneltitori din Senatul roman şi de republica stricată asupra căreia prezidau. Însă de un lucru eram sigur: cetăţenii romani nu erau născuţi să servească un împărat – cel puţin nu cetăţenii romani din generaţia mea. Cei din generaţia mai tânără păreau să aibă alte idei…

Gândurile m-au condus, cum adeseori o făceau în acele zile, la Meto.

Pentru Meto am plecat anul trecut la Massilia, în căutarea veştilor despre soarta fiului meu adoptat; un mesaj anonim mă informa de moartea lui în acel oraş, în timp ce spiona pentru Cezar. Cât îl iubea Meto pe Cezar, pe care-l servise mulţi ani în Galia! Fiind născut sclav, Meto nu ar fi putut nicicând să devină ofiţer ca ceilalţi locotenenţi ai lui Cezar, însă cu toate acestea îi devenise indispensabil imperatorului său, servindu-l ca secretar privat, transcriindu-i memoriile, distribuindu-i amnistiile – împărţind patul cu el, spuneau gurile rele. Până la urmă l-am găsit pe Meto viu la Massilia; însă derularea evenimentelor m-a dezgustat de o aşa manieră că i-am întors spatele şi lui Meto şi lui Cezar. Am spus nişte vorbe care nu mai pot fi niciodată retractate. L-am renegat public pe Meto şi am declarat că nu mai este fiul meu.

Unde se afla Meto acum? De la despărţirea aceea fatidică din Massilia, nu am mai auzit nici o veste despre el. Am presupus că rămăsese alături de Cezar, că se

întorsese cu el la Roma, apoi l-a urmat la Brundisium în tentativa de a traversa Adriatica. Unde se afla Meto în această clipă? Din câte ştiam, ar fi putut să fie pe fundul mării împreună cu Cezar în persoană. Copil fiind, când l-am întâlnit prima oară pe orăşelul de coastă, Baiae, Meto nu ştia să înoate. La un moment dat e posibil să fi învăţat – să-l mulţumească pe Cezar? — căci înotul i-a salvat viaţa în Massilia. Însă nici măcar cel mai vânjos înotător nu poate spera să supravieţuiască dacă corabia i s-a scufundat în mijlocul Adriaticii. Mi-l imaginam pe Meto în apă, rănit, speriat, încercând eroic să plutească chiar în timp ce valurile i se închideau deasupra capului, iar apa rece şi sărată îi umplea plămânii…

Hieronimus mi-a dat un cot. Am privit peste încăierarea dintre Caninius şi Volcatius şi mi-am văzut doi sclavi în partea cealaltă a Forumului, croindu-şi calea. Micul Androcles se afla în frunte, însă fratele lui mai mare, Mopsus, alerga ca să ţină pasul cu el. După competiţia aprinsă dintre ei am ştiut că se aflau într-o misiune importantă. M-a cuprins un tremur intuitiv. Un zeu probabil că mi-a şoptit la ureche, cum spune poetul, căci ştiam că trebuie să-mi aducă veştile care-mi dominau cel mai tare gândurile.

Caninius şi Volcatius, despărţiţi pe neaşteptate, s-au îndreptat să-şi recapete demnitatea. Precum imaginile în oglindă, şi-au aranjat tunicile şi şi-au înălţat semeţ bărbiile. Culoarul dintre ei i-a permis lui Mopsus să treacă acum în frunte, intrând în grup urmat de Androcles. Toată lumea îi cunoştea pe băieţi, căci se ţineau după mine când vizitam Forumul. Cu toţii îi plăceau. Volcatius l-a mângâiat pe Androcles pe creştet. Caninius l-a salutat sfidător pe Mopsus. Cu respiraţia aproape întretăiată de goană, Mopsus şi-a lovit pieptul răspunzând salutului.

— Ce vă aduce aici, băieţi? i-am întrebat eu, încercând să-mi ignor zbaterea subită din piept.

— Veştile despre Cezar! a răspuns Mopsus.

Ochii i s-au aprins când a rostit numele imperatorului. De curând, Mopsus hotărâse că Cezar era eroul lui. Fratele său mai mic, ca să fie în opoziţie, devenise un pompeian inveterat. Caninius şi Volcatius li se aliniaseră corespunzător, tratându-i în joacă pe băieţi, fie ca pe un aliat, fie ca pe un inamic.

— Ce veşti? am zis eu.

— A traversat! A ajuns pe malul celălalt în siguranţă, alături de majoritatea oamenilor lui! a răspuns Mopsus.

— Dar nu cu *toţii!* Au avut *necazuri*, spuse Androcles misterios.

Am tras aer în piept.

— Mopsus, unde ai auzit tu veştile astea?

— A sosit un mesager la Poarta Capena acum o oră. L-am zărit de departe şi mi-am amintit că este unul dintre sclavii Calpurniei.

— Iar Calpurnia este soţia lui Cezar! adăugă Androcles de prisos.

— Şi m-am hotărât să mă ţin după el…

— *Ne-am* hotărât! stărui Androcles.

— Şi mai mult ca sigur, s-a îndreptat direct spre locuinţa lui Cezar. Am stat dosiţi şi l-am urmărit când a bătut la uşă. Sclava care i-a deschis a făcut mare tărăboi lovindu-se peste piept şi aproape că a leşinat şi a zis: „Spune-mi mie drept, înainte de a o deranja pe stăpâna noastră, ai adus veşti bune sau proaste?” iar mesagerul a zis: „Veşti bune! Cezar a traversat şi e în siguranţă pe ţărmul celălalt!”

Am slobozit un suspin de uşurare şi am clipit ca să-mi ascund lacrimile. Valul de emoţie m-a luat prin surprindere. Am tuşit şi am reuşit să vorbesc în ciuda nodului din gât.

— Dar, Androcles, ai pomenit ceva de necazuri.

— Păi au fost! se adresa sieşi în aceiaşi măsură ca lui Volcatius şi mie, însufleţit de licărul de speranţă din ochii urduroşi ai camarazilor lui pompeieni. Era miezul nopţii când Cezar a ajuns la celălalt mal; şi imediat şi-a debarcat trupele şi a trimis corăbiile înapoi la Brundisium ca să ia restul soldaţilor, inclusiv cavaleria. Însă o parte dintre vase acostaseră şi erau separate de restul de corăbiile lui Pompei, iar oamenii lui Pompei le-a pus foc şi au ars chiar acolo, în apă, cu căpitanii şi echipajele încă la bord! Au ars de vii; ori dacă au reuşit să sară, oamenii lui Pompei i-au ucis în apă, înţepându-i ca pe peşti.

— Arşi de vii în mare! icni Manlius. Ce soartă înfiorătoare!

— Cât de multe? a întrebat Volcatius lacom. Veştile despre traversarea reuşită a lui Cezar îl zdruncinaseră vizibil, însă acum îşi revenise în speranţa că Cezar va fi respins.

— Treizeci! Treizeci de vase au fost capturate de pompeieni şi arse, zise Androcles mândru.

— Doar treizeci! îl luă în zeflemea fratele său mai mare. Cu greu ar putea cineva să nu piardă şirul mărimii flotei lui Cezar. Cavaleria a reuşit totuşi să traverseze. Numai că au fost nevoiţi să înghesuie mai mulţi oameni şi cai pe fiecare vas, iar unii călăreţi au trebuit să stea pe cai tot traseul. A fost un lucru bun că a fost senin – asta a spus mesagerul.

— Treizeci de corăbii pierdute, am bolborosit eu, imaginându-mi agonia celor treizeci de căpitani şi treizeci de echipaje. Era posibil ca Meto să se fi aflat printre ei? Cu siguranţă nu. Era soldat, nu navigator. O fi fost lângă Cezar, în siguranţă, mai departe de ţărm. În orice caz, ce mă privea pe mine soarta lui Meto?

Pe neaşteptate, de jur împrejurul nostru în Forum, se simţeau mişcări. Am prins cu coada ochiului frânturi ale mesagerilor care traversau scuarurile din apropiere, în depărtare am zărit un grup de bărbaţi adunaţi dinaintea treptelor ce duceau la Templul lui Castor şi Pollux ca să-l asculte pe un senator în vârstă în togă care avea ceva să le spună – de la o asemenea distanţă, nu auzeam decât un ecou vag al vocii lui. Dintr-o locuinţă din vârful colinei Palatine – după sunet, probabil nu departe de casa mea – auzeam o aclamaţie zgomotoasă şi izbituri de talgere. O clipă mai târziu a venit în fugă un cetăţean care striga: „Aţi auzit? Cezar a debarcat! A traversat! Acum Pompei e terminat!" Veştile se răspândeau prin oraş pe cât de iute vocile le puteau transmite.

Apoi am auzit un alt sunet, vibrând nelalocul lui printre zarva pompoasă a entuziastelor glasuri masculine din Forum. Provenea din apropiere, din micul scuar descoperit din faţa Templului Vestei. Era o femeie, tânguindu-se şi ţipând strident.

După sunetele pe care le scotea, am crezut că era atacată. Am păşit afară din grup şi am dat roată templului până când am văzut-o, îngenuncheată pe dalele din pavajul de la baza treptelor templului. Ceilalţi m-au urmat.

Când a văzut-o, Canininus a rânjit.

— A, *ea* era!

Mă holbam uimit la femeie. Era ceva nefiresc în felul în care-şi rostogolea umerii şi-şi bălăngănea capul în cerc. Îşi ţinea braţele în lături, cu palmele ridicate la cer. Îşi dăduse ochii peste cap. Tânguirea pe care o auzisem era de fapt un fel de incantaţie. Pe măsură ce o ascultam, am început să aud cuvinte printre mormăituri şi ţipete.

— Cezar – Pompei – despre asta e vorba! strigă ea. Şi apoi, după un lung geamăt pătrunzător: Dau roată ca vulturii deasupra stârvului Romei – lacomi să culeagă oasele descărnate – dând ocol şi rotindu-se până când se vor ciocni!

— Ea cine e, Canininus? am întrebat.

— De unde naiba să ştiu? se răţoi el. Ştiu doar că în ultimele zile bântuie prin Forum, cerşind pomană. Pare destul de la locul ei, însă când şi când, se întâmplă asta

— Intră într-un fel de transă şi urlă aiureli.

— Dar cine este? De unde vine?

M-am uitat la ceilalţi. Manlius a ridicat din umeri. Volcatius a ridicat o sprânceană zburlită şi albă.

— Habar n-am – însă fără îndoială e o bucăţică apetisantă la privit!

M-am uitat din nou la femeie. Se ridicase în picioare, însă tunica ei albastră i se încâlcise între genunchi, trăgând în jos decolteul care-i dezveli despicătura sânilor. Nici o femeie în toate minţile nu s-ar fi afişat atât de indecent în Forum şi

cu siguranţă nu dinaintea Templului Vestei. Clătina din cap înainte şi-napoi, şfichiuind aerul cu pletele sale bălaie, despletite.

— I se zice Casandra, spuse Mopsus.

De ce m-oi fi deranjat să-i întreb pe ceilalţi bărboşi cărunţi când Mopsus era prezent?

— Se petrece ceva în Roma fără ca tu să *nu* ştii, tinere?

Şi-a încrucişat braţele şi a rânjit.

— Nu prea. Casandra – aşa îi spun oamenii pe socoteala faptului că vede viitorul. Chiar în dimineaţa asta am auzit nişte sclave vorbind despre ea la măcelar.

— Şi ce altceva mai ştii despre ea?

— Păi… Se zăpăci pentru o clipă, apoi se lumină. E foarte drăguţă.

— Şi dacă e romană, probabil că nu e căsătorită, altfel ar purta o stolă[2] în locul tunicii, remarcă Androcles. Fratele lui mai mare arăta mâhnit că-i scăpase această deducţie.

În timp ce o priveam, femeia se înţepeni brusc şi se prăbuşi. Eram pe punctul de a mă duce s-o ajut când am văzut o siluetă coborând treptele templului. Era una dintre vestale, înveşmântată în costumul tradiţional al frăţiei care veghează vatra cu focul sacru al statului roman. Era îmbrăcată cu o stolă albă uni şi o manta albă din în pe deasupra umerilor. Avea părul tăiat scurt şi în jurul frunţii purta o bentiţă albă decorată cu panglici.

I-am aruncat o ocheadă şi am recunoscut-o pe Fabia, cumnata lui Cicero. Două vestale mai tinere o urmau în fugă.

S-au adunat toate trei în jurul formei culcate la pământ a femeii pe nume Casandra. Şi-au apropiat capetele şi s-au sfătuit în şoaptă. Casandra s-a trezit şi s-a ridicat în genunchi, folosindu-se de braţe ca să se susţină. Arăta ameţită. Dădea impresia că abia le observase pe vestale când cele trei o ajutaseră să se ridice în picioare. O vedeam pe Fabia vorbindu-i, după câte se părea punându-i întrebări, însă Casandra nu-i răspundea. Clipea ca o femeie care se trezise dintr-un somn adânc şi păru că în cele din urmă înregistrează prezenţa celor trei femei care o înconjurau. Şi-a aranjat tunica şi părul ciufulit cu mişcări stângace, şovăielnice.

Apucând-o de sub cot şi călăuzind-o cu blândeţe, discutând cu ea în şoaptă, cele trei vestale au condus-o sus pe trepte, în Templul Vestei.

— Ei bine! a rostit Caninius. Ce ziceţi de asta?

---

[2] Rochie largă şi lungă până în pământ, care se strângea pe corp cu două cordoane, unul pe sub sâni, altul deasupra şoldurilor, purtată de matroanele romane. *(n.trad.)*

— Poate că bătrâna fecioară vrea s-o întrebe pe tânăra nebună cum e să ai un bărbat, a spus Volcatius pofticios. Pariez că aia a avut între picioare mai mulţi bărbaţi decât i se cuveneau!

— Cine ştie despre ce vorbesc femeile când nu e niciun bărbat prin preajmă? zise Manlius.

— Cui îi pasă? adăugă Canininus. Acum că Cezar e pe cale să-i dea lui Pompei o ciomăgeală pe cinste…

Şi cu asta, conversaţia s-a îndepărtat de la nebună, acum, cel puţin, veştile proaspete despre traversarea lui Cezar ne ofereau nouă, bărbaţilor, un subiect de discuţie.

***

Mai târziu în acea zi, la masa de seară, s-a întâmplat să pomenesc incidentul cu nebuna. Familia se adunase în sala de mese. Obloanele erau trase pentru a nu lăsa să pătrundă aerul rece din grădina din centrul casei şi un vas cu mangal fusese aprins ca să încălzească încăperea. Bethesda şi cu mine împărţeam un divan. Davus şi Diana stăteau pe cel din stânga noastră. Hieronimus se întinsese singur pe divanul din dreapta noastră.

— Da, da, femeia pe nume Casandra, zise Bethesda, lăsând jos castronul cu supă din năut şi dând aprobator din cap. Asta fusese înainte ca boala ei să se instaleze, când pofta ei de mâncare era încă zdravănă. Supa mirosea puternic a piper negru. Am văzut-o pe jos în piaţă.

— Da? Cam de câtă vreme e pe-aici?

Bethesda ridică din umeri.

— Nu de multă vreme. Poate de-o lună.

— Ai văzut-o trăindu-şi una dintre crizele sale de isterie?

— A, da. Un pic deprimant prima oară când o vezi. După ce-o trece, dă impresia că nu ştie ce i s-a întâmplat, îşi revine treptat în simţuri şi îşi continuă activitatea pe care o făcea înaintea. De obicei, cere de pomană.

— N-o ajută nimeni?

— Ce se poate face? Unora le e frică de ea şi se îndepărtează. Alţii vor să audă ce spun şi se apropie. Oamenii spun că proroceşte când se află în această stare, însă nu înţeleg sunetele pe care le scoate.

— De ce nu mi-ai pomenit niciodată de ea?

— Ce interes rezonabil ai fi putut avea tu faţă de o asemenea femeie vrednică de milă, bărbate? întrebă Bethesda, ridicând castronul cu supă pentru o altă înghiţitură.

— Însă de unde vine? Nu are familie? De câtă vreme trăieşte sub influenţa acestor vrăji?

— Dacă ai sta să te interesezi de toate personajele ciudate care hoinăresc prin pieţe în zilele noastre cerşind resturi, ai să te trezeşti într-adevăr ocupat, bărbate. Trăim vremuri grele. Soldaţii mutilaţi, văduvele, ţăranii şi negustorii care au pierdut totul în favoarea creditorilor lacomi– cerşetorii şi vagabonzii nu se mai sfârşesc. Casandra e încă una în plus.

— Mama are dreptate, a spus Diana. Uneori vezi familii întregi hoinărind hai-hui fără să aibă un loc unde să se aşeze, mai ales în jos pe fluviu. Ţi se face milă de ei, fireşte, însă ce poţi face? Iar unii dintre ei sunt periculoşi. *Arată* periculoşi, totuşi. De asta îl iau întotdeauna pe Davus când mergem la piaţă.

— Victime ale războiului, am zis, clătinând din cap. S-a întâmplat acelaşi lucru când eram de vârsta ta, Diana, în timpul primului război civil. Refugiaţii de la sate, sclavii fugari, orfanii alergau înnebuniţi pe străzi. Bineînţeles că lucrurile au stat şi mai rău *după* război, îmi aminteam de dictatura sângeroasă a lui Sulla şi de căpăţânile rivalilor săi cocoţate în vârful suliţelor prin tot Forumul. Totuşi, cine a botezat-o pe femeia asta Casandra? am întrebat dorind să schimb subiectul.

— Vreun mucalit din piaţă, îmi imaginez, a răspuns Bethesda.

— Oamenii dau porecle celor mai pline de culoare personaje, remarcă Davus. E unul căruia toţi îi spun Cerberul căci latră ca un câine; pe un flăcău l-au numit Ciclopul pentru că are doar un singur ochi; iar pe o femeie au botezat-o Gorgona întrucât aşa e de urâtă.

— Nu e *chiar* aşa de urâtă, ripostă Diana.

— Ba da, este, insistă Davus. E la fel de urâtă pe cât e Casandra de frumoasă.

— Şi mai sunt şi unii, zise Diana ridicând din sprâncene, dar cuibărindu-se mai aproape de el, care îi spun pe la spate unui anume cetăţean „Hercule atotputernicul”.

— Nu! zise Davus.

— A, ba da, bărbate. Eu i-am auzit: admirând femeile, pizmuindu-i pe bărbaţi. A zâmbit şi a întins mâna să-i strângă unul din bicepşii bombaţi. Davus roşi şi-şi însuşi o expresie deosebit de idioată.

Mi-am dres vocea.

— Îmi amintesc că prima Casandră era o prinţesă troiană.

— Într-adevăr, era, spuse Hieronimus, pregătit să-şi afirme autoritatea asupra subiectului. Copil fiind primise o educaţie veritabilă a şcolii greceşti la una dintre vestitele academii pentru care era renumită Massilia. Putea recita pasaje lungi din *Iliada* şi ştia pe de rost multe dintre tragediile greceşti.

— Casandra era cea mai atrăgătoare fiică a regelui Priam şi a reginei Hecuba, zise el, şi era sora lui Paris, prinţul de la care a pornit buclucul furând-o pe Elena

şi ducând-o înapoi la Troia. Casandra putea să prezică viitorul. Asta era îngrozitorul ei blestem.

— Dar de ce îi spui blestem? întrebă Diana. Eu aş gândi că ţi-e mai degrabă de folos să cunoşti viitorul. Aş putea să spun dacă voi putea sau nu să găsesc ceva rezonabil de cumpărat la târg, în loc să-mi pierd vremea pe-acolo doar ca să mă întorc acasă cu mâinile goale.

— A, păi vezi, aici e buba, spuse Hieronimus. Cunoscând viitorul nu înseamnă că poţi să-l şi modifici. Să presupunem că dimineaţa ai avut o viziune a propriei persoane hoinărind mai târziu prin pieţe, în acea după-amiază, fără să găseşti nimic de cumpărat. Vei fi totuşi menită să faci acea călătorie până la piaţă, deşi ştii dinainte că eşti osândită să nu duci nimic la capăt.

— Şi asta ar fi de două ori frustrant, recunoscu Diana.

Hieronimus dădu aprobator din cap.

— Cunoaşterea dinainte este un blestem. Imaginează-ţi că-ţi cunoşti circumstanţele propriei tale morţi, aşa cum s-a întâmplat cu Casandra, şi nu eşti în stare să faci nimic.

Davus s-a încruntat.

— Imaginează-ţi că ştii cu mult timp înainte şi cele mai mari bucurii. Asta nu le-ar ştirbi? Tuturor le place o surpriză plăcută, chiar şi una mică. Când cineva îţi spune o poveste nu vrei să ghiceşti sfârşitul dinainte. Vrei să fii luat prin surprindere. Din când în când Davus spunea câte ceva care mă făcea să mă îndoiesc serios că era la fel de modest pe cât arăta. Însă cum a ajuns Casandra troiană să aibă acest dar, sau blestem? întrebă el. A fost născută cu el?

— Nu, însă l-a deţinut de la o vârstă foarte fragedă, răspunse Hieronimus. Pe când era doar o copiliţă, părinţii ei au lăsat-o singură în sanctuarul lui Apollo într-un loc numit Thymbra, lângă Troia. Când Priam şi Hecuba s-au întors, au găsit-o pe Casandra încolăcită de doi şerpi care-şi agitau limbile în urechile copilei. După asta Casandra a fost capabilă să înţeleagă sunetele divine ale naturii, în special glasurile păsărilor, care-i istoriseau despre viitor. Însă copila a ţinut pentru sine acest dar, neavând încredere în el şi nesigură cum să-l folosească. Când a mai crescut, s-a întors de capul ei la Thymbra şi a petrecut singură o noapte în sanctuar, sperând că va fi călăuzită de Apollo. Zeul i-a apărut în formă umană. Casandra era frumoasă. Apollo o dorea. A încheiat un târg cu ea: în schimbul instrucţiunilor lui, Casandra îi va da voie să facă dragoste cu ea şi îi va purta copilul în pântece. Casandra a fost de acord. Apollo era bun precum vorba-i. În acea noapte a iniţiat-o în arta profeţiei. Însă mai târziu, când el s-a apropiat de ea s-o atingă, ea i s-a opus. Când a îmbrăţişat-o, ea s-a zbătut şi s-a luptat cu el. Cine ştie de ce? Poate că a intimidat-o. Probabil că s-a temut de agonia de a naşte un semizeu. Apollo era ofensat. S-a înfuriat. Casandrei îi era

frică c-o s-o despoaie de darul profeţiei, însă el a tăcut ceva şi mai rău: i-a prorocit ca nimeni să nu-i creadă vreodată profeţiile. Biata Casandra! Şi nenorocire după nenorocire a căzut asupra Troiei, iar ea le-a văzut pe toate şi a încercat să-i avertizeze pe cei dragi, însă nimeni nu-i dădea ascultare. Regele Priam a crezut că e nebună şi a întemniţat-o. Poate că până la urmă înnebunise cu adevărat, chinuită de confuzia pe care blestemul lui Apollo o aruncase asupra ei. Fireşte, toată lumea cunoaşte sfârşitul Troiei – prin stratagema ascunderii într-un cal uriaş, grecii au căpătat accesul în oraş şi apoi l-au incendiat, ucigând bărbaţii şi făcând femeile sclave. În timpul jefuirii oraşului, Casandra a fugit la sanctuarul Atenei şi a îmbrăţişat statuia zeiţei în chip de rugăciune. Nu a ajutat-o cu nimic; Atena nu avea niciun pic de compasiune faţă de troieni. Ajax a năvălit în templu şi a smuls-o pe Casandra de pe statuie, despărţindu-i degetele de pe marmura rece. A siluit-o acolo în sanctuar. Însă Agamemnon, susţinându-şi privilegiul de conducător al grecilor, a fost cel care şi-a revendicat-o pe Casandra drept prada lui. Nebună sau nu, era cea mai frumoasă dintre fiicele lui Priam, iar Agamemnon o dorea. A avut obrăznicia să o aducă cu el acasă şi a etalat-o în faţa soţiei lui, Clytemnestra, care se ofensă. În timp ce Agamemnon şi Casandra dormeau, Clytemnestra i-a înjunghiat pe amândoi. Casandra şi-a prevăzut propria-i moarte, fireşte, însă nu avea nici o putere să facă nimic în această privinţă. Sau, probabil, în acel moment al vieţii sale jalnice, sfârşitul a fost binevenit şi nu a făcut nimic ca s-o oprească pe Clytemnestra. În cele din urmă, pe zeu l-a învinovăţit pentru suferinţele ei. În piesa lui despre Agamemnon, Eschil ne dăruieşte tânguirea Casandrei: „Apollo, Apollo, Stăpânul căilor, distrugătorul meu.”

Biata Casandra, mi-am zis în sinea mea, prima oară pedepsită pentru că şi-a ferit castitatea de un zeu, apoi făcută concubină de bărbatul care i-a ucis familia. Casandra pe care am văzut-o ziua trecută era încă o altă femeie victimă a războiului dintre bărbaţi şi a cruzimii zeilor? Ce potrivnicie o scosese din minţi? Ori nu era deloc nebună, ci blestemată, precum prima Casandră, şi cu adevărat capabilă să perceapă viitorul?

Dacă aş fi întrebat-o, ce mi-ar fi spus despre soarta mea şi a celor pe care-i iubeam? Şi dacă i-aş fi ascultat răspunsurile, aş fi regretat că am întrebat-o?

IV

În ziua de după funeraliile Casandrei mi-am petrecut dimineaţa singur în grădină. Ziua era caniculară, iar cerul curat ca lacrima. M-am aşezat pe un scaun pliant, purtând o pălărie cu bor lat şi supraveghindu-mi umbra îndepărtându-se până când soarele îmi ajunsese direct deasupra creştetului.

Bethesda nu se simţea bine şi îşi petrecea dimineaţa în pat. Când şi când, prin fereastra neoblonită a dormitorului ce se deschidea în grădină, auzeam sunetul sforăitului ei delicat. Diana şi Davus ieşiseră să facă piaţa. Renunţaseră să mai caute ridichi şi erau în căutare de chimen dulce, cu care Bethesda era sigură acum că se va însănătoşi. Hieronimus plecase în aval pe Tibru ca să pescuiască, luându-i pe Mopsus şi Androcles cu el. Niciunul nu mă întrebase dacă vreau să-i însoţesc; simţiseră cu toţii că doream să fiu lăsat singur.

Am auzit vocea Dianei în depărtare. Ea şi Davus se întorseseră. Am văzut-o grăbindu-se de-a lungul porticului către spatele casei şi păşind în dormitor ca să treacă pe la maică-sa. O clipă mai târziu a venit în grădină şi s-a aşezat lângă mine.

— Mama a adormit. Ar trebui să vorbim în şoaptă. Nu am putut să găsesc niciun fel de chimen, însă îţi vine să crezi – erau ridichi peste tot! Aşa de multe că practic erau împărţite de pomană. E canicular pentru această lună! Tată, nu ar trebui să stai la soare.

— De ce nu? Mi-am pus pălărie.

— Îţi împiedică creierul să nu se încingă?

— Ce vrei să zici cu asta?

S-a oprit şi a adoptat o expresie pe care o moştenise de la maică-sa, o privire în acelaşi timp compătimitoare şi arogantă. Ar fi putut foarte bine să spună cu voce tare: *„Ştiu întocmai cum se manifestă procesul trândav, întortocheat al minţii tale, dragă tată. Ţi-am luat-o cu mult înainte, însă sunt determinată să am răbdare. Te voi aştepta să-ţi recuperezi propria-ţi hotărâre inevitabilă.”*

În schimb, a zis:

— Te-ai gândit la ea toată dimineaţa, nu-i aşa?

— Am oftat şi mi-am îndreptat fundul pe scaunul pliant, care devenise brusc inconfortabil.

— Mama ta nu se simte bine. Fireşte că e în gândurile mele…

— Nu fii sfios, tată. Vocea fiicei mele căpătase un tăiş neînduplecat. Ştii la ce m-am referit. Te gândeai la *ea*. La femeia aia, Casandra.

Am tras adânc aer în piept. Mă holbam la o floarea-soarelui de peste drum.
— Probabil.
— Cloceşti ceva.
— Da.
— Trebuie să-i pui capăt. Avem nevoie de tine, tată. E tot mai greu să depăşim încă o zi, iar mama e bolnavă şi Davus face tot ce poate să ajute, dar totuşi, uneori nu ştiu ce o să facem…
Glasul îi devenise serios, însă nu exista nici o undă de auto-compătimire în el. Întotdeauna îndărătnică, mereu realistă şi gândind în perspectivă, şi descurcăreaţă, niciodată deznădăjduind, asta era Diana. Era cu adevărat copilul nostru, moştenitoarea a ceea ce era mai bun şi în Bethesda şi în mine.
— Ce vrei să-mi spui fata mea?
— Îţi spun că trebuie să o dai uitării. E moartă. Trebuie să nu te mai gândeşti la ea. Acum familia ta are nevoie de tine.
Tonul ei era plin de reproş, cu totul practic. Cât de multe ştia, mai exact, despre mine şi Casandra? Cât ştia realmente şi cât îşi imaginase, fie că era corect, fie că nu?
— Să o dau uitării, zici tu. Presupunând că ai dreptate, că stau aici şi pun ceva la cale… femeia aia… şi ce-mi sugerezi ca să încetez să mai clocesc, fata mea?
— Cunoşti răspunsul la această întrebare, tată! Nu e decât o singură cale. Trebuie să afli cine a ucis-o.
Am rămas mult timp cu privirea pierdută la floarea-soarelui.
— Şi la ce bun?
— Oh, tată, sună aşa de deznădăjduitor. Nu-mi place deloc să te văd aşa. E suficient de rău că mama e suferindă, însă ca să mai fii şi tu bolnav– bolnav de inimă albastră, vreau să spun – şi eşti aşa de când te-ai întors de la Massilia. Ştim toţi de ce. E din pricina a ceea ce s-a întâmplat între tine şi…
Mi-am ridicat braţul să o reduc la tăcere. În calitate de cap al unei familii romane, cu drept legal de viaţă şi de moarte asupra fiecărui membru din casa mea, eram de obicei destul de moale, permiţându-le tuturor să-şi exprime opiniile şi să acţioneze după cum doresc. Însă asupra acestui subiect, ruptura mea cu Meto, nu voi permite nici o discuţie.
— Foarte bine, tată, nu voi vorbi despre asta. Cu toate astea, nu-mi place deloc să te văd aşa. Eşti ca un om care crede că zeii s-au întors împotrivă-i.
Şi nu s-au întors? am vrut să spun, însă o asemenea manifestare de văicăreală ar fi contrastat prea ţipător cu stoicismul fiicei mele şi nu mi-ar fi fost deloc favorabilă. În plus, nu aveam niciun motiv să cred că zeii mă lăsaseră singur slobozindu-şi nemulţumirea. Mi se părea că în ultimul timp se întorseseră împotriva întregii omeniri. Sau poate că doar ne-au întors pur şi simplu spatele,

permiţându-ne celor mai crunţi dintre noi, precum Cezar şi Pompei, să-şi verse fără contenire prăpădul asupra restului.

— Sute, mii, zeci de mii de bărbaţi – şi femei – vor muri înainte ca anul să se sfârşească, Diana. După cât se pare niciunul dintre aceşti lemuri[3] ai morţilor nu vor găsi nimic care să semene cu dreptatea în această lume sau în viitoarea. Dacă Casandra a fost ucisă…

— Tată, ştii că a fost. A fost otrăvită. Aşa ţi-a spus.

— Dacă a fost omorâtă la ce bun dacă vom afla cine a ucis-o? Niciun tribunal roman – presupunând că tribunalele vor reveni vreodată la normal – nu va fi interesat să urmărească în justiţie o asemenea crimă, săvârşită asupra unei femei pe care nimeni n-o ştia şi de care nu-i pasă.

— Ţie ţi-a păsat destul cât să-i oferi o înmormântare decentă.

— Asta n-are nici o legătură cu subiectul.

— Şi câtorva dintre cele mai influente femei din Roma le-a păsat suficient cât să vină la funeralii. Le-ai văzut, strecurându-se pe la periferie, stând departe de rug de parcă flăcările le-ar fi pârlit – sau le-ar fi reflectat vina pe chipuri. Una dintre ele a ucis-o, nu-i aşa?

— S-ar putea. Înainte de a muri, Casandra fusese curtată de cele mai înalte cercuri ale societăţii romane, convocată la locuinţele celor bogaţi şi influenţi care aflaseră despre darul ei. Ştia ce pericol era posibil să înfrunte înhăitându-se cu asemenea femei? Ce secrete nedezvăluite din trecut – ori din viitor – au călăuzit-o pe una dintre acele femei să o reducă pe Casandra pe veci la tăcere?

— Să o fac eu pentru tine, tată?

— Ce să faci?

— Să o fac în locul tău, să dau în vileag adevărul despre moartea ei?

— Ce idee ridicolă!

— Nu e aşa ridicolă. Ştiu cum lucrezi tu. Te-am urmărit de când eram copil. Ţi-am ascultat toate poveştile despre cum spionai pentru Cicero şi dădeai la iveală cursele care erau întinse, şi cum ai plecat în Spania sau la Siracuza ca să cauţi un ucigaş la porunca unui bogătaş. Crezi că nu aş fi în stare să fac şi eu acelaşi lucru?

— Diana, tu o faci să pară ca şi cum ai coace un cuptor întreg de lipii. Amesteci toate aceste ingrediente, le coci o anumită perioadă de timp…

— Coacerea pâinii e mai dificilă decât o faci tu să pară, tată. Ai nevoie de îndemânare şi experienţă.

---

[3] Suflete ale morţilor în credinţele vechilor romani, *(n. trad.)*

— Exact. Şi tu nu ai niciuna din ele când vine vorba de… ei bine, de genul de îndeletnicire despre care vorbeşti.

— Asta pentru că sunt femeie, nu-i aşa? Nu crezi că pot să fac asta din cauză că sunt femeie. Chiar crezi că nu sunt la fel de isteaţă ca un bărbat?

— Isteţimea nu are nimic de-a face cu asta. Există locuri în care o femeie nu poate merge. Şi întrebări cărora nu le poate da glas. Şi nu uita pericolul, Diana.

— Însă îl am pe Davus pentru toate astea! E voinic şi vânjos. El poate să meargă oriunde. Poate să răsucească braţe şi să dărâme uşi…

— Diana, nu fii absurdă! Mi-am scos pălăria şi mi-am făcut vânt cu ea, privind chiorâş în soarele strălucitor. Te-ai gândit ceva vreme la asta, nu-i aşa?

— Poate.

— Ei bine, să nu te mai gândeşti deloc la asta şi abandonează orice ambiţii ai avea în direcţia asta – „Diana Descoperitoarea”, fireşte!

— Nu, Diana şi Davus, Descoperitorii, la plural.

— Dublă absurditate! Ţi-o interzic categoric. Vei urma exemplul mamei tale. A fost dezavantajată din toate punctele şi uită-te la ea acum– s-a transformat singură în modelul adevărat al unei matroane romane: modestă, respectabilă, responsabilă, administrând o locuinţă, îngrijind o familie…

— În felul acesta le-ai descrie pe acele matroane romane model care au apărut la înmormântarea Casandrei?

M-am gândit la câteva dintre acele femei şi la scandalurile care le-au însoţit şi eram nevoit să-i dau dreptate Dianei. În asemenea timpuri, mai exista vreun standard autentic al feminităţii romane? Şi pentru bărbaţi şi pentru femei situaţia era deopotrivă – virtuţile se transformaseră în vicii şi viciile în virtuţi.

Mi-am pus pălăria şi m-am ridicat în picioare, ascultându-mi genunchii trosnind pe măsură ce se îndreptau.

— Dacă intenţia ta a fost să mă inciţi la acţiune, Diana, atunci ai reuşit. Trimite-mi-l pe Davus, te rog. O să-l iau cu mine – în caz că va trebui să culc la pământ niscaiva uşi sau să răsucesc câteva braţe. Iar tu, între timp, vei sta acasă şi vei avea grijă de mama ta suferindă. Mă aştept să simt mirosul de supă de ridichi clocotind pe vatră când mă întorc acasă!

***

Cel mai uşor loc cu care să începi este şi cel mai apropiat – locuinţa lui Cicero, chiar cu o stradă mai jos de a mea.

Cu sprijinul lui Mopsus şi Androcles, Davus şi cu mine ne-am îmbrăcat cele mai bune togi. Amândoi am părăsit casa şi am mers de-a lungul bordurii străzii care ocolea creasta colinei Palatine, cu vedere în vale spre Forum şi colina Capitoliului înconjurată de Templul lui Jupiter în depărtare. Era o zi frumoasă de vară.

Ajunşi la casa lui Cicero, Davus a ciocănit politicos în uşă cu piciorul. Prin vizieră ne iscodea un ochi. Mi-am rostit numele şi am cerut s-o văd pe stăpâna casei. Uşiţa vizierei s-a deschis. Câteva momente mai târziu uşa s-a dat de perete.

De-a lungul anilor vizitasem de multe ori casa lui Cicero. La zenitul destinului său, în anul în care a servit drept consul şi a înăbuşit aşa-zisa conspiraţie a lui Catilina, această locuinţă fusese indiscutabil adevăratul centru al lumii romane, locul celor mai importante întruniri politice ca şi a celor mai strălucite adunări culturale. Literaţi şi afacerişti trecuseră pe sub portalurile ei; sorbiseră vin şi îşi ascultaseră în grădini poeziile şi monografiile; modelaseră cursul viitorului Republicii în cabinetul lui Cicero.

La nadirul destinului său, casa fusese arsă până la temelii de către Clodius şi gaşca lui, iar stăpânul ei fusese exilat. Însă Cicero s-a întors până la urmă la Roma, şi-a recâştigat dreptul la cetăţenie şi locul în Senat şi şi-a reconstruit locuinţa de pe Palatină.

Acum stăpânul casei se afla iarăşi într-un fel de exil, departe, în Grecia, cu Pompei. Luni de zile după ce Cezar traversase Rubiconul, Cicero a tărăgănat şi a şovăit, agonizând asupra alegerii sale. Ambele tabere umblau să-i câştige simpatia, nu pentru abilităţile sale militare, ci pentru greutatea politică pe care o ducea cu el; girul lui Cicero faţă de una din tabere avea să influenţeze serios sentimentele celor care se considerau susţinători statornici ai Republicii. În principiu, Cicero fu de partea lui Pompei de la început, văzându-l ca pe singurul protector rezonabil al status-quoului; însă Cicero s-a pus la adăpost asigurându-se în caz că pierde, făcând schimb de scrisori şi cu Cezar şi cu Pompei, încercând disperat să traseze o cale de mijloc. Însă nu exista cale de mijloc, şi până la urmă, când veştile amplificate despre împiedicarea temporară a sorţii lui Cezar în Spania au ajuns la Roma în luna lui Junius a anului trecut, Cicero a făcut marele salt şi cu fiul său, Marcus, care abia dacă avea vârsta să poarte o togă bărbătească, a părăsit Italia ca să i se alăture lui Pompei. De atunci trecuse un an. Trebuia să mă întreb dacă Cicero regreta acum hotărârea sa.

Îl cunoşteam pe Cicero de mai bine de treizeci de ani. Ajutorul dat de mine la procesul de crimă care i-a adus reputaţia timpurie îmi sporise considerabil bogăţia. L-am întâlnit pentru prima oară nu la mult timp după ce se căsătorise. Soţia lui, Terentia, cu zece ani mai tânără, provenea dintr-o familie cu o poziţie socială însemnată şi a adus cu ea o zestre substanţială. Se vorbea că era o gospodină ireproşabilă şi o religioasă cucernică. Spre deosebire de soţiile multor bărbaţi influenţi, nu o interesau chestiunile legate de afacerile statului. În timp ce bogaţii Republicii se perindau în interiorul zidurilor locuinţei lui Cicero, iar destinele celor acuzaţi pe care el îi reprezenta atârnau în balanţă, ea îşi îndeplinea

îndatoririle şi onora străbunii familiei, aducând sacrificii zeilor casei şi susţinând avansarea socială a celor doi copii ai lor.

De fiecare dată când l-am vizitat pe Cicero, am schimbat doar câteva vorbe cu Terentia. În rarele ocazii când împrejurările au obligat-o să-mi vorbească, fusese politicoasă, dar arogantă, reflectând mesajul neîndoielnic că poziţia mea socială era prea insignifiantă ca să justifice mai mult decât minimul de conversaţie seacă. Cred că considera un fapt regretabil că soţul ei trebuia să aibă de-a face cu un personaj aşa scârbos ca mine.

Ultima oară când am fost la ei acasă, Cezar tocmai traversase Rubiconul, iar Cicero şi Terentia făceau înnebuniţi pregătiri să părăsească Roma, ordonându-le secretarilor să împacheteze pergamentele din bibliotecă şi dând instrucţiuni de ultimă clipă sclavilor care urmau să aibă grijă de casă în absenţa lor. În această zi casa era aproape ameninţător de tăcută şi liniştită.

Davus şi cu mine am aşteptat în vestibul doar câteva clipe înainte ca însăşi Terentia să apară. Era îmbrăcată cu o stolă modestă de culoare galbenă şi fără bijuterii. Părul ei cărunt fusese dat pe spate într-un coc strâns, o coafură severă care se potrivea cu austera şi nobila ei faţă.

— Gordianus, zise ea, dând din cap scurt şi politicos, în semn de recunoaştere. El nu e ginerele tău?

— Ba da, acesta este Davus, am răspuns.

Terentia l-a evaluat imperturbabilă. Ghinionul ei de până acum legat de gineri era de notorietate. Fiica ei, Tullia, fără să împlinească încă treizeci de ani, era deja odată văduvă şi odată divorţată, iar acum se afla la cel de-al treilea mariaj, cu un tânăr aristocrat, desfrânat, dar elegant, pe nume Dolabella. Logodna avusese loc când Cicero se afla departe, guvernând o provincie, şi fără aprobarea lui. După câte se părea Dolabella le ameţise şi pe mamă şi pe fiică. Pe măsură ce ochii Terentiei zăboveau pe ginerele meu vânjos un piculeţ mai mult decât era nevoie, mi-am dat seama că nu era imună la farmecele masculine. Se vorbea că însuşi Cicero fusese distrus de această căsnicie, căci îl apărase cândva pe Dolabella acuzat de crimă şi ştia ce caracter depravat avea flăcăul. Ca să amplifice jena lui Cicero, Dolabella se înrolase pentru Cezar; fusese numit conducător al flotei lui Cezar din Adriatica, iar escadra lui Pompei fusese întru totul mai vicleană şi mai numeroasă decât a lui. Întocmai ca multe familii din clasa conducătoare, şi a lui Cicero a fost divizată pe din două de războiul civil. Şi de parcă asta nu era suficient, bârfele susţineau că Dolabella era completamente infidel ca soţ, flirtând cu soţia lui Marc Antoniu, Antonia.

— Sper că nu ai venit să discuţi despre afacerea cu Milo şi Caelius. Se referea la insurecţia despre care se zvonea că se punea pe picioare în satele din sudul

Romei condusă de doi vechi asociaţi ai lui Cicero, Marcus Caelius şi Titus Annius Milo.

— La drept vorbind, nu.

— Bine! Pentru că toată lumea consideră că ar trebui să am o părere legată de asta, iar eu refuz să-mi exprim vreuna. De-a lungul anilor amândoi camarazii ăştia nu i-au adus soţului nimic altceva decât suferinţă, însă în acelaşi timp, cine-i poate învinui că au ajuns la capătul răbdărilor? Bieţii nerozi, amândoi s-au îndreptat spre pieire… A clătinat din cap. Atunci presupun că ai venit pentru Casandra, zise ea, dejucând orice temere pe care aş fi putut să o am trecând direct la subiect. Spre deosebire de soţul ei, care putea vorbi ore întregi fără să spună ceva, Terentia nu era femeia care să despice firul în patru.

Când am dat aprobator din cap, ea a gesticulat că ar trebui s-o urmăm. Ne-a condus în aceeaşi încăpere în care Cicero m-a primit la ultima mea vizită, o cămăruţă izolată de grădina centrală. Însă încăperea părea diferită şi straniu de goală. Ce-mi spusese Cicero despre ea? *„Asta a fost una dintre primele camere pe care Terentia le-a decorat când ne-am întors şi pe care a reconstruit-o după ce Clodius şi ceata lui au dat foc casei şi m-au surghiunit în exi…”*

Cicero fusese chiar mândru de această cameră şi de splendidul său mobilier, însă unde erau acum acele obiecte? Îmi aduceam vag aminte de un covor somptuos cu un model geometric grecesc; de astă dată sub picioare nu se simţeau decât pietrele reci. Fuseseră şi câteva scaune delicate sculptate în terebint cu încrustaţii din fildeş; acum nu existau decât vreo două scaune pliante din cele mai ieftine. Existase şi un vas de mangal cu capete de grifoni din bronz fasonat cu fineţe; şi acesta dispăruse. Singurele decoraţiuni care rămăseseră erau cele care nu putuseră fi mutate, peisajele pastorale pictate pe pereţi care înfăţişau păstori moţăind printre oi şi satiri trăgând cu ochiul din spatele micilor altare de la marginea drumului.

Terentia oftă.

— Ah, cât îi plăcea lui Marcus camera asta! Aici îşi întreţinea cei mai importanţi musafiri – senatori şi magistraţi şi pretendenţi la mâna Tulliei. Soţul meu te-a adus şi pe *tine* în această încăpere ultima oară când ai venit să-l vezi, nu-i aşa? Cabinetul lui era prea aglomerat, din câte îmi amintesc – cu toţi secretarii ăia care alergau cuprinşi de panică, împachetându-i documentele confidenţiale. În vocea ei se distingea o notă de dezaprobare care voia să sugereze că încăperea era cu adevărat prea bună pentru cei de teapa mea şi, în acelaşi timp, o notă de resemnare. Acum că încăperea fusese despuiată de mobilierul ei somptuos şi prefăcută într-o umbră a luxului ei iniţial, de ce să nu se întâlnească cu mine aici?

Mobilierul portabil dispăruse, iar Terentia nu mai purta nici o bijuterie. Era cu adevărat într-o asemenea stare de disperare că trebuia să-şi vândă bunurile personale? Şi eu mă înglodasem în datorii din pricina greutăţilor din ultimele luni, însă era un şoc să te gândeşti că o femeie ca Terentia se confrunta cu asemenea alternative dure.

— Îţi era rudă? întrebă ea.

— Poftim?

— Femeia care se numea Casandra. Era rudă cu tine?

— Nu.

— Totuşi tu ai supravegheat înmormântarea. Trebuie să fi existat vreo… relaţie… între voi.

Nu am răspuns nimic. Terentia a ridicat din umeri cu înţeles. Gestul obraznic mi-a adus aminte de soţul ei şi chiar dacă avea dreptate, am simţit o împunsătură de ranchiună pentru că bănuise că înţelege legătura mea cu Casandra.

— Şi tu trebuie s-o fi cunoscut la fel de bine, am spus. Altfel de ce ai fi venit să-i vezi rugul funerar?

— Da, o cunoscusem puţin. Te-am întrebat de legătura *ta* cu ea pentru că voiam să-ţi mulţumesc că te-ai ocupat de înmormântarea ei. E bine că cineva şi-a tăcut timp şi a cheltuit ceva bani ca să-i ofere o ceremonie corespunzătoare. Şi ai dat dovadă de un gust ales. Fără prea mulţi muzicanţi şi bocitoare. E indecent când numărul lor îl depăşeşte pe cel al prietenilor adevăraţi şi familia.

— Cu greu mi i-am permis şi pe aceştia puţini pe care i-am angajat.

— A, banii… înclină din cap înţelegătoare. Şi fără discursul tărăgănat dinaintea rugului funerar. Întotdeauna sunt de părere că e mai greu când vine vorba de o femeie, nu crezi? Se cuvine să enumeri realizările unui bărbat cu experienţă, dar dacă o femeie a dus o viaţă cum se cuvine, ce poţi să spui despre ea – zău! — la final? Iar dacă a dus o viaţă nelalocul ei, cu cât mai puţin cu atât mai bine.

Mi-am dres vocea.

— Dacă ai venit la înmormântarea ei, Casandra trebuie să fi fost mai mult decât o cunoştinţă trecătoare. Cum ai cunoscut-o?

Terentia şi-a îndreptat umerii şi a ridicat bărbia. Nu era obişnuită să fie interogată. Soţul ei devenise faimos în tribunale pentru capacitatea fină de a interoga martorii; chiar şi pe cei mai puternici bărbaţi îi apuca tremuratul în faţa atacului feroce al întrebărilor lui Cicero. Însă în cursul zilnic al căsniciei, când Cicero avea motive să-şi chestioneze soţia, iar ea avea temei să rămână tăcută – când berbecele întâlneşte zidul de fier – care dintre ei câştiga de obicei testul stăpânirii de sine? Privind această falcă imobilă am bănuit că Terentia.

Comportamentul ei se schimbă treptat. Umerii i se relaxară. Şi-a coborât capul. Se hotărâse să-mi răspundă.

— Dacă nu ştii nimic despre Casandra, află că în ultimele câteva luni devenise un fel de celebritate în societate. Am folosit inexact termenul „societate”, din moment ce asemenea lucruri nu mai există în acest moment – toţi suntem în derivă, aşteptând ziua de mâine. Sora mea Fabia a fost cea care – din lipsa unui cuvânt mai bun – „a descoperit-o”. Casandra a apărut într-o zi în faţa Templului Vestei. Fabia era vestala veterană la datorie în acea zi, păzind flacăra divină. A auzit o femeie tânguindu-se afară. A ieşit să vadă ce se întâmplă. În zilele astea, poţi să ştii? S-ar fi putut ca femeia să fie siluită ori ucisă în plină zi lumină pe treptele templului. Aşa a dat Fabia peste Casandra, care se afla într-una din spasmele violente ale descântecelor ei profetice.

— Da, ştiu.

Terentia îmi aruncă o privire curioasă.

— Din pură coincidenţă, am zis, se întâmpla să mă aflu în vecinătatea Templului Vestei în acea zi. Şi eu am auzit-o pe Casandra. Nu o mai văzusem până atunci. Nu ştiam sigur cum să reacţionez. Ezitam şi am văzut-o pe Fabia ieşind din templu cu alte două vestale. Le-am văzut luând-o pe Casandra înăuntru. Ce s-a întâmplat după aceea?

Terentia îmi oferi o privire lungă, dură.

— Soţul meu spune că eşti un bărbat onest, Gordianus, „cel din urmă bărbat onest din Roma”, de fapt.

— Cicero îmi face cinste.

— Şi să nu crezi că, doar pentru că niciodată nu am avut ocazia să-ţi mulţumesc oficial, am uitat vreodată favoarea imensă pe care i-ai făcut-o surorii mele toţi anii ăştia în urmă când ai făcut să răbufnească adevărul despre vestalele acuzate că şi-au încălcat jurămintele. Fabia ar fi fost îngropată de vie dacă cei care o incriminau ar fi reuşit să convingă tribunalul că avusese o legătură nepotrivită cu Catilina. Îngropată de vie! Numai când mă gândesc la asta şi încă mi se strânge inima. Scumpa mea soră vitregă era aşa de tânără pe-atunci. Atât de frumoasă. Au existat câţiva care au crezut de fapt că ar fi putut să comită o asemenea nelegiuire murdară, însă tu i-ai salvat viaţa. Cicero te-a chemat să investighezi cazul şi ai dovedit că Fabia era neprihănită.

Nu-mi aminteam afacerea chiar în acest fel. La vremea aia, mi se păruse că Catilina – un insolent dezmăţat şi fermecător nu cu mult diferit de ginerele Terentiei, Dolabella – reuşise sau nu să o seducă pe tânăra virgină timidă, Fabia, chiar înăuntrul hotarului căminului vestalelor. Însă asta fusese acum douăzeci şi cinci de ani şi multe lucruri se petrecuseră de atunci; şi dacă Terentia îşi amintea

un fapt, în timp ce eu evocam altul, numai zeii – sau Fabia însăşi – ar fi putut să spună care dintre noi îşi aducea aminte adevărul.

Terentia mă cântări mult timp, apoi dădu impresia că a luat o hotărâre. Bătu din palme. Apăru o sclavă în fugă. Terentia îi dădu în şoaptă un ordin, iar sclava o luă înapoi la goană. Câteva momente mai târziu am auzit fâsâitul faldurilor unei stole voluminoase, iar o clipă după aceea chiar Fabia în persoană îşi făcu apariţia în cadrul uşii.

Era înveşmântată somptuos în costumul complet al unei vestale. Părul, vârstat acum cu cenuşiu, era tuns destul de scurt. În jurul frunţii purta o bentiţă lată şi albă, ca o diademă, împodobită cu panglici. Stola ei era albă şi simplă, dar croită să-i atârne pe trup în multe falduri. În jurul umerilor purta mantia albă din olandă a unei vestale.

— Surioară, socotesc că ţi-l aminteşti pe Gordianus, spuse Terentia.

Fabia îmbătrânise, însă era o femeie provocatoare. Ceea ce se schimbase cel mai mult la ea erau manierele. O întâlnisem într-o perioadă de criză, când era tânără şi derutată şi într-un pericol îngrozitor – şi poate destul de vinovată de crima cumplită de care fusese acuzată. Supravieţuise acelui episod, iar munca istovitoare o făcuse şi mai puternică. Pesemne că-şi păstrase jurământul de castitate, fie că l-a încălcat sau nu o scurtă perioadă cu Catilina; şi felul ăsta de disciplină, an după an, şi lipsa copiilor pe care jurământul ţi-o garanta, se zice că oferea femeii un fel de forţă particulară. Fabia arăta cu siguranţă suficient de impozantă, stând în picioare în cadrul uşii, luând cunoştinţă de cei doi musafiri ai surorii sale. Ochii i se plimbară peste Davus, făcură o pauză imperceptibilă şi se fixară asupra mea. În privirea ei insistentă şi fermă am văzut ceva care mi-a evocat-o pe fetiţa slabă pe care cândva am sprijinit-o la porunca lui Cicero.

— Îmi aduc aminte de tine, Gordianus, spuse ea, fără emoţie.

— Gordianus e aici ca să facă cercetări despre Casandra, zise Terentia.

— De ce? întrebă Fabia.

— Cred că a fost ucisă, am răspuns.

Fabia trase aer în piept.

— Ne-am gândit – din pricină că avea mintea fragilă – că poate şi trupul ei a fost la fel de plăpând. Am crezut că probabil a murit dintr-o… cauză naturală.

— A fost otrăvită, am spus, încercând să-mi menţin faţa la fel de rigidă ca a Fabiei pentru a tăinui durerea pe care mi-o pricinuiau aceste cuvinte.

— Otrăvită, murmură Fabia. Înţeleg. Dar de ce ai venit aici? Ce vrei de la mine?

— Tu ai fost una din primele femei din Roma care s-a împrietenit cu ea, am zis.

— Împrietenit? Nu tocmai. Am văzut o femeie în suferinţă. Când m-am apropiat de ea, când am auzit care era caracterul declamaţiilor ei, am simţit adevărul – că era o femeie posedată de darul profeţiei. Am luat-o în Templul Vestei, unde zeiţa o putea ocroti cât timp darul o poseda. Am servit ca preoteasă, nu ca prietenă. Am acţionat din pietate, nu din milă.

— Cine era? De unde venea?

— Nu ştiu nimic despre originile sale pământeşti. Chiar şi ea uitase.

— Dar cum poţi să spui că poseda darul de care vorbeşti? Cum poţi să susţii că nu era pur şi simplu nebună?

Fabia surâse stins.

— Gordianus, se poate ca tu să fii înţelept în cele lumeşti, în special în sfera bărbaţilor. Însă asta era o chestiune divină – şi una care le privea pe femei.

— Vrei să spui că bărbaţii nu au acces la cunoaşterea divină? Augurii…

— Da, Colegiul Augurilor e constituit din bărbaţi, şi timp de secole şi-au transmis metodele proprii prin care citesc semnele – studiind zborurile păsărilor, ascultând tunetul, privind jocul fulgerului prin ceruri. Cerul este regatul lui Jupiter şi astfel de semne provin direct de la însuşi Regele Zeilor. Iar bărbaţii aleşi în Colegiul celor Cincisprezece în acelaşi chip caută semnele viitorului consultând oracolele din străvechile Cărţi Sibiline, însă mai există şi alte căi mai subtile prin care zeii ne fac cunoscută voinţa lor şi prin care ne arată cărările ce duc spre viitor. Multe dintre aceste metode depăşesc sfera de cunoaştere a bărbaţilor. Doar femeile le cunosc. Numai femeile le înţeleg.

— Iar tu ai înţeles că Casandra poseda darul veritabil al profeţiei?

— Când era posedată, vedea dincolo de lumea asta.

— Casandra din Troia auzea mesaje din cealaltă lume.

— Darul Casandrei noastre se manifesta în mare parte sub forma viziunilor. Nu înţelegea întotdeauna ceea ce vedea şi nu putea mereu să exprime în cuvinte. Ea nu îşi interpreta singură viziunile; ea doar le relata aşa cum îi parveneau. După aceea nici măcar nu-şi mai aducea aminte de ele.

— Aş socoti că un astfel de dar ar fi mai degrabă de neîncredere, iscând mai multe cimilituri decât răspunsuri.

— Viziunile ei cereau să fie interpretate, dacă la asta te referi. Nu e o îndeletnicire convenabilă pentru Colegiul tău de Auguri! Însă dacă cineva o asculta cu atenţie şi dacă acea persoană poseda deja o înţelegere autentică pentru lumea divină…

— O persoană ca tine, am zis.

— Da. Eu eram în stare să dau de cap viziunilor Casandrei. De asta am aranjat să vină aici, în locuinţa Terentiei, în mai multe ocazii.

— Şi întotdeauna prezicea?

— Aproape de fiecare dată. Exista o metodă care o ajuta să-i inducă viziunile.
— Care anume?
— Dacă stătea jos într-o încăpere liniştită, întunecoasă şi privea lung la o flacără, aproape mereu viziunile i se arătau.
— Şi înainte sau după, îi dădeaţi să mănânce şi să bea?
— Bineînţeles că da, spuse Terentia. Era tratată la fel de amabil în casa mea ca orice alt oaspete.
— Chiar dacă nu aveai nici cea mai vagă idee despre cine era cu adevărat sau de unde venea?
— Darul ei ne interesa, răspunse Fabia, nu istoria familiei sale ori numele cu care fusese născută.
— Şi când Casandra dădea drumul la profeţiile ei, ce făceaţi cu ele?
Cele două surori au schimbat o privire iscoditoare, dezbătând în tăcere cât de mult ar fi trebuit să-mi spună.
În cele din urmă Fabia glăsui.
— Casandra a avut multe viziuni, însă mai ales una
— O viziune periodică cu doi lei care se băteau pe scheletul unei lupoaice.
— Cum ai tălmăcit această viziune?
— Lupoaica era Roma, fireşte. Leii erau Pompei şi Cezar.
— Şi care dintre ei l-a ucis pe celălalt şi a mâncat stârvul?
— Niciunul.
— Nu înţeleg. Au împărţit lupoaica între ei? Îmi închipuiam romanitatea divizată permanent între două tabere, Cezar domnind peste Apus, Pompei guvernând Răsăritul. O lume împărţită între două imperii romane – ar putea ca o asemenea rânduială să dăinuiască vreodată?
— Nu, nu, nu! zise Terentia. Ai înţeles greşit. Spune-i, Fabia!
— Viziunea se isprăvea cu un miracol, răspunse Fabia. Lupoaica revenea la viaţă şi creştea până când îi domina pe leii care renunţau la luptă şi se întindeau supuşi împreună, lingându-şi unuia altuia rănile.
— Ce vrea să spună viziunea?
Fabia începuse să vorbească, dar Terentia era prea stârnită ca să rămână tăcută.
— Nu pricepi? E cea mai bună urare posibilă! Toată lumea crede că Cezar şi Pompei trebuie să se încaiere, că unul dintre ei trebuie să-l distrugă pe celălalt, cu Roma drept trofeu. Însă există şi o altă posibilitate
— Ca ambele părţi să-şi vină în simţiri înainte de a fi prea târziu. Una e ca romanii să verse sângele galilor şi al părţilor, dar ca romanii să ucidă alţi romani – este inimaginabil. O asemenea nebunie îi jigneşte chiar şi pe zei. Cicero ştie asta. E ceea ce a încercat să le spună tot timpul ambelor tabere. Trebuie să

găsească o cale să aplaneze conflictele şi să încheie pace! Asta prevestea viziunea Casandrei. În acest moment Roma arată paralizată şi neajutorată; însă lupoaica doare, iar când se va trezi se va înfăţişa privirilor, mai puternică decât Cezar sau Pompei. Vor fi copleşiţi de umbra ei şi atunci va avea loc o reconciliere între cele două facţiuni. Terentia surâse. Am credinţa că Cicero va fi agentul reconcilierii. Asta-i motivul real pentru care zeii i-au călăuzit paşii spre tabăra lui Pompei. Nu ca să lupte – cu toţii ştim că soţul meu nu este războinic – ci ca să se afle prin preajmă când cele două părţi se vor întâlni până la urmă şi să-i facă să vadă nebunia actelor lor. Va fi pace, nu război. În fiecare zi mă uit după un mesager să sosească cu o epistolă de la soţul meu aducându-mi veştile victorioase.

Fabia merse lângă ea şi îşi aşeză mâna pe umărul Terentiei. Privirea de pe chipurile lor era transcendentală.

Am tras adânc aer în piept.

— Cum aţi aflat de moartea Casandrei?

— A murit în piaţă, nu-i aşa? întrebă Fabia. Oamenii au văzut-o. Au recunoscut-o. Veştile circulă rapid prin oraş.

— Şi totuşi nu aţi venit niciuna la mine acasă ca să vă prezentaţi omagiile.

Amândouă şi-au evitat privirile.

— Păi, zise Terentia, nu prea era de… vreau să spun, după cum singur ai subliniat, nici măcar nu-i cunoşteam numele adevărat, cu atât mai puţin familia.

— Cu toate astea aţi venit s-o vedeţi arzând.

— Un act de pioşenie, zise Fabia. Incinerarea trupului este un ritual sfânt. Am venit să fim martore la acest lucru.

Mi-am lăsat privirea în jos, apoi am ridicat capul la sunetul altei voci din cadrul uşii.

— Mătuşă Fabia! Mă întrebam unde ai plecat. Ah – nu mi-am dat seama că ai oaspeţi, mamă.

Fiica lui Cicero, Tullia, avusese nenorocul să moştenească mai mult înfăţişarea tatălui ei şi nu a mamei şi se prefăcuse dintr-o fată fusiformă într-o tânără obişnuită. Ultima dată când o văzusem fusese anul trecut la casa părinţilor ei din Formiae, când Cicero încă încerca să decidă pe ce cale s-o apuce. Atunci era însărcinată şi sarcina tocmai începuse să se vadă. Copilul se născuse prematur şi trăise doar o perioadă scurtă. Un an mai târziu Tullia părea să se afle într-o formă bună, în pofida braţelor sale zvelte şi a tenului palid.

Spre deosebire de mama ei, Tullia purta câteva piese de bijuterie valoroase la înfăţişare, printre care brăţări din aur şi un colier din argint filigranat ornamentat cu pietre din lazulit. În ciuda economiilor drastice pe care războiul le impusese locuinţei, bănuiam că tânăra Tullia va fi ultimul membru al familiei care va fi

solicitat să facă sacrificii personale. Cicero şi Terentia îşi răsfăţaseră ambele odrasle, însă mai ales pe Tullia.

— De fapt, rosti Terentia, musafirii mei tocmai plecau. Tullia, de ce nu-ţi însoţeşti mătuşa înapoi în camera de cusut, în timp ce eu le arăt ieşirea?

— Desigur, mamă. Tullia îşi apucă mătuşa de mână şi o conduse afară din cameră. Peste umăr, Fabia îmi aruncă o privire lungă, de despărţire, în loc de bun-rămas. Privirea de adio a Tulliei era adresată lui Davus, care reacţionă schimbându-şi poziţia după un picior pe altul şi dregându-şi vocea.

Am început să mă îndrept spre uşă, însă Terentia mă reţinu aşezându-şi mâna pe antebraţ.

— Trimite-ţi ginerele în vestibul, zise coborându-şi glasul, însă tu mai rămâi o clipă, Gordianus. Vreau să-ţi arăt ceva între patru ochi.

Am procedat cum mi-a cerut şi am aşteptat singur în cameră, aţintindu-mi privirea pe peisajele pastorale de pe perete. O clipă mai târziu s-a întors, aducând o bucăţică de pergament. Mi l-a îndesat în mână.

— Citeşte, a zis ea. Spune-mi ce înţelegi din asta.

Era o scrisoare de la Cicero, datată din luna lui Junius şi cu antetul: *„Din tabăra lui Pompei din Epirus”:*

> *„Dacă eşti bine, sunt bucuros. şi eu sunt bine.*
> *Dă-ţi toată silinţa să te însănătoşeşti. Atât cât*
> *timpul şi împrejurările ţi-o permit, îngrijeşte-te şi*
> *administrează toate treburile urgente şi pe cât*
> *de des posibil scrie-mi despre toate aspectele. La*
> *revedere.”*

Am întors bucăţica de pergament pe partea cealaltă, însă asta era tot.

Am ridicat din umeri fără să ştiu ce voia de la mine.

— Te sfătuieşte să te însănătoşeşti. Să înţeleg că nu te-ai simţit bine?

— Un fleac – o febră care cum a venit aşa a şi plecat, spuse ea. Vei băga de seamă că nici măcar nu mi-a dorit însănătoşire grabnică sau bunăvoinţa zeilor ori vreun lucru de genul ăsta. Numai „Dă-ţi toată silinţa să te însănătoşeşti.” De parcă mi-ar fi adus aminte de o datorie!

— Şi te însărcinează să administrezi treburile urgente…

— Ha! Se aşteaptă să guvernez o locuinţă – două locuinţe, a mea şi a Tulliei – cu nişte rezerve subţiri ca aerul! Doar ca să o scoatem la capăt o să vând cel mai bun mobilier şi cele mai fine bijuterii pe care le-am moştenit de la mama…

— Terentia, nu înţeleg de ce mi-ai arătat scrisoarea asta.

— Pentru că-mi cunoşti soţul, Gordianus. L-ai cunoscut de la bun început. Nu te poţi înşela asupra lui. Nu sunt sigură dacă-l agreezi – nici măcar nu sunt sigură dacă-l respecţi – însă tu îl *cunoşti*. Identifici în scrisoarea asta vreo urmă de iubire sau de afecţiune ori măcar de bunăvoinţă?

Poate că e scrisă codificat, am vrut să spun, ştiind din experienţă că Cicero era înclinat spre asemenea şiretlicuri în corespondenţa lui. Însă Terentia nu avea dispoziţia să glumească. Dacă îşi luase inima în dinţi ca dintre toţi oamenii să-şi despoaie sunetul în faţa mea, ştiam că e cu adevărat îndurerată.

— Îmi vine greu să cred că eu sunt cel în măsură să spună ce a simţit Cicero când a scris epistola asta.

Mi-a luat scrisoarea şi s-a întors, ascunzându-şi chipul.

— Tensiunile din această casă – nu poţi să-ţi închipui! Luni la rând, chiar ani. Ne luptăm pe ceea ce e de făcut cu tânărul Marcus – tatăl lui insistă să devină cărturar, în ciuda faptului că toţi preceptorii lui spun că nu există nici o speranţă. Iar acum băiatul a plecat la luptă, deşi abia dacă e suficient de matur să poarte o togă. Iar Dolabella, alegând să-i ţie partea lui Cezar şi întreţinând o legătură amoroasă cu Antonia pe la spatele nostru – soţul meu abia dacă suportă să-i pomenească numele, chiar înainte ca această nenorocire să aibă loc. Nu poate să sufere mariajul ăsta! Şi când Tullia a pierdut copilul, durerea pe care cu toţii am simţit-o a fost insuportabilă. Însă aş tolera orice, aş îndura orice acuzaţie, dacă aş şti că Marcus încă – i se puse un nod în gât şi clătină din cap. Miezul chinuitor al problemei este că Marcus nu mă mai iubeşte. Nu m-a iubit când ne-am căsătorit

— Nici o femeie nu se aşteaptă la aşa ceva la începutul unui mariaj aranjat – însă cu vremea ajunsese să mă iubească, iar dragostea aceea sporise şi durase ani de zile. Însă acum… acum nu mai ştiu ce s-a ales de ea. Nu ştiu unde s-a dus sau cum s-o mai aduc înapoi. Prea multe ciorovăieli pentru bani, prea multe certuri pentru copii, amărăciunea vremurilor pe care le trăim…

— Terentia, de ce îmi povesteşti asta?

— Pentru că tu o cunoşti la fel şi pe *ea*, nu-i aşa? Mai bine decât laşi să se vadă. Trebuie, dacă ai făcut aranjamentele pentru înmormântarea ei.

— Da, am cunoscut-o pe Casandra.

— Profeţia pe care a menţionat-o Fabia – mai era ceva… de natură personală. Casandra a vizualizat dublu viziunea ei despre lupoaică şi lei, reflectată în miniatură, a zis ea, ca într-o oglindă îndepărtată. Casa mea a văzut-o în acea oglindă – o răsfrângere a lumii la scară largă. Lupoaica era familia noastră, lucrul care ne hrăneşte şi ne susţine chiar şi în cele mai dure vremuri. Iar bestiile erau Marcus şi cu mine, vărsându-ne sângele unul altuia şi luptându-ne pentru stârvul propriei noastre căsnicii. Însă întocmai cum Roma este mai măreaţă decât cei care se sfădesc pentru ea, această familie este mai puternică decât părţile ei

componente. Trebuie să ne împăcăm. Marcus… mă va iubi din nou. Casandra a spus şi asta!

— Da?

— Asta a fost interpretarea Fabiei.

— Fabia ştie cu mult mai multe lucruri de acest fel decât mine.

— Da, însă *tu* ai cunoscut-o pe Casandra. Era onestă, Gordianus? Era ceea ce părea a fi? Pot să am încredere în viziunile pe care le-a văzut în spasmele darului ei?

Interviul se inversase. Acum Terentia căuta să afle de la mine informaţii despre Casandra.

— Nu ştiu, am răspuns şi grăisem adevărul.

V

Aşa cum îmi aduc aminte data când am văzut-o pentru prima oară pe Casandra, căci era în ziua în care la Roma ajunsese vestea despre traversarea reuşită pe mare a lui Cezar, aşa îmi aduc aminte şi a doua oară când am întâlnit-o şi întâia oară când de fapt i-am şi vorbit, din pricina unei întâmplări semnificative care s-a petrecut în ziua aceea. Era în dimineaţa de sfârşit de Februarius când Marcus Caelius a înfiinţat un tribunal alături de cel al pretorului oraşului, Trebonius, şi şi-a început campania de luare în bătaie de joc a voinţei lui Cezar, devenind apărătorul radical al Romei asuprite.

Înainte de a părăsi Roma, Cezar, proclamând edicte şi supunându-şi voinţa Senatului, a pus în aplicaţie un program care să sprijine şovăitoarea economie romană. Problemele erau numeroase şi înfricoşătoare. Cu declanşarea războiului, banii s-au împuţinat treptat chiar dacă preţurile deveniseră astronomice. Visteria Romei fusese golită plătind campaniile militare ale lui Cezar. În ea nu mai intra niciun impozit. Pompei tăiase toate veniturile din Răsărit precum şi încărcăturile de grâne din Egipt de importanţă vitală. Comerţul stagna– corăbiile, caii şi chiar şi cotigile fuseseră rechiziţionate drept bunuri de război. Negustorii erau neputincioşi căci niciun bănuţ nu se mai afla în circulaţie. Lucrătorii liberi nu erau în stare să găsească de muncă. Sclavii înfometaţi deveneau îndărătnici. Neguţătorii şi arendaşii nu-şi puteau plătii chiriile. Familiile ale căror capi fugiseră din Italia ori se alăturaseră legiunilor lui Cezar erau păcălite de vechilii puşi să administreze proprietăţile stăpânilor lor. Bancherii cereau să li se plătească împrumuturile vechi şi refuzau să mai acorde altele noi. Profitorii lipsiţi de scrupule storceau tot ce se putea de la locuitorii îngrijoraţi ai Romei.

Şi eu mă afundasem în datorii pentru prima oară în viaţa mea. Se părea că numai o mână de oameni deţineau banii şi aveau mare trecere la ei, iar că noi ceilalţi trebuia să mergem la ei să-i implorăm să ne împrumute în orice condiţii ne cereau. Doar ca să-mi plătesc cheltuielile zilnice ale existenţei, m-am trezit îndatorat la înstăritul bancher Volumnius într-o aşa măsură că îmi pierdusem nădejdea că voi mai fi vreodată în stare să-i înapoiez banii.

Ca să se ocupe de aceste probleme, Cezar a dat ordin ca toate bunurile şi rentele proprietăţilor să fie ajustate la valorile de dinainte de război. Debitorilor li se permiteau să-şi deducă toate dobânzile plătite pentru capitalul pe care-l deţineau. Au fost numiţi judecători care să pună ordine în disputele legate de evaluări şi falimente. O lege anti-tezaurizare stipula că nimeni nu putea să

păstreze lichidităţi scoţând din circulaţie mai mult de şaizeci de mii de sesterţi din aur sau argint.

Eforturile lui Cezar au fost cumpătate, iar succesul lor a fost moderat. Banii au început să circule. Prăvăliile s-au redeschis, iar neguţătorii au reapărut în pieţe. Sentimentul de panică crescândă a întregii populaţii începuse să se atenueze şi se predă chinuitoarei încropeli de zi cu zi pentru subzistenţă.

Existau şi cei care – unii pentru că îi dispreţuiau sincer status-quo-ul şi doreau să-l vadă dat peste cap, iar alţii din pricină că erau fără speranţă îndatoraţi şi erau disperaţi să găsească o cale de ieşire – sperau că Cezar va legifera un program mult mai radical. Aceştia doreau ca Cezar să abroge toate datoriile, să ramburseze rentele, poate chiar să confişte proprietăţile celor înstăriţi şi să le redistribuie săracilor. Aceşti oameni fură amarnic dezamăgiţi.

Bărbatul pe care Cezar l-a numit să-i administreze programul economic a fost Gaius Trebonius. Îl întâlnisem pe Trebonius anul trecut în campamentul roman din afara Massiliei, el fiind ofiţerul comandant însărcinat cu asedierea. Era un militar de o competenţă şi ingeniozitate desăvârşite, cu o memorie bună a figurilor şi un simţ intuitiv despre cum funcţiona lumea. Trebonius se putea uita la o catapultă şi îţi spunea de ce nu funcţiona corespunzător, îi calcula încărcătura şi traiectoria, apoi îi supraveghea pe oameni încărcând-o şi îl alegea pe cel mai potrivit ca să dea ordine celorlalţi. Dirijase un asediu eficient şi izbutit, iar Massilia fusese subjugată de legiunile lui Cezar cu un cost mic. Ca o recunoaştere a competenţei sale, Trebonius a fost cel pe care Cezar îl pusese în locul său să conducă Roma în absenţa acestuia.

Unii numeau magistratura lui Trebonius o recompensă pentru serviciile prestate, însă nu era o îndeletnicire pe care mi-aş fi dorit-o. Fără nici o îndoială că Trebonius era capabil să profite enorm acceptând şperţ de la candidaţii care se aflaseră înaintea lui, însă îmi stătea mintea-n loc imaginându-mi cazurile fără sfârşit de evaluare a proprietăţii şi discutarea condiţiilor celor care dăduseră faliment şi pe care Trebonius trebuia să le prezideze.

Trebonius conducea această afacere anostă de la un tribunal, o platformă ridicată în Forum. Stătea aşezat în fotoliul lui prezidenţial, un anumit exemplar împodobit în forma tradiţională a unui scaun de campanie pliant, însă decorat din abundenţă cu fildeş şi aur şi patru colţi de elefant în loc de picioare. Secretarii şi funcţionarii zburau în jurul lui, aducând documente, consultând registrele şi luând notiţe. În majoritatea zilelor un şir lung de împricinaţi îşi aşteptau interviul cu Trebonius încolăcindu-se prin Forum ca şerpii. Părţilor în dispută le sărea uşor ţandăra, iar mizele erau ridicate. Nu rareori încăierările izbucneau de o parte şi de alta a liniei. Paznicii înarmaţi dădeau fuga să reprime aceste dezordini înainte de a se extinde într-o revoltă la scară generală.

Într-o dimineaţă de la sfârşitul lui Februarius un alt magistrat, Marcus Caelius, păşi în Forum, ducând cu el fotoliul său şi fiind însoţit de propriul său cortegiu de secretari şi funcţionari, care ridicară iute o platformă la mică distanţă depărtare de cea a lui Trebonius. Caelius urcă la tribună şi, cu o înfloritură, îşi desfăcu fotoliul prezidenţial, care era considerabil mai simplu decât cel al lui Trebonius – decoraţiunile din fildeş erau mai puţin preţioase şi fără tente aurii, iar picioarele nu erau din fildeş ci din lemn simplu sculptat sub formă de colţi de elefanţi. După exemplul fotoliului său, Caelius se proclama deja port-drapelul virtuţii romane austere şi apărătorul celor împilaţi.

Încă în deceniul celor treizeci de ani, subţirel ca un adolescent şi la fel de chipeş şi fermecător ca întotdeauna, Marcus Caelius avea deja o carieră lungă şi împestriţată în viaţa publică. Îmi amintesc cel mai bine de el ca de tânărul protejat neascultător al lui Cicero, studiind ziua arta retoricii la picioarele năzurosului şi cuvenitului său stăpân, chefuind şi ducând o viaţă socială depravată noaptea – spre amărăciunea tuturor celor cu care avea legătură, mai ales atunci când Caelius s-a trezit târât prin tribunale de fosta lui metresă, Clodia, care l-a acuzat că fusese plătit să-l ucidă pe un filosof din Alexandria venit în vizită. Cicero a alergat în apărarea protejatului său. Procesul a degenerat într-un schimb sordid de replici, iar într-un final Cicero a reuşit să inverseze rolurile înfăţişând-o pe Clodia drept o târfa neînfrânată şi incestuoasă care voia să ruineze un tânăr nevinovat. Achitat, Caelius i-a întors spatele fermecătoarei Clodia, fratelui ei, agitatorul Clodius, şi restului clicii lor cu convingeri radicale şi s-a ataşat, punându-şi tot sufletul, de aşa-numita cauză „Oameni fără pereche”, precum Cicero şi Pompei, până când – târât hăis-cea întocmai ca toţi ceilalţi tineri strălucitori şi ambiţioşi ai Romei – şi-a unit în cele din urmă soarta cu cea a lui Cezar. În ajunul deciziei lui Cezar de a traversa Rubiconul şi de a se dedica războiului civil, Caelius a plecat călări din Roma ca să i se alăture – abandonându-l iarăşi pe Cicero foarte mâhnit.

Caelius a devenit unul dintre locotenenţii lui Cezar şi l-a servit bine în campania din Spania. Întorcându-se la Roma împovărat de datorii, a sperat că va fi instalat în postul profitabil de pretor al oraşului, şi nu a făcut niciun secret din dezamăgirea sa amară când această magistratură i-a revenit în schimb lui Gaius Trebonius. Caelius s-a mulţumit cu o funcţie mai neînsemnată de pretor, care-l însărcina să adjudece afacerile rezidenţilor străini din oraş. Poate că Cezar s-a gândit că e mai înţelept să îndese un flăcău ambiţios, de loialitate schimbătoare, precum Caelius, într-un refugiu sigur, oferindu-i o slujbă de importanţă minimă neavând prea multe de făcut – dar Cezar ar fi trebuit să ştie că Marcus Caelius, având timp liber la îndemână, era un om periculos.

S-a întâmplat să mă aflu în Forum împreună cu Hieronimus şi palavragii obişnuiţi, atunci când Caelius şi-a instalat tribunalul în bătaie de joc alături de cel al lui Trebonius. S-a nimerit şi să văd privirea consternată de pe faţa lui Trebonius.

Ce avea de gând Caelius? M-am apropiat de tribună. Palavragii m-au urmat. Caelius s-a aşezat în fotoliul său, răsucindu-şi capul uşurel ca să ia cunoştinţă de şirul lung de împricinaţi care aşteptau să se întâlnească cu Trebonius şi mulţimea curioasă care începuse să se strângă în faţa propriei sale tribune. O clipă privirea i-a căzut pe mine. Drumurile ni se încrucişaseră de multe ori în trecut. A dat din cap în semn de recunoaştere şi surâsul său orbitor licări – zâmbetul care i-a înmuiat cândva inima Clodiei şi de-a lungul anilor l-a vârât în alte trăsnăi fără şir. Ochii ni s-au întâlnit doar o clipă, însă am avut presimţirea tuturor necazurilor pe care era pe cale să le clocească pentru el şi mulţi alţii.

Caelius s-a ridicat din scaunul său prezidenţial. Peste şirul de împricinaţi care aşteptau întâlnirea cu Trebonius şi gloata care se adunase s-a aşternut liniştea.

— Cetăţeni ai Romei! strigă Caelius. Avea una dintre cele mai bune voci ale oratorilor din Roma, capabilă să ajungă la distanţe mari cu o claritate de trâmbiţă. De ce staţi acolo, aliniaţi ca nişte oi ascultătoare într-un ţarc aşteptându-vă rândul ca să fiţi tunşi? Magistratul la care căutaţi reparaţii nu poate face absolut nimic ca să vă ajute. Are mâinile legate. Aşa cum o stipulează, legea nu-i dă nici o altă putere de a face ceva decât să pricinuiască şi mai multe necazuri. Tot ceea ce poate face pretorul oraşului este să se uite la numărul de oameni pe care i-l puneţi în faţă, să-i învârtă un pic primprejur – ca unul din şarlatanii ăia încrezători care bântuie pieţele ce mută cupa sub care se ascunde nuca – şi apoi vă trimite acasă cu mai puţin decât aveaţi când aţi venit aici. Ocârmuirea Romei ar trebui să fie în stare să facă mai mult de atât pentru cetăţenii ei harnici, îndelung răbdători! Nu sunteţi de părere?

Aici s-au înălţat strigăte răzleţe de la cei aliniaţi – unii făcând glume şi batjocorindu-l pe Caelius, însă alţii ridicând glasurile aprobator. Câţiva bărbaţi de la coada şirului, neauzind, şi-au părăsit locurile venind să vadă ce se petrece. Se răspândise iute vorba că Marcus Caelius punea în scenă un fel de manifestaţie politică, iar mulţimea spori rapid pe măsură ce bărbaţii soseau de peste tot din Forum. Trebonius, între timp, şi-a văzut de treburi, prefăcându-se că-l ignora pe Caelius.

— Cetăţeni ai Romei, continuă Caelius, ia gândiţi-vă şi amintiţi-vă de situaţia de acum un an şi un pic, când Cezar a traversat Rubiconul şi i-a bătut pe mârşavii infatuaţi, mulţumiţi de sine, care guvernau statul pentru propria lor propăşire. Nu aţi simţit şi voi, la fel ca mine, un val de emoţie, un fior de anticipare când am fost pe neaşteptate puşi în faţa tuturor posibilităţilor glorioase ale unui viitor

strălucit – posibilităţi de neconceput numai cu o zi, chiar cu o oră, înainte ca Cezar să facă primul pas de partea cealaltă a Rubiconului? Dintr-o dată, cât ai clipi din ochi, *se putea întâmpla orice!* De câte ori, în cursul existenţei unui om, i se oferă o asemenea şansă de speranţă fără margini? Lumea va fi remodelată! Roma va renaşte! Oamenii oneşti vor triumfa în cele din urmă, iar mârşavii din mijlocul nostru vor fi puşi pe fugă mâncând pământul, cu coada între picioare.

În schimb – ei bine, cunoaşteţi amarnicul adevăr la fel de bine ca şi mine, altfel nu v-aţi mai fi aflat astăzi aici, cerşind firimituri de la magistratul care se află în fruntea oraşului. Nu s-a schimbat nimic– exceptând în mai rău. Ticăloşii au triumfat încă odată! Pentru asta au luptat şi au murit oamenii – pentru drepturile proprietarilor şi ale cămătarilor de a ne călca în picioare? De ce nu pune Cezar capăt situaţiei ăsteia neobrăzate? Cetăţeni, gândiţi-vă la împrejurările în care vă aflaţi exact acum un an şi spuneţi-mi: o duceţi mai bine astăzi? Dacă răspunsul vostru e da, atunci înseamnă că sunteţi proprietari sau cămătari, căci toţi ceilalţi o duc mai rău, mult mai rău! Încheieturile mâinilor ne-au fost crestate, iar cei care ne sug sângele ne vor secătui şi, deşi îmi repugnă s-o spun, însuşi Cezar le-a pus cuţitele în mâini!

Câţiva bărbaţi din mulţime, majoritatea vădit înstăriţi, îl huiduiră şi-l batjocoriră împreună cu alaiurile lor de secretari şi paznici. Însă huiduielile acestea erau înecate de strigăte furioase de aprobare care se înălţau de la alţii. Cei care-l susţineau pe Caelius probabil că erau trepăduşi – plantarea în mulţime a susţinătorilor zgomotoşi era prima lecţie pe care o învăţase de la Cicero - însă nemulţumirea pe care o zgândărea se adânci şi majoritatea ascultătorilor îi ţineau partea.

Trebonius ignora în continuare situaţia, încercând să-şi vadă de treburi, însă până şi împricinuiţii cu care avea de-a face îl ascultau doar cu o ureche în timp ce pe cealaltă şi-o aplecaseră să audă ce spunea Caelius.

— Cetăţeni ai Romei, Cezar ne-a făcut tuturor un mare serviciu când a traversat Rubiconul. Prin acea acţiune temerară, a pus în mişcare o revoluţie care va reconstrui statul. Şi eu m-am alăturat cu mândrie cauzei. Mi-am jucat rolul pe câmpul de bătălie, luptând cu Cezar în Spania. Acum bătălia armată continuă într-o nouă arenă unde avem toate şansele să ieşim învingători. Însă în timp ce aşteptăm veşti despre victoria finală, nu putem să trândăvim. Trebuie să nu renunţăm să mergem înainte aici, la Roma. Trebuie să desăvârşim în absenţa lui, ceea ce Cezar, indiferent de motive, a ratat să înfăptuiască câtă vreme s-a aflat aici. Trebuie să adoptăm o legislaţie nouă care va oferi o veritabilă destindere celor care au cu adevărat nevoie de ea!

Mulţimea fu străbătută de un val de mulţumire.

— A avut loc deja! Tacă-ţi gura şi du-te acasă! a urlat unul dintre criticii lui Caelius. Trăiască! Caelius să trăiască! a strigat un flăcău necioplit care avea înfăţişarea unui agitator năimit. Mulţimea devenise aşa de gălăgioasă că până şi lui Caelius nu i-a venit uşor să acopere hărmălaia. Trebonius a renunţat să mai încerce să-i consilieze pe cei doi împricinaţi dinaintea lui şi s-a lăsat în fotoliu, cu mâinile strâns încrucişate şi cu privirea încruntată.

— Ca să punem capăt acestei situaţii, strigă Caelius, ridicându-şi glasul trâmbiţând din toţi rărunchii ca să se facă auzit, ca să punem punct, voi începe propunându-vă o nouă lege pentru a pune cap tuturor plăţilor datornicilor pe o perioadă nu mai scurtă de *şase ani*. Repet, voi cere Senatului să impună un moratoriu de şase ani asupra tuturor datoriilor existente, fără ca dobânda să crească în acest timp! Celor care au fost striviţi şi îngenunchiaţi de datorii li se va da în sfârşit o şansă să se pună pe picioare. Şi dacă cămătarii înstăriţi se vor plânge că vor muri de foame, atunci lăsaţi-i să mănânce tăbliţele din ceară pe care sunt înregistrate împrumuturile!

Din partea gloatei veni un răspuns considerabil. Caelius, cu faţa îmbujorată de emoţie – căci eu cred că mulţimea se înmulţise şi devenise şi mai entuziastă decât se aşteptase el – a reuşit să se facă auzit pe deasupra zbieretelor.

— Anticipând promulgarea acestei legi, mi-a stabilit tribunalul astăzi aici. O să-mi ocup locul în fotoliu, iar funcţionarii mei or să înregistreze numele şi împrejurările în care toţi cetăţenii ce au datorii în prezent, aşa încât relaxarea să poată fi înlesnită imediat ce legea intră în aplicare. Vă rog, formaţi un şir la dreapta mea. Şi cu asta s-a aşezat în fotoliul său, arătând cu desăvârşire mulţumit de sine.

Şirul de împricinaţi care aşteptau să se întâlnească cu Trebonius se evaporă în grabă ca să se alăture cozii ce avea întrevedere cu Caelius. De ce să-şi piardă timpul debitorii ciorovăindu-se cu pretorul oraşului, când sistemul de legi al lui Caelius, dacă va fi promulgat, va înlocui orice reglementare pe care Trebonius o va decreta?

— Ce adunătură de neghiobi, bodogăni Canininus în urechea mea. Nici pe lumea cealaltă nu există nici o şansă ca legea lui Caelius să fie adoptată. Dacă Cezar ar fi vrut aşa ceva, ar fi promulgat-o el singur. Iar dacă Cezar nu-şi doreşte asta, Senatul nici măcar nu se va gândi la ea. Caelius nu face decât să agite spiritele.

— Dar de ce? am întrebat. Care-i scopul declanşării unei revolte? Căci de fapt aproape că urma o revoltă. Strigătele furioase şi insultele năpădiseră atmosfera. Oamenii se îmbrânceau şi se luară la pumni. Paznicii care-şi arătau colţii formară cordoane în jurul patronilor săi înavuţiţi, care o rupseră la fugă să scape de gloată. La un semn al lui Trebonius, căutând aspru de sus, din scaunul său

prezidenţial, la haos, paznicii înarmaţi tăbărâră încercând să refacă ordinea, deşi era greu de ştiut de unde să înceapă. Mulţimea era ca o căldare clocotind, împroşcând în acelaşi timp bulbuci pretutindeni.

Ce punea Caelius la cale? Canininus avea dreptate; atâta vreme cât Senatul se afla la mâna lui Cezar, Caelius nu avea nici o speranţă ca programele sale radicale să fie puse în aplicare. Şi nici, întrucât pretorul îi supraveghea pe rezidenţii străini, nu avea vreo afacere legală ca să-l implice în reglementările datoriilor, încerca doar să-i pună beţe-n roate lui Trebonius de ciudă? Sau Caelius avea în minte un plan precis şi un ţel către care se îndrepta?

Hieronimus şi cu mine, temându-ne de sminteala adunăturii, ne-am croit calea la marginea aglomeraţiei. M-am pomenit cu nişte zgârieturi de coate zburătoare, însă altfel am scăpat viu şi nevătămat. Până la urmă am găsit un loc liniştit ca să ne tragem suflarea, lângă Templul lui Castor şi Pollux. Atunci am văzut-o pe Casandra a doua oară.

Estrada. Îngustă care se proiecta perpendicular de pe veranda templului, flancând treptele, se afla exact deasupra capetelor noastre. S-a nimerit să ridic privirea şi am văzut-o stând-o în picioare singură pe estradă. Privea mulţimea cuprinsă de nebunie din spatele nostru şi nu ne-a observat pe niciunul dintre noi care ne aflam sub ea.

Hieronimus a văzut expresia de pe chipul meu şi s-a ţinut după privirea mea aţintită.

— Frumoasă! a murmurat el. Cuvântul i-a scăpat de pe buze la fel de involuntar ca şi respiraţia.

Şi era frumoasă, mai ales când era observată din unghiul ăsta jos– poziţia avantajoasă a unui petiţionar care se uita la o zeiţă aşezată pe un piedestal înalt. Ca să fiu corect, nu era nici pe departe nimic divin sau regal în tunica ei albastră şi zdrenţăroasă sau în părul vâlvoi, însă în purtarea sa exista o anumită demnitate rară care impunea atenţie şi respect imediat din partea oricărui bărbat. În mine a născut mai mult de-atât. Mi-am aţintit privirea asupra ei şi am simţit că inima mi-o ia la goană. O senzaţie din tinereţe de care-mi aminteam vag, în acelaşi timp tulburătoare şi dureroasă, m-a străbătut şi m-am simţit dintr-o dată ca un bărbat de trei ori mai tânăr. M-am dojenit singur pentru o asemenea nesăbuinţă. Eram un bărbat în vârstă, căsătorit. Ea era o cerşetoare şi o nebună căreia i se dădea cu piciorul.

S-a uitat în jos şi ne-a văzut privind-o fix. Atunci a fost prima dată când m-am uitat în ochii ei şi am văzut că erau albaştri. Chipul său era pustiu, inexpresiv – chipul Atenei modelat de sculptorii greci, mi-am zis– şi părea în sine straniu ţinând cont de faptul că privea o revoltă. M-am gândit la o pasăre care supraveghea activităţile oamenilor de sub ea, apatică la violenţa acestora.

A tresărit. Am crezut că noi am speriat-o în vreun fel şi că era cât pe ce s-o ia la fugă. În schimb, şi-a dat ochii peste cap, iar genunchii i s-au îndoit. S-a legănat încoace şi-n colo, şi-a pierdut echilibrul şi s-a rostogolit înainte.

Să spun că Casandra chiar mi-a căzut în braţe la propriu ar fi un adevăr, însă amăgitor, împrumutând momentului un iz romantic în niciun fel evident atunci. De fapt, când am văzut că era pe punctul să se prăbuşească, m-a trecut un tremur de panică – nu pentru ea, ci pentru mine. Când un bărbat de vârsta mea vede o femeie căzând spre el de la o înălţime considerabilă, nu se gândeşte la nici o vitejie, ci la propriile-i oase fragile. Totuşi, bănuiesc că la un bărbat instinctul de a prinde o femeie care se prăbuşeşte este puternic, indiferent de anii pe care-i are. Hieronimus a reacţionat de aceiaşi manieră ca mine şi ea s-a rostogolit în braţele amândurora.

Clipa a fost dureros de jenantă. În primul rând Hieronimus şi cu mine ne-am ciocnit, iar o secundă mai târziu Casandra s-a lăsat aşa de tare peste noi şi era cât pe ce ca toţi trei să ne prăvălim la pământ claie peste grămadă. Dacă am fi fost actori într-o comedie a lui Plautus, punerea în scenă n-ar fi putut fi mai hilară. Printr-un miracol al echilibrului şi contra-echilibrului, am rămas cu Hieronimus în picioare. Împreună am reuşit să ne punem încărcătura năucită pe picioarele-i şovăielnice, sprijinind-o de braţe să stea dreaptă.

Mi s-a tăiat răsuflarea. O durere ascuţită m-a săgetat în coloană. Am văzut stele verzi în faţa ochilor. Nimic nu a mai contat când Casandra a căzut leşinată peste mine, cu o mână peste faţă şi cealaltă pe piept.

Să observi silueta unei femei frumoase de la depărtare e ceva. Să simţi dintr-o dată un trup călduţ, robust şi viu în braţele tale e cu totul altceva. Întocmai pentru asta, ca să cunoaştem astfel de momente de atingere umană, ne-au creat zeii. Asta am simţit în acea secundă, chiar dacă nu mi-am dat seama.

Casandra şi-a revenit treptat în simţiri şi s-a tras de pe mine, însă doar puţintel, rămânând încă în îmbrăţişarea mea. Peste umărul ei l-am văzut pe Hieronimus privindu-mă oarecum invidios. Am privit-o pe Casandra în ochi şi am văzut din nou că sunt albaştri, însă nu întocmai nuanţa care o crezusem. Era o picătură de verde în ei, sau doar era o înşelătorie efemeră a luminii? Ochii ei m-au fascinat.

— Eu am… am… căzut? a întrebat ea. Mi s-a părut că latina ei avea un accent slab, însă nu l-am putut localiza.

— Da. De sus, de-acolo. Am dat din cap spre esplanadă.

— Şi… tu m-ai prins?

— *Noi* te-am prins, zise Hieronimus, încrucişându-şi braţele bosumflat. Casandra i-a aruncat o privire peste umăr. S-a tras uşor din braţele mele.

— Te simţi bine? am întrebat-o. Poţi să te ţii pe picioare?

— Bineînţeles.
— Ce s-a întâmplat? Ai leşinat?
— Mă simt cât se poate de bine acum. Trebuie să plec. S-a îndepărtat.
— Unde să pleci? am întins mâna să o apuc de braţ, apoi m-am oprit. Unde se ducea ea nu mă privea pe mine. Probabil că tot aşa s-a gândit şi ea, căci nu mi-a răspuns. Totuşi mi s-a părut că mai era ceva de spus. Cum te cheamă?
— Mi se spune Casandra. S-a întors şi m-a privit. Expresia ei s-a însufleţit o clipă după ce şi-a revenit din năuceală, dar a devenit iarăşi distantă – zeiască, păsărească sau pur şi simplu chipul impasibil al unei nebune?
— Dar ăsta nu poale fi numele tău adevărat, am zis. Trebuie să ai altul.
— Trebuie? Un moment arătă nedumerită, apoi se răsuci şi se îndepărtă cu paşi lenţi, imperturbabili, cu capul şi umerii semeţi, impasibilă faţă de bărbaţii care când şi când îi tăiau calea în zbor din încăierarea necurmată dinaintea tribunelor magistraţilor rivali.
— Ce femeie neobişnuită, zise Hieronimus.
Am aprobat întru totul din cap.

VI

Întrevederea mea cu Terentia şi vestala Fabia a dat la iveală noi informaţii despre Casandra, chiar dacă nu multe. M-am decis ulterior să mă sfătuiesc cu Fulvia a doua oară văduvă; îi făcusem un serviciu în trecut investigând uciderea soţului ei, Clodius – drept răsplată parţială pentru că mi-i dăduse pe Mopsus şi Androcles - şi mă aşteptam cel puţin la o primire cordială la uşa ei. Şi astfel, după ce am părăsit locuinţa lui Cicero şi m-am întors la casa mea pentru o gustare frugală de prânz şi un pui de somn sporadic pe perioada cea mai caniculară a zilei, am pornit-o când soarele se lăsa pe cer spre casa celei mai vestite văduve din Roma.

Ca şi înainte, l-am luat pe Davus cu mine pentru protecţie. Pe măsură ce coboram pe străzile familiare ale Palatinei, am evocat zilele când Davus a intrat pentru prima oară în locuinţa mea în calitate de sclav, la scurt timp după ce o întâlnisem pentru prima dată pe Fulvia, văduva împietrită şi mâhnită. Mi se părea o amintire din altă viaţă. E posibil ca în fapt să nu se fi întâmplat decât acum patru ani când Clodius a fost ucis pe Via Appia? Roma fusese nimicită de răzmeriţe. Susţinătorii radicali ai lui Clodius arseseră clădirea Senatului. Pompei fusese chemat să restaureze ordinea şi i s-au oferit puteri aproape dictatoriale; a profitat de situaţie şi a proiectat o serie de procese prin care i-a surghiunit pe mulţi dintre rivalii lui, întorcând cu susul în jos odată pentru totdeauna întregul echilibru constituţional precar dintre propriile-i interese şi cele ale lui Cezar. Privind retrospectiv, asasinarea lui Clodius a fost pivotul temporal dintre momentul în care războiul civil părea de neimaginat şi momentul când a devenit inevitabil. Uciderea primului soţ al Fulviei a fost începutul sfârşitului Republicii noastre zdrenţuite.

Suferinţa ei pentru Clodius fusese profundă şi veritabilă. Fuseseră îndrăgostiţi cu adevărat, cred eu, dar şi parteneri într-un sens mai larg; căci Fulvia, în calitate de soţie de politician, fusese întotdeauna întocmai opusul Terentiei lui Cicero. Era o femeie cu opinii, planuri, proiecte, aliaţi şi inamici. Complota şi urzea alături de soţul ei şi îi servea drept cel mai apropiat sfătuitor. Moartea lui o jefuise nu numai de un soţ şi tată al celor doi copii ai lor; o deposedase de rolul pe care-l juca în sfera politică. Femeile nu pot ocupa niciun loc în Senat ori în magistraturi. Femeile nu au drept de vot. Prin lege nu pot nici măcar să deţină proprietăţi în nume propriu, deşi femeile dibace găsesc căi în jurul acestor detalii, întocmai cum femeile cărora le pasă de cursul evenimentelor lumeşti

găsesc soluţii să-şi exercite influenţa, de obicei prin intermediul soţilor lor. Câtă vreme Clodius se afla în viaţă, Fulvia fusese unul dintre cele mai influente personaje din Roma, fie că era bărbat sau femeie. Când acesta a murit, ea era ca un bărbat vânjos dintr-o dată paralizat şi lovit de muţenie.

Însă o femeie inteligentă, cu dare de mână şi ambiţioasă ca Fulvia – care era şi o femeie frapantă, dacă nu frumoasă – nu trebuia să îndure mult timp nevolnicia văduviei. Pentru un anume gen de bărbat, îmbinarea calităţilor sale trebuie să fi fost aproape înnebunitor de atrăgătoare. Când a consimţit să se mărite cu Gaius Curio, mulţi au considerat că şi-a găsit perechea perfectă. El făcuse parte din cercul ei de mulţi ani, unul dintre tinerii aceia ambiţioşi şi strălucitori, de clică, cu pofte vorace şi urzeli nesfârşite de a reface omenirea după propria lor imagine, bărbaţi precum Dolabella, Clodius, Caelius şi Marc Antoniu. Unii spun că Fulvia l-ar fi preferat de fapt pe Antoniu, dacă ar fi fost disponibil şi nu ar fi fost deja căsătorit cu verişoara lui, Antonia, şi că aceasta se oprise la Curio, prietenul din copilărie al lui Antoniu, mulţumindu-se cu ce mai rămăsese; însă majoritatea căzură de acord că Curio era în realitate o alegere mai bună pentru că era mai maleabil şi mai puţin înclinat spre orgii decât Antoniu.

Precum Antoniu, Curio s-a aliat timpuriu cu Cezar şi niciodată nu a şovăit în devotamentul său ori a lăsat-o mai moale făcând prozeliţi în numele lui Cezar. Într-adevăr, în mare parte influenţa lui Curio l-a convertit pe Marcus Caelius. În ajunul războiului, Caelius şi Curio au plecat împreună călări ca să fie de partea lui Cezar când acesta a traversat Rubiconul. Însă în timp ce Caelius fusese până la urmă exilat într-o funcţie minoră de pretor la Roma, lui Curio i se dăduse comanda a patru legiuni. Când Cezar se îndrepta spre Spania, l-a trimis pe Curio să preia forţele pompeiene din Sicilia în fruntea cărora se afla Cato. Calo, dezorganizat şi nepregătit ca restul pompeienilor, a abandonat insula fără să lupte. Curio, speriat de o întrecere uşoară, şi-a lăsat două dintre legiuni în Sicilia şi cu celelalte două a zorit-o spre Africa – şi acolo au început necazurile pentru Curio.

Unii zic că a cucerit prea uşor Sicilia, ceea ce a dus la o prea mare încredere în sine şi la o judecată pripită. Alţii spun că tinereţea lui Curio şi lipsa de experienţă militară l-a atras în capcana regelui Juba. O altă parte a populaţiei cred că a avut pur şi simplu ghinion.

Campania africană a lui Curio a început destul de bine. La început s-a năpustit asupra portului Utica, deţinut de comandantul pompeian Varus, pe care l-a şi cucerit. O şleahtă măruntă de soldaţi numibieni trimişi de regele Juba au încercat să vină în ajutorul oraşului, însă Curio i-a izgonit. L-a momit pe Varus ca să se întâlnească în luptă în afara oraşului. Acolo Curio a făcut prima lui greşeală, care doar printr-o lovitură norocoasă s-a dovedit a nu-i fi fatală. Şi-a trimis

pedestrimea într-un defileu abrupt unde ar fi putut cu uşurinţă fi atacaţi din ambuscadă; însă în acest timp cavaleria a reuşit să măture aripa stângă a inamicului, iar oamenii lui Varus - care scăpară cu fuga înapoi spre oraş – au ratat oportunitatea facilă de a-şi distruge inamicul. Un asemenea succes incomplet ar fi trebuit să-l facă pe Curio să ia o pauză, însă mai degrabă l-a îmbărbătat. A pregătit instituirea asediului Uticei.

În acest timp, regele Juba şi-a mobilizat armata şi mărşăluia spre Utica ca s-o elibereze. Juba avea legături strânse cu Pompei, fiind patron al tatălui lui Pompei. Şi avea motive să-l urască pe Curio, care cu câţiva ani în urmă sugerase că Roma ar trebuie să anexeze Numibia cu forţa.

Curio a primit veşti despre apropierea lui Juba. Alarmat, a trimis în Sicilia după celelalte două legiuni, însă dezertorii din armata lui Juba i-au povestit că numai un corp neînsemnat de numibieni se puseseră în mişcare. Curio şi-a trimis cavaleria care s-a încăierat cu avangarda lui Juba. Din informaţiile secrete pe care le-a primit, Curio a crezut că această avangardă era toată forţa armată numibiană. Gândindu-se s-o distrugă aşa încât să-şi vadă în continuare de asediu, s-a grăbit să iasă la luptă cu legiunile. Era o vreme extrem de toridă; mărşăluiau prin nisipurile încinse. Romanii s-au lovit de întreaga armată numibiană. Au fost încercuiţi şi măcelăriţi.

O mână de soldaţi ai lui Curio au reuşit să scape. Şi Curio ar fi putut să fugă şi să se salveze, însă a refuzat să-şi abandoneze oamenii. Un supraviețuitor, aducându-i lui Cezar veşti despre dezastru, la scurt timp după întoarcerea acestuia din Spania, i-a relatat ultimele cuvinte ale lui Curio: „Am pierdut oştirea pe care Cezar mi-a încredinţat-o. Cum aş putea să mai dau ochii cu el?”

Curio a luptat până când numibienii l-au ucis. I-au tăiat capul şi au trimis trofeul regelui Juba. Fulvia era încă odată văduvă.

Cumpănindu-i situaţia, închipuindu-mi starea ei de spirit, ezitam pe măsură ce mă apropiam de locuinţa ei. Structura în sine înfăţişa un aspect descurajator – monstruozitatea gigantică, ca o fortăreaţă pe care Clodius o înălţase pe colina Palatină, comandamentul opulent de unde îşi dirija şleahta de stradă subordonată. Terasele râpoase acoperite cu trandafiri şi sclipind de smalţul marmurei multicolore flancau imensa curte din faţa casei care servise drept loc de întrunire pentru Clodius de a se adresa susţinătorilor lui. Poarta din fier stătea deschisă şi înaintând cu Davus prin curte, pietrişul scârţâindu-ne sub picioare, priveam lung la şirul de scări care urca spre terasa încăpătoare şi am văzut o ghirlandă neagră deasupra uşii masive din bronz. După nouă luni de văduvie, Fulvia încă mai ţinea doliu după Curio.

Am urcat treptele. Un inel imens din bronz pe uşă servea drept ciocan. Davus l-a ridicat şi l-a lăsat să cadă, eliberând un dangăt anevoios, reverberat. Am

aşteptat. Din câte observasem, nici o uşiţă nu s-a deschis în uşă, însă aveam senzaţia stranie că eram observaţi. Pasiunea lui Clodius de a amenaja pasaje secrete, uşi tăinuite şi găuri de spionat ascunse fusese notorie.

Într-un târziu am auzit sunetul unui zăvor aruncat în partea cealaltă a uşii şi apoi aceasta deschizându-se lent, scârţâind încetişor din balamale. Un sclav cu o înfăţişare atletică ne-a poftit înăuntru, apoi a închis iute uşa şi a lăsat bara grea din lemn să cadă la loc, barând-o pentru siguranţă.

Mai fusesem şi înainte în acest vestibul, în orele şi zilele care urmaseră uciderii lui Clodius. Se părea că Curio, noul stăpân în devenire al casei, nu făcuse nici o schimbare. Podelele şi pereţii erau din marmură cum nu se poate mai şlefuită. Draperii roşii cusute cu fir din aur încadrau pasajul care ducea la atrium, unde tavanul, sprijinit pe coloane avântate din marmură neagră, se ridicau până la înălţimea a trei caturi. În centrul atriului, piscina nu foarte adâncă era decorată cu plăci strălucitoare de mozaic negru-albăstrui şi argintiu, înfăţişând cerul nopţii şi constelaţiile. Cerul adevărat, vizibil printr-un orificiu de deasupra, începuse să se închidă la culoare până la albastrul bogat al amurgului.

M-am întors către sclavul care ne primise.

— Spune-i stăpânei tale că Gordianus…

— Stăpâna ştie cine sunteţi şi de ce aţi venit, îmi răspunse el cu un zâmbet sardonic. Urmaţi-mă.

Ne-a condus prin holurile şi galeriile decorate cu picturi murale şi statuete. Sclavii forfoteau în tăcere, aprinzând vasele de mangal şi lămpile din aplicele de perete. Eram cât se poate de convins că mai traversasem aceste pasaje, însă casa era atât de amplă că nu puteam fi sigur. În cele din urmă am urcat un şir de trepte şi am fost introduşi într-o cameră cu ferestre mari, cu obloanele date de perete ca să lase să pătrundă ultima lumină a zilei. Pereţii erau zugrăviţi în verde şi decoraţi cu chenare albastre şi albe în desene geometrice greceşti. Prin ferestre am zărit lumina aurie a soarelui la asfinţit scânteind peste acoperişurile colinei Palatine şi împrumutând o strălucire călduţă templelor îndreptate spre vest din vârful depărtatei coline a Capitoliului. Strălucirea reflectată potopise încăperea, dându-i o senzaţie tihnită în pofida tavanului semeţ şi a vederii spectaculoase.

Fulvia şi mama ei, Sempronia, stăteau aşezate dinaintea rândului lung de ferestre, îmbrăcate în stole de cel mai întunecat albastru. Un copilaş mititel – fiul lui Curio – se străduia să facă câţiva paşi pe pledul de la picioarele femeilor. Ceilalţi copii ai Fulviei, fiul şi fiica lui Clodius, nu se aflau în cameră.

— Musafirii domniei voastre, stăpână, spuse sclavul.

— Mulţumesc, Thraso. Poţi să pleci. Când Fluvia şi-a aţintit privirea asupra mea, a ridicat stilusul de pe tăbliţa de ceară pe care scria şi le-a aşezat pe amândouă deoparte. Exista o zicală referitoare la Fulvia şi la ambiţia ei: „Nu a

fost născută să toarcă.” într-adevăr era greu să te imaginezi nimerind în compania ei şi să o găseşti în mijlocul vreunei activităţi feminine obişnuite. În schimb, precum un afacerist cu numeroase idei şi proiecte pe care nu le pierdea din vedere, ţinea lângă ea o tăbliţă din ceară şi un stilus.

Mama ei, Sempronia, în ciuda trăsăturilor sale aspre, părea mai maternă dintre cele două. Ne ignoră şi pe Davus şi pe mine, în timp ce cloncănea şi gângurea şi întindea mâinile la băieţelul de pe păturică, încurajându-l să se ridice în picioare şi să încerce să mai facă un pas şovăitor.

— Îţi mulţumesc că m-ai primit, Fulvia. Însă sunt curios – de unde ai ştiut că eu eram, căci nu m-am anunţat nicicum?

Îi aruncă o privire fiului, care reuşise să stea drept pentru o clipă, înainte de a se prăbuşi spre faţă în mâini şi în genunchi, apoi îşi fixă privirea asupra mea.

— La capătul terasei e o ferestruică ascunsă. Thraso te-a privit cu atenţie, apoi a dat fuga la mine să te descrie. Nu puteai fi decât tu, Gordianus. „Nasul unui boxeur; un cap plin cu păr gri metalizat vârstat cu argintiu, dar cu ochii care scânteiază ca cei ai unui bărbat pe jumătatea vârstei lui; o barbă dichisită de o femeie ca să-i fie ei pe plac.”

— De fapt, fiica mea, Diana, îmi tunde barba în prezent. Însă m-am temut că e posibil să mă fi uitat, Fulvia.

— Nu uit niciodată un om care ar putea să-mi fie de folos. Şi-a întors privirea spre Davus. Însă nu cred că l-am mai întâlnit pe flăcăul ăsta. „Umeri ca ai lui Titan”, a zis Thraso, „însă un chip ca al lui Narcis.”

— Acesta este Davus, ginerele meu. Thraso mi-a mai povestit şi că ai cunoştinţă de ce am venit. Surprinzător, din moment ce nici eu nu sunt sigur de asta.

Ea surâse.

— Nu eşti? Eu te-am văzut la înmormântare; trebuie să mă fi văzut şi tu. Mă aşteptam să mă cauţi. Presupun că are legătură cu Casandra?

Sempronia bătu pe neaşteptate din palme. O sclavă veni alergând. Sempronia depuse un sărut pe fruntea nepoţelului ei, apoi îi spuse fetei să-l scoată din cameră.

Băieţelul începuse să plângă când a fost luat în braţe. Zbieretele lui răsunară îndepărtându-se de-a lungul coridorului. Sempronia îşi mânca degetul arătător şi nu avea astâmpăr, însă Fulvia nu reacţionă în niciun fel.

— Sper că nu l-ai scos afară pe copil din pricina mea, am zis.

— Fireşte că nu, spuse Sempronia, privindu-mă în cele din urmă şi ridicându-şi sprâncenele la ideea că aş putea să mă consider suficient de important ca să fiu vrednic de vreo acţiune ce-l privea pe nepotul ei. De când o văzusem ultima dată, unul din ochii săi devenise de un alb tulbure; părea cât de cât că mă fixa mai

străpungător decât cu celălalt. Sub privirea ei insistentă, m-a apucat un uşor tremurat. Bizar că o femeie care putea fi atât de tandră cu un copil era atât de intimidantă pentru un adult.

— Dacă o să vorbim despre vrăjitoare, nu se cade ca băieţaşul să fie prezent, spuse ea.

— *Asta* a fost Casandra? O vrăjitoare?

— Bineînţeles, răspunse Sempronia. Tu crezi că a fost doar o simplă muritoare?

— Cu certitudine a fost… muritoare, am răspuns calm.

— A fost ucisă, nu-i aşa? întrebă Fulvia.

Uitându-se acum amândouă la mine, mi-am dat seama că privirea fiicei nu era mai puţin pătrunzătoare decât a mamei, totuşi, într-un fel, nu-mi displăcea deloc să fiu cercetat de Fulvia aşa făţiş. Căutătura Semproniei era caustică; te dezbrăca până la piele. Privirea Fulviei era purificatoare, de parcă menirea ei era să despoaie orice văl de confuzie sau neînţelegere ar fi putut interveni între noi. Ochii ei erau inteligenţi, plini de viaţă, îmbietori. Nu e de mirare că-şi asigurase doi dintre cei mai buni şi mai strălucitori, dacă nu ghinionişti, bărbaţi drept soţi.

— De ce crezi că a fost omorâtă Casandra? am întrebat.

— Întrucât cunosc împrejurările neobişnuite ale morţii sale. Cum a murit dintr-o dată… în piaţă… în braţele tale. A fost otravă, Gordianus? Ei zic că a fost nimicită de spasme.

— Ei?

— Ochii şi urechile mele.

— Iscoadele tale?

Fulvia ridică din umeri.

— Puţine se întâmplă la Roma fără să ajungă la mine.

— Ce altceva mai ştii despre uciderea ei?

— Dacă mă întrebi cine ar fi putut face un asemenea lucru sau cum ori de ce, nu-ţi pot spune. Nu ştiu. Însă o femeie precum Casandra ar fi putut să fie periculoasă pentru un anumit număr de persoane. Nu vedea doar viitorul, ştii; avea viziuni despre evenimente îndepărtate.

— *Putea* să vadă viitorul?

— Era vrăjitoare, spuse Sempronia întrerupându-ne. Tonul ei dădea, de înţeles că îmi primisem deja răspunsul şi ar fi trebuit să fiu mai atent.

— Vrăjitoare, zici? Făcea vrăji, blestema, vindeca bolnavi?

— În această locuinţă nu a făcut nimic din toate astea, zise Sempronia, dar cine poate spune ce puteri poseda? Era de-a dreptul în stare să vadă dincolo de clipa prezentă şi cei patru pereţi care o înconjurau.

— De unde ştii asta?

Sempronia a deschis gura să răspundă, însă Fulvia a ridicat o mână reducând-o la tăcere.

— Lasă-mă pe mine să-i spun, mamă.

Sempronia se ofuscă.

— De ce să-i spunem individului ăstuia ceva?

— Ai uitat, mamă? Când Clodius a fost ucis, Gordianus a fost printre primii care a venit în această casă ca să-şi ofere condoleanţele. I-a păsat destul ca să dea la iveală adevărul.

— Dar e un vechi lacheu al lui Cicero! Sempronia scuipă numele.

Ochii Fulviei se îngustară. Ea şi Cicero erau inamici vechi şi foarte înverşunaţi.

— E adevărat că ţi-ai construit reputaţia lucrând pentru Cicero, nu-i aşa, Gordianus?

— Nu aş spune asta. Aş zice, mai degrabă, că Cicero *şi-a câştigat* renumele cât timp *eu* am lucrat pentru *el*. Nu am fost niciodată lacheul lui. În decursul multor ani am avut suişurile şi coborâşurile noastre. În ultima vreme am pierdut definitiv legătura cu el. Nu am mai auzit de el de luni de zile.

— Totuşi nu mai demult de astăzi i-ai vizitat locuinţa, remarcă Fulvia. Am ridicat din sprâncene. Ţi-am spus, Gordianus, prea puţine se petrec la Roma fără ştirea mea.

— Da – ochii şi urechile tale. Cu toate astea nu ştii cine a ucis-o pe Casandra?

Fulvia zâmbi trist.

— Nu sunt omniscientă. Am… pete negre.

Am aprobat din cap.

— Da, am fost la casa lui Cicero în această dimineaţă să mă întâlnesc cu Terentia din acelaşi motiv pentru care am venit să te văd pe tine. Ţi-ai făcut apariţia la funeraliile Casandrei, ceea ce sugerează că trebuie să o fi cunoscut mai mult decât întâmplător. Cine era? De unde venea?

Mă adresasem Fulviei, însă a răspuns mama ei.

— Era o vrăjitoare egipteancă! Se înţelege de la sine. În zilele noastre cele mai redutabile vrăjitoare provin din Egipt. Au sânge grecesc în venele lor – ceea ce explică părul blond şi ochii albaştri ai Casandrei – însă spre deosebire de grecii din ziua de azi, ele nu au uitat practicile magice străvechi. Tradiţiile se păstrează încă vii în Egipt – confecţionarea talismanelor, memorarea vrăjilor, arta ghicitului. Casandra era o vrăjitoare egipteancă.

— Nu ştim asta precis, mamă, obiectă Fulvia. E doar o superstiţie.

— Ochii şi urechile tale nu ţi-au spus niciodată de unde venea Casandra? am întrebat-o.

— În ceea ce o privea, am fost ciudat de surdă şi oarbă, recunoscu Fulvia. Ca şi cum Casandra picase pe pământ pe o cometă – şi din câte ştiu, aşa a şi fost.

— Când ai întâlnit-o prima oară?

— Cu multe luni în urmă.

— Cât de multe?

— În noiembrie anul trecut.

Dacă aşa era, Fulvia o întâlnise pe Casandra chiar înainte de acea zi din Januarius când am văzut-o pe vestala Fabia luând-o în templu.

— Eşti sigură?

— Fireşte că sunt! Cum aş putea să uit ziua aia dureroasă? Faţa i se întunecă. Cât să-ţi povestesc, Gordianus? Totul? Da, de ce nu? A ridicat un braţ să-şi reducă mama la tăcere, care şovăia să protesteze. Cezar se afla încă aici, la Roma, înflăcărat de triumfurile sale în Spania şi Massilia. Veştile de la Marea Adriatică nu erau aşa de bune; Dolabella nu avea nici o putere în faţa flotei lui Pompei. Însă din Sicilia… A suspinat şi a închis ochii timp de o clipă. Din Sicilia veniseră ştiri minunate despre cucerirea insulei de către soţul meu, urmate de veştile chiar mai promiţătoare că Gaius mâna… spre Africa. Îşi coborî privirea şi îşi drese glasul.

— În fiecare zi, aici, în această casă, aşteptam veşti despre cursul evenimentelor. A sosit un mesager cu ştirea că soţul meu cucerise Utica. Jubilam. Apoi a venit un al doilea zvon care-l contrazicea pe primul, susţinând că Utica se afla încă sub asediu, dar că va cădea în orice moment în mâinile lui Gaius. Starea de spirit din această locuinţă era una de bucurie reţinută. Trăiam anticipând veştile grozave şi victorioase. Mama mea a făcut o glumă, care repede… Vocea i se stinse. În curând, Gaius va primi un nou titlu onorific care se va ataşa numelui său şi după aceea noi vom fi familia lui Gaius Scribonius Curio Afri*canus* – *c*uceritorul Africii! Fulvia clătină din cap. E amarnic să fii lăsată acasă. Unei femei ar trebui să i se permită să-şi urmeze soţul pe câmpul de bătălie.

Am ridicat sprâncenele.

— Soţia lui Pompei l-a însoţit când a fugit din Roma. Am înţeles că e cu el chiar şi acum.

— Nu la asta mă refeream – să-l urmezi ca un bagaj! într-o lume mai bună mi s-ar fi permis să-l însoţesc pe Gaius, nu ca simplă soţie, ci în calitate de comandant camarad! Da, ştiu, ideea e absurdă; niciun centurion nu ar primi vreodată comenzi de la o femeie. Însă aş fi fost acolo – să-l povăţuiesc pe Gaius, să-l ajut să chibzuiască la sfaturile date de subordonaţii lui, să evalueze informaţiile secrete de pe câmpul de luptă, să pună la cale strategia. Dacă aş fi fost acolo…

Sempronia îi atinse braţul ca s-o consoleze. Fulvia a înşfăcat mâna mamei sale şi a continuat.

— Şi în loc să merg cu el am aşteptat aici, la Roma. E vreun supliciu mai rău decât să aştepţi şi să nu ştii? În unele zile mă simţeam ca şi cum călătorea pe un vas aruncat de furtună încoace şi-n colo, oscilând între speranţă şi disperare până când am crezut că o să-mi ies din minţi. Alte zile erau atât de mute şi liniştite că parcă eram captivă pe un vas în ape calme – orele treceau fără nici o veste, fără niciun semn, numai aşteptarea infinită şi priveam şi mă întrebam. Până când…

A tras adânc aer în piept.

— După cum ţi-am spus era într-o zi din noiembrie trecut. Fusesem la reşedinţa uneia dintre rudele lui Gaius ca să văd dacă ei aveau vreo veste despre acesta, însă nici ei nu ştiau mai mult decât mine. Eram în drum spre casă, treceam prin Forum în lectica mea. Perdelele erau trase. Nimeni nu putea să vadă înăuntru, dar pentru că era o zi senină şi perdelele nu erau cu desăvârşire opace, eu vedeam afară, cel puţin destul de bine cât să-ţi menţionez că treceam pe lângă Templul lui Castor şi Pollux. Mă gândeam la Gaius, fireşte. Apoi am auzit o voce. Era vocea unei femei. Venea din afara lecticii, însă timbrul acelui glas era aşa de straniu… şi din pricina cuvintelor pe care le rostea… mai-mai că îţi dădea impresia că venea dinăuntrul capului meu. Vocea spunea: „Acum e *mort. A murit luptându-se. A fost o moarte curajoasă.” Cuvinte*le alea mi-au împrăştiat o răceală prin corp că am crezut că o să leşin. Brusc în lectică s-a făcut beznă, ca şi cum un nor înghiţise soarele. Le-am strigat purtătorilor lecticii să oprească. Probabil că vocea mea fusese aproape un ţipăt. Lectica s-a oprit aşa de brusc că m-am aplecat în faţă. Thraso şi-a vârât capul printre perdele, arătând speriat. M-a întrebat ce s-a întâmplat.

„Ai auzit?” l-am întrebat. Mă privea pierdut. „Vocea unei femei”, am zis. „Mi-a vorbit când treceam pe lângă templu.” Thraso s-a uitat înapoi, în direcţia de unde venisem.

Nu e nimeni acolo”, mi-a răspuns, „cu excepţia unei femei nebune care bolboroseşte de una singură şi măsoară treptele templului.”

„— Adu-o! i-am spus.” A plecat să o aducă. Arăta speriată şi nedumerită. Thraso a trebuit să o ţină strâns, altfel ar fi luat-o la fugă.

„— Mi-ai vorbit adineaori”, i-am spus, „când lectica a trecut pe lângă scări. Ea a scuturat din cap şi mă privea de parcă eu eram aia scrântită.

„— Tu ai vorbit!” am insistat. „Spune din nou. Spune cuvintele pe care le-ai rostit înainte!”

— Vocea care ieşea la lumină din ea aşa venea de pe o altă lume că până şi pe Thraso l-a făcut să tremure un piculeţ. Vezi tu, nu i se potrivea cu trupul. Vocea era prea bătrânicioasă pentru o femeie aşa tânără. Nu prea lăsa impresia că ieşea

prin buzele ei deschise şi totuşi nu era niciun alt loc de unde să fi provenit. Era supranaturală, lipsită de vigoare. „Acum e mort”, a spus ea. „A murit luptându-se. A fost o moarte curajoasă.” Cuvintele au fost chiar şi mai tulburătoare a doua oară când le-am auzit. M-au zdruncinat. Am început să tremur şi să plâng. I-am ordonat lui Thraso să mă ducă acasă cât de iute posibil.

„— Ce să fac cu ea?” m-a întrebat el. Vedeam că nu voia să facă nimic cu femeia, însă eu i-am spus să o ia cu noi. A făcut o faţă… dar a intensificat strânsoarea de pe braţul femeii. A lăsat perdelele să cadă şi Ie-a ordonat purtătorilor să se grăbească spre casă.

— Când am ajuns, i-am spus lui Thraso să o aducă pe femeie aici, în această cameră. Era chiar mai murdară decât îmi dădusem eu seama. Hainele ei erau zdrenţuite şi ponosite. Emana o duhoare diferită, de parcă nu mai fusese de zile întregi la o baie publică. Cu o voce la fel de normală ca oricărui altcuiva, mi-a spus că-i este foame. Nu avea nimic ameninţător, neomenesc sau măcar ciudat. Părea intimidată că se afla într-o asemenea locuinţă grandioasă şi mai degrabă emoţionată. I-am spus lui Thraso să-i aducă ceva de mâncare şi de băut. Apoi am întrebat-o la ce se referea cu cele spuse.

— Şi ce ţi-a răspuns?

— Mi-a zis că nu-şi aducea aminte să fi rostit ceva. Eu eram deja zdruncinată. M-am enervat… m-am zăpăcit… am forțat-o. S-a făcut mică şi a plâns. Pe neaşteptate a început să tremure şi să se zgârcească. Şi-a dat ochii peste cap. A vorbit iarăşi cu vocea aceea bizară, găunoasă care îţi dădea impresia că venea din eter. Mi-a descris o câmpie deşertică, lumina soarelui orbitoare, vântul fierbinte. A auzit oameni strigând, a văzut săbii fulgerând, a auzit sfârâitul sângelui împroşcat pe nisipul încins. L-a văzut pe Gaius – nu putea fi decât Gaius, căci mi l-a descris întocmai: părul lui negru şi ondulat, ochii lui albaştri strălucitori, bărbia sfidătoare, zâmbetul incomplet care-i lumina faţa când şansele erau haine. L-a văzut costumat în armura lucitoare, deşi avea capul descoperit, căci îşi pierduse coiful. Era singur, separat de oamenii lui, încercuit, retezând aerul cu sabia până când în cele din urmă… a căzut. Mişunau deasupra lui. Şi apoi…

— Fulvia, nu! Mama ei a apucat-o strâns de braţ cu încheieturile degetelor albite, însă Fulvia dădu zor.

— Şi apoi… a văzut chipul lui Gaius înălţându-se iarăşi, ca printr-un miracol se ridicase în picioare, chiar în mijlocul acelui furnicar ucigător. Nu numai atât, dar şi… zâmbea. Rânjea ca un băieţel, a zis ea. Însă după aceea… după aceea viziunea i s-a înfăţişat mai limpede şi a priceput… că nu exista niciun trup mai jos de gâtul care fusese decapitat şi din care picura sânge. Capul lui era ţinut în lături de numibienii care-l decapitaseră. Dădea impresia că zâmbea pentru că…

pentru că pumnul care-i strângea cârlionţii negri îi întinsese muşchii feţei, deschizându-i gura, dezvelindu-i dinţii…

Pe parcursul acestei declamaţii, Fulvia şi-a ţintuit ochii asupra mea în cazul în care cutezam să privesc în altă parte. Până la urmă am făcut-o, incapabil să suport durerea pe care am văzut-o în ei. Nu era scânteierea ochilor tiviţi cu lacrimi fierbinţi, ci o suferinţă chinuitoare, uscată, nesimţitoare şi rece.

Fulvia a tras adânc aer în piept.

— La fel de neaşteptat cum a început, vraja s-a sfârşit. Femeia era iarăşi o simplă cerşetoare blajină, ameţită, înfometată, fără să-şi mai amintească ceea ce tocmai glăsuise. Eram împietrită, şocată, înmărmurită. Mâncarea a fost adusă. Am privit-o mâncând. Era ca un animal, n-avea pic de maniere. Duhoarea ei mă ofensa, aşa că am trimis-o să fie îmbăiată. Am ordonat ca vechile ei zdrenţe să fie arse şi i-am spus uneia dintre sclave să-i găsească o tunică potrivită pentru ea. Sclava a găsit una albastră, veche, care i se potrivea. Când am văzut-o curată şi îmbrăcată adecvat, mi-am dat seama cât de frumoasă era. I-am spus lui Thraso că ar trebui să-i dea un loc unde să se culce şi să fie cu ochii pe ea.

— În zori, Thraso a venit la mine şi mi-a povestit că femeia dormise toată noaptea, aproape buştean. Eu nu pusesem geană pe geană. I-am zis lui Thraso să o ţină pe femeie în casa asta, să-i ofere câtă mâncare şi băutură dorea, să o încuie în camera ei dacă era nevoie. Însă eu am fost cea care m-am comportat ca un prizonier, m-am închis în această odaie. Nu am primit pe nimeni, nu am vorbit nimănui, nici măcar mamei mele. Nu făceam altceva decât să aştept, bolnavă de spaimă. De la aceste ferestre am privit soarele răsărind şi apunând peste oraş. Am petrecut încă o noapte nedormită.

— În ziua următoare – la două zile după ce femeia îmi relatase viziunea ei – Cezar şi-a convocat în taină cercul de apropiaţi şi le-a spus că tocmai primise veşti din Africa. În acelaşi timp Marc Antoniu a venit la mine să-mi aducă ştirile proaste. L-am primit în această încăpere, cu inima bubuindu-mi aşa de tare că abia puteam să-l aud. Ştia că o să-i cer să cunosc fiecare detaliu. Mi-a recitat cu grijă tot ceea ce mesagerul îi spusese lui Cezar. Bătălia din deşert, arşiţa înăbuşitoare, ultima mişcare a lui Gaius, chiar şi faptul că-şi pierduse coiful înainte ca inamicul să mişune în jurul lui – toate detaliile se potriveau cu ceea ce-mi povestise femeia. Însă cel mai bizar dintre toate a fost că mesagerul a relatat un zvon cum că regele Juba a râs când a primit capul lui Gaius, nu de ciudă, ci pentru că Gaius părea să rânjească la el. Înţelegi, Gordianus? Femeia văzuse totul – *totul* – atât de limpede de parcă ar fi fost la faţa locului.

— Mi-am înfrânat emoţiile cât de bine am putut – până la urmă eram pregătită pentru ce era mai rău înainte ca Marc Antoniu să sosească – dar tot am plâns. Antoniu şi-a dat toată silinţa să mă linişească. Până la sfârşit cred că eu am fost

cea care l-a consolat pe el; el şi Gaius fuseseră apropiaţi de când erau copii, apropiaţi cât e cu putinţă pentru doi bărbaţi, poate chiar mai apropiaţi în anumite feluri decât Gaius şi mine.

— Într-un final i-am povestit lui Antoniu de femeia din locuinţa mea şi de faptul că ea îmi adusese deja veştile de acum două zile. Antoniu a zis că era imposibil

— Veştile abia ajunseseră la Cezar, iar Cezar i-ar fi spus mai întâi lui Antoniu. Am încercat să-i povestesc cât de precis văzuse femeia detaliile morţii lui Gaius, însă Antoniu nu mă asculta. Până atunci băusem destul de multicel vin, iar simţurile-i erau tulburate. Nu avea chef să asculte. L-am întins în pat în apartamentele oaspeţilor, apoi am plecat s-o găsesc pe femeie.

— Însă dispăruse. Dispăruse într-un fel sau altul, chiar cu Tharso supraveghind-o. Mi-am dat seama că nu ştiam nimic despre ea, nici măcar numele ei şi unde locuia, dacă într-adevăr avea vreun sălaş stabil. M-am gândit să-l trimit pe Thraso să o caute, însă în acel moment nu-i vedeam rostul. Îmi spusese ce voiam să ştiu, iar informaţiile nu-mi serviseră decât să mă simt mizerabil timp de două nopţi nedormite înainte ca ştirile să sosească de la o sursă mult mai credibilă. Şi în plus… în plus îmi era şi un pic teamă de ea. Era vreo specie de vrăjitoare. Dacă putea să vadă evenimentele din Africa, cine ştie ce alte puteri ar mai putea poseda? Chiar ea părea să nu-şi înţeleagă darul şi cum să-l folosească. S-ar putea să fi fost periculoasă. Nu o voia*m în* casa mea.

Am dat din cap acumulând tot ceea ce Fulvia îmi relatase.

— Înseamnă că atunci a fost ultima oară când ai văzut-o?

În privirea ei s-a schimbat ceva, ca şi cum o uşă care fusese deschisă a fost închisă brusc. Era evazivă.

— Thraso mi-a relatat mai târziu că devenise un fel de accesoriu în Forum şi prin pieţe şi că oamenii o botezaseră Casandra. I-am cerut să afle mai multe despre ea, însă erau foarte puţine de descoperit, mai puţin că şi celelalte din oraş se foloseau alături de mine de darul Casandrei.

— Celelalte?

— Le-ai văzut – femeile care au apărut la înmormântare. Dacă vrei să afli ce ştiau despre Casandra, întreabă-le. Dacă descoperi ceva folositor despre ea – dacă afli cine a ucis-o – vino să-mi spui, Gordianus. Te voi plăti cum se cuvine pentru informaţie. Aş vrea să ştiu, pur şi simplu din curiozitate. Până la urmă eu am fost absolut sinceră cu tine.

Ca şi cum ar fi contrazis spusele ei, zâmbetul estompat, care fusese absent de pe chipul ei de când începuse să istorisească cum o întâlnise pe Casandra, i-a revenit, iar eu aveam sentimentul că îmi ascundea ceva.

— Nu ai mai văzut-o niciodată iarăşi, faţă-n faţă?

Ea ridică din umeri.

— Poate scurt. Însă întâlnirea aceea nu a avut nici o urmare deosebită. Nu mai e nimic semnificativ ca să-ţi povestesc. A suspinat. Am obosit. Cred că o să mă odihnesc puţin înainte de cină. Mă tem că trebuie să-mi iau rămas bun, Gordianus, de la tine şi de la taciturnul, dar decorativul, june ginere al tău. Thraso o să vă conducă. Şi-a mutat privirea de la mine la fereastră. După o clipă, mama ei a procedat la fel. Amândouă priveau ţintă la imaginea încadrată a unui nor depărtat luminat de ultima îmbujorare de un roz bolnăvicios a amurgului pe fundalul unui strop de lapislazuli. Nişte stele neclare, timpurii, sclipeau discret pe cerul întunecat.

Sclavul ne-a călăuzit în jos pe trepte şi prin coridoare. Am ajuns în atriumul unde un alt sclav, alergând la trap, ne-a prins din urmă şi ne-a spus să aşteptăm. Thraso a ridicat sprâncenele, apoi a văzut motivul pentru care fuseserăm reţinuţi. Din capătul îndepărtat al holului pe care tocmai îl traversaserăm, se îndrepta spre noi cu un pas surprinzător de rapid pentru o femeie de vârsta ei, Sempronia. Pe măsură ce se apropia, privirea ei se fixase asupra mea de parcă eram un iepure, iar ea un şoim în coborâre.

Cu o fluturare scurtă de mână le-a dat liber sclavilor. Stăteam în picioare la baza uneia dintre imensele coloane din marmură neagră care sprijinea luminatorul de sus, de deasupra capetelor noastre. Sempronia s-a apropiat de mine, vorbind într-o şoaptă răguşită. Spaţiul vast îi înghiţea vocea fără ca ecoul să reverbereze.

— Fiica mea nu a fost pe deplin bunăvoitoare cu tine, Gordianus.

Am ridicat o sprânceană, temându-mă că orice remarcă ar fi putut s-o îndepărteze. Dintr-un anumit motiv, în pofida bănuielilor sale de la început, se hotărâse să aibă încredere în mine. Ce voia să-mi spună?

Sempronia s-a încruntat.

— Fiica mea a îndurat multă suferinţă în viaţa ei. Din pricină că e aşa ambiţioasă, fireşte; chiar şi mai ambiţioasă decât eram eu la vârsta ei. Un surâs slab care nu conţinea niciun pic de căldură licări. Uneori îmi zic: *„Măcar dacă s-ar fi născut băiat.”* Dar bineînţeles, dacă ar fi fost cazul, probabil că ar fi fost deja ucisă – precum Clodius, precum Curio – sau poate că nu. Fulvia este mai isteaţă decât au fost flăcăii ăştia. Ăsta-i blestemul unei femei, să fie mai isteaţă decât soţul ei. Fulvia a fost de două ori la rând blestemată. Cu Clodius şi Curio – cel puţin setea lor de glorie şi visele lor s-au potrivit cu ale ei, dacă nu cu puterea lor de judecată. Clătină din cap. Acum e iarăşi văduvă, cu copii din ambele căsnicii, copii cărora trebuie să li se acorde cea mai bună şansă posibilă într-o lume care e pe cale să ia naştere pe un câmp de bătălie departe de Roma.

— Şi dacă Pompei câştigă bătălia? am întrebat.

Trase muşcător aer prin nări.

— Un asemenea dezastru nici nu suportă să fie luat în seamă. Nu, Cezar va învinge. Sunt sigură de asta.

— Pentru că aşa a spus Casandra?

Sempronia îmi oferi un alt surâs îngheţat.

— Poate.

— Şi dacă Cezar iese triumfător, ce va fi apoi?

— Fiica mea va avea nevoie de un alt soţ, desigur. Şi de data asta trebuie să-l aleagă pe cel *potrivit,* un bărbat la fel de ager şi nemilos ca ea, un bărbat care să ştie cum să valorifice o ocazie, un supravieţuitor! Un bărbat care le poate oferi nepoţilor mei locul legitim care li se cuvine în lumea nouă care e pe punctul de a se naşte.

Am aprobat din cap.

— Fulvia s-a întâlnit cu Casandra şi a doua oară, nu-i aşa?

— Da.

— Deoarece Casandra putea să-i ofere o frântură despre viitor.

— Întocmai! Vrăjitoarea putea să vadă de-a lungul timpului la fel ca şi al spaţiului. Însă nu Fulvia a adus-o pe Casandra aici a doua oară. *Eu* am umblat după ea. Fulvia nu o voia aici. Se temea să-şi cunoască viitorul, îi era frică că-i va fi pereche nenorocirilor din trecut, însă eu i-am spus că o femeie trebuie să se folosească de toate uneltele pe care le are la îndemână ca să-şi croiască calea prin lume. Dacă vrăjitoarea ar fi putut să ne dea chiar şi cea mai slabă frântură a ceea ce zăcea la păstrare, atunci noi trebuie să punem mâna pe aceste cunoştinţe şi să le folosim!

— Când ai adus-o aici?

— Cu mai puţin de o lună în urmă.

— Şi ce i-a prevăzut Casandra Fulviei?

— Glorie! Putere! Bogăţii! Fiica mea se va înălţa până la prima poziţie în sânul tuturor femeilor din Roma.

— Chiar şi înaintea Calpurniei?

— Cezar va triumfa, însă el nu poate să trăiască o veşnicie. Trebuie să aibă un succesor.

M-am încruntat.

— Vrei să spui că Cezar va fi conducător şi-i va trece coroana altuia? Asta a prevestit Casandra?

— Nimic atât de explicit. Când avea viziuni, nu le vedea întotdeauna limpede şi nu înţelegea ce văzuse. Nici măcar nu putea să şi le amintească după aceea; putea doar să le descrie aşa cum izvorau.

— Şi când ai adus-o aici a doua oară, ce a văzut?

O privire apropiată de extaz i-a traversat chipul Semproniei. În loc să-i îmblânzească trăsăturile mai repede i le-a făcut şi mai aspre şi intimidante.

— A văzut-o pe Fulvia într-o stolă de culoarea celui mai curat purpuriu, vârstată cu aur şi o diademă din aur pe cap. Alături de Fulvia, însă în umbra ei, stătea un bărbat – o uriaşă bestie vânjoasă înveşmântată în armură de bătălie stropită cu sânge şi ţinând în mână o sabie însângerată. Şi el purta o diademă pe cap. Vrăjitoarea nu a putut să-i vadă faţa desluşit, însă a zărit imaginea de pe platoşa lui şi de pe scut– capul unui leu.

— Marc Antoniu, am murmurat.

— Cine altcineva? Destinul lor este să se căsătorească. Eu aş fi putut să-i spun asta Fulviei fără ajutorul vrăjitoarei. Faptul că Antoniu era deja însurat părea să nu aibă nici o consecinţă pentru ea.

— Ce a mai văzut Casandra?

Privirea din ochii Semproniei mi-a îngheţat sângele în vine.

— Ca şi Antoniu, Fulvia ţinea într-o mână o sabie însângerată.

— Iar în cealaltă?

Sempronia şi-a dezgolit dinţii.

— O căpăţână, decapitată!

— La fel cum a fost decapitat capul lui Curio? am şoptit.

— Da, însă aceasta era căpăţâna altcuiva, capul celui pe care fiica mea îl urăşte cel mai tare pe lumea asta.

Vorbea despre Milo care fusese exilat pentru uciderea lui Clodius şi care în acest moment se zicea că pregăteşte o revoltă în sud cu Marcus Caelius? Sau regele Juba, care a râs când a primit capul lui Curio? Le-am şoptit numele, însă Sempronia a clătinat din cap şi mă privea batjocoritoare.

— Vrăjitoarea mi l-a descris îndestul de limpede. Nu aşa cum ar fi făcut-o un portretist sau un sculptor, ci în simboluri. De pe buze îi picură miere, a spus ea; o limbă ca a şarpelui, ochi de dihor, nas cu despicătură de năut…

— Cicero, am murmurat. Numele lui era luat din cuvântul care desemna năutul[4].

— Da! Capul lui Cicero îl ţinea Fulvia într-o parte!

Cezar triumfător, dar mort, Marc Antoniu rege şi Fulvia regina lui, iar Cicero decapitat – ăsta urma să fie viitorul Romei? Parcă mi-a trecut un fier ars prin inimă. Brusc mi-am dat seama de ce Sempronia avusese încredere în mine. Nu că i-aş fi câştigat cumva încrederea. Mă bănuia în continuare ca fiind slugoiul lui Cicero, poate că iscoada lui. În clipa următoare şi-a făcut dorinţa explicită.

---

[4] Denumirea latină pentru năut este „cicer arietinum” (n.trad.)

— Acum pleacă, Gordianus! întoarce-te la locuinţa căţelei ăleia de Terentia şi spune-i ceea ce tocmai ţi-am povestit. Cât de curând, fiica mea va lăsa doliul şi va îmbrăca stola de mireasă. Atunci Terentia va fi cea care îşi va pune doliul! Cu mult timp în urmă, Cicero s-a făcut duşmanul acestei case. Niciodată nu a ratat nici o ocazie să-l ponegrească pe Clodius câtă vreme acesta era în viaţă şi l-a ponegrit chiar şi mai răutăcios după ce a murit. L-a defăimat şi pe Curio, chiar dacă pretindea că era prietenul lui – calomniind iubirea lui Curio pentru Marc Antoniu, spunându-i lui Pompei că Curio îi ţinea partea lui Cezar pentru că era un oportunist laş — când adevărul era că acesta a sfârşit eroic, loial cauzei sale până în ultima clipă. Însă cât de curând Cicero va regreta suferinţa pe care vorbele sale au provocat-o acestei case. Fiica mea se va îngriji de asta!

Atingându-şi obiectivul, Sempronia îl chemă pe Thraso şi îi ordonă să ne conducă spre ieşire.

Când coboram treptele, uşa imensă din bronz a zdrăngănit în urma noastră. Davus s-a întors spre mine cu ochii mari şi m-a întrebat:

— Tată-socrule, Casandra chiar a fost o vrăjitoare?

— Nu ştiu, Davus. Dar dacă vrăjitoarele există cu adevărat, cred că tocmai ai întâlnit una.

VII

A treia oară când am văzut-o pe Casandra a fost iarăşi în Forum. Era în ziua în Care consulul Isauricus i-a sfărâmat fotoliul prezidenţial lui Marcus Caelius.

Doar cu câteva zile mai înainte, la Roma ajunsese ştirea că Marc Antoniu, plecat la trei luni după Cezar, reuşise aceeaşi traversare izbutită a mării şi era pe cale să-şi unească forţele cu cele ale lui Cezar. Nu mai era decât o chestiune de timp până când Cezar şi Pompei se vor întâlni în marea înfruntare. Întreaga Romă zumzăia de speculaţii.

În acest răstimp, Marcus Caelius îşi instalase tribunalul său rival alături de cel al lui Trebonius de mai bine de o lună. Răzmeriţa care a urmat cu această primă ocazie nu s-a mai repetat, din moment ce Caelius, în loc să peroreze şi să incite mulţimea, îşi continua liniştit negoţul prin care punea la locul lor numele şi înregistra situaţiile cetăţenilor care făcuseră coadă ca să se întâlnească cu el zilnic. Aceşti cetăţeni erau majoritatea datornici care sperau să tragă foloase din propunerea legislativă pe care Caelius promisese să o aducă în faţa Senatului, impunând un moratoriu de şase ani privind colectarea datoriilor. Faptul că o asemenea propunere nu avea nici o şansă să devină lege atâta vreme cât Cezar controla Senatul – şi faptul că Marcus Caelius nu avea nici o autoritate legală să instituie un tribunal, cu atât mai puţin să facă înregistrări într-un registru al debitorilor – nu făcea nimic să împiedice şirul lung de bărbaţi disperaţi care veneau să-l întâlnească în fiecare zi. Erau vremuri grele. Cei care veneau la Caelius se agăţau cu ghearele de orice speranţă de înlesnire.

În acest timp, nu departe, Trebonius îşi vedea de treaba lui legală judecând litigiile dintre debitorii şi creditorii care treceau la rând pe la el zi de zi. O parte dintre datornici, odată ce-şi isprăveau socotelile cu Trebonius, se duceau direct să se alăture cozii pentru Caelius. În astfel de vremuri nesigure cine ar fi putut să spună dacă acordurile pe care Trebonius le prezida vor dura sau nu? Şi ce debitor ar irosi înlesnirea pe care Caelius le-o promitea, oricât de mică ar fi fost posibilitatea ca aceasta să fie adoptată?

De la prima răzmeriţă lucrurile decurseră în cea mai mare parte potolite în Forum şi ceilalţi magistraţi, inclusiv Trebonius, considerară că e mai potrivit să-l lase pe Caelius să-şi vadă de afacerea lui născocită. Eu îmi închipuiam că atitudinea oficială, exploatată în particular de către linge-blide ai lui Cezar, era cam asta: Caelius juca în primul rând un spectacol de pantomimă, un pic de

teatru de stradă politic; şi atâta vreme cât nu avea loc niciun fel de incident violent, cel mai bun lucru pe care-l putea face era pur şi simplu să-l ignore.

Anume în această zi Caelius a sosit mai târziu decât de obicei, aşa că până în clipa când a apărut, escortat de un alai mai numeros decât obişnuia şi cărându-şi mândru scaunul prezidenţial, în apropierea tribunalului lui Trebonius îl aştepta deja o mulţime considerabilă, ca şi o coadă lungă. Şi eu mă aflam în Forum, omorându-mi timpul în dorul Lelii cu Davus şi Hieronimus şi şleahta obişnuită de flecari. S-a nimerit ca Caelius să treacă atât de aproape de mine şi mi-a surprins privirea întocmai ca şi mine. M-a recunoscut şi a dat din cap. Apoi a ridicat din sprâncene, schiţând un surâs slab şi am ştiut că era pe punctul de a urzi o nouă trăsnaie.

Tribunalul mobil a fost înălţat. Gloata rotitoare a început să se aşeze la coadă. Caelius a urcat la tribunal şi, ostentativ, şi-a desfăcut scaunul. Însă în loc să se aşeze, a rămas în picioare şi s-a întors cu faţa spre mulţime. Adunarea a fost străbătută de un fior, toată lumea simţindu-l în acelaşi timp, întocmai cum licărirea unui fulger este percepută concomitent de toţi ochii. Hăt departe, în coada de bărbaţi care aşteptau întrevederea cu Trebonius, capetele s-au răsucit să privească spre Caelius. Însuşi Trebonius, auzind murmurul subit de presimţire, a ridicat privirea din registrul dinaintea lui şi privea încordat către Caelius. O expresie de exasperare amestecată cu spaimă i-a străbătut chipul. Îşi convocă unul dintre funcţionari şi îi şopti ceva la ureche. Funcţionarul dădu aprobator din cap şi dispăru.

Caelius purcese să defileze în toate părţile de-a lungul spaţiului restrâns al tribunalului, cu mâinile în şolduri, ochii scrutând mulţimea. Însă nu scoase niciun cuvânt. Rezultatul fu că tulbură şi mai tare mulţimea. Cei din spate se împingeau spre faţă. Peste murmurul general, câţiva bărbaţi împrăştiaţi prin gloată – trepăduşi plătiţi, cel mai probabil– începură să strige.

— Vorbeşte, Marcus Caelius! ţipară ei.

— Ce ai venit să ne spui, Marcus Caelius?

— Linişte! Linişte! Tăceţi toţi! Marcus Caelius ne va vorbi!

Caelius continuă să defileze prin tribunal în tăcere. Ridică pumnul la gură şi îşi încruntă fruntea, ca şi cum ar fi dezbătut dacă să vorbească sau nu. Mulţimea veni şi mai aproape. Din ce în ce mai mulţi bărbaţi începură să declame, până când strigătele se uniră la unison şi deveniră o lozincă scandată:

— Vorbeşte, Caelius, vorbeşte! Vorbeşte, Caelius, vorbeşte! Vorbeşte, Caelius, vorbeşte!

Până la urmă Caelius se opri din mers, privi pe deasupra gloatei, şi ridică mâinile cerând linişte. Câţiva dintre cei mai gălăgioşi membri ai adunării

continuară să scandeze din pura plăcere de a face zgomot, însă fură iute aduşi la tăcere de coatele administrate în coaste şi pocniturile în urechi.

— Cetăţeni! zise Caelius. Nu cu multă vreme în urmă m-aţi auzit vorbind de la această tribună despre legile pe care le-am înaintat Senatului cerând un moratoriu de şase ani privind rambursarea împrumuturilor. Regret să vă spun că, nici în ziua de azi, Senatul nu a luat încă în seamă propunerea mea.

Fu întâmpinat cu un cor de huiduieli şi proteste. Caelius ridică mâinile ca să liniştească mulţimea.

— Între timp, stimatul meu coleg, magistratul responsabil de conducerea oraşului – arătă spre Trebonius baleind din mână – a continuat să facă depuneri în numele cămătarilor şi proprietarilor ale căror interese le reprezintă cu încăpăţânare.

Asta insuflă o rumoare considerabilă. Caelius evitase anterior să-l atace atât de făţiş pe Trebonius. Acum capcanele sale retorice fură date la iveală, iar mulţimea era pregătită să vadă sângele curgând. Şi-a reînceput defilarea înainte şi înapoi, nu ca anterior, de parcă cugeta şi nu se decisese, ci cu bărbia în vânt şi păşind fudul.

Se uită pieziş în direcţia lui Trebonius, cu un zâmbet atotcunoscător pe faţă şi o sclipire în ochi.

— Adevărat, magistratul însărcinat la conducerea oraşului a întreprins toate acţiunile posibile să se asigure că Senatul nu va lua în consideraţie în veci propunerea mea legislativă, cu atât mai puţin ratificată de corpul acela linguşitor de sicofanţi. Niciunul dintre ei nu pare să-şi impună propria-i voinţă. Sunt toţi, până la ultimul, uneltele unei singure minţi– inclusiv magistratul responsabil să conducă oraşul. El este, până la sfârşit, mai întâi soldat şi în al doilea rând servitor public. Presupun că i s-a dat ordine înainte ca ordonatorul să părăsească Roma şi acum le duce nepăsător la bun sfârşit fără niciun respect faţă de suferinţa şi durerea care-l înconjoară. E orb? E surd?

Caelius se uită spre Trebonius, îşi încruntă fruntea şi cercetă încordat în acea direcţie ca şi cum Trebonius se afla la kilometri depărtare şi nu la o aruncătură de băţ.

— Ei bine, sunt cât se poate de sigur că nu e orb, căci se uită în direcţia asta. Ca să fiu precis, trage cu coada ochiului. Bănuiesc că mâzgălirea tuturor sumelor alea colosale în contul cămătarilor i-a solicitat ochii.

Această remarcă culese un hohot uriaş din partea mulţimii care era dornică să găsească orice scuză să râdă de Trebonius. De partea cealaltă Trebonius şi-a îngustat chiar şi mai mult privirea. Gloata dinaintea tribunalului lui Caelius vuia de râsete.

— Nu e complet orb, deci – atunci poate-i surd, insinuă Caelius. Să aflăm? Ajutaţi-mă, cetăţeni! Strigaţi-l cu mine. Aşa: Trebonius, deschide ochii! Trebonius, deschide ochii!

Mulţimea preluă entuziastă lozinca, ridicându-şi glasurile până când cuvintele răsunau prin Forum, producând un zgomot ca tunetul când reverberau izbite de zidurile din piatră ale templelor şi altarelor. Un zgomot de o asemenea intensitate s-ar fi auzit pe tot traseul până la locuinţa mea din vârful colinei Palatine. Mi le închipuiam pe Bethesda şi Diana trebăluind în bucătărie ori în grădină şi întrebându-se ce să creadă cu acest: „Trebonius, deschide ochii! Trebonius, deschide ochii! Trebonius, deschide ochii!"

M-am uitat la obiectul refrenului şi l-am văzut schimbându-şi nervos locul în fotoliul său prezidenţial, ca şi cum încrustaţiile din fildeş de sub fesele sale se încinseseră. Chiar dacă cuvintele nu erau făţiş ameninţătoare, trebuie să fi fost deprimant pentru Trebonius să-şi audă numele scandat la unison de atât de multe voci ostile. Aşa cum spusese Caelius, era mai priceput ca soldat decât ca politician, mai familiarizat cu ordinea şi disciplina oştilor decât cu mişcările volatile ale gloatelor romane.

Până la urmă Caelius ridică braţele. Scandările se diminuară treptat făcându-se linişte.

— Cetăţeni – cred că v-a auzit! urlă Caelius.

Răspunsul fu un muget îngrozitor de ţipete şi aplauze. M-am uitat împrejur şi mi-am dat seama că mulţimea sporise considerabil. Scandările nu serviseră doar ca să-i trimită un mesaj lui Trebonius, ci ca o trâmbiţare ce-i convoca şi pe ceilalţi din tot Forumul şi de pe colinele înconjurătoare.

Caelius îşi înălţă braţele să facă linişte. Mulţimea amuţi dintr-o dată.

— Trebonius, Trebonius, Trebonius! rosti el, rotindu-şi ochii şi simulând disperarea completă. În tine descoperim că trei lucruri bune fac un singur rău!

Gloata, apreciind întotdeauna un calambur nemaipomenit, mai ales pe seama numelui cuiva, vuia de hohote.

Caelius îşi ascuţise acum vocea ca să răzbată cât mai departe posibil, iar ţinta glumei, auzind-o limpede, se ridică în picioare roşu la faţă, încleştându-şi pumnii pe lângă el.

— Dar, cetăţeni, continuă Caelius, nu am venit astăzi aici să-l vorbesc de rău pe colegul meu magistrat. El e un simplu soldat supus care îndeplineşte ordinele. Şi nici nu mă aflu aici să proferez injurii contra sicofanţilor din Senat, care sunt prea preocupaţi să-şi mulţumească stăpânul absent – şi să se îmbogăţească — ca să se mai gândească şi la suferinţa voastră. Nu, am venit astăzi aici cu scopul de a vă aduce veşti bune! Da, *veşti bune*, dacă vă vine să credeţi, căci în miezul beznei care pluteşte deasupra noastră, *există* o rază de speranţă. M-am gândit la

moratoriul de şase ani privind strângerea datoriilor pe care l-am propus Senatului – şi pe care până acum Senatul l-a ignorat deliberat – şi am hotărât că nu am mers prea departe. Nu, nu suficient de departe! Bunii locuitori ai Romei trebuie să fie chiar şi mai înlesniţi de poverile zdrobitoare impuse asupra lor, nu numai de cămătari, dar şi de proprietarii de locuinţe, de acei proprietari înstăriţi pentru care oamenii trebuie să-şi dea şi sufletul ca să-şi păstreze acoperişul deasupra capului.

— Astăzi, cetăţeni, înaintez o nouă propunere. Începând retroactiv cu luna lui Januarius, toţi proprietarii vor plăti o chirie anuală fiecărui chiriaş! Ce înseamnă asta? Înseamnă că toate chiriile pe care le-aţi plătit din Januarius vă vor fi rambursate şi restul chiriilor din an vor fi anulate. Înseamnă că chiriaşii Romei vor avea în cele din urmă nişte bani în buzunare – înapoiaţi de proprietarii avuţi care nu vor scăpa de asta! Înseamnă că toţi veţi avea siguranţa de a şti că nu puteţi fi evacuaţi, că veţi avea un acoperiş deasupra capului în lunile nesigure care vor urma.

— Cămătarii şi proprietarii şi lingăii lor – l-a fulgerat cu privirea pe Trebonius – vă vor spune că o asemenea măsură va distruge practic economia Romei. Nu-i credeţi! Ei nu au grijă decât de propriile lor interese mărginite. O economie solidă se bazează pe siguranţă şi încredere reciprocă şi această propunere, oricât de radicală ar părea, e singura cale posibilă de a reda locuitorilor Romei speranţa în viitor şi legătura de încredere cu clasa proprietarilor. Voi, cetăţenii simpli ai Romei, aţi avut multe de îndurat din pricina prefacerilor ultimului an. Aţi suportat greul necazurilor. Aţi suferit destul! *Toţi* trebuie să facem sacrificii – nu doar locuitorii simpli ai Romei, ci şi bogaţii care privesc din vârful prăjinii şi se gândesc doar cum să se îmbogăţească şi mai mult. Să-i facem să simtă pişcătura schimbărilor!

Mulţimea vuia aprobator. Unii reluară lozinca „Trebonius, deschide ochii!” Spiritele păreau mai degrabă turbulente decât furioase. Doar dând glas unei asemenea propuneri radicale, indiferent cât de improbabil erau şansele ca ea să devină realitate, Caelius le dăduse speranţă şi îi făcu optimişti.

Pe neaşteptate starea de spirit s-a schimbat. Vuietul s-a potolit. Lozincile s-au isprăvit. De la marginea mulţimii se auzeau strigăte mânioase, fluierături dezaprobatoare şi huiduieli. M-am ridicat pe vârfuri, încercând să zăresc pe deasupra capetelor care-mi blocau vederea. Brusc am fost luat pe sus dintr-o parte; Davus mă înşfăcase de spate şi mă ridicase de parcă nu cântăream mai mult decât un copil. Astea sunt avantajele dacă ai un ginere cu forţa unui taur.

Am zărit un cordon de paznici flancând un personaj important – unul dintre magistraţii şefi, după câte s-ar părea, pentru că în fruntea alaiului său se aflau lictorii, escorta ceremonială a magistraţilor superiori. Fiecare lictor purta pe

umăr o legătură de nuiele din mesteacăn numite fascii, care serveau drept înveliş pentru o secure bogat ornamentală. Utilizarea lictorilor şi a armelor lor ceremoniale se presupune că data de pe vremea când Roma era guvernată de regi. În mod normal, în interiorul hotarelor oraşului, lictorii şi-ar fi dus fasciile fără securi, însă nu trăiam vremuri fireşti şi am zărit limpede sclipirea capetelor securilor din metal, îndelung şlefuit, deasupra legăturii de nuiele.

Am surprins şi imaginea bărbatului pe care lictorii l-au înconjurat şi am văzut că toga lui avea o dungă lată purpurie. Am numărat doisprezece lictori şi am ştiut că nou-venitul nu putea fi altul decât consulul pereche al lui Cezar, Publius Servilius Isauricus. În absenţa lui Cezar, Isauricus era unicul cap al statului. Astfel, Cezar a ţinut seamă de tradiţia străveche de a alege doi consuli, unul să guverneze Roma câtă vreme celălalt conducea operaţiunile militare pe câmpul de luptă, chiar dacă toată lumea ştia că Cezar singur hotăra politica statului. Isauricus nu era nimic altceva decât un figurant, un păzitor însărcinat cu aplicarea voinţei lui Cezar în răstimpul cât acesta era absent. El şi Cezar fuseseră prieteni foarte vechi şi era un semn al încrederii absolute al acestuia în Isauricus că îl alesese pe cel de-al doilea ca să-i servească alături drept consul timp de un an.

Mi-am amintit că-l văzusem pe Trebonius expediindu-şi unul dintre funcţionari cu un mesaj, înainte ca Caelius să-şi înceapă tirada; evident Isauricus venise ca răspuns la semnalul de alarmă al lui Trebonius. Încă odată Caelius ameninţa să dea pinteni gloatei să se răscoale şi trebuia făcut ceva.

Lictorii îşi croiau drum către tribunalul lui Caelius îmbrâncind şi înghiontind. Mulţimea agitată, răguşită ar fi putut să-i copleşească prin numărul mare, însă în faţa lictorilor disciplinaţi gloata s-a intimidat şi s-a dezorganizat. Lictorii aveau un alt avantaj, căci primul impuls al cetăţenilor romani, indiferent cât de scoşi din sărite, este să arate respect oricui purta fasciile şi să onoreze orice magistrat însoţit de lictori. Până şi gloata asta neprietenoasă era străbătută până-n măduva oaselor de un respect patriotic pentru autoritatea romană.

Lictorii au ajuns la tribunal, unde Caelius îi aştepta cu mâinile în şolduri. Isauricus a ieşit din cordonul de bărbaţi înarmaţi şi s-a suit la tribunal ca să stea în faţa lui Caelius. Culoarea chipului lui era foarte apropiată de dunga purpurie de pe toga sa. Alături de Caelius – un bărbat chipeş de vreo treizeci de ani, modelat de discursul său până la cel mai înalt grad al aureolei carismatice – Isauricus arăta ca un bunic bătrân care vorbea împroşcând, fără speranţă scos din joc, într-o comedie de Plautus. Acest artificiu nefiresc al momentul era consolidat de faptul că doi actori stăteau în picioare pe o platformă nu cu mult diferită de o scenă mobilă. Nu mai aveau nevoie decât de nişte măşti groteşti şi un piculeţ de muzică în fundal ca să-i prefacă în actori de comedie.

Isauricus a dat din deget spre Caelius şi i-a vorbii furios, menţinându-şi tonul prea slab ca să poată fi auzit de mulţime. Se pare că nu eram singurul care şi-i închipuia pe cei doi drept actori întrucât un deştept din mulţime a început să strige:

— Vorbeşte mai tare! Nu te auzim! Înghiţi cuvintele!

Râsetele fremătară prin mulţime şi cineva a dat drumul unei noi lozinci:

— Isauricus, vorbeşte mai tare! Isauricus, vorbeşte mai tare!

Consulul ridică pe neaşteptate privirea spre gloată, înfuriat să-şi audă numele scandat atât de nepoliticos. Caelius, care până atunci îşi păstrase sardonicul zâmbet afectat pe chip, dădu impresia că în aceiaşi secundă s-a pierdut cu firea. Amândoi începură să urle unul la altul. Orice şi-ar fi spus era înecat de mugetul amplificat al aclamaţiilor amestecate şi de hohotele mulţimii, însă era destul de uşor de imaginat. Isauricus îi zicea lui Caelius că, în primul rând, nu avea nici o autoritate legală să instaleze un tribunal şi că amestecul în îndatoririle îndeplinite de un magistrat camarad era aproape o trădare. Caelius recurgea probabil la insulte mai personale; mi-l puteam uşor închipui numindu-l pe Isauricus marionetă ghidată de mâinile lui Cezar.

Orice i-ar fi spus Caelius, pe Isauricus trebuie să-l fi durut sufletul. Consulul, înfrânându-şi o izbucnire de furie, a ridicat brusc fotoliul prezidenţial al lui Caelius şi l-a ridicat deasupra capului. Dădea impresia că avea de gând să-l lovească pe Caelius cu el, şi până şi încăpăţânatul Caelius tremură un pic, dând înapoi şi ridicându-şi braţele ca să se apere. Isauricus a trântit în schimb scaunul în faţa lui şi a pus mâna pe fasciile celui mai apropiat lictor. A extras securea din legătura de nuiele şi a ridicat-o deasupra capului.

Mulţimea a icnit într-un glas. Davus, neputând să vadă pentru că încă mă ţinea într-o parte, strigă:

— Ce e tată-socrule? Ce se petrece?

— Pe Hercule, am zis, cred că tocmai o să asistăm la o crimă!

Razele soarelui sclipeau pe securea înălţată. Mulţimea a amuţit, mai puţin câteva ţipete răzleţe. Mi-a îngheţat sângele în vine. Gloata se răsculase zile întregi şi incendiase clădirea Senatului după ce Clodius fusese ucis pe Via Appia. Acum Caelius preluase mantia lui Clodius de apărător al asupriţilor. Ce or să facă dacă-l vor vedea ucis cu sânge rece de consulul Romei chiar în faţa ochilor lor?

Caelius se dădea înapoi şovăind, cu gura deschisă de şoc, cu faţa la fel de albă ca a stolei unei vestale.

Isauricus a coborât securea – nu în Caelius, ci în scaunul acestuia. Scaunul a fost nimicit cu un trosnet grozav. Isauricus a ridicat securea şi a coborât-o iarăşi. S-a auzit un alt trosnet şi aşchiile din lemn zburară în toate direcţiile.

Pentru o fracţiune de secundă faţa lui Caelius a fost străbătută de o privire de uşurare. Doar cu o clipă mai înainte se aflase la gura Hadesului. Uşurarea a fost înlocuită la fel de iute de o furie neînchipuită. Dintr-o bătaie a inimii faţa i s-a preschimbat din albul ofilit în cel mai viu roşu. A urlat şi s-a năpustit asupra lui Isauricus, orb la securea pe care consulul o mânuia.

Concomitent, lictorii roiră pe platformă trăgându-şi afară securile şi interpunându-se între cei doi magistraţi. Un moment mai târziu, ca să-l apere pe Caelius, pe platformă au sărit bărbaţi din mulţime. Isauricus şi Caelius fură separaţi, iar Caelius tras de la tribună în mulţime. Susţinătorii săi voiau să-l protejeze, însă mi se părea că-l expuneau riscului de a fi tescuit în picioare.

— Gata, Davus! am zis. Am văzut destul. Pune-mă jos! La ultima răzmeriţă, cât pe ce să fim prinşi în ea şi nu vreau să repet aceeaşi greşeală.

Însă era prea târziu. O vâltoare de fiinţe umane se învolbura în jurul nostru. Bărbaţii strigau, urlau, râdeau. Feţele lor fulgerau înaintea mea: unele jubilând, altele furioase, o parte îngrozite. Mulţimea m-a învârtit până când am ameţit. L-am căutat pe Davus însă nu l-am văzut nicăieri. Şi Hieronimus dispăruse împreună cu toţi palavragii bine-cunoscuţi. M-am uitat lung împrejur, dezorientat şi năucit, incapabil să desluşesc vreun reper familiar. Am văzut doar o pată de feţe bizare şi, dincolo de ele, un talmeş-balmeş de ziduri şi clădiri. Trupurile zdrobite mi-au stors şi ultima suflare, m-au luat pe sus, m-au purtat încoace şi-n colo contrar voinţei mele. Vedeam stele verzi în faţa ochilor…

Şi apoi, din senin, în nelalocul ei în miezul haosului atât de hidos, am văzut chipul unei femei pe nume Casandra. În ochii săi nu am zărit niciun pic de panică, ba chiar contrariul – o seninătate adâncă, uitând de nebunia din jurul nostru. Oare ăsta era un semn de sminteală, să te înfăţişezi aşa de calm în mijlocul unei asemenea demenţe?

Mi-am pierdut cunoştinţa.

***

Când mi-am revenit în simţiri, un alt chip se afla în faţa mea. O clipă am fost nedumerit pentru că el semăna aşa de mult cu Casandra – acelaşi păr bălai, aceiaşi ochi albaştri, aceiaşi nepotrivire a feţei tinere, arătoase, arsă de soare, mânjită de glod şi înconjurată de păr vâlvoi.

Am tresărit şi am slobozit un strigăt. Tânărul ce se contura deasupra mea a tresărit şi el şi a mârâit. O siluetă care stătea în picioare în spatele lui a păşit la vedere. Era Casandra.

— Nu-l speria, Rupa. A suferit un şoc.

M-am ridicat în coate. Zăceam pe o saltea din paie ferfeniţă într-o încăpere minusculă cu o podea murdară. Singura lumină provenea de la o ferestruică îngustă dispusă la înălţime într-un perete şi de la uşa unde o cârpă zdrenţuită care

servea drept perdea fusese trasă dând la iveală în partea cealaltă un hol umbros. Din hol răzbătea un miros combinat de varză fiartă, urină şi de nespălat. Prin fereastră pătrundeau glasurile unui cuplu care se certa, plânsetul unui copil şi lătratul unui câine. Undeva, în depărtare, mai era şi un sunet distinct, persistent, nu în întregime neplăcut, de metal zăngănind şi răsunând pe metal.

De-a lungul anilor fusesem în interiorul a suficiente clădiri de acest fel ca să ştiu precis în ce categorie de loc mă aflam. Era una dintre proprietăţile închiriate cele mai primitive din oraş, amplasată probabil undeva în Subura, unde cei mai obidiţi cetăţeni ai Romei trăiau claie peste grămadă înghesuiţi în cămăruţe apropiate, la mila proprietarilor lipsiţi de scrupule şi a unora altora.

Tânărul pe nume Rupa mi-a aruncat o căutătură feroce, apoi s-a ridicat de pe saltea şi a rămas în picioare. Era un flăcău voinic – la fel de vânjos ca Davus, ceea ce însemna că era suficient de musculos să mă ducă la spinare din Forum până în Subura. Asta trebuie să se fi petrecut, căci tunica sau carnea mea nu suferiseră niciun prejudiciu care să indice că fusesem târât.

Casandra înaintă.

— Bănuiesc că vrei să ştii unde te afli, zise ea.

— Îmi închipui că în Subura. Nu departe de Strada Vaselor de Aramă.

Ea a ridicat o sprânceană.

— Am crezut că ai fost inconştient cât timp Rupa te-a cărat până aici.

— Am fost. Nu-mi mai amintesc niciun lucru de când am leşinat în Forum. Însă cunosc mirosul unei apartament dintr-o casă de raport din Subura şi presupun că zdrăngănitul neîncetat de afară este sunetul vaselor din aramă care se izbesc unele de altele atârnate la vânzare. Sunetul pe care-l scot e diferit de cel făcut de vasele din fier, alamă sau bronz. Dat fiind unghiul luminii de la acea fereastră şi distanţa sunetului, aş spune că suntem cam la două blocuri în nordul Străzii Vaselor de Aramă. Din moment ce ne aflăm la parterul casei…

— De unde ştii?

— Deoarece pardoseala e din pământ bătătorit. Totuşi prin ferestruica aia se zăreşte un peticel de cer albastru, deasupra acoperişului clădirii galbene vecine; prin urmare, clădirea galbenă nu poate fi mai înaltă de două caturi. Mai repede scundă pentru o casă din Subura. Cred că o cunosc. Ne aflăm în clădirea roşie de lângă ea, unde se află în permanenţă un câine care latră în lanţuri la intrare?

— Exact! Ea surâse. Şi eu socoteam că o să te trezeşti şi o să fii complet dezorientat, ca un…

— Ca un bătrân care şi-a pierdut cunoştinţa doar pentru că a fost învârtit un piculeţ? Nu, simţurile mi-au revenit, sau cel puţin alea care mi-au mai rămas.

Ea zâmbea.

— Îmi placi, mi-a zis, fără să arate nici cea mai mică urmă de luciditate despre cum pentru un bărbat un asemenea zâmbet şi aşa vorbe, venind de la o astfel de femeie tânără şi frumoasă, ar putea dintr-o dată să lumineze întregul univers.

Rupa îşi încreţi fruntea şi îi făcu semn cu o mână.

— Rupa zice că şi el te place. Zâmbetul ei fluctua. Vezi tu, Rupa este…

— Mut? Da, am bănuit. Mulţi ani de zile fiul meu mai mare, Eco, nu a putut să vorbească – am priceput eu. De când l-am renegat pe Meto la Massilia, nu mai aveam un fiu mai mare şi unul mai mic. Eco era singurul meu fiu. Iar Meto – pentru mine, Meto nu mai exista…

Casandra a citit o emoţie pe faţa mea. S-a încruntat.

— Ai pierdut un copil, a zis.

Am ridicat din sprâncene, surprins.

Ea a înălţat din umeri.

— Îmi pare rău. Nu ar fi trebuit să spun asta. Însă e adevărat, aşa-i?

Mi-am dres vocea.

— Da, într-un fel. Am pierdut un fiu. Sau l-am rătăcit…

A văzut că eram prevăzător să nu spun mai multe şi am schimbat subiectul.

— Îţi e foame?

Îmi era, de altfel, însă nu aveam nici o intenţie să accept mâncare de la cineva care în mod limpede avea aşa de puţin de irosit precum Casandra şi tovarăşul ei. Am clătinat din cap.

— Ar trebui să plec. Familia mea se va întreba ce s-a ales de mine. M-am ridicat, simţindu-mă nesigur.

— Eşti sigur că te simţi suficient de întremat?

— Când un bărbat ajunge la anii mei, învaţă să se acomodeze cu micile dureri, întocmai cum bogatul învaţă să-şi găzduiască rudele nedorite. E doar o uşoară ameţeală. O nimica, aş zice eu, în comparaţie cu vrăjile pe care tu le rabzi.

Şi-a plecat privirea.

— Vorbeşti despre ziua aia în care am căzut în braţele tale. Nu eram sigură c-o să-ţi aminteşti.

— Nu-ţi cade în fiecare zi în braţe o femeie tânără şi frumoasă. După cum nu am uitat nici data precedentă când te-am văzut.

— Data precedentă?

— Te aflai în faţa Templului Vestei. De data aceea ai făcut mai mult decât să leşini.

— Adevărat? Şi-a încruntat fruntea. Presupun că da. Mi-au povestit mai târziu despre asta. Chiar nu-mi amintesc.

— Ai îndurat dintotdeauna asemenea episoade?

Privi în altă parte.

— Mai bine n-aş vorbi despre asta.

— Iartă-mă. Nu am niciun drept să întreb. E doar pentru că…

— Ce?

Am ridicat din umeri.

— Mi-ai căzut în braţe. Acum eu am căzut în braţele tale… mai mult sau mai puţin. E destul să facă un individ să creadă că zeii vor ca noi doi să ne întâlnim.

Ea îşi arcui mirată o sprânceană.

— E doar o glumă! Nu trebuie să învinovăţeşti un ins bătrân că flirtează un pic. I-am aruncat o privire lui Rupa care părea amuzat. În acel moment am bănuit că nu era iubitul ei. Atunci ce era? Un servitor, o rudă, prieten?

Ea zâmbi.

— Ai fost suficient de bun ca să mă prinzi în acea zi. Astăzi în Forum, când te-am văzut în primejdie, am vrut să-ţi înapoiez favoarea.

— Bine. Atunci suntem chit. Însă nu m-am prezentat, aşa-i? Numele meu este Gordianus.

Ea a aprobat din cap.

— Mi se spune Casandra.

— Da, ştiu. Să nu fii mirată. Nu eşti complet necunoscută în Forum. Oamenii înclină să remarce o persoană… cum eşti tu. Presupun că acesta nu e adevăratul tău nume?

— La fel de autentic ca oricare altul.

— Sunt obraznic. Iertat să fiu. Ar trebui să plec.

S-a depărtat de mine. O jignisem? Era stânjenită?

Speram să mai facem încă un schimb de priviri înainte de a părăsi încăperea, încă o privire de la neliniştiţii ei ochi albaştri, însă îşi întorsese faţa.

Rupa m-a condus în hol şi am trecut din universul luminat de prezenţa Casandrei în lumea verzei fierte şi a câinilor care hămăiau. La uşa de la intrare, unde un buldog molossian era priponit de pază, Rupa s-a întors pe neaşteptate, fără să-mi facă vreun semn, nici măcar să dea din cap. Am simţit o înţepătură de invidie. Se întorcea la Casandra.

Am mers singur până acasă, simţind o uşoară ameţeală, însă de altă natură decât cea pe care o simţisem înainte; o senzaţie similară, însă curios de plăcută. Când am coborât pe Strada Vaselor de Aramă zăngănitul atâtor metale părea să se repete în încâlceala din capul meu. Un penel neaşteptat de frumuseţe face un bărbat să se simtă fericit şi nepăsător şi nesăbuit.

***

— N-o să-ţi mai petreci orele de trândăveală umblând hai-hui prin Forum. E prea periculos!

Astfel declară Bethesda în noaptea aceea în sala de mese din grădină. La întoarcerea mea teafăr şi nevătămat m-a primit cu o privire de gheaţă şi abia dacă a rostit un cuvânt, însă furia pe care o manifesta nu era decât un aspect. Hieronimus m-a tras deoparte şi m-a informat în şoaptă că fusese înnebunită şi pe punctul de a izbucni în lacrimi când se întorsese cu Davus acasă şi fără mine.

Faţă-n faţă cu decretul Bethesdei, am oftat, şi incapabil să o combat, am gustat în schimb din pocalul meu cu vin. Dacă aş fi argumentat că întotdeauna o să-l iau pe Davus cu mine să mă protejeze, ar fi subliniat că Davus dăduse greş chiar în după-amiaza aceea.

Aproape dezarmat, m-am trezit curând şi în minoritate.

— Mama are dreptate, zise Diana. Davus îşi dă toată silinţa ca să aibă grijă de tine, tată… I-a aruncat soţului ei o privire mişcătoare şi l-a mângâiat pe mână. El s-a întrerupt din mestecat pentru o clipă şi în ciuda aşteptărilor a roşit. Apoi ea şi-a întors căutătura neînduplecată asupra mea.

— Însă nici chiar Davus nu poate fi responsabil dacă tu o să începi să leşini şi să dispari ameţit…

— Nu am dispărut! Am fost dus într-un loc sigur de o pereche de străini prietenoşi.

— Dar, tată, la fel de uşor ai fi putut fi luat de străini care *nu erau* aşa de prietenoşi. Ăştia doi ar fi putut să te jefuiască şi să te ucidă şi să-ţi arunce cadavrul în Tibru, iar noi n-am fi ştiut niciodată ce s-a ales de tine.

— Fata mea, îţi forţezi norocul!

Bethesda a rupt o bucăţică din lipie şi a aruncat-o peste umăr ca să îndepărteze orice spirit malefic (şi pesemne înfometat) care ar fi putut să ne asculte.

Hieronimus îşi drese vocea şi mă salvă schimbând subiectul.

— Am fost cam contrariat astăzi de tirada lui Marcus Caelius. Nu doar de ceea ce a spus – a fost destul de radical – ci de cum a spus-o, ispitindu-i pe Trebonius şi Senatul atât de făţiş.

— Da, acum că Marc Antoniu a părăsit Italia ca să i se alăture lui Cezar, Caelius a devenit considerabil de îndrăzneţ. I-am aruncat Bethesdei o privire pe furiş, care părea mult mai interesată de lipia din mâna ei. Politica o plictisea.

— Aproape că l-a vorbit de rău chiar şi pe Cezar, zise Hieronimus.

— Nu a rostit niciodată numele lui Cezar, am subliniat.

— Fără îndoială, a recunoscut Hieronimus, că insinuările lui au fost clare. Cezar a fost cândva apărătorul oamenilor obişnuiţi, însă acum e duşmanul lor. Cândva s-a ridicat împotriva lui Pompei şi aşa-zişilor „Oameni fără pereche”, însă acum arată că nu este decât un alt politician în slujba celor bogaţi.

— Ceea ce înseamnă că oamenii au nevoie de un nou apărător, am zis eu.

— Şi Marcus Caelius se oferă singur pentru acest rol.

Am aprobat din cap.

— Pentru un nou-venit în oraş, Hieronimus, eşti un fin judecător al vieţii politicii romane.

— Viaţa politică de aici e diferită de cea din Massilia. Acolo nu ar fi fost niciodată toleraţi toţi demagogii ăştia şi răzmeriţele. Însă politicienii sunt la fel peste tot. Au nasul format pentru putere. O miros aşa cum flămândul miroase pâinea. Când văd o pâine nerevendicată, se grăbesc să pună mâna pe ea pentru ei. Asta face Caelius. Se uită în jur şi vede că o mare mulţime de oameni e extrem de nefericită şi face mutări ca să se proclame apărătorul lor.

— Au mai făcut-o şi înainte, am demonstrat-o eu, Catilina, Clodius, însuşi Cezar. Însă nu văd cum poate Caelius să ducă ceva la bun sfârşit în afară de a şi-o face cu mâna lui – aşa cum au făcut-o Catilina şi Clodius. Problema lui e simplă: nu deţine o armată.

— Poate că vrea să-şi adune una.

Eram pe cale să iau o înghiţitură de vin însă m-am oprit din scurt.

— Ce idee, Hieronimus! A treia armată concurând pentru a controla omenirea? Am clătinat din cap. Ridicol, bineînţeles. Caelius are puţină experienţă militară, însă nu cât să-i înfrunte pe Cezar ori Pompei.

— Numai dacă cei doi nu se vor epuiza reciproc, spuse Diana. Cine poate spune că unul sau altul se va întoarce viu din Grecia? Mâine s-ar putea să ajungă vestea la Roma că Cezar şi Pompei sunt *amândoi* morţi. Atunci cine va prelua conducerea Romei?

Am pus pocalul jos.

— Pe Hercule! Uneori, fata mea, tu vezi ceea ce eu nu pot vedea, chiar dacă se află chiar în faţa ochilor mei. Ai dreptate. Un aventurier politic precum Caelius nu trece prin viaţă gândindu-se la toate variantele de eşec. Îşi concentrează gândurile până când percepe acea cale prin care ar putea să reuşească, apoi îşi îndreaptă întreaga voinţă către acea cale, nepăsător la toate neajunsurile. Dacă pierde, pierde totul. Însă dacă câştigă…

— Câştigă omenirea, zise Hieronimus.

VIII

În ziua care a urmat vizitelor la Terentia şi Fulvia, m-am trezit devreme, având grijă să n-o deranjez pe Bethesda, m-am ospătat cu un mic-dejun frugal, apoi i-am chemat pe Mopsus şi Androcles să vină să mă ajute să-mi îmbrac iarăşi cea mai bună togă. Stofa din lână era puţin prăfuită de la incursiunile din ziua precedentă. După ce a fost drapată cum se cuvine pe mine, am stat în picioare foarte ţeapăn în timp ce Mopsus i-a tras o perietură bună.

Androcles stătea într-o parte.

— Ţi-a scăpat o pată, a zis.

— Ba nu! spuse Mopsus.

— Ba da. Chiar aici, în dreptul şezutului.

— Nu văd nimic.

— Asta pentru că eşti orb.

— Nu sunt!

— Am zis orb? Am vrut să zic idiot!

Am bătut din palme.

— Băieţi, încetaţi ciorovăiala! Mopsus, treci înapoi la treabă.

Mopsus a început din nou să perie.

— Ţi-a scăpat altă pată, a zis Androcles.

— Eşti surd? Stăpânul ţi-a spus să-ţi ţii gura. Nu l-ai auzit?

— Nu a spus aşa ceva! A zis să *te* întorci la treabă.

Am luat peria din fildeş din mâna lui Mopsus şi l-am pocnit pe Androcles cu ea în cap. A ţipat şi şi-a dus mâna la cap să se frece. Mopsus s-a apucat de poale şi zbiera ca un măgar. L-am pocnit şi pe el.

Satisfăcut că arătam prezentabil, le-am spus băieţilor să-l trezească pe Davus dacă nu se sculase încă şi să-l îmbrace. Între timp am cercetat-o pe Bethesda. Dormea în continuare, dar cu intermitenţe, agitându-se şi bolborosind de parcă o apucase febra, l-am pus mâna pe frunte, însă era rece. Suferea de un disconfort fizic sau se afla în chinurile unui coşmar? M-am hotărât să n-o trezesc. Somnul era singura alinare a bolii care o chinuia.

Davus mă aştepta în grădină, arătând mai degrabă înghesuit în toga lui. Am părăsit casa şi am pornit-o la drum pe trotuarul de pe culmea colinei Palatine.

Era o dimineaţă frumoasă, deja călduţă, însă nu sufocantă. Razele aurii ale soarelui se povârniseră printr-o tisă impozantă de lângă casa mea. Păsările cântau şi zburau printre ramuri. Un pic mai departe, m-am oprit ca să cuprind cu

vederea Forumul din vale şi colinele de dincolo de el. În dreapta am zărit valea goală din Subura, năpădită de case de raport urâte. Mai spre centru şi mai departe, în vârful colinei Pincian, am zărit razele soarelui scânteind pe ţiglele acoperişului grandioasei locuinţe a lui Pompei, acum pustie şi aşteptând întoarcerea stăpânului ei. În stânga, deasupra colinei Capitoliului, un vultur solitar dădea târcoale Templului lui Jupiter. Dincolo de Capitoliu, am surprins Tibrul, o panglică aurie luminată de soare, cu cheiurile de debarcare şi pieţele de-a lungul malurilor sale. Dintr-o singură privire am văzut un microcosmos al întregului univers – palate şi spelunci, sălaşurile prostituatelor şi ale vestalelor virgine, templele unde zeii erau veneraţi şi pieţele unde sclavii erau vânduţi.

— Ce oraş nemaipomenit! am zis tare. Davus răspunse aprobând din cap. La bine sau la rău, Roma era centrul lumii. În pofida tuturor necazurilor lumii şi a lor mele – datoriile zdrobitoare, ruptura de Meto, indispoziţia misterioasă a Bethesdei, uciderea Casandrei

— Un asemenea peisaj într-o aşa dimineaţă încă îmi mai insufla sentimentul acela curios de speranţă pe care bărbaţii tineri îl simt când se ridică şi salută omenirea într-o dimineaţă însorită de vară şi totul pare posibil.

— Unde mergi, tată-socrule?

— Astăzi, Davus, am de gând să-i fac o vizită soţiei lui Marc Antoniu– şi poate şi ibovnicei lui.

***

Nu o întâlnisem pe Antonia şi o cunoşteam doar după renumele ei. Era verişoara primară a lui Antoniu şi cea de-a doua lui soţie; prima fusese Fadia, fiica unui libert cu dare de mână. Căsătoria – din dragoste, ziceau oamenii – scandalizase familia lui Antoniu; chiar dacă Fadia îi adusese o zestre frumuşică, îi era inferioară în ierarhia socială. Însă Fadia a murit tânără, iar cea de-a doua căsnicie a lui Antoniu a contribuit mult la refacerea reputaţiei lui în aristocraţia romană. Antonia era frumoasă, avută şi întocmai cu acelaşi statut social ca al lui Antoniu. Însă şi ea împărţea aceiaşi slăbiciune pentru adulter ca şi el. În timp ce Antoniu scandalizase întreaga Italie în ultimul an călătorind de colo-colo cu metresa lui, actriţa Cytheris, Antonia a avut o legătură amoroasă cu Dolabella, desfrânatul ginere al lui Cicero. Dacă e să ne luăm după spusele palavragiilor din Forum, singura legătură care îi mai ţinea la un loc în căsnicie pe Antoniu şi Antonia era fiica lor de şase ani.

Am auzit din interior ţipătul ei isteric când un sclav mătăhălos a deschis uşa locuinţei Antoniei. O clipă mai târziu, în spatele sclavului, o formă goală şi mititică şi-a făcut apariţia ca fulgerul, urmată de o doică gârbovită şi şontâcăită incapabilă să ţină pasul cu atribuţiunea sa.

— Nu vreau! Nu vreau! zbiera fetiţa, apoi ţipă iarăşi. Există ceva mai asurzitor pentru timpane decât urletul unei fetiţe de şase ani? Mi-am astupat urechile. Fetiţa o zbughi.

Înainte ca sclavul uşier să ne ceară numele şi pentru ce venisem, a apărut chiar Antonia, ţinându-se după copil şi doică. Era devreme, aşa că nu am fost mirat s-o văd îmbrăcată doar cu o stolă galbenă simplă, fără bijuterii, şi cu părul nearanjat, atârnându-i aproape până la brâu. Cu sau fără podoabe, era o femeie frumoasă. M-am gândit la biata, simpla Tullia, şi m-am întrebat dacă bârfele despre Dolabella şi Antonia erau adevărate.

S-a uitat peste uşier la Davus şi la mine, şi-a pus mâinile în şold şi a ridicat din sprâncene.

— Veniţi din partea soţului meu?

— Nu. Mă numesc…

Şi-a mijit privirea.

— Din partea lui Dolabella?

— Nu.

— Atunci ce treabă vă aduce să-mi bateţi la uşă la o oră aşa matinală? Nu, aşteaptă – te cunosc de undeva, nu-i aşa? A, da, tu eşti ăla care-a înmormântat-o pe Casandra.

— Eu sunt.

— Gordianus, aşa-i? Aşa-zisul „Descoperitor”? Am auzit de tine de la soţul meu. Ai un fiu care umblă după Cezar transcriindu-i poruncile. Porunci de la dictator! A slobozit un râs grosolan. Am tresărit pomenindu-l pe Meto.

Înainte de a putea să-i răspund, copilul dezbrăcat se îndreptă în goană în direcţia opusă. Antonia se cocoşă, o captură şi se răsuci după ea până când sosi dădaca. După ce copilul care zbiera i-a fost luat, Antonia clătină din cap.

— E la fel de încăpăţânată ca taică-său. Micul monstru i-a moştenit temperamentul. Şi înfăţişarea mea, nu crezi? Juno să-l ajute pe bărbatul care se va căsători cu ea! Mi-a văzut expresia zăpăcită de pe chip şi a râs. Apoi zâmbetul i-a pălit. Bănuiesc că ai venit să vorbim despre Casandra. Atunci intraţi. În grădină e un locşor drăguţ la soare şi păuni să ne amuze.

Într-adevăr, în grădină se aflau păuni, trei bucăţi, toţi păşind ţanţoş cu evantaiele larg deschise. Au fost aduse scaune, împreună cu urcioare cu apă şi vin. Antonia nu-şi luase încă micul dejun; i-a spus sclavului care o servea să aducă destulă mâncare pentru toţi trei. Când am văzut talerul cu delicateţuri pe care ni l-a adus, mi s-a tăiat răsuflarea. Nu mai văzusem de luni de zile curmale umplute cu pastă de migdale – zăceau moviliţe pe talger. Se părea că penuria care-i chinuia pe cetăţenii obişnuiţi nu-i afecta personalul locuinţei mâinii drepte a lui Cezar.

Davus înfulecă o curmală. Îşi linse buricele degetelor şi tocmai se mai întindea după una când l-am oprit din ochi.

Antonia râse.

— Lasă-l pe flăcăul ăsta vânjos să mănânce pe săturate. Am curmale, smochine şi măsline de nu ştiu ce să fac cu ele. Înainte de a pleca să i se alăture lui Cezar, soţul meu a petrecut luni de zile călătorind prin toată Italia – cu târfa aia a lui, ca să caşte toată lumea gura la ea – şi a făcut o treabă bună strângând provizii. Precum o veveriţă care adună ghinde pentru iarnă. Misiunea lui de ochii lumii era să intimideze populaţia şi să impună voinţa marelui Cezar, dar el chiar jecmănea pe toată lumea. Are inimă de prădător, ştii. E un prădător mincinos, beţivan şi curvar. A pocnit din degete şi a făcut semn spre pocalul gol. Sclavul i-a turnat o măsură de vin. Antonia l-a dus la buze înainte ca acesta să îi adauge o măsură egală de apă.

— Soţul meu n-o să mai dureze mult, ştii. Zilele-i sunt numărate. Nu cred că lui Cezar i-a plăcut prea mult felul în care Antoniu a guvernat Italia în absenţa lui, etalându-se cu târfa lui, sângerând provinciile, îmbătându-se criţă şi dându-se în general în spectacol. Odată Cezar scăpat de Pompei, se va întoarce să conducă singur spectacolul. Întrucât nu au fost înlăturaţi deja, o să se ocupe în scurt timp ca să pună ordine în răzmeriţa pe care Milo şi Marcus Caelius o urzesc. N-o să aibă nevoie de un fanfaron beat ca să facă asta pentru el. Antoniu va fi pur şi simplu o ruşine pentru el. A mijit privirea. Ar fi trebuit să divorţez de el înainte de a părăsi Italia. Ăsta ar fi fost cel mai înţelept lucru. Dar poale că, dacă am noroc, zeii mă vor face văduvă în curând şi mă vor scuti de griji. Se zice că pe câmpul de luptă se poate întâmpla orice.

Îşi întrerupse tirada ca să-şi scurgă pocalul, apoi continuă.

— M-am măritat cu el doar pentru că mama mea a vrut. „Ce lovitură a sorţii!” a zis ea. „Fadia, creatura aia îngrozitoare cu care s-a căsătorit, e moartă; iar acum e şansa noastră să-l reabilităm pe dragul tău văr, iar tu eşti cea care o să facă asta. Toată familia se bizuie pe tine. Întotdeauna v-aţi înţeles aşa bine când eraţi copii.” Ha! Mi-aduc aminte că mă trăgea de păr, iar eu îi dădeam şuturi la fluiere. Dacă l-aş fi lovit un pic mai sus, suficient de tare cât să-i sparg ouăle, le-aş fi făcut tuturor o favoare. Care-i problema, flăcăule vânjos? Nu-ţi plac smochinele murate?

Davus, prins cu gura plină, a isprăvit de mestecat şi de înghiţit.

— Prefer curmalele, răspunse el.

— Cum doreşti. Mai aduceţi curmale! îi strigă sclavului. Şi încă o picătură de vin pentru mine. Plin ochi! Aşa-i mai bine. Unde rămăsesem? Mă privi îmbufnată. Sunteţi toţi la fel, voi, bărbaţii. Ticăloşi. Aş divorţa de vărul meu şi m-aş căsători cu Dolabella, însă nici el nu e mai breaz. Mi-aş strica doar

plăcerea. Zicala spune că „amanţii buni sunt soţi proşti”. Biata Tullia! Prostănaca aia îl venerează. Habar n-are; trebuie să fie oarbă şi surdă. Dolabella o tratează cu cel mai necruţător dispreţ. Aş zice că ea o merită, neghioaba mică, însă zeii n-au blestemat-o deja destul dându-i-l tată pe mocofanul ăla de Cicero? Iar Dolabella nu e mai promiţător decât Antoniu pe termen lung. A făcut un terci desăvârşit din comanda flotei pe care Cezar i-a dat-o. Cel mai probabil va isprăvi precum mizerabilul de Curio, cu căpăţâna-n proţap – fără să-mi mai fie de folos în niciun fel dacă asta se va întâmpla. Ah, ei bine… dar tu nu ai venit aici ca să vorbeşti despre mine, nu-i aşa?

Mi-a aruncat o privire piezişă, cu pleoapele grele de oboseală. Începeam s-o bănuiesc că-şi băuse prima cupă de vin chiar înainte de a sosi noi. O găsisem mai degrabă chipeşă mai devreme, iar candoarea ei înviorătoare; însă cu fiecare vorbă pe care o rostea şi cu fiecare sorbitură de vin devenea din ce în ce mai respingătoare, până când vioiciunea ei părea doar vulgară. Slăbiciunea pentru vin era viciul vărului ei. Poate că era o trăsătură de familie.

— Am venit aici să vorbesc despre Casandra, am spus calm.

— Ah, da, Casandra. Ei bine, pe mine nu m-a prostit niciodată. Nici măcar o secundă.

Am simţit o furnicătură pe ceafă, o premoniţie a unui lucru neplăcut. Însă venisem să caut adevărul, la urma urmei, sau cel puţin versiunea Antoniei despre el.

— Ce vrei să spui?

— Toată nerozia aia, leşinăturile şi bolboroselile şi ochii daţi peste cap. Oh, era foarte convingătoare, trebuie s-o recunosc.

— Vorbeşti despre crizele ei profetice?

Antonia expiră nepoliticos.

— Profeţie! Asta e ceea ce voia toată lumea să creadă. Ei bine, eu nu m-am lăsat dusă de nas. Oh, probabil un piculeţ, la început. O să recunosc că eram curioasă. Cine nu e? Toată lumea vorbea despre ea şi că fusese invitată în unele dintre cele mai bune locuinţe din Roma datorită „darului” ei. Însuşi dragul meu soţ a fost convins. După Cezar el a fost primul bărbat din Roma care ştia de moartea lui Curio; cu toate astea când s-a dus la Fulvia să-i ducă veştile proaste, aceasta ştia deja pentru că îi spusese Casandra. Recunosc că e un pic nefiresc. Dintr-odată arătă gânditoare de parcă-şi cumpănea raţionamentul de mai înainte. Apoi clătină din cap. Dar nu, femeia aia a fost mai cu seamă un fals. Poate că nu în întregime. Poate că a existat niţel adevăr în părerea că avea darul profeţiei. Aş zice că nouă părţi erau false şi una autentică. Ce zici de asta?

— Nu sunt sigur.

— Nu ştiai adevărul despre ea, Descoperitorule? Tu ai înmormântat-o.

— Dacă aş fi ştiut deja ceva despre Casandra, crede-mă, nu aş fi stat acum aici.

Antonia o percepu ca pe o jignire şi se zbârli, apoi zâmbi.

— Acum îmi aduc aminte de tot, de lucrurile pe care soţul meu mi le-a spus despre tine şi fiul tău căruia îi place să primească porunci. Eşti îngrozitor de impertinent, nu-i aşa? Soţul meu admiră asta la oamenii obişnuiţi. Oftă. E o rămăşiţă de pe vremea tinereţii când era căsătorită cu fiica unui libert, Fadia. El provine dintr-una din cele mai bune familii din Roma, totuşi întotdeauna i-a plăcut să se tăvălească în mocirlă. Presupun că-i oferă un anumit avantaj când trebuie să se facă îndrăgit de soldaţii pe care-i comandă. Aceştia apreciază să dea mâna cu un om de rând. Şi nimeni nu e mai obişnuit decât soţul meu când e cherchelit, proferând injurii şi trăgând vânturi şi dezmierdându-o pe actriţa aia, Cytheris! Ştii unde a văzut-o prima oară? Interpretând un spectacol de pantomimă lasciv după cină, într-o noapte, la casa bancherului Volumnius. Din acel moment, amândoi au început să se facă de râs de la un capăt al altuia al Italiei. A vrut chiar s-o ia împreună cu el când a părăsit Italia ca să i se alăture lui Cezar. Îţi imaginezi? I-am spus să nu fie idiot. „Cezar e încleştat într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte ca să ajungă stăpânul lumii, iar tu ai de gând să apari la comandament târându-ţi jucăria după tine, amândoi duhnind a vin şi a parfum? Ştii ce o să-ţi spună Cezar? „De dragul lui Jupiter, Antoniu, scoate-ţi sabia odată în viaţă şi scapă de târfa aia!”

Se abătuse cale lungă de la subiectul Casandrei. Mi-am dres vocea.

— Ah! Dar tu ai venit aici să vorbim despre *cealaltă* actriţă, nu-i aşa?

— Actriţă?

— Casandra, vreau să zic. Aş numi-o mai repede aşa decât profetă. Dacă stăm să ne gândim, poate că *era* actriţă. Aidoma lui Cytheris, vreau să spun. O profesionistă versată. Asta ar explica…

— Ce să explice?

Mă privi posacă.

— Bine, o să-ţi povestesc totul. La dracu, unde-i sclavul ăla? A, aici erai! Te văd pitit după stâlp. Vino încoace şi mai toarnă-mi vin. Vezi să nu te ciugulească păunii. Şi mai adu nişte curmale umplute pentru flăcăul ăsta. Mă distrează să-l privesc mâncând. A mai turnat un pocal plin cu vin pe gât. Uite-aşa, e mai bine. Să ne întoarcem la Casandra. Casandra prefăcuta! Casandra actriţa? Poate. Am tot auzit atât de multe despre ea că în cele din urmă într-o zi m-am dus s-o caut…

— Când a fost asta?

A ridicat din umeri.

— La sfârşitul lunii Martius, nu cu mult după ce Antoniu părăsise Italia. Încă nu primisem nici o veste despre traversare, fie că o făcuse în siguranţă sau nu.

Asta a fost scuza mea s-o caut, cu acea întrebare specială în minte. Oricum, am găsit-o lângă târgul de lângă fluviu, aşezată pe chei cu picioarele bălăbănindu-se la margine, bolborosind de una singură. Frumuşică, bănuiesc, la modul general, însă îngrozitor de murdară.

Antonia a strâmbat din nas. În mod normal nu suport să mă aflu în preajma unor oameni de teapa asta, însă mi-am impus să fac o excepţie în cazul ei. Am trimis un sclav să-i ceară să urce la mine în lectică, însă sclavul s-a întors şi mi-a spus că Casandra nu răspunde. „E într-un fel de transă”, mi-a zis sclavul ăla netot. Aşa că realmente m-am dat jos din lectică şi m-am dus eu la ea. „în picioare”, i-am zis. „Tu vii cu mine. O să te spăl şi-o să-ţi dau de mâncare şi apoi o să vedem de ce eşti în stare.” Casandra s-a uitat la mine şi nu a scos niciun cuvânt. Eram pe cale să-i vorbesc mai aspru, dar ea s-a ridicat uşurel în picioare şi s-a ţinut după mine până la lectică. Nu a rostit nici o vorbă până acasă; a stat şi se holba ca o proastă la mine sporovăind neîncetat.

— Îmi imaginez, am mormăit în barbă.

— Aşa cum ţi-am spus, am căutat-o special ca să întreb despre Antonia şi dacă va traversa sau nu marea cu succes. M-am gândit că o voi pune la încercare, vezi tu. Când mesagerul ar fi sosit cu veşti, aş fi văzut dacă avusese dreptate sau se înşelase. Însă era mult mai alunecoasă decât m-am aşteptat.

— Cum aşa?

Chipul Antoniei s-a înnegurat.

— Când am sosit aici acasă, i-am oferit mâncare. Nu a luat nimic. Asta m-a surprins; auzisem că era cerşetoare. Cerşetorilor nu le e mereu foame? Mâncarea mea nu era suficient de bună pentru ea? I-am oferit haine curate. M-a ignorat. I-am dat bani. Nu i-a luat. Începusem să cred că e de-a dreptul nebună. Am întrebat-o ce dorea. M-a privit şi a zis: „Nimic. Tu eşti cea care m-a adus aici. Tu eşti aia care vrei ceva.”

— Era cât pe ce s-o lovesc, căţea impertinentă! însă mă hotărâsem s-o pun la încercare.

„— Se spune că eşti clarvăzătoare”, i-am zis, „aşa că de ce să-ţi mai vorbesc? Nu poţi să-mi spui ce vreau de la tine pur şi simplu folosindu-te de darul tău?”

Ea mi-a răspuns:

„— Nu merge aşa.”

„— Atunci cum?” am întrebat-o.

— Mi-a explicat că descoperise în timp o metodă de a-şi induce crizele privind ţintă o flacără. Aşa că i-am adus o lampă. S-a aşezat pe-o parte; eu m-am aşezat pe cealaltă. Şi atunci şi-a pus în scenă spectacolul.

— Spectacolul?

— Cum altfel să-l numesc? S-a balansat brusc înainte, dând lampa la o parte şi mi-a înşfăcat antebraţul cu ambele mâini.

„— Cum îndrăzneşti să mă atingi?” am zis. Însă nu mi-a dat drumul. Mă strângea şi mai tare, până când am ţipat. Câţiva sclavi au venit în fugă; însă când au sosit, au păstrat distanţa. Vezi tu, le era teamă de ea – le era mai frică de ea decât de mine! N-aş putea să-i învinovăţesc. Avea spatele arcuit şi capul dat spre spate. Ochii erau larg deschişi, dar nu li se zăreau decât albul. Dârdâia şi tremura şi îşi bâţâia capul înainte şi-napoi să-i trosnească gâtul nu alta, însă nu a slăbit strânsoarea braţului nici o secundă.

— A vorbit?

— O, da. O vreme a bolborosit aiureli…

— Ce fel de aiureli?

Antonia îşi înălţă sprâncenele.

— De ce arzi de nerăbdare să ştii, Descoperitorule? Şi cum se face că nu ştii deja? Tu ai înmormântat-o. Nu erai înhăitat cu ea?

— Înhăitat cu ea? Ce vrei să spui?

— Cu siguranţă ştii mai multe despre ea decât mine. De ce crezi că ţi-am dat voie să intri în casa mea? Pentru că am crezut că *tu* poţi să-mi spui ce ştia Casandra cu adevărat. Dădea spectacolele alea doar din simplul motiv de a ni se băga pe sub piele, ca să primească un pic de mâncare când îi era foame, poate câţiva bănuţi sau nişte vechituri de îmbrăcat? Credea că s-ar putea să-şi găsească un patron permanent, cineva care s-o păstreze la nesfârşit, atâta vreme cât ea continua să-şi rostească năzbâtiile absurde? Ori e vorba de ceva mai sinistru decât asta? Se furişa deliberat dintr-o locuinţă în alta, căutând lucruri pe care să le fure? Tu ai supravegheat întotdeauna chestii de genul ăsta; ştiam că e mai bine să n-o las nici o clipă singură! Sau poate căuta informaţii pe care să le folosească în avantajul ei. Îmi imaginez victimele-i mai credule – soţia lui Cicero îmi vine imediat în minte – deschizându-se în faţa ei şi risipindu-și tot felul de taine stânjenitoare, taine care ar putea fi folosite împotriva altora. Asta era? Casandra era o şantajistă?

M-am gândit la asta.

— Nu ştiu. A încercat să te şantajeze?

— Nu. Însă nu am fost aşa necugetată să-i spun ceva ce nu voiam să ştie.

— Cu eşti aşa de sigură că doar dădea o reprezentaţie?

Antonia oftă.

— Chiar nu ştii? Atunci presupun că o să-ţi spun. După ce isprăvea de „proorocit” – după ce am aruncat-o afară – m-am decis să o urmăresc. Am un flăcău care-i tare bun la asta. Nu mă aşteptam să descopere ceva folositor. M-am gândit că pur şi simplu o să se întoarcă pe cheiul unde o găsisem sau în vreo

cocioabă din Subura, sau de unde-o fi venind asemenea creaturi. Însă s-a îndreptat spre cartierul din partea opusă lui Circus Maximus. Cunoşti drojdia care sălăşluieşte pe-acolo

— Actori, mimi, alergători la cursele de care, acrobaţi. Când Casandra a ajuns la destinaţie, pe loc omul meu a recunoscut locul. De câte ori nu-mi urmărise soţul chiar la aceeaşi casă?

— Casandra s-a dus de la tine de acasă direct… la locuinţa lui Cytheris?

— Întocmai. Mi s-a povestit că e un locşor destul de plăcut. Fostul ei stăpân, Volumnius, a cumpărat-o pentru ea când a făcut-o liberă – un fel de dar de despărţire pentru multele servicii acordate, nu am nici o îndoială. Ştii de ce i-a redat libertatea? La cererea lui Antoniu – un fel de gest de bunăvoinţă prin care Volumnius spera să se gudure pe lângă locotenentul şef al lui Cezar. Ca să salveze aparenţele, Volumnius a răspândit zvonul că el era sătul de târfuliţă şi nu-l deranja să i-o paseze lui Antoniu. Însă eu ştiu că fusese bătut la cap. Ei bine, dacă nu era pregătit să-i dea drumul, a fost un bleg că a etalat-o la zaiafetul unde a întâlnit-o. Clevetitorii spun că Cytheris a învăţat toate căile prin care să mulţumească un bărbat – lucruri pe care o femeie respectabilă nu s-ar gândi să le facă – în Alexandria, de unde vine ea. Acolo primul ei stăpân, cel dinaintea lui Volumnius, a învăţat-o să fie actriţă. A, o numesc actriţă, însă bineînţeles că femeilor nu li se permite să interpreteze în piese legale, doar în spectacole de pantomimă şi abia dacă poţi să numeşti asta actorie, nu-i aşa? Doar multă bufonerie, dansuri pe jumătate goale şi declamarea unor poezii obscene. Genul de aiureli vulgare pe care Antoniu le adoră!

— Spuneai că Casandra s-a dus la casa lui Cytheris…

— Exact! Asta ce coincidenţă ar mai putea fi? Imediat după ce s-a întâlnit cu soţia lui Antoniu, Casandra îi face o vizită ibovnicei acestuia. Sau aş putea zice „îi dă raportul” ibovnicei lui Antoniu.

— Poate că voia să vadă pe altcineva din locuinţa lui Cytheris.

— Nu. Omul meu a reuşit să se caţere pe acoperişul casei vecine de unde putea să vadă în grădina lui Cytheris. Mai făcuse asta şi mai înainte, spionându-l pe Antoniu pentru mine. A văzut-o pe Cytheris salutând-o pe Casandra de parcă erau prietene vechi. Apoi s-au aşezat şi au băut vin împreună discutând vreme îndelungată.

— Despre ce?

— Omul meu nu a putut să audă. Erau prea departe şi-şi ţineau glasurile coborâte. Însă din vreme în vreme le auzea râzând – de mine, n-am nici o îndoială! Păi, alungasem căţeaua fără să-i plătesc vreun sesterţ şi nu i-am spus nimic care ar fi putut să mă pună într-o situaţie jenantă, aşa că mă tem că am stricat urzelile pe care cele două le clociseră împotriva mea.

— Crezi că Casandra era cumva părtaşă cu Cytheris?

— Bineînţeles! Nu vezi? Amândouă sunt actriţe! Aşa s-au cunoscut probabil. E posibil să se fi cunoscut în timp ce dădeau vreo reprezentaţie împreună în vreun spectacol de pantomimă jalnic, undeva pe traseul dintre aici şi Alexandria. Vulpiţe mici şi ambiţioase! Cytheris a reuşit să se instaleze frumos, mulţumită lui Volumnius şi soţului meu. Între timp Casandra s-a făcut invitată în locuinţele fără pereche din Roma executând un spectacol de pantomimă propriu, pretinzând că prorocea în timp ce cădea sub o vrajă a zeilor, în tot acest răstimp punând în aplicaţie cine ştie ce intrigă. Oricine ar fi omorât-o le-a făcut o favoare grozavă locuitorilor decenţi ai Romei. De asta am asistat la funeraliile ei – s-o văd arzând! Numai de ar face cineva acelaşi lucru cu blestemata aia de Cytheris ca să am satisfacţia de a privi flăcările devorându-i leşul!

Într-un acces de furie, a azvârlit pocalul în partea cealaltă a grădinii. Un păun speriat ţipă şi o zbughi.

— Înţeleg de ce o dispreţuieşti pe Cytheris, am zis. Însă Casandra ce ţi-a făcut de o urăşti în halul ăsta? Ce ţi-a proorocit?

Antonia mă privea fioroasă.

— Pentru ultima oară: nu a fost o proorocire; ci un spectacol. Dar dacă vrei să ştii – foarte bine, o să-ţi povestesc. O perioadă şi-a rotit ochii, s-a smucit şi a mormăit o mulţime de sunete ininteligibile. Apoi, treptat, am desluşit cuvinte. Oh, Casandra era foarte bună! Te făcea s-o asculţi încordată ca s-o auzi, convingându-te cu atât mai sigur că profetiza. A zis…

Antonia privi ţintă în gol şi ezită aşa de îndelung că am crezut că se hotărâse să nu-mi povestească. Până la urmă şi-a dres vocea şi a continuat.

— A zis că a văzut un leu şi o leoaică şi puiul lor sălăşluind într-o peşteră. Se dezlănţuise o furtună îngrozitoare, însă în peşteră era călduţ, uscat şi erau protejaţi. Până la urmă, în ciuda furtunii, leul a plecat să caute hrană. A găsit o gazelă, o creatură aşa frumoasă şi graţioasă că, în loc să o atace, s-a împerecheat cu ea. Ca să i-o plătească cu vârf şi îndesat, leoaica a invitat un alt leu în peştera ei şi s-a împerecheat cu el. Însă leul acela avea deja parteneră şi a părăsit-o în curând. Şi primul ei partener era aşa fericit zburdând pe dealuri cu gazela lui că nu s-a mai întors niciodată. Aşa că în final, leoaica a rămas singură… pe veci. Cu excepţia puiului ei, fireşte…

În acea clipă fetiţa care ţipa a reapărut, îmbrăcată acum într-o tunică, însă în aceiaşi dispoziţie proastă. Traversă în fugă grădina până la mămica ei, slobozi un ţipăt pătrunzător şi îşi aruncă mâinile în jurul taliei Antoniei. Antonia s-a încordat din toţi muşchii. O privire amestecată cu o aşa furie şi disperare i-a străbătut chipul, că pentru o secundă m-am temut că o să lovească copilul. A tras în schimb aer adânc în piept şi a cuprins-o cu braţele pe fetiţă, strângând-o aşa de

strâns, încât copila se zbătu să se elibereze şi până la urmă reuşi, luând-o înapoi la goană pe unde venise, împrăştiind păunii în urma ei şi ţâşni pe lângă doica coşcovită din prag.

Antonia privea lung după copilă. Chipul i se înăspri.

— Din moment ce inventase toate astea, de ce îmi spunea lucruri care să-mi confirme cele mai rele temeri? De ce nu născocea minciuni ca să-mi facă plăcere? Pentru o viziune fericită a viitorului, s-ar putea să-i fi dat câţiva bănuţi şi să o trimit de unde a venit uitând totul despre ea. Nu, ea a regizat spectacolul ăla neînsemnat deliberat ca să mă chinuie şi după aceea a alergat la prietena ei, Cytheris, şi amândouă au râs copios pe socoteala mea. Mă bucur că e moartă! Dacă nu ar fi făcut-o altcineva, aş fi omorât-o eu!

IX

A patra oară când am văzut-o pe Casandra a fost în ziua în care Marcus Caelius şi-a făcut cea mai cutezătoare – şi ultima – apariţie în Forum.

Obedient dorinţelor Bethesdei – şi suspicios faţă de violenţa care răbufnise – am evitat să merg la Forum aproape o lună după răzmeriţa care a izbucnit după ce consulul Isauricus a rupt fotoliul prezidenţial al lui Caelius. Mi-am petrecut departe luna lui Aprilis, în grădina mea, îngrijorându-mă de datoriile permanent crescânde pe care i le datoram lui Volumnius bancherul, incapabil să găsesc o cale de a continua să-mi hrănesc familia fără să mă înglodez şi mai rău în datorii.

Toată viaţa mea am evitat să ajung datornic. Reuşisem chiar să acumulez câteva economii, pe care le-am depozitat pentru siguranţă la Volumnius. Era un bancher cu o reputaţie excelentă, în care toţi aveau încredere, de la Cicero la Cezar. Însă o dată cu războiul veniseră şi lipsurile, iar odată cu ele preţurile fantastice, chiar şi pentru cele mai elementare materii prime ale vieţii. Mi-am văzut economiile de o viaţă devorate de măcelari şi brutari în câteva luni. Volumnius – sau mai degrabă agenţii lui, căci niciodată nu am avut de-a face direct cu el – a văzut că depozitele mele se micşorau până nu a mai rămas nimic din ele şi s-a oferit să-mi extindă creditul. Ce aş fi putut face decât să accept? Am căzut în capcană şi am învăţat ceea ce ştie orice datornic; o datorie e ca un copil mic, pentru că la început e mic, dar creşte iute şi cu cât devine mai mare, cu atât plânge mai tare să i se dea de mâncare.

Stând aşa şi meditând în grădina mea, am recunoscut fără nici o tragere de inimă faţă de propria-mi persoană că-mi era dor de trăncăneala palavragiilor din Forum. Or fi fost ei nişte pedanţi bătrâni şi netoţi, însă cel puţin văicărelile lor îmi făceau mintea să zboare de la problemele mele; iar, când şi când, unul dintre ei chiar spunea câte ceva inteligent. Îmi era dor să citesc *Documentele zilnice* afişate în Forum, cu cele mai noi veşti despre mişcările lui Cezar, chiar dacă ştiam că în asemenea notiţe nimic nu putea fi complet luat pe încredere, din moment ce erau dictate de consulul Isauricus. Fără îndoială, Davus şi Hieronimus încă mai făceau incursiuni la Forum şi de fiecare dată se întorceau cu ultimele cleveteli, însă întotdeauna era ceva răsuflat şi inconsistent în informaţiile de mâna a treia. Eram cetăţean roman, iar viaţa publică a Forumului făcea parte din structura intimă a existenţei mele.

Într-o după-amiază nu am mai suportat să trândăvesc şi să fiu izolat. Bethesda, Diana şi Davus plecaseră la piaţă să cheltuiască ultimul împrumut de

la Volumnius. Hieronimus se afla în cabinetul meu citind minuţios un volum foarte vechi din *Războiul punic* al lui Naevius pe care Cicero mi-l oferise în dar cu mulţi ani în urmă; era cel mai valoros pergament pe care-l deţineam şi până acum rezistasem să nu-l vând, din moment ce nu puteam spera să primesc nici o sumă care să se apropie de adevărata lui valoare. Plictisit şi neliniştit, dintr-o toană am făcut ceva ce nu mai făcusem de foarte multă vreme. Am părăsit locuinţa neînsoţit, fără ca măcar să-l iau pe Mopsus ori pe Androcles cu mine.

Mai târziu am cercetat motivul pentru care am părăsit casa de unul singur în ziua aceea. Oare nu ştiam, într-un ungher al minţii mele, unde mă vor călăuzi exact picioarele când am ieşit? M-am hotărât să ocolesc Forumul, aşa că am traversat colina Palatină şi am coborât pe partea de răsărit, hoinărind prin băile seniene, văzându-mi de drum prin străzile din ce în ce mai strâmte când am intrat în cartierul Subura.

Dacă cineva m-ar fi întrebat unde mă îndreptam, nu aş fi putut spune. Ieşisem pur şi simplu la o plimbare, savurând timpul frumos, încercând o vreme să uit de necazuri. Totuşi fiecare pas mă ducea mai aproape. Lătratul buldogului molossian legat lângă uşa de la intrare m-a trezit la realitate. M-am oprit şi priveam ţintă, tâmp, bestia, apoi m-am uitat la faţada spoită în roşu a casei de raport sărăcăcioase unde locuia Casandra.

Am păşit către intrare. Câinele s-a oprit din lătrat. Mă recunoscuse animalul? Îşi amintea că vizitase clădirea cu o lună în urmă, când am fost cărat înăuntru, inconştient, de Rupa şi apoi un pic mai târziu escortat de el spre ieşire? Câinele nu a opus nici o rezistenţă când am păşit prin cadrul uşii. M-a privit şi a dat din coadă.

Fără întârziere am fost învăluit de un melanj familiar de izuri – varză fiartă, urină, oameni nespălaţi. Memoria mea era mai slabă decât a buldogului; nu eram sigur care intrare dădea în camera Casandrei. Fiecare intrare era acoperită de o perdea zdrenţuită ca să asigure niscaiva intimitate. Una dintre perdele, de un albastru şters, mi se părea vag familiară. Am stat în picioare înaintea ei o clipă mai mult, ascultând, însă nu am auzit nimic înăuntru. Aş fi putut s-o strig, însă ştiam cumva că încăperea era goală. Am ridicat perdeaua şi am păşit în interior.

Era aşa cum îmi aminteam. Podeaua era lipită cu pământ. O ferestruică înaltă, îngustă, îţi îngăduia o privelişte a clădirii galbene de alături şi a unei fărâme de cer; din vecini venea sunetul de metal zăngănind de pe Strada Vaselor din Aramă. Singurul mobilier era un scaun pliant grosolan lucrat şi o saltea din paie ferfeniţită acoperită cu perne în aceeaşi măsură de ponosite. Pe saltea erau împachetate frumos câteva învelitori subţiri. Alături de învelitori se afla un obiect ciudat: o zăbală scurtă confecţionată din piele. Am ridicat-o. Înfipţi la

suprafaţă am văzut imprimaţi nişte dinţi de om. Dacă i-aş fi dat un nume, aş fi numit obiectul căluş. L-am pus înapoi unde l-am găsit.

Zidurile erau goale. Nu exista nici o cutiuţă sau trăistuţă în care să păstrezi monezile ori flecuşteţele. Nu exista nici măcar un opaiţ care să lumineze încăperea pe timpul nopţii. Casandra nu avea de ce să se teamă să-şi abandoneze locuinţa nesupravegheată. Nu era nimic de furat aici.

Am auzit un zgomot şi m-am întors să o văd stând în pragul intrării. Mă privea fix şi a lăsat perdeaua să-i cadă în urmă.

Părul ei era oarecum jilav. Avea obrajii roşii de la frecat. Mi-am dat seama că probabil abia se întorsese dintr-o vizită la băile publice. La Roma, până şi cerşetorii se puteau bucura de luxul unei băi fierbinţi pentru preţul câtorva bănuţi.

Pe chip nu i se citea surpriza. Arăta aproape de parcă mă aştepta. Poate că, m-am gândit, poate că într-adevăr posedă un fel de clarviziune.

— Cotrobăiai? zise ea. Nu prea sunt multe de văzut. Dacă vrei, pot să leg perdeaua ca să mai pătrundă ceva lumină.

— Nu, nu-i nevoie. M-am îndepărtat de saltea în centrul camerei. Iartă-mă. Nu voiam să-mi bag nasul. Puterea obişnuinţei, bănuiesc.

— Te-a trimis cineva aici? Vocea ei nu era furioasă, ci doar curioasă.

— Nu.

— Atunci de ce ai venit?

Nu ştiu, eram cât pe ce să spun, însă ar fi fost o minciună.

— Am venit să te văd.

Aprobă uşurel din cap.

— În cazul acesta, o să las perdeaua să acopere intrarea. Asta o să ne ofere puţină intimitate. Majoritatea chiriaşilor sunt plecaţi din clădire la ora asta, căutând prin gunoaie ceva de mâncare. Şi-a încrucişat braţele. Eşti sigur că nu mă spionai? Nu pentru asta te plătesc oamenii? Nu de asta îţi spun Descoperitorul?

— Nu-mi amintesc să-ţi fi spus asta.

— Nu? Atunci trebuie să-mi fi spus altcineva.

— Cine?

A ridicat din umeri.

— Ce mi-ai spus noaptea trecută? „Nu eşti complet necunoscută în Forum.” Nici tu nu eşti, Gordianus. Oamenii te cunosc din vedere. Îţi cunosc renumele. Poate că am fost curioasă după ce ai fost aici, în camera mea. Poate că am pus câteva întrebări pe ici pe colo. Cunosc numai câteva lucruri despre tine, Gordianus Descoperitorul. Cred că tu şi cu mine semănăm foarte mult.

Am râs.

— Oare?

Holbându-mă în ochii ei albaştri, puternic conştient de tinereţea şi frumuseţea ei, cu greu mi-aş fi putut imagina pe cineva cu care aş fi avut ceva atât de puţin în comun.

— Da. Tu cauţi adevărul; adevărul caută să fie găsit în mine. Până la urmă îl găsim amândoi, doar pe căi diferite. Amândoi avem un dar special. Darul ăsta nu l-am ales noi, el ne-a ales. Este al nostru fie că-l vrem sau nu şi trebuie să facem cu el ceea ce putem. Un dar poate fi şi un blestem.

— Nu sunt sigur că înţeleg. Oamenii vorbesc că tu ai darul profeţiei, dar al meu care e?

Zâmbi.

— Ceva de departe mai valoros, aş crede eu. Mi s-a povestit că oamenii se simt obligaţi să ţi se destăinuiască, să-ţi spună secrete, chiar şi când nu ar trebui. Ceva din tine scoate adevărul din ei. Aş zice că într-adevăr trebuie să fie un dar foarte puternic. Nu el ţi-a asigurat tot ceea ce ai câştigat în viaţă? Averea, familia, respectul celor influenţi?

— Averea mea, atât cât era, a fost înghiţită de un anume bancher lacom. Familia mi-e dezbinată. Cât despre respectul celor influenţi, nu sunt sigur dacă are vreo valoare. Dacă tu poţi să-mi arăţi o cale să-l mănânc, îl voi prepara la cină şi te voi invita ca tu să serveşti prima porţie.

— Eşti plin de amărăciune, Gordianus.

— Nu. Doar epuizat.

— Poate că ai nevoie să te odihneşti.

S-a apropiat. Trupul ei proaspăt spălat mirosea întrucâtva a parfumul de iasomie folosit să înmiresmeze apa rece din băile femeilor. Uneori Bethesda se întorcea acasă de la băi purtând acelaşi parfum. Casandra m-a mângâiat pe mână.

— Unde este Rupa? Mi-am coborât vocea, căci ea trăsese foarte aproape.

Mi-a răspuns în şoaptă.

— Plecat să scormone prin gunoaie, ca toţi ceilalţi. Nu-l aştept să se întoarcă repede.

Dintr-o dată prin minte mi-au trecut mii de gânduri. M-am gândit la nerozia bărbaţilor, în special a celor de vârsta mea, când sunt puşi în faţa unei femei tinere şi frumoase. Am luat în calcul implicaţiile de a profita de o femeie care e subiect al crizelor de nebunie. Am privit ţintă în ochii Casandrei căutând acolo vreun semn de demenţă, însă am văzut doar o flacără care mă atrăgea ca pe-o molie.

Mi-am aşezat palmele pe umerii ei. Mi-am înclinat faţa spre a ei. Mi-am atins buzele de ale ei şi braţul mi-a alunecat în jurul ei. Am apăsat trupul zvelt şi

călduţ de al meu. Am simţit o stare de beţie, o senzaţie înfiorătoare că sunt viu, pe care n-o mai simţisem de mulţi ani.

Brusc, s-a desprins din sărut şi mi-a alunecat din braţe. M-am chircit şi faţa mi-a luat foc. Calculasem greşit momentul, până la urma urmei. Mă făcusem singur de râs – ori ea îşi bătuse joc de mine?

Apoi, tresărind, mi-am dat seama că Rupa intrase în cameră.

Nu văzuse sărutul. Casandra, cu urechile ei obişnuite cu sunetul paşilor lui pe coridor, îl auzise sosind şi se trăsese departe de mine cu o clipă mai înainte ca acesta să păşească prin perdea. Totuşi, era agitat de ceva şi făcea semne frenetic din mâini. Aşa cum eu putusem să interpretez semnele pe care Eco le folosise pe vremea când era mut, aşa şi Casandra înţelegea ce încerca Rupa să-i comunice.

— Se întâmplă ceva în Forum, zise ea.

— Nu se întâmplă mereu? am întrebat eu.

— Nu, de data asta e diferit. Ceva important. Ceva major. Cred că are de-a face cu magistratul care agită apele.

— Marcus Caelius? M-am uitat la Rupa care a răspuns dând exagerat din cap. Apoi a făcut cu mâna semnul universal al unui tăiş de-a lungul beregatei.

— Caelius e *mort*? am întrebat, alarmat.

Rupa a fluturat din mână.

— Nu încă, a interpretat Casandra, dar probabil că foarte curând.

Rupa a apucat-o de mână şi a condus-o afară. Chiar atunci, zăpăcit cum eram de întorsătura neaşteptată a evenimentelor, mă întrebam de ce o cerşetoare umilă precum Casandra e aşa de interesată de soarta unui politician cum era Caelius. În ambele ocazii anterioare când Calius provocase haos în Forum, ea se aflase acolo. Asta se datora unei simple coincidenţe?

N-am avut timp să mă minunez, căci i-am ajuns gonind din urmă pe Rupa şi Casandra care se îndreptau spre Forum.

Cu cât ne apropiam de Forum, cu atât mai aglomerate se făceau străzile. Aşa cum promisese Rupa, ceva foarte însemnat avea loc, stârnind entuziasmul şi atrăgând oamenii din tot oraşul. La Roma veştile se răspândeau mai repede ca focul, din acoperiş în acoperiş şi de la fereastră la fereastră. Oamenii ieşeau în goană din clădiri şi de pe străzile lăturalnice ca să se alăture îmbulzelii, ca pârâiaşele ce se vărsau într-un râu.

Când au golit şi Forumul, străzile deveniseră complet înţesate. Oamenii continuau să alerge în urma noastră, făcând imposibilă înaintarea sau retragerea. Am simţit o împunsătură de spaimă. Dacă oriunde în mulţime izbucnea furia, oamenii s-ar fi panicat şi ar fi luat-o la goană. Mi-am blestemat nenorocul. O lună de zile mă ţinusem departe de Forum, temându-mă tocmai de o asemenea

situaţie neplăcută. Chiar în ziua când alesesem să ies, m-am trezit la propriu în miezul ei.

Însă alături de frică, am simţit un alt fel de fior, mult mai plăcut. În parte venea de la senzaţia simplă de emoţie de a mă afla în mulţime, însă în mare din apropierea de Casandra. M-am pomenit îngrămădit foarte aproape de ea, simţindu-i dogoarea trupului, mirosindu-i parfumul de iasomie pe piele. S-a întors să mă privească şi în ochii ei am văzut ca-ntr-o oglindă aceiaşi frică şi emoţie pe care le simţeam şi eu.

M-am uitat în jur şi am zărit o alee îngustă care ducea într-o parte. Câţiva oameni ieşeau de pe alee, încercând să se alăture mulţimii, însă nimeni nu intra pe ea. Latura de nord a Forumului e un labirint de străduţe şerpuitoare care coteşte imprevizibil sau duce către fundături. Mi-am încreţit fruntea şi am încercat să-mi amintesc unde anume ducea aleea aceea.

— Vino! i-am zis. Urmaţi-mă!

Rupa rămăsese pe loc, încruntându-se, însă Casandra l-a luat de mână şi-l trăgea după ea. Mi-am făcut drum cu greutate prin învălmăşeala de oameni, înghiontit şi călcat pe picioare, până când într-un sfârşit am ajuns la alee şi am scăpat de aglomeraţie.

— Nu te simţi bine, Gordianus? mă întrebă Casandra.

Am râs.

— De asta crezi că am vrut să scap de îmbulzeală? Nu leşin de fiecare dată când mă aflu în mulţime. *Deşi ar merita,* mi-am zis în gând, *dacă de fiecare dată când m-aş trezi ţi-aş vedea chipul deasupra-mi.*

I-am condus pe aleea care cotea şi se răsucea ca un şarpe aşa încât era imposibil să vezi prea departe înainte, mai ales că zidurile de pe fiecare parte se îngustau până când se putea să întind mâna şi să le ating pe amândouă în acelaşi timp. Aleea se ramifica şi a trebuit să mă opresc ca să-mi aduc aminte în ce parte s-o iau. Rupa devenise din ce în ce mai sceptic, clătinând din cap şi făcându-i semne Casandrei că ar trebui să se întoarcă. Vedeam că ea şovăia, nemaifiind sigură dacă să aibă încredere în mine au ba.

Aleea s-a înfundat. Zidurile de pe fiecare latură erau din cărămidă solidă. În zidul care ne stătea în faţă, o uşă îngustă fusese sculptată în zidărie ca un ascunziş. Rupa sforăi şi o smuci pe Casandra de braţ.

— Aşteptaţi! am zis. Am ciocănit la uşă. Nu am primit niciun răspuns. Am ciocănit iarăşi, mai tare. În cele din urmă s-a deschis o uşiţă şi un ochi urduros iscodea în afară.

— Gordianus! Mi-am auzit numele prin lemnul gros al uşii. O clipă mai târziu aceasta s-a deschis uşurel scârţâind din balamale, dând la iveală figura încovoiată a unui bărbat în vârstă ce se sprijinea într-o cârjă. Ajunsesem la uşa din spate a

prăvăliei al cărei proprietar era vechea mea cunoştinţă, Didius. Prăvălia era îndreptată cu faţa spre latura de nord a Forumului. Didius vindea diferite bunuri cerute de armata de funcţionari care lucrau în templele vecine şi oficiile statului – mânere şi şnururi pentru pergamente, papirusuri egiptene şi cerneluri, stilusuri şi tăbliţe din ceară şi alte obiecte de papetărie şi dichisuri de ţinut evidenţa. Se specializase şi în copierea documentelor; îndeletnicirea era îndeplinită de o mână de scribi care lucrau zi şi noapte. Unele dintre documentele care treceau prin prăvălia lui conţineau informaţii sensibile, iar profesiunea lui Didius îl făcuse de multe ori părtaş la mai multe secrete decât îşi imaginau destui dintre clienţii lui. De-a lungul anilor îl considerasem un om pe care e bine să-l cunoşti.

— Gordianus! strigă el. Nu te-am mai văzut de luni de zile. De când ai venit ultima oară cu copia aia de Pindar care fusese stricată de apă şi avea nevoie de un pic de restaurare.

— Atât de mult a trecut? Didius, aceştia sunt – am şovăit. Cum să-i numesc? Doi prieteni, am zis în cele din urmă, Casandra şi Rupa. Căutăm să trecem prin prăvălia ta în Forum.

— O, nu, a zis Didius. E prea aglomerat acolo. Prea multă nebunie! Eu am închis uşile şi le-am baricadat, însă dacă vreţi să priviţi, sunteţi bineveniţi să urcaţi pe acoperiş, alături de toţi ceilalţi.

— Toţi ceilalţi?

— Toţi angajaţii mei. Nu e posibil să lucreze cu toată frenezia asta. Şi de pe acoperiş aveţi o panoramă excelentă a lui Caelius şi Trebonius şi tribunalele lor, sau aşa mi s-a spus. Ochii mei sunt prea slăbiţi ca să vadă aşa departe. Veniţi, o să vă arăt. Grăbiţi-vă! Cine ştie ce s-ar mai putea întâmpla în clipele următoare?

Ne-a condus printr-o magazie şi în prăvălia lui. Uşile şi ferestrele erau barate, aruncând încăperea în beznă. O scară în colţ ducea la un cat superior. Didius şi-a lăsat de-o parte cârja şi a luat-o înainte. Şontâcăi un pic, însă era surprinzător de sprinten. Am intrat în camera unde lucrau scribii; după întunecimea de jos, lumina strălucitoare care venea de la ferestrele înalte îmi rănea ochii. Am tras în piept mirosul de pergament proaspăt şi cerneală.

Didius a mai urcat pe încă o scară. L-am urmat, cu Casandra şi Rupa în urma mea. Prin deschiderea de deasupra am zărit un petec de cer.

Unul dintre sclavii de pe acoperiş l-a văzut pe Didius şchiopătând pe scară şi s-a întins ca să-l ajute. Când păşirăm pe acoperiş, scribii se înghesuiră de-a lungul parapetului scund ca să facă loc stăpânului lor şi oaspeţilor acestuia. Aşa cum Didius ne promisese, aveam o vedere excelentă a tribunalelor rivale din Forumul de sub noi.

— Îl văd pe Caelius, am zis, însă unde e Trebonius? Tribunalul lui e complet gol – fără lictori, fără funcţionari… fără Trebonius.

— O fi fugit, zise Didius în zeflemea. Nu mă miră. Elocinţa lui Caelius împotriva lui a înfierbântat spiritele. Practic a îndemnat mulţimea să-l smulgă pe Trebonius de la tribunal şi să-l sfâșie bucată cu bucată. Probabil că Trebonius a avut bunul simţ să bată iute în retragere cât încă mai putea.

Mă uitam în jos la mulţimea compactă, clocotitoare, înconjurându-l pe Caelius care perora şi gesticula frenetic. Nu îmi dădeam seama ce spunea prin zgomotul gloatei.

— Ce are de gând? l-am întrebat pe Didius.

— Rezistă până la capăt.

— Ce vrei să spui?

— Caelius a făcut ultima mişcare, sau aşa cred. E greu să-ţi imaginezi cum va mai putea să meargă mai departe stârnind gloata. Pentru că va fi arestat. De ce să se reţină?

— Arestat? De unde ştii asta?

— Ştiu pentru că ieri consulul Isauricus a venit aici şi mi-a cerut să redactez câteva copii din Decretul Final. Asta ar face-o în mod obişnuit scribii delegaţi pe lângă sediul Senatului, dar presupun că Isauricus voia aşa de multe copii întocmite într-un timp scurt că m-a însărcinat pe mine cu o parte de treabă.

— O însărcinare delicată.

— Deci Isauricus m-a vrut pe mine. Am spus un preţ piperat şi i-am spus că o să-mi ferec gura.

Decretul Final fusese invocat de Senat doar în vreo două ocazii de când existam. Acesta instituia starea de urgenţă şi-i împuternicea pe consuli să folosească orice mijloace necesare pentru a proteja statul de pericolul imediat. Cicero convinsese Senatul să-l invoce împotriva lui Catilina şi aşa-numiţilor săi conspiratori şi l-a folosit pentru a justifica executarea prizonierilor neînarmaţi (unul dintre ei fiind tatăl vitreg al lui Marc Antoniu - încă un alt motiv pentru ura veche a lui Antoniu faţă de Cicero). Mai recent, Pompei şi facţiunea lui a invocat Decretul Final împotriva lui Cezar, îmboldindu-l să traverseze Rubiconul. De ce ar vrea Isauricus să redacteze copii ale Decretului Final dacă nu plănuia să-l invoce? Şi împotriva cui ar vrea să-l declare, în afară de Marcus Caelius?

M-am uitat la Didius.

— Şi ai făcut aşa?

— Ce să fac?

— Ţi-ai ţinut gura?

Didius aruncă o privire cu coada ochiului Casandrei şi lui Rupa. Amândoi se holbau fascinaţi la spectacolul de sub ei, dar cu toate astea a coborât vocea. A ridicat din umeri şi a arătat spre Caelius.

— Ce pot să spun? întotdeauna mi-a plăcut Caelius. Mi-a comandat o grămadă de cărţi de-a lungul anilor! Îi place să le ofere prietenilor în dar. Suluri subţiri cu poezii erotice, genul ăsta de lucruri; are un gust impecabil.

Nu-mi place întotdeauna politica lui, însă pe el îl plac. Campania asta ultimă a lui, purtată contra bancherilor şi proprietarilor – e prea mult zgomot pentru nimic, dacă mă întrebi. N-o să iasă nimic din asta, însă tot îi admir mintea. Aşa că m-am hotărât să-i fac o favoare. I-am şoptit un cuvânt discret la urechea dreaptă. Caelius a primit mesajul. Am crezut că o să ne trezim cu toţii astăzi cu ştirea că a părăsit oraşul, însă iată-l. Bănuiesc că se gândeşte că poate să folosească cumva acest moment în avantajul său. Poate că e isteţ; însă dacă mă întrebi pe mine, îşi taie singur craca de sub picioare. Nu putem spune că n-are nervii tari! Însă vom vedea dacă va mai rămâne în viaţă la căderea nopţii.

— Acum o clipă ai spus că Marcus Caelius rezistă până la capăt. Ce ai vrut să spui?

— Vorbeşte iarăşi despre noua lege. Fără măsuri cu jumătăţi de măsură, zice el. A venit vremea abolirii imediate şi complete a tuturor datoriilor. Să ştergem totul din registre! Să o luăm de la capăt! Îţi imaginezi haosul pe care-l va provoca? Însă nu duce lipsă de oameni cărora să nu le placă idea. Uită-te la ei, rotindu-se în jurul lui Caelius şi scandându-i numele aşa de tare încât nici nu-l poţi auzi vorbind. Gloata îl iubeşte – în felul în care obişnuiam să-l iubească pe Clodius şi, înaintea lui, pe Catilina.

— Şi pe Cezar, nu cu mult timp în urmă, am spus.

Didius clătină din cap.

— Oamenii se tem de Cezar. Însă îl iubeşte cineva cu adevărat în afară de soldaţii lui? Ţine minte ce-ţi spun, nu-l învinovăţesc pe Cezar pentru că a refuzat să stârnească drojdia societăţii. Un demagog precum Caelius poate promite oricui luna de pe cer, dar dacă se trezeşte brusc de-a binelea la conducerea statului, cu o visterie de umplut şi un război de purtat şi subvenţia de cereale de remis, o să-şi schimbe glasul peste noapte.

Am dat din cap aprobator spre mulţimea de sub noi.

— Ce vedem acolo jos, Didius? Isauricus a anunţat Decretul Final împotriva lui Caelius?

— Nu încă. Senatul dezbate acum. În orice moment poate să facă un anunţ. Cred că Isauricus speră că va fi o surpriză aşa încât să-l poată sălta pe Caelius fără probleme. Însă acum s-a dus vorba şi e prea târziu pentru asta.

— De ce astăzi? Ce l-a impulsionat pe Isauricus să treacă la acţiune? Ştie că Marcus Caelius era pe punctul de a-şi anunţa planul de abolire a datoriilor?

— Cine ştie care executant a clipit prima oară şi l-a făcut pe celălalt să sară? Aşa ceva a fost destinat să se întâmple; încleştarea dintre Caelius şi alţi

magistraţi s-a clădit luni de zile. Dacă îmi ceri părerea, cred că Isauricus acţionează acum pentru că s-a nimerit să aibă nişte trupe la îndemână. Au sosit acum câteva zile din afara Romei în drumul lor spre Cezar. Isauricus i-a convins să mai rămână o vreme. Cu aceste trupe la îndemână, are curajul să le folosească contra lui Caelius dacă are nevoie, aşa că acum e timpul ca Isauricus să strângă din dinţi şi să-şi smulgă spinul din coaste. Dacă Decretul Final trece de Senat – şi cine se poate îndoi că nu? — Caelius mai are doar câteva ore de libertate, poate numai câteva minute, aşa că zarurile au fost aruncate.

Ascultându-l pe Didius, am simţit fiorul acela minuscul al unui bărbat care-şi imaginează că imposibilul s-ar putea de fapt să se petreacă. Dacă Marcus Caelius reuşeşte să aprindă scânteia unei revoluţii contra lui Isauricus şi a lui Trebonius şi a celorlalţi magistraţi numiţi de Cezar? Dacă întoarce pe dos aşteptările tuturor proclamându-se pe el – nu pe Pompei, nu pe Cezar – noul stăpân al Romei? Dacă un singur om, canalizând furia gloatei romane, poate să răstoarne cu susul în jos omenirea, alungându-i pe bogătani din locuinţele lor şi instalându-i pe săraci în locul lor? Ca să facă asta Caelius trebuie ca până la urmă să câştige de partea lui câteva legiuni. S-ar putea întâmpla. Dacă Cezar ar fi omorât, iar trupele sale vor rămâne fără comandant, ar putea să fie atrase de un conducător carismatic cu idei cutezătoare, de un bărbat precum Caelius…

Totul era o fantezie, bineînţeles, fascinantă şi înspăimântătoare, însă în ultimă instanţă de neconceput. Apoi mi-am adus aminte că abia acum un an în urmă fusese de neimaginat că Cezar va îndrăzni să traverseze Rubiconul şi să mărşăluiască prin Roma ca un barbar invadator.

— Uită-te acolo! zise Didius. Vederea mi-e slăbită, Gordianus, dar nu vezi bărbaţi venind din direcţia clădirii Senatului?

— Într-adevăr, Didius. Bărbaţi înarmaţi, o trupă întreagă, împrăştiind gloata care le stă în faţă. Şi mai departe, în urmă, cred că văd un cordon de lictori cu Isauricus în mijlocul lor.

Nu aş fi putut spune dacă se vărsase vreun pic de sânge sau nu, însă bărbaţii împrăştiaţi înaintea trupelor înarmate ţipau şi urlau făcând o larmă, că scandările şi uralele răguşite ale gloatei din jurul lui Marcus Caelius se înălţau prin aer. Caelius în persoană păru să audă zgomotul, căci l-am văzut ridicând mâinile să facă linişte. O clipă mai târziu, toate capetele s-au întors în direcţia clădirii Senatului. Ţipetele gloatei puse pe fugă reverberau prin Forum, împreună cu alt zgomot, căci nu toţi care o luaseră la goană o făcură indiferenţi; unii aruncau cu pietre în soldaţi, care le răspundeau adunându-se în formaţii de broască ţestoasă cu scuturile piedică în jurul lor şi deasupra capetelor. Pietrele zburătoare care bombardau scuturile făceau un tărăboi ca grindina deasă pe acoperiş. Zgomotul îmbărbătă gloata din jurul lui Caelius. Începură să scandeze: „Aboliţi toate

datoriile! Falimentaţi-i pe bancheri! Aboliţi toate datoriile! Falimentaţi-i pe bancheri!”

Priveam înspăimântat. În Massilia, în timpul celui mai crunt asediu, fusesem martor la ceva similar – cetăţenii aruncând pietre în propriii lor soldaţi. Ca un oraş să atingă un asemenea grad de dezordine era un lucru îngrozitor. Să vezi asta întâmplându-se la Roma era înfricoşător.

Pe neaşteptate am auzit un vuiet de râsete din mulţimea care-l înconjura pe Caelius. Traversa ţanţoş platforma înălţat cu fotoliul prezidenţial pe sus. Am mijit privirea încercând să văd de ce râdeau. Era acelaşi scaun intenţionat simplu, modest ornamentat, pe care Caelius îl folosise şi mai înainte, acela pe care Isauricus îl distrusese furios. Scaunul fusese dres, nu cu lemn, ci cu fâşii din piele. Dintr-o fulgerare am înţeles gluma lui Caelius, care era tipic întortocheată, crudă şi vulgară. Toţi cunoşteau acea anecdotă despre Isauricus care trebuise să se confrunte cu temperamentul tatălui său şi faptul că în copilărie acesta primise bătăi regulate cu o bucată din piele. Când era înţepat cu această întâmplare, Isauricus încerca să facă o virtute din abuzurile tatălui său, spunând că o astfel de disciplină îl întărise. *I-a făcut un fund rezistent*, vorbeau oamenii pe la spatele lui Isauricus. Pentru că-i rupsese scaunul, Caelius se răzbunase pe Isauricus reparându-l cu fâşii din piele – amintind tuturor de legendarul abuz al tatălui său şi de izbucnirile necontrolate ale consulului. Isauricus şi o companie de trupe se apropiară în grabă, Caelius, sfidător până în ultima clipă posibilă, ridicase scaunul pentru amuzamentul mulţimii – modul său de a pişca Decretul Final.

Deasupra vuietului de râsete şi ploii de pietre pe scuturi – tot distante, dar apropiindu-se într-o clipă – am auzit cuvintele stentoriene ale lui Caelius rostite la momentul oportun: „Ruşine lingăilor lui Cezar care îndrăznesc să se numească magistraţi aleşi! Renunţ la funcţia mea! Renunţ la fotoliul meu prezidenţial! Dar mă voi întoarce!” Şi cu asta şi-a azvârlit scaunul în aer. Acesta a aterizat în mijlocul mulţimii. Oamenii se buluciră să pună mâna pe rămăşiţe drept amintire. Au rupt scaunul în bucăţele şi şi-au prins fâşiile de piele peste capete.

Când m-am uitat înapoi la tribunal, Caelius dispăruse.

— Dar unde…? am murmurat.

— În aer, răspunse Didius, ca un vrăjitor!

Câteva momente mai târziu trupele înarmate îşi croiau drum prin mulţime dând brânci în jurul tribunalului. Isauricus şi-a făcut apariţia, înconjurat de lictori, arătând furios.

— Aboliţi toate datoriile! Falimentaţi-i pe bancheri! striga gloata.

Caelius nu putea fi văzut nicăieri.

I-am aruncat Casandrei o privire cu coada ochiului, în timp ce se uita la spectacolul de sub ea la fel de fascinată ca noi ceilalţi. Mi s-a părut că pe buzele ei vedeam un surâs estompat, evaziv.

S-au mai aruncat câteva pietre, însă Caelius dispărând, gloata care-l idolatriza nu mai avea niciun motiv să rămână şi nici soldații care veniseră să-l aresteze. Mulţimea s-a dispersat.

Când m-am uitat din nou la Casandra, ea şi Rupa dispăruseră, lăsând la fel de puţine urme precum Marcus Caelius.

Am mai discutat o vreme cu Didius, apoi m-am pregătit de plecare. Simţeam imperios nevoia să mă întorc la locuinţa Casandrei, dar în ce scop? Familia mea trebuie să-mi fi observat absenţa până acum şi vor fi aflat despre scânteia de la Forum. Bethesda s-ar îngrijora.

M-am grăbii spre casă, luându-mi inima în dinţi pentru primirea ei. Însă când am sosit, cu respiraţia tăiată pentru că urcasem în grabă colina Palatină, Diana a fost cea care m-a primit. Avea fruntea încreţită de îngrijorare aşa cum deseori o văzusem pe-a maică-si.

— Presupun că am intrat niţel în bucluc, am spus prosteşte. Mama ta…

— Mama s-a băgat în pat, a zis Diana, calmă.

— În miezul zilei?

— A apucat-o ameţeala când eram la piaţă. S-a simţit aşa de slăbită, a trebuit să vină degrabă acasă. Diana s-a încruntat. Sper că nu e nimic serios.

Asta a fost prima manifestare a bolii prelungite a Bethesdei, care va arunca o umbră atât de profundă peste locuinţa mea în lunile ce vor urma.

X

— Presupun că ai mâncat până te-ai ghiftuit din curmalele alea umplute la casa Antoniei şi nu trebuie să mai mergem să mai căutăm altceva de mâncare înainte de următoarea oprire, i-am zis lui Davus.

— Au fost foarte bune, răspunse el.

— Trebuie să te cred pe cuvânt. Mă tem că gazda noastră mi-a stricat pofta.

— Părea o femeie foarte nefericită.

— Tipic, Davus, ai rostit un adevăr doar pe jumătate. Bănuiesc că ar trebui să încercăm să fim înţelegători. Nu e uşor să fii căsătorit cu un ins cum e Marc Antoniu.

— Nefericită, repetă el gânditor, şi amărâtă. A vorbit foarte urât despre Casandra. A zis că ar fi omorât-o chiar ea pe Casandra dacă nu ar fi făcut-o deja altcineva.

— Da, Davus, am auzit ce a zis.

— Prin urmare acum plecăm, tată-socrule?

— Mă gândesc că e timpul să-i fac o vizită unei anume actriţe faimoase care are o casă lângă Circus Maximus.

Davus aprobă din cap, apoi băgă mâna în togă. Scoase o curmală umplută şi o făcu să pocnească în gură.

M-a văzut privindu-l ţintă.

— Îmi cer scuze, tată-socrule. Vrei şi tu una? Mai am o grămadă.

— Davus! Ce ai făcut? Ai strecurat mâna pe sub togă pe când nu te observam?

— Antonia a zis să iau câte vreau, zise el defensiv.

— Aşa a zis. Ar fi trebuit să fii avocat, Davus. Nici Cicero în persoană n-ar fi putut să despice firul în patru cu mai multă fineţe.

***

Nu era greu să găseşti casa pe care o căutam. Toată lumea din Roma ştia cine era Cytheris şi toţi locatarii din Circus Maximus ştiau unde locuia. O bătrânică care vindea prune dintr-o coşniţă – trebuie să fi fost făcute din aur la cât cerea pe ele – ne-a indicat direcţia obişnuită, în jos pe bulevardul larg care se întindea de-a lungul zidului sudic al circului. Am trecut pe lângă o trupă de acrobaţi care exersau în stradă, spre marea încântare a unei gloate de copii. Un echipaj de participanţi la cursele de care, toţi costumaţi în verde, se plimbau prin împrejurimi. Erau acoperiţi cu praf, cu biciuri înfăşurate strâns în jurul

antebraţelor şi berete din piele confortabile pe capete. L-am întrebat pe cel care se afla în frunte despre o direcţie mai exactă.

A fost destul de sincer când mi le-a dat, însă când ne-am îndepărtat, a urlat după noi:

— Aveţi grijă să nu vă prindă Antoniu!

— Sau boşorogul ăla de bancher gras, la drept vorbind! a adăugat unul dintre tovarăşii lui, pocnindu-şi biciul în aer într-un cor de râsete răguşite.

Aşa cum zisese Antonia, era o locuinţă foarte respectabilă la înfăţişare, îndesată pe latura unei străzi înguste şi liniştite. Am remarcat smochinul de care trebuie să se fi folosit sclavul ei pentru a se cățăra pe acoperişul locuinţei vecine ca să privească în grădina lui Cytheris, spionându-le pe actriţă şi pe Casandra.

Davus a ciocănit. Am aşteptat. I-am spus să mai ciocăne odată. Soarele era bine pe boltă. După câte se părea se culcau şi se sculau târziu. Nu eram surprins.

În cele din urmă o tânără cu ochii umflaţi a deschis uşa. Era izbitor de frumoasă şi de ciufulită, cu părul ei castaniu-roşcat atârnându-i despletit şi încâlcit şi cu tunica în care dormise trasă de pe un umăr. Lipsa ei de etichetă dezvăluia multe despre locuinţă. Femeile ca Cytheris erau rare: o sclavă de pe pământ străin care reuşise, prin isteţime şi frumuseţe, să devină o libertă independentă, înfloritoare. Trezindu-se la Roma fără rude de sânge era firesc să se înconjoare de sclave care să-i fie în aceiaşi măsură prietene, servitoare şi companioane în care putea avea încredere şi cărora le oferea o mai mare libertate decât o stăpână trufaşă ca Antonia (sau Fulvia ori Terentia) ar fi permis. Asemenea sclave deveneau într-o anumită măsură părtaşe la orgiile stăpânei lor; stăteau treze până târziu cu ea şi în acelaşi fel dormeau până târziu şi nu-şi făceau probleme să răspundă la uşă în neglijé.

Femeia care a răspuns la uşă l-a privit pe Davus din cap până-n picioare, cercetându-l tot cam aşa cum privise el curmalele umplute la casa Antoniei. Deşi ochii ei căprui se opriră până la urmă asupra mea, ştiind că cel mai în vârstă dintre musafiri era cel mai probabil cel care dădea ordine, nu prea dădea impresia că mă vede, şi cu siguranţă nu cu atenţia sporită pe care i-o dăduse lui Davus, de parcă eu nu eram bărbat, ci doar umbra acestuia. Astfel, devenim din ce în ce mai invizibili pe măsură ce îmbătrânim, până când oamenii nu mai reuşesc să ne vadă nici măcar când se uită direct la noi.

Şi totuşi… Casandra mă văzuse. Pentru ea nu fusesem invizibil; pentru ea eram încă o prezenţă vie, un bărbat în carne şi oase, energic, viguros, ancorat în prezent, în care forfoteau viaţa şi simţirile. Nu era de mirare că fusesem atât de vulnerabil; nu era de mirare că fusesem atras întru totul de vraja ei…

Gândurile mele, hoinărind, fuseseră readuse înapoi în prezent de râsul tinerei, ascuţit, dar nu crud.

— Arăţi de parcă ai avea nevoie de ceva de băut! zise ea, dând dovadă că până la urmă mă văzuse – un bărbat în togă cărunt, ursuz.

— Las în seama stăpânei tale să hotărască dacă mi-o va oferi sau nu, m-am răstit eu.

— Stăpâna mea? A ridicat o sprânceană. Brusc am ştiut că vorbesc chiar cu Cytheris. Ea a văzut pe chipul meu clipa în care mi-am dat seama şi a râs iarăşi. Apoi înfăţişarea ei a devenit mai serioasă.

— Tu eşti Gordianus, nu-i aşa? Te-am văzut la înmormântare. Şi pe el l-am văzut…

— El e Davus, ginerele meu.

— Căsătorit, atunci? Rostise cuvântul de parcă ar fi fost provocare, nu dezamăgire. Mai bine aţi intra amândoi înăuntru. Vecinii mei sunt încontinuu fascinaţi de oricine vine la uşa asta; probabil că v-au văzut deja şi au dat fuga să împrăştie şi mai multe bârfe despre mine. Vieţile lor trebuie să fie cumplit de plicticoase, nu credeţi, ca să fie aşa de fascinaţi de o fată simplă din Alexandria?

Ne-a vârât în casă, a trântit uşa după ea, apoi ne-a condus printr-un atrium micuţ şi pe un coridor scurt. Camerele prin care am trecut erau mici, însă luxos mobilate. Dominând grădina mică din centrul casei se afla o statuie a lui Venus pe un piedestal, uşor mai mică decât mărimea naturală. În fiecare din cele patru colţuri ale grădinii se găseau statui cu satiri în ipostaze dezmăţate, ascunse parţial printre tufe de parcă o pândeau şi se tupilau după zeiţa iubirii. În felul acesta se vedea Cytheris pe sine şi pretendenţii ei?

— Te întrebi de ce am răspuns eu la uşă, zise ea vioaie. Aşa sunteţi voi, romanii, întotdeauna aşa de stricţi cu lucruri de genul ăsta, aşa de stăruitori cu decorul! Dar zău, dacă ai şti prin ce au trecut bietele mele sclave în ultimele două nopţi! Se cuvine să le las să doarmă niţeluş mai târziu în dimineaţa asta. Sau încă e dimineaţă? Se opri lângă Venus şi se uită clipind la soare.

M-am uitat de jur-împrejurul grădinii şi am dat cu ochii de urmările unui zaiafet. Scaunele şi măsuţele cu trei picioare erau împrăştiate în jur, unele zăcând într-o rână. Cupele de vin erau abandonate ici şi colo; muştele roiau deasupra drojdiilor stacojii. Diferite instrumente muzicale– tamburine, clopoţei, fluiere şi lire – aruncate halandala lângă un zid. Pe pământul de sub un satir la pândă, jumătate ascuns printre tufe, era întins un sclav tânăr şi chipeş, sforăind uşurel.

— E îndatorirea ăstuia să răspundă la uşă, spuse Cytheris, mergând spre el. Am crezut că avea de gând să-i dea un şut, însă l-a privit cu un zâmbet de îndrăgostit nebuneşte. Aşa un faun mic şi dulce. Până şi sforăitul lui e dulce, nu crezi? Apoi i-a dat un şut, însă blând, împungându-l cu piciorul până când într-un sfârşit s-a trezit şi s-a ridicat zăpăcit în picioare, îndepărtându-şi frunzele de pe părul său negru şi creţ. A văzut că stăpâna lui avea oaspeţi şi fără să i se spună a

adunat trei scaune şi le-a aşezat la umbră, apoi a dispărut în casă, clipind şi frecându-se la ochi.

— Adu cel mai bun vin de Falemum, Chrysippus! strigă Cytheris în urma lui. Nu lăturile alea de doi bani pe care le-am servit cetei ăleia de actori şi mimi zurbagii care au fost aici noaptea trecută.

A zâmbit şi a lăsat să se înţeleagă că ar trebui să ne aşezăm, apoi m-a privit serios. M-am simţit un pic stânjenit sub privirea ei scrutătoare.

— Da, a zis ea, acum văd ce a găsit Casandra la tine. „Ochii lui, Cytheris”, mi-a spus cândva. „Are cei mai extraordinari ochi – precum ai unui rege bătrân şi înţelept de legendă.”

Înţepenisem? Mă înroşisem? Cytheris se uita de la mine la Davus şi înapoi şi şi-a ţuguiat buzele.

— Ah, dragă, am fost indiscretă? Trebuie să îmi spui degrabă dacă pot să-ţi vorbesc deschis sau nu. Nu sunt genul care să-mi ţin gura dacă nu mi se cere. Poate că ar trebui să-ţi trimiţi pentru o vreme ginerele cel încruntat un pic mai departe – deşi e mare păcat.

— Nu, Davus poate să rămână. Nu are rost să tăinuim nimic despre Casandra… acum că e moartă. De asta am venit la tine. Probabil că ai cunoscut-o destul de bine dacă ţi-a povestit despre ea… şi despre mine.

M-a privit pieziş.

— Aşa cum zici, acum că e moartă, nu are niciun rost să ascundem nimic, nu-i aşa? Cu cine ai mai vorbit despre ea?

— Le-am vizitat pe femeile care au fost la funeralii: Terentia, Fulvia, Antonia…

— Aha! După toate probabilităţile nu vei descoperi nimic important despre Casandra de la niciuna din găinile astea, numai dacă nu una dintre ele a ucis-o. S-a încruntat, însă s-a luminat când Chrysippus a reapărut purtând un ulcior şi trei pocale. Nu aveam nici o poftă de vin, însă numai un bleg ar fi ratat oferta unui Falernum bun, mai ales în vremuri aşa grele. Parfumul întunecos mi-a jucat pe limbă şi mi-a invadat capul ca o ceaţă călduţă, mângâietoare.

— Terentia şi Fulvia cred că Casandra a fost o profetă adevărată. Amândouă aproape că se temeau de ea şi o venerau, am zis eu.

— Dar nu şi Antonia?

— Antonia are o opinie foarte diferită. Ea consideră că Casandra era o impostoare.

— Şi vrăjile profetice ale Casandrei?

— Doar o simplă bucată dintr-un act.

Cytheris a surâs.

— Antonia nu e proastă, orice ar spune scumpul ei soţ.

— Antonia a avut dreptate în privinţa Casandrei?

Cytheris s-a gândit la răspuns înainte de a vorbi.

— Până la un punct.

M-am încruntat. Cytheris a zâmbit. Părea să o bucure nedumerirea mea. Zâmbetul ei s-a lărgit într-un căscat şi şi-a întins braţele deasupra capului. Mişcarea a făcut ca trunchiul ei să se răsucească sub tunica lejeră de o manieră care te punea rău pe gânduri. Până şi cele mai obişnuite mişcări ale sale erau marcate de graţia unei dansatoare. I-am blestemat zâmbetul condescendent atât doar că o făcea chiar şi mai extraordinar de frumoasă. M-am uitat la satirii de piatră pândind prin colţuri, cu privirea pierdută de poftă la zeiţa pe care n-o vor atinge niciodată şi am simţit un junghi de compasiune pentru ei.

— Să-ţi explic? a întrebat ea.

— Ţi-aş fi recunoscător dacă ai face-o.

— De unde să încep? Din Alexandria, bănuiesc. Acolo am întâlnit-o, când amândouă abia dacă eram un pic mai mărișoare decât nişte copile. Eu am fost născută dintr-o mamă sclavă; dar de timpuriu cineva a văzut în mine talentul pentru dans şi am fost vândută patronului unei trupe de mimi – nu chiar unei trupe oarecare, ci celei mai vechi şi mai faimoase trupe din Alexandria. Patronului îi plăcea să spună că strămoşii lui îl distraseră pe Alexandru cel Mare. Întotdeauna locuitorii Alexandriei revendică lucruri de genul ăsta. Totuşi, trupa îşi putea trasa istoria cu generaţii în urmă. Am fost învăţată să dansez, să mimez şi să recit de către unii dintre cei mai valoroşi artişti din Alexandria şi asta înseamnă cei mai buni din lume.

— Şi Casandra?

— Patronul a câştigat-o şi a adus-o în trupă la scurt timp după mine. Eram îngrozitor de geloasă pe ea. Ştii, cred că acum e prima oară când recunosc asta în faţa cuiva.

— Geloasă? De ce?

— Pentru că era cu mult mai talentată decât mine

— La toate! Darurile ei erau ieşite din comun. Recita Homer şi îi făcea pe bărbaţi să plângă, sau îi făcea să râdă cu lacrimi interpretând o fabulă de Esop. Dansa ca un văl plutind pe o briză. Cânta ca o păsare şi făcea asta în orice limbă îţi făcea plăcere – pentru că îşi însuşea limbile în felul în care noi celelalte strângeam părticele de bijuterii de la admiratorii din public. Şi făcea toate astea fără niciun efort aparent. Pe lângă ea, mă simţeam cu o păpuşă neîndemânatică, asudată şi cârâitoare.

— Mi-e greu să cred asta, Cytheris.

— Doar pentru că nu ne-ai văzut pe amândouă interpretând una lângă alta.

— Probabil că o urai.

— O uram? a suspinat Cytheris. Ba chiar opusul. Casandra şi cu mine eram foarte, foarte apropiate în perioada aceea. Zilele alea încântătoare din Alexandria…

— Îi spui Casandra, totuşi nu se poate ca ăsta să fi fost numele ei adevărat.

A zâmbit.

— Lucru curios, *aşa* îi spuneam, chiar şi atunci. Dar ai dreptate. Când a sosit prima oară, avea un alt nume. Însă ştii ceva, l-am uitat cu desăvârşire. Un nume sarmat, care se putea pronunţa cu greu; venise de undeva de pe ţărmul îndepărtat al Pontului Euxin. Însă foarte repede a interpretat-o pe Casandra într-un nou spectacol de pantomimă pe care patronul nostru îl scrisese. O parodie vulgară, serios; ţi-o imaginezi pe Casandra într-o comedie? Însă era hilară, bălăbănindu-se de colo-colo, hărţuindu-le pe celelalte personaje, făcând previziuni grosolane şi rostind cuvinte cu dublu înţeles despre oficialii oraşului şi regele Ptolemeu. Oamenilor le-a plăcut aşa de mult, că au cerut spectacolul de fiecare dată când jucam. A făcut aşa o impresie cu rolul, că numele s-a împământenit şi Casandra am strigat-o de atunci încolo.

Cytheris privi gânditoare în pocalul ei, învârtind Falemumul într-un vârtej.

— În viaţă continuăm aşa cum debutăm. Asta-i mai ales valabil pentru noi, artiştii. Dacă suntem norocoşi, găsim un rol care ni se potriveşte şi îl jucăm până la plăsele. M-am specializat întotdeauna să joc femeia zburdalnică, seducătoarea. Uitaţi unde m-a adus rolul! Casandra a jucat-o… pe Casandra. Îmi imaginez că trebuie să fie acelaşi lucru şi pentru tine, Gordianus. Într-o anumită măsură nu este Descoperitorul un rol cu care ai început de timpuriu, pe care ţi l-ai perfecţionat treptat, şi pe care vei continua să-l joci până la sfârşit?

— Probabil. Dar dacă interpretez un rol, unde este autorul? Şi dacă există un autor, mi-ar plăcea să mă plâng de surprizele neplăcute pe care mi le tot strecoară.

— Să te plângi? Ar trebui să fii recunoscător pentru viaţa care îţi tot oferă surprize! Surprizele te ţin în alertă. Nu ai vrea ca rolul să-ţi răsufle, nu-i aşa? A râs, apoi a oftat. Însă vorbeam despre Casandra. E mare păcat că femeilor nu li se permite să fie actori adevăraţi, să joace în tragediile greceşti sau chiar în comediile romane idioate. În schimb, doar bărbaţii au dreptul legitim de a urca pe scenă. Nu contează dacă rolul este al unui general fanfaron sau a unei zeiţe virgine, căci bărbatul este cel care îl interpretează din spatele unei măşti. Femeilor li se dă voie doar să fie dansatoare, ori să joace comedii mimate în stradă. E cu adevărat ucigător. Când mă gândesc ce ar fi putut să realizeze Casandra noastră interpretând roluri feminine mari – Antigona lui Sofocle sau Medeea lui Euripide. Ori Clytemnestra lui Eschil – imaginează-ţi! Ţi-ar fi îngheţat sângele în vine. I-ar fi făcut pe bărbaţii puternici să plece smiorcăind de

la teatru! Poate că de asta femeilor nu li se permite să joace roluri feminine pe scenă – rezultatul ar fi mult prea tulburător pentru voi, bărbaţii din public, şi prea inspirator pentru femei.

— Chiar şi aşa, noi, actriţele, reuşim uneori să găsim rolul care ne duce acolo unde vrem. Pur şi simplu trebuie să ni-l creăm singure şi să-l trăim zi de zi, în loc să-l jucăm pe scenă. Eu asta am făcut. Şi asta a făcut şi Casandra noastră.

— Până când rolul a ucis-o, am zis. Ai spus că ai întâlnit-o în Alexandria. Şi după aceea?

— A apărut scumpul şi bătrânul de Volumnius. Grăsanul, dulcele, incredibilul bogătan Volumnius. Asta a fost acum cinci ani – da, aproape cinci ani bătuţi pe muchie. Volumnius se afla în Alexandria într-un fel de călătorie de afacere. S-a nimerit să treacă prin cartierul Rhakotis cu alaiul său într-o zi când noi jucam lângă Templul lui Serapis. Am pus ochii pe el imediat în public, sănătos şi voios, cu inelele şi colanele sale din aur, muşcându-şi buzele şi privindu-mă dansând, în felul în care o pisică se uită la o vrabie cum zboară prin copaci. În ziua aceea mi-am jucat rolul vieţii mele. Interpretam dansul celor şapte văluri, dându-le jos unul câte unul – niţică imoralitate ca să condimentez spectacolul - înghesuită între toţi bădăranii. Se înţelege, desigur, că scoţi doar şase văluri; asta-i esenţa, să tachinezi mulţimea şi să-i faci să tânjească după mai mult, sperând că vei reveni pentru un bis. Însă în ziua aceea eu nu m-am oprit la al şaselea văl; l-am scos şi pe al şaptelea.

Cytheris râse.

— Ochii lui Volumnius mai-mai să iasă din orbite! Cât despre bietul nostru patron, am crezut c-o să moară de inimă. Nici măcar în Alexandria femeile nu pot dansa dezbrăcate în stradă, iar autorităţile oraşului căutau în permanenţă câte-o scuză ca să ne închidă. Însă am scos acel al şaptelea văl în chip de iniţiativă şi iniţiativa a dat roade, în ziua următoare aveam un nou stăpân. Când Volumnius s-a îndreptat înapoi spre Roma pe corabia lui particulară, eu eram cu el. Şi nu m-am uitat niciodată înapoi.

— Acum eşti libertă.

— Da. Antoniu m-a ajutat. Încă am anumite… obligaţii contractuale… faţă de Volumnius, însă această casă şi tot ce e în ea şi tot personalul sunt ale mele. Râse zgomotos. Nu e de mirare că o femeie ca Antonia mă urăşte aşa de mult. A realizat vreodată ceea ce are prin merite proprii? Totul îi revine datorită familiei şi a numelui ei. Nici măcar n-a fost în stare să-şi găsească un soţ din afara familiei! Aş fi disperată dacă aş trăi o viaţă aşa de limitată. Eu mi-am croit calea mea prin lume folosindu-mă de ceea ce mi-au dat zeii.

— Dar Casandra?

— Ăsta a fost cel mai dur lucru când am părăsit Alexandria – să-mi iau rămas bun de la Casandra. Am plâns. La fel şi ea. Eram sigură că n-o s-o mai văd vreodată. Când eşti tânără, lumea ţi se pare un loc aşa de mare, aşa de lesne să te rătăceşti în el. Dar la urma urmei nu-i aşa de mare, nu-i aşa? Toate drumurile duc la Roma. Eu am venit pe un drum. Casandra a venit pe altul. La începutul acestui an am început să aud zvonuri despre o nebună din Forum care avea darul profeţiei. Oamenii ziceau că se numea Casandra. M-am gândit: *„E posibil să fie Casandra* mea?” M-am îngrămădit în lectica ţipătoare pe care Antoniu mi-a dat-o şi m-am dus să arunc o privire. Şi fireşte era ea, stând în picioare în faţa Templului Vestei îmbrăcată cu o tunică ponosită, bolborosind ea ştie ce şi cerşind de pomană. *„Ce naiba are de gând?”* m-am întrebat. Apoi am început să mă îngrijorez. Dacă îşi pierduse minţile cu adevărat? Dacă în mintea ei credea cu tărie că *era* tiza ei? Poate că zeii o pedepsiseră – se uitaseră pe pământ şi o văzuseră bătându-şi joc de prinţesa troiană pe care Apollo o chinuise - şi pentru hybrisul[5] ei o făcuseră să-şi piardă minţile. Jumătate din lunaticii şi fanaticii religioşi din lume se îndreaptă spre Roma; de ce nu şi Casandra, dacă o luase razna? Vezi tu…

Cytheris şovăi. I-am aruncat o privire întrebătoare.

— Chiar şi acum, după câţi ani s-au scurs, nu mi-e uşor să vorbesc. Când eram tinere, i-am promis că n-o să povestesc nimănui. Întotdeauna îi era aşa de teamă că i s-ar putea întâmpla în timp ce juca, că afecţiunea ei secretă va fi dată în vileag…

— Acum nu mai are nevoie de acest secret, am zis eu.

Cytheris aprobă din cap.

— Ai dreptate, o să-ţi povestesc. Casandra era înrobită de vrăjile unei boli a prăbuşirii. Pe vremea când am cunoscut-o în Alexandria, s-a întâmplat doar de două ori din câte ştiu eu. Însă era înfricoşător s-o priveşti. Nu voi uita niciodată cum a fost prima oară. Eram singure în camera pe care o împărţeam la locuinţa stăpânului. Discutam, râdeam– apoi brusc a fost azvârlită la podea. Era supranatural, bizar, ca şi cum o mână gigantică, invizibilă, o pusese jos şi o ţinea acolo în timp ce ea se zvârcolea şi se contorsiona. Ochii i se dăduseră peste cap. Făcuse spume la gură. Bolborosea ceva ininteligibil. Am avut starea de spirit să-i pun ceva în gură ca s-o împiedic să-şi înghită limba şi mi-am dat toată silinţa să o ţin să nu se lovească singură.

— Când s-a terminat, şi-a revenit treptat-treptat în simţiri. Nu-şi mai amintea nimic. I-am povestit ce se petrecuse. Mi-a zis că i se mai întâmplase şi înainte şi m-a implorat să nu spun nimănui. I-am zis că stăpânul trebuie să ştie, că mai

[5]Mândrie nemăsurată a unui individ, supraapreciere a forţelor şi libertăţii sale în confruntarea cu destinul (considerate ca surse ale tragicului în teatrul antic). [Pr.: *hiibrix] (nota trad.)*

devreme sau mai târziu va afla. Însă m-a făcut să promit că n-o să-i suflu o vorbă. O fi zis probabil că nu i se va mai întâmpla niciodată. Dar s-a întâmplat, cel puţin încă o dată până să părăsesc Alexandria. Şi de data aceea a fost în camera noastră şi nimeni în afară de mine nu a fost martor.

Cytheris îmi cerceta chipul.

— Acest fapt îţi este cunoscut, nu-i aşa, Descoperitorule? S-a petrecut ceva similar cu Casandra într-una din vizitele tale? Mi-a istorisit despre vizitele tale. Ştiu că ai trecut pe la ea nu doar o dată.

Am tras adânc aer în piept şi am evitat întrebarea.

— Mă gândeam la ceva ce fiul meu – şi m-am întrerupt singur ca să nu-i rostesc numele lui Meto. Mă gândeam la ce mi s-a spus cândva despre Cezar. O perioadă de timp, în tinereţe, a suferit de asemenea atacuri. Şi el a încercat să le ţină secrete. Progresiv au încetat şi nu au mai revenit. Un preot i-a spus cândva că atacurile lui erau un semn al bunăvoinţei zeilor. Însuşi Cezar crede că au fost rezultatul unei lovituri în cap când a fost răpit de piraţi, tânăr fiind.

Cytheris medita la asta.

— Nu ştiu ce explicaţie dădea Casandra vrăjilor ei. Însă când am revăzut-o, aici la Roma, mi-am amintit de ele şi am început să mă întreb. Dacă tot ceea ce auzisem despre nebuna asta din Forum era adevărat – că nu se prefăcea pur şi simplu că vede viitorul ori îşi imaginează aşa ceva, ci chiar *era* subiectul unor viziuni divine? De ce nu? Poate că accesele ei din Alexandria fuseseră simpli prevestitori ai darului în plină floare, sau ai capacităţii de a proroci, pe care le avea de când îl dobândise.

— Până la urmă ce era? Casandra punea intenţionat în scenă o piesă? Îşi pierduse minţile, imaginându-şi că era prinţesa troiană pe care o jucase în spectacolele de pantomimă? Ori în anii de când o văzusem ultima oară devenise de-adevăratelea profetă şi sfârşise cumva aici, la Roma, cerşetoare pe străzi? Mi-am adus aminte de Casandra pe care o cunoscusem şi o iubisem în Alexandria şi trebuia să ştiu adevărul.

— Le-am spus purtătorilor lecticii să tragă aproape de ea. O vedeam prin voalul perdelelor, suficient de aproape să o ating, însă nu am crezut că ea mă vede

— Ştii cum sunt perdelele astea. Şi totuşi, chiar când întindeam mâna să trag perdelele, s-a întors direct spre mine şi mi-a rostit numele. Am tresărit! M-a străbătut o senzaţie aşa de ireală, că o clipă am ezitat să mai trag perdeaua. Când în cele din urmă am tras-o, mâna îmi tremura. Însă când am văzut-o, toată agitaţia mi s-a topit. Zâmbea, abţinându-se să nu râdă. Chiar şi cu părul ei nepieptănat şi noroiul de pe obraji, era aceeaşi Casandra pe care o cunoscusem în Alexandria.

— Am izbucnit în râs şi am tras-o în lectică. Am închis perdelele şi le-am spus purtătorilor să mă ducă acasă. În noaptea aceea am băut Falernum şi am sporovăit până în zori.

— Şi ce ţi-a spus? Care dintre speranţele sau temerile tale pentru Casandra s-au dovedit a fi adevărate? Era nebună? Ne amăgea? Se prefăcea? Sau altceva?

Cytheris a zâmbit şi în acelaşi timp riduri i-au apărui pe frunte. A clătinat din cap.

— Mi-aş dori să ştiu!

— Însă dacă era aceiaşi Casandra ai fi ştiut… şi dacă amândouă aţi discutat ore întregi…

— Am vorbit despre vremurile vechi din Egipt. Am discutat despre soarta mea de când am venit la Roma. Am pălăvrăgit despre Antoniu şi Antonia, despre Cezar şi Pompei, despre starea omenirii. Însă când a venit rândul să discutăm despre Casandra – cum venise la Roma şi de ce– ea a aşezat vălul discreţiei peste tot.

— I-ai dat voie?

— I-am respectat dorinţa. În mod clar nu era nebună, nu în sensul de a-şi fi pierdut scânteia vechiul ei sine; am văzut asta dintr-o dată. Însă fusese atinsă de un zeu, dându-i-se darul profeţiei? Sau juca un rol? Venise la Roma din propria-i iniţiativă? Sau fusese adusă aici de cineva pentru un scop anume? Nu-ţi pot da aceste răspunsuri, căci nu am ştiut nicicând. În orice caz, nu cu siguranţă. Am întrebat-o pe Casandra – am linguşit-o, am tachinat-o, chiar am implorat-o niţeluş – însă nu mi-a povestit. Mi-a zis doar că o dală cu vremea s-ar putea să aflu tot; şi până atunci era mai bine dacă nu cunoşteam nimic despre venirile şi plecările ei şi să nu povestesc nimănui ce ştiam despre trecutul ei.

— Până la urmă am încetat s-o mai bat la cap. Unei femei trebuie să i se permită să-şi păstreze secretele; şi eu am câteva, aşa că de ce nu şi Casandra? Taina este uneori singura putere pe care o femeie o are pe lumea asta.

Am aprobat uşurel din cap.

— Şi după noaptea aceea, după lunga incursiune când v-aţi lăsat duse în voia amintirilor trecutului, ai mai văzut-o?

Cytheris a şovăit.

— Poate că da…

— Ştiu că ai mai văzut-o cel puţin odată, la sfârşitul lunii Martius. A venit aici de îndată ce a părăsit locuinţa Antoniei.

— Şi de unde ştii asta, Descoperitorule? Nu, nu-mi spune. Antonia a urmărit-o pe Casandra, nu-i aşa? Harpie suspicioasă!

Mi-am dres glasul.

— Ai putea să-i ceri vecinului tău să taie crengile smochinului din faţa casei sale. Un bărbat agil s-ar putea căţăra pe acoperişul de alături şi să privească chiar în această grădină. Mă uitam pierdut la linia acoperişului şi am văzut că o bucăţică minusculă din acoperişul vecin mai înalt se putea într-adevăr face zărit deasupra şirului festonat de ţigle roşii.

Cytheris aprobă din cap.

— Înţeleg. Şi e posibil ca un asemenea supraveghetor să audă fiecare cuvânt spus?

— După câte se pare, nu.

— Slavă lui Venus pentru asta, măcar!

— Despre ce aţi vorbit amândouă pe parcursul acelei vizite?

Cytheris ciocăni cu unghia în pocal, un semnal pentru Chrysippus, care stătea în picioare în colţul îndepărtat al grădinii, ca să vină şi să-i mai toarne nişte vin Falemum. A sorbit o dată, iar o clipă îndelungată nu a răspuns nimic. În cele din urmă a surâs.

— Foarte bine, uite care-i povestea. Însă trebuie să-mi juri pe Venus că n-o să-i divulgi niciodată asta Antoniei. Uitaţi-vă la statuia ei şi juraţi amândoi!

Davus mă privi şi ridică din sprâncene.

— Jur pe Venus, am zis calm, iar Davus a făcut întocmai.

Cytheris a râs.

— De fapt, muream să spun cuiva. Se putea foarte bine să fii tu, Descoperitorule. Vezi tu, chiar dacă Casandra nu mi-a povestit exact ce punea la cale, aveam bănuielile mele că s-ar putea să fie ceva – ei bine, un piculeţ necinstit. Aşa că am încheiat un târg cu ea.

— Un târg?

— Am căzut de acord să n-o mai presez cu nici o întrebare şi să nu vorbesc nimănui despre originile ei, cu condiţia ca ea să-mi facă o mică favoare. *Să interpreteze* o favoare, aş putea zice.

— Şi care era asta?

— Antonia e genul de om care nu poate fi niciodată exclusă dintr-o activitate pe care ea o bănuieşte a fi la modă printre cei de teapa ei, fie că e vorba de a-ţi purta părul în coc ori a venera vreo nouă zeiţă de la Răsărit. Am ştiut că mai devreme ori mai târziu o va căuta pe Casandra, vrând să i se citească destinul. Mă tem că n-am putut rezista ocaziei de a pune la cale o trăsnaie.

Am dat din cap.

— Ai corupt-o pe Casandra să-i facă Antoniei o falsă prorocire?

— Aşa mă tem. Am fost nemaipomenit de netrebnică? I-am spus Cassandrei: „Fă-i o farsă. Spune-i că nu doar Antoniu o va abandona până la urmă, dar la fel va face şi Dolabella, şi că va îmbătrâni şi va rămâne ştirbă Fără niciun partener

în afară de harpia aia a ei de copilă neastâmpărată. De asta a venit imediat Casandra aici după ce a plecat de la locuinţa Antoniei, să-mi povestească că Antonia o consultase până la urmă şi că făcuse ce i-am cerut. Ne-am prăpădit amândouă de râs pe tema asta.

— Înţeleg. Din nefericire, Antonia a pus să fie urmărită Casandra şi a făcut legătura cu tine şi cu pregătirea ta de mimă. Antonia nu e proastă, Cytheris. Mi-e teamă că a văzut prin uneltirea ta că vrei să o superi.

— Păcat. Chiar şi aşa cred că am reuşit să-i producem un şoc dăunător, atâta timp cât a durat.

— Se prea poate. Însă odată ce Antonia a făcut presupunerea că Casandra era actriţă şi o impostoare, a mai făcut şi o altă presupunere: că aceasta era o şantajistă de profesie.

Cytheris îşi ţuguiase buzele.

— Posibil. Şi eu mă gândesc la această posibilitate, dar nu cred. Casandra pe care o ştiam în Alexandria nu avea un temperament de şantajistă. Nu poseda genul ăla de cruzime.

— Oamenii se schimbă.

— Nu, Gordianus, oamenii nu se schimbă niciodată; doar rolurile lor se schimbă. Şi Casandra ar fi fost distribuită prost în cel de şantajistă. Totuşi nu exclud această posibilitate întru totul.

— Şi dacă Antonia s-a gândit că e o şantajistă, atunci poate că aşa a mai crezut şi altcineva. Veridic sau nu, ăsta s-ar fi putut să fie motivul pentru care cineva a ucis-o. Ce ştii despre moartea ei, Cytheris?

— Doar ceea ce ştie toată lumea, că s-a prăbuşit în piaţă şi că a murit în braţele tale. Când am aflat veştile, am plâns. Biata Casandra! Clevetitorii zic că a fost otrăvită. A fost? Ştiindu-i trecutul mă întreb dacă una dintre crizele ei nu s-a dovedit până la urmă a fi prea mult pentru ea. Boala asta o fi ucis-o?

Am clătinat din cap.

— Nu, a fost otrăvită. Cineva a ucis-o pe Casandra. Ai vreo idee cine ar fi putut să facă asta, Cytheris?

— În afară de Antonia? Nu.

Am dat din cap aprobator.

— Dar Rupa? Ce poţi să-mi spui despre el?

Antonia surâse.

— Scumpul, dulcele Rupa. Mă aşteptam să-l văd la înmormântarea Casandrei, dar nu a fost acolo, aşa-i?

— Nu. Şi nici nu a venit niciodată la casa mea să-i vadă trupul. Pare că a dispărut cu totul de când a murit Casandra.

— Eu sigur nu l-am văzut, a zis Cytheris. Probabil că s-o fi ascunzând, de teamă să nu împartă soarta Casandrei. Săracul. Greu de închipuit cum să se descurce fără ea. Se iubeau aşa de mult.

M-am încruntat.

— Ce era el pentru Casandra?

— Nu ţi-a spus niciodată?

Am scuturat din cap.

— Rupa era fratele ei mai mic, fireşte! Nu ai văzut asemănarea dintre ei? El era cu ea când Casandra a devenit membră a trupei de pantomimă în Alexandria; stăpânului i s-a părut potrivit să-i cumpere pe amândoi în loc să-i separe. O mişcare înţeleaptă din partea lui, căci Casandra ar fi fost distrusă să-şi piardă frăţiorul. Rupa îşi câştiga traiul; chiar a făcut puţin teatru şi el. Nimic care să ceară prea mult talent, sau replici vorbite, desigur. A fost dintotdeauna vânjos, chiar de la o vârstă fragedă, aşa că a interpretat paznici muţi şi gladiatori mătăhăloşi şi monştri grohăitori. A făcut un Ciclop foarte convingător într-o parodie pe care am pus-o în scenă după Ulisse. Eu o jucam pe Circe. Casandra era Calypso…

Am oftat.

— Întotdeauna am crezut că Rupa era gardianul ei.

— Ceea ce şi era. Însă în mare parte *ea* îl proteja pe *el*. Mereu a fost aşa. E Rupa voinic şi puternic, însă cele lumeşti îl copleşeau, iar muţenia lui este un mare handicap. Din copilărie Casandra l-a vegheat în permanenţă, având grijă de el. Nu am fost deloc surprinsă când mi-a spus că l-a adus pe Rupa cu ea la Roma. E greu de imaginat cum ar fi putut ca el să supravieţuiască singur în Alexandria. E dificil de închipuit cum supravieţuieşte acum fără ea. Sau crezi că…

— Ce?

— Poate că şi Rupa e mort, zise ea calmă.

Din vestibul s-a auzit sunetul unei bătăi în uşă. Chrysippus s-a dus să deschidă, după care s-a întors.

— Volumnius, stăpână, spuse el.

Cytheris eliberă un suspin de indulgenţă combinată cu exasperare.

— Spune-i să-şi lase armata de paznici afară şi pofteşte-l înăuntru.

Câteva momente mai târziu, o siluetă corpolentă pătrunse târşâind în grădină. Faimos pentru că purta bijuterii bătătoare la ochi, de această dată bancherul Volumnius era notabil lipsit de podoabe – fără brăţări, fără colane, fără niciun inel, cu excepţia celui modest din fier care-i atesta cetăţenia. Cu aşa vremuri tumultoase, chiar şi un bărbat atât de ostentativ ca Volumnius ştia că e mai bine să nu se grozăvească ţanţoş cu bogăţia sa pe străzi.

— Cytheris, bobocul meu de trandafir! strigă el. Ea s-a ridicat să-l întâmpine şi s-a supus unui sărut pe obraz de la buzele lui cărnoase.

— Dar văd că ai oaspeţi. Volumnius se uită chiorâş la Davus şi la mine. M-am ridicat şi i-am făcut semn şi lui Davus să procedeze întocmai.

— Gordianus şi ginerele lui tocmai se pregăteau să plece, spuse Cytheris.

— Gordianus? Cunosc numele. Ne-am întâlnit?

— Nu, am răspuns, însă am făcut tranzacţii cu agenţii tăi.

— Ah, da. Eşti încă unul din cetăţenii rafinaţi cărora le-am întins o mână de ajutor în ultimele luni. Nu sunt decât foarte fericit, ca în vremuri aşa chinuitoare, să aflu că îi pot sprijini pe atât de mulţi concetăţeni romani.

Împrumuturile mele de la Volumnius, aşa zdrobitoare cum erau pentru mine, erau cu siguranţă insignifiante în registrele lui de socoteli, că eram surprins că ştia de ele. Era înştiinţat de orice împrumut autorizat de agenţii lui, indiferent cât de neînsemnat? Probabil. Oamenii vorbesc că exista un fir invizibil ataşat de fiecare sesterț care-i părăsea pumnul lacom.

— Îţi sunt recunoscător pentru ajutorul acordat, Volumnius, am zis. Şi chiar şi mai recunoscător pentru răbdarea ta. Vremurile sunt de aşa natură că nici oamenii bine intenţionaţi nu sunt în stare să-şi îndeplinească toate obligaţiile, cel puţin pentru o vreme.

— Într-adevăr, cetăţene, răbdarea este o virtute – până la un punct. Iar a mea se va prelungi exact atâta timp cât afacerea asta dată naibii cu Milo şi Caelius rămâne nerezolvată. După aceea, odată ce lucrurile vor fi revenit la normal… A ridicat din umeri, iar umerii i s-au zgâlţâit. Până la urmă obligaţiile trebuie achitate. Ordinea trebuie păstrată. Drepturile de proprietate trebuie respectate şi împrumuturile rambursate. Aşa zice înţeleptul Cezar. A zâmbit şi a luat mâna mică a lui Cytheris într-a lui şi i-a sărutat-o. În acea secundă am înţeles de ce fusese de acord să facă din Cytheris o libertă la cererea îndrăgostitului Antoniu. Făcându-i pe plac locotenentului lui Cezar însemna să-i faci plăcere lui Cezar. Manumisiunea ei nu era cu nimic mai mult sau mai puţin decât o decizie de afaceri.

— Aşa cum a spus Cytheris, eu şi cu Davus tocmai plecam. La revedere, Cytheris. Ziua bună, Volumnius.

— Ziua bună şi ţie, cetăţene. Fii înţelept şi prosper

— Aşa încât să-ţi poţi achita obligaţiile când va sosi ziua socotelilor.

XI

A cincea oară când am văzut-o pe Casandra era la sfârşitul lui Maius. Trecuse aproape o lună de când tentativa de arestare a lui Marcus Caelius atârnase de un fir de păr, însă toată Roma era încă în mare zarvă.

Zvonurile abundau. Unii ziceau că Marcus Caelius plecase să i se alăture lui Cezar, însă era greu să-ţi imaginezi cum ar fi putut să facă asta după insinuările pe care le adusese împotriva lui Cezar în discursurile sale; era aşa de nechibzuit să creadă că ar putea să-i câştige iertarea lui Cezar doar prin farmecul său? Alţii spuneau că de fapt Caelius nu scăpase până la urmă, ci că fusese arestat, şi că era ţinut într-un loc secret, timp în care Isauricus avea să se hotărască ce să facă cu el. O altă parte spuneau că Marcus Caelius scăpase de-adevăratelea şi că se afla încă în oraş, ascunzându-se cu o ceată de conspiratori care urzeau să-i asasineze pe toţi magistraţii şi majoritatea membrilor Senatului.

Însă unii spuneau că Marcus Caelius se dusese în sud să elibereze o şcoală de gladiatori din vecinătatea Muntelui Vezuviu cu intenţia de a se întoarce la Roma şi a declanşa un masacru. Şi alţii comentau că acesta plecase în nord ca să încerce să alieze cauzei sale diferite oraşe, sperând să le câştige unul câte unul până când se simţea încrezător să mărşăluiască la Roma cu o armată de voluntari. Din Forum, Hieronimus ne-a adus la cunoştinţă această remarcă a lui Volcatius, conducătorul palavragiilor pompeieni: „Dacă răzbate Caelius, prostimea Romei le va da în curând în cap pe străzi proprietarilor şi cămătarilor!”

Şi totuşi o altă bârfă spunea că Marcus Caelius plănuia o întâlnire cu vechiul său prieten Milo şi că amândoi aveau de gând să traverseze împreună în goană Italia. Pentru mine aceasta era cea mai nebunească speculaţie dintre toate. Pe vremea când era protejatul lui Cicero, ce-i drept Caelius fusese prieten cu Milo, însă în ultimii ani politicile lor îi depărtaseră aşa de mult că părea imposibil ca cei doi să poată vreodată să se mai reunească pentru o cauză comună.

Înainte de plecarea sa forţată de la Roma, Titus Annius Milo fusese omul pe care autointitulata organizaţie „Oameni fără pereche” se baza să îndeplinească treburile lor murdare. Aşa cum Clodius a condus găştile de stânga, la fel Milo le-a guvernat pe cele de dreapta. Când un magistrat conservator voia să oprească o demonstraţie a opoziţiei, sau să-şi pună demonstranţii trebuincioşi lui să aţâţe spiritele în Forum, Milo era omul care putea să înfurie mulţimile, să umple pumnii de sânge şi să crape câteva ţeste.

Pompei, căruia îi plăcea să stea departe de aspra realitate politică a încăierărilor de stradă, s-a bizuit pe Milo să acţioneze ca slugoiul lui. Cicero ţinea foarte mult la Milo şi l-a văzut ca alter ego-ul său grosolan; Cicero era creierul, în timp ce Milo forţa fizică. Pentru eforturile sale, Milo a fost răsplătit cum se cuvine de „Oameni fără pereche”. A fost admis în cercul lor intim; era un om destinat lucrurilor măreţe. Prin căsătoria lui cu Fausta, fiica ultimului dictator Sulla, ascensiunea sa în cele mai înalte ierarhii ale clasei conducătoare din Roma părea asigurată.

Şi apoi totul s-a făcut praf. După o încăierare pe Via Appia cu alaiul lui Milo, la câţiva kilometri în afara Romei, Clodius a fost ucis. Milo şi Fausta se aflau la locul crimei şi fie că Milo şi-a mânjit la propriu mâinile de sânge sau nu, a fost învinovăţit de uciderea inamicului său. Insurgenţii furioşi au ars clădirea Senatului şi au cerut capul lui Milo. Pompei, convocat să menţină ordinea, l-a trimis pe Milo în judecată şi nu a făcut nimic ca să-l ajute. „Oamenii fără pereche” s-au spălat pe mâini. Loial până la capăt, Cicero l-a apărat pe Milo, însă eforturile lui nu au fost de niciun folos; încercând să-şi ţină discursul, a fost acoperit de larma gloatei. Însoţit de o ceată mare de gladiatori îndârjiţi, Milo a fugit din Roma înainte ca verdictul de vinovăţie să fie pronunţat şi s-a îndreptat spre oraşul-stat grecesc, Massilia, destinaţia atâtor exilaţi politici romani.

A lăsat în urma lui o avere în proprietăţi care a fost confiscată de către stat, o soţie amarnic dezamăgită care după toate socotelile era bucuroasă să nu-l mai vadă niciodată şi un oraş divizat fără speranţă. Privind retrospectiv, se părea că uciderea lui Clodius şi procesul lui Milo au marcat ultima răsuflare a Republicii muribunde şi începutul sfârşitului Constituţiei romane. Cu certitudine a marcat sfârşitul lui Milo; chiar în mijlocul harababurii războiului civil, nimeni nu se putea îndoi că de fapt cariera lui Milo se sfârşise pentru totdeauna. Când Cezar a cucerit Massilia, i-a amnistiat pe toţi exilaţii politici romani din oraş, cu izbitoarea excludere a unuia singur: Milo.

Abandonat de Pompei, respins de Cezar, depăşit de ajutorul lui Cicero, Milo devenise figura căzută în desuetudine a politicii romane.

Acum bârfele care soseau în oraş susţineau că Milo reuşise să scape din Massilia, în pofida garnizoanei soldaţilor lui Cezar, care primiseră instrucţiuni să-l ţină acolo. Nu numai că scăpase, dar se descurcase să facă acelaşi lucru şi cu ceata uriaşă de gladiatori care-l însoţiseră în exil.

Chiar şi mai stranie decât aceste cleveteli era afirmaţia că Milo era implicat într-un fel într-o conspiraţie cu Marcus Caelius. Întreaga carieră a lui Milo se fundamentase pe mijlocirea intereselor celei mai rigide clici conservatoare a elitei romane. Ideea că-şi va uni forţele cu Caelius, care se declarase singur apărătorul revoluţiei maselor, era ridicolă. Sau oare aşa avea să fie? În vremurile

astea, vechile prietenii şi legăturile de prietenie ar putea conta mai mult decât diferitele filosofii politice, iar bărbaţii disperaţi ca Milo şi Caelius şi-ar putea face orice aliat ar fi posibil. Până la urmă, ce le datora Milo „Oamenilor fără pereche” sau lui Pompei? În perioada de criză care a urmat asasinării lui Clodius, l-au aruncat de-o parte ca pe un cărbune încins.

***

În locuinţa mea totul era umbrit de suferinţa Bethesdei. Pronosticurile şi vindecarea sa erau la fel de vagi ca domiciliul şi planurile de viitor ale lui Marcus Caelius. Ca să plătesc medicii, am împrumutat şi mai mulţi bani de la Volumnius. I-au cercetat limba Bethesdei. I-au studiat scaunele. Au înghiontit-o şi i-au împuns diferite părţi ale trupului. I-au prescris când un tratament, când altul, toate costând bani. M-am înglodat şi mai adânc în datorii. Nimic nu dădea vreun semn c-ar ajuta-o. Bethesda avea zile bune şi zile proaste, dar din ce în ce mai des rămânea ţintuită la pat.

Simptomele ei erau enigmatice. Nu avea dureri ascuţite, erupţii vizibile, nu vomita şi excrementele nu erau rău mirositoare. Se simţea slăbită şi nelalocul ei – „incomodă în pielea mea”, zicea ea. Uneori era ameţită, uneori abia mai răsufla. Nu avea încredere în medici ori alte tratamente. Când l-a muşcat pe unul dintre ei pentru că a ciupit-o prea tare de limbă, i-am spus vraciului că era norocos să-mi părăsească casa cu toate degetele la locul lor şi m-am hotărât să nu mai trimit după niciun medic.

Membrii unei familii nu sunt cu mult mai diferiţi ca trupul uman, cu un cap şi o inimă şi simţul bunăstării care depinde de armonia diferitelor sale părţi. Dispoziţia familiei mele se schimba de la zi la zi, în funcţie de Bethesda. Zilele ei proaste erau proaste pentru toţi, pline de mâhnire şi rău prevestitoare. În zilele ei bune, membrii familiei erau tulburaţi de un sentiment precaut de speranţă. Pe măsură ce timpul trecea şi zilele rele le-au depăşit pe cele bune, speranţa dădea îndărăt, aşa încât până şi cele mai bune zile erau temperate de o teamă adâncă.

Ca s-o mulţumesc pe Bethesda, stăteam pe-acasă pe cât de mult posibil. Ore întregi nu făceam altceva decât să stau lângă ea în grădină, ţinând-o de mână în timp ce ne lăsam în voia amintirilor. În Alexandria o găsisem. Eram tânăr, de capul meu prin lume. Ea era sclavă, un piculeţ mai mare decât o copilă. De cum am zărit-o prima oară, m-am simţit brusc şi fără speranţă îndrăgostit, aşa cum numai un tânăr poate fi. Eram decis s-o cumpăr şi să mi-o fac a mea şi aşa am şi procedat. Când m-am întors la Roma, am adus-o pe Bethesda cu mine. Când a rămas însărcinată, am eliberat-o şi m-am căsătorit cu ea pentru ca urmaşul meu să se nască liber. De ce aşteptasem atât? Parţial pentru că mă temusem că o schimbare atât de drastică în statutul Bethesdei ar fi făcut ca relaţia noastră să se dezechilibreze; exercitase deja o putere destul de mare asupra mea ca sclavă!

Însă căsnicia şi naşterea fiicei noastre nu au făcut decât să întărească legătura dintre noi, iar libertatea i-a întărit caracterul Bethesdei în toate felurile posibile. Unde înainte dăduse impresia de îndărătnică, apoi devenise extrem de îndărătnică; unde înainte păruse capricioasă, trăisem să o văd grozav de hotărâtă. Schimbările astea avuseseră loc în Bethesda sau doar în capacitatea mea de a o percepe? Nu aş putea spune, iar Bethesda era ultima persoană pe care s-o întreb. Paradoxul şi ironia sorţii nu exercitau nici o fascinaţie asupra ei.

Când depanam amintiri, nu o făceam ca să remarcăm subtilele stări ale minţii sau felul în care lucrurile se schimbaseră, dar rămăseseră la fel. Conversaţiile dintre noi ne serveau ca să ne amintim de un catalog vast de cunoscuţi, locuri şi lucruri pe care le împărţiserăm. Simpla convocare a acestor amintiri ne aducea o plăcere împărtăşită.

— Îţi aminteşti de semnalul luminos din vârful farului Pharos, întreba ea, şi cum am stat pe puntea corăbiei în noaptea în care am navigat de la Alexandria şi am privit oraşul micşorându-se până nu a mai rămas nimic din el?

— Fireşte că-mi amintesc. Era o noapte călduţă. Chiar şi aşa, tu tremurai, aşa că te-am luat în braţe lângă mine.

— Tremuram pentru că mi-era teamă să părăsesc Alexandria. Am crezut că Roma o să mă înghită.

Am râs.

— Îţi aminteşti ce oribilă a fost mâncarea de pe vasul ăla? Pâinea ca piatra, smochinele uscate şi sărate…

— Nimic asemănător ca ultima noastră masă în Alexandria. Îţi aminteşti… prăvălioara din colţ unde se vindeau prăjiturele din susan îmbibate în miere şi vin? Chiar şi acum îmi lasă gura apă la amintirea lor.

— Şi femeiuşcă aia caraghioasă care ţinea prăvălia? Toate pisicile alea! Toate pisicile din Alexandria veneau la prăvălia ei!

— Din pricină că ea le dădea nas, am zis eu. Le punea afară castroane cu lapte. În ziua dinaintea plecării noastre, ne-a arătat nişte pisoiaşi şi *tu* ai insistat să urci prin contrabandă cu unul din pisoii ăia la bordul corăbiei, chiar dacă eu ţi-am interzis-o în mod expres.

— Trebuia să iau ceva din Alexandria cu mine. Romanii mi-ar fi mulţumit că le aduceam o nouă zeitate! Imaginează-ţi surpriza mea când am sosit şi nu am văzut nici o statuie a vreunui zeu caracteristic nicăieri în tot oraşul, nu tu Horus cu capul de şoim, nu tu Anubis cu capul de câine– doar imagini ale unor bărbaţi şi femei obişnuite. Am ştiut atunci că într-adevăr mă aduseseşi într-un loc foarte ciudat…

La un anumit punct ne dădeam seama amândoi că mai avusesem exact aceiaşi conversaţie şi înainte, nu doar o dată, ci de mai multe ori, de-a lungul anilor; era

ca un ritual care odată început trebuia urmărit până la finalizare; şi întocmai multor ritualuri, simpla lor ceremonie ne aducea o tihnă curioasă. O amintire conducea la alta şi la alta, precum verigile unui lanţ care se încolăcea în jurul nostru, făcându-ne să alunecăm împreună în chiar centrul timpului şi spaţiului care închisese vieţile amândurora.

Şi apoi… umbra suferinţei sale trecea peste Bethesda. Colţurile gurii i se contractau. Fruntea i se încrunta. Mâna i se strângea, apoi se slăbea în a mea şi spunea că dintr-o dată a ostenit şi e aiurită şi simte nevoia să se întindă. Eu trăgeam adânc aer în piept şi mi se părea că până şi aerul era vâscos de îngrijorare şi nemulţumire.

***

Începusem să mă simt ca un prizonier în propria mea locuinţă. Micile sâcâieli crescuseră în chinuri insuportabile.

Androcles şi Mopsus îmi distrăgeau atenţia cu ciorovăielile lor constante. Într-o zi am ţipat la ei aşa de aspru, că micul Androcles a început să plângă, în timp ce Mopsus îl tachina, ceea ce m-a înfuriat aşa de tare că abia m-am abţinut să nu-l lovesc. După aceea m-am simţit atât de rău că a trebuit să mă întind şi m-am trezit întrebându-mă dacă nu căzusem victima văicărelilor Bethesdei.

Hieronimus, a cărui isteţime caustică mă amuzase întotdeauna, începuse să mă lovească ca un măscărici afectat, gângurindu-mi în permanenţă despre viaţa politică romană, un subiect despre care nu ştia aproape nimic. Într-o noapte, ieşindu-mi din fire din pricina unor observaţii deosebit de sarcastice ale lui, am comentat pe seama cantităţilor prodigioase pe care le consuma la fiecare masă pe cheltuiala mea. S-a făcut palid, a lăsat castronul din mână şi a zis că din acea clipă încolo va mânca singur, după ce familia termină de mâncat, omenindu-se din resturile noastre. A părăsit încăperea şi nimic din ce am zis nu l-a convins să se întoarcă. Acesta era omul care mă luase în casa lui în Massilia, împărţind tot ce avea cu mine.

Davus, care-mi salvase viaţa în Massilia, şi-a atras într-o zi mânia mea ciocnindu-se de o lampă cu trei picioare. Încercând s-o ridice, s-a împiedicat şi a călcat pe ea stricând-o şi mai rău. Când a isprăvit, toate capetele alea de grifoni din bronz erau crestate şi piciorul lămpii era îndoit. Era – sau mai repede, fusese – unul dintre cele mai valoroase obiecte care mai rămăsese în casă, un lucru pe care contam să-l pot vinde dacă sărăcia se înăsprea. I-am spus că neîndemânarea lui privase membrii familiei mele de echivalentul unei luni de hrană.

Chiar şi cu Diana îmi sărea uşor ţandăra. M-am trezit certându-mă cu ea pe tema bolii mamei sale şi ce era de făcut cu asta. Neînţelegerile noastre erau legate de lucruri mărunte – dacă Bethesda ar trebui să bea sau nu lichide fierbinţi sau reci, dacă ar trebui sau nu să fie ţinută trează în timpul zilei (aşa încât să

poată dormi aproape buştean noaptea, pledam eu), dacă să ţinem seamă sau nu de sfatul unui medic care ne spusese că sângele unei vrăbii îi va fi benefic – însă replicile erau incisive şi amare. Am acuzat-o pe Diana că moştenise stilul încăpăţânat şi încurcă-lume al mamei sale. Într-o clipită crudă ea m-a acuzat că mie îmi păsa mai puţin de maică-sa decât ei. M-a durut sufletul şi câteva zile abia dacă i-am mai adresat vreo vorbă.

Să-mi ostoiesc aleanul mi-am căutat fiul, pe Eco. Ca şi Meto, era copilul meu adoptat. Spre deosebire de Meto, noi nu ne certasem niciodată pentru nimic şi totuşi de-a lungul anilor ne depărtasem. Era un fapt natural; Eco avea şi el casa lui. Avea şi viaţa lui, călcându-mi pe urme, şi cu toate că în timp ne consultasem când şi când profesional, Eco devenise din ce în ce mai independent şi îşi vedea singur de treburile şi afacerile sale financiare. Tot mai mult, îşi ţinuse şi familia departe de societate. Eco se căsătorise, intrând într-o familie veche, însă disperată după sânge proaspăt, Menenii. Soţia lui şi Bethesda nu se înţeleseseră niciodată cu adevărat.

După-amiaza în care l-am invitat pe Eco şi pe progeniturile lui la mine acasă s-a dovedit a fi un dezastru. Menenia a spus ceva şi a ofensat-o pe Bethesda – o tâmpenie despre femeile din familia ei care „întorc capul” bolii şi nu i se supun – iar Bethesda s-a retras neîntârziat în patul său. Părul Cei doi gemeni bălai, de unsprezece ani, ai lui Eco, profitară fără ruşine de Mopsus şi Androcles, ordonându-le să le aducă la comandă când una, când alta. Când Androcles a bodogănit o remarcă cum că „or să-şi piardă capetele într-o zi” – o fărâmă de elocinţă bombastică pe care o culesese fără nici o îndoială din Forum – Eco s-a îngrozit şi a insistat să-l pedepsesc pe băiat >ca pe un sclav ce era; şi când am refuzat, a plecat cu familia acasă. Îmboldit de fratele său, Androcles nu mai putea de bucurie de scăparea lui, drept care până la urmă i-am altoit vreo două pe spate, în seara aceea toată lumea s-a dus la culcare mâhnită.

Cândva, a existat mereu cineva pe care să mă bazez în vremuri de restrişte, deşi acea persoană era arareori prezentă. Confuz, nefericit, căutând mângâiere, m-aş fi încuiat în cabinetul meu, aş fi pus mâna pe stilus, aş fi tras încuietoarea învelitorii unei tăbliţe din ceară disponibile, aş fi frecat-o şi m-aş fi apucat să-i scriu o scrisoare lui Meto. Ştiind că s-ar putea să nu-mi citească multe zile rândurile – temându-mă în secret că ar fi fost posibil să nu le citească niciodată, căci era soldat şi adesea în pericol – mi-aş fi notat totuşi gândurile şi trăirile ca să le împărtăşesc cu fiul meu iubit; şi făcând asta aş fi simţit o mare uşurare şi o iluminare a spiritului. Însă acum, prin propria-mi sentinţă, acea posibilitate îmi era închisă. În zilele alea deprimante, cât de amarnic duceam dorul acelui izvor de alinare!

Împovărat de situaţia nesigură a societăţii, neliniştit de datoriile mele, îngrijorat de boala Bethesdei şi de discordia dintre membrii familiei mele, tânjind după pierderea fiului pe care-l renegasem – asta era starea mea de spirit când într-o zi m-am hotărât să scap de colivia proteguitoare a familiei şi să pornesc hai-hui.

Făcusem cam acelaşi lucru şi aproape cu o lună în urmă, în ziua în care m-am trezit în cămăruţa Casandrei şi mai târziu asistând la dispariţia lui Caelius din Forum. Dar în timp ce data trecută picioarele mă duseseră direct la uşa Casandrei, involuntar sau nu, în această zi m-am trezit făcând o plimbare mai lungă tropăind prin oraş pe un traseu cu meandre. Trăind atât de mult la Roma, cunoscând-o până în cele mai mici amănunte, pentru mine era probabil realmente imposibil să mă rătăcesc prin oraş. Cu toate astea, am căzut într-un fel de contemplaţie, uitând de mine şi direcţia în care mă îndreptam, vigilent doar la împrejurimile cele mai apropiate şi senzaţiile pe care mi le produceau.

Era o zi frumoasă pentru o astfel de plimbare, tipică pentru sfârşitul lui Maius, însorită, însă nu foarte caldă. Farmecul Romei era prezent peste tot. La o fântână nostimă din preajmă apa picura din gura unei gorgone într-o albie adâncă de unde femeile îşi umpleau ochi căldările. (Apa, dacă nimic altceva nu, încă se mai găsea din belşug şi pe gratis la Roma). Chiar după colţ, un falus uriaş din bronz proiectându-se din pragul unei uşi proclama prezenţa unui lupanar în vecinătate. Se nimeri ca soarele să pice pe falus într-un unghi care împrăştia o umbră atât de enormă pe stradă că am râs în hohote. Pe trepte stătea o prostituată neobişnuit de rotofeie întinzându-se la soare ca o pisică. Când am trecut pe lângă ea, şi-a mijit ochii ca nişte fante şi cred fără exagerare că am auzit-o torcând. Niţel mai încolo, am intrat pe o alee lungă, de o parte şi de alta flancată de zidurile continue ale faţadelor caselor; ambele ziduri erau supraîncărcate de iasomie înflorită şi mirosul era aşa de îmbătător că odată ce am ajuns la capătul aleii, m-am întors şi paşii au refăcut traseul, doar ca să văd dacă mirosul era la fel de dulce dacă mă deplasam în direcţia opusă.

De fiecare dată când luam colţul, mă confruntam cu amintiri; dulci şi amare. Trăisem atâta amar de vreme în Roma, că uneori mi se părea că oraşul era o hartă a propriei mele minţi, străzile şi clădirile ei manifestări ale celor mai profunde amintiri ale mele.

În această căsuţă austeră, acum zugrăvită în galben, dar de un albastru strălucitor când i-am trecut ultima oară pragul, consolasem odată o văduvă mâhnită care mă chemase să rezolv crima soţului ei ucis – şi s-a dovedit că ea fusese criminalul…

În jos pe stradă, o hoardă de hoţi, intenţionând să ne taie gâturile, ne urmăriseră cândva pe mine şi pe sclavul meu Belbo – ce dor mi-era de paznicul

acela credincios! Amândoi scăpaserăm scufundându-ne într-o fântână şi ţinându-ne respiraţiile…

Am urcat pe creasta unui deal şi am văzut în depărtare terasele şi aripile vastei vile a lui Pompei din vârful colinei Palatine dincolo de zidurile oraşului; un abur de arşiţă şi praf interpus satura locul cu o particularitate uşor ireală, plutitoare, ca un palat văzut hăt-departe ca-ntr-un vis. Când Pompei dormea noaptea, aşa de departe de casă, în felul acesta îşi vedea casa pe care o lăsase în urmă? Ultima dată când l-am văzut pe Pompei - scăpând din Italia cu o corabie – încercase să mă sugrume cu mâinile goale. Amintirea îmi făcea gâtul să mi se contracte. În acel moment, aşa-zisul Cel Mare era viu sau mort? Se aplecase deasupra trupului măcelărit al lui Cezar, ascultându-i soldaţii declarându-l Stăpânul Lumii – ori era un alt muritor prefăcut în cenuşă ca mulţi alţii înaintea lui, ale cărui ambiţii feroce nu valorau nimic când fălcile lui Hades se deschideau să le revendice?

La poalele stâncoase ale colinei Capitoliului, am trecut poarta cimitirului de familie privat unde cu ani în urmă m-am întâlnit în secret cu Clodia în ajunul procesului de omucidere al lui Marcus Caelius. Cum mă izbise frumuseţea aceea misterioasă, distantă, perfidă! În toată viaţa mea, Clodia fusese singura femeie care mă ispitise vreodată să mă depărtez de Bethesda. Până acum…

Indiferent cât de ocolit traseul, indiferent cât de amuzante, ori cât îmi abăteau atenţia amintirile invitate la fiecare colţ, picioarele ştiau unde mă călăuzesc.

Când am ajuns la treptele casei sale de raport, păzite de câinele care nu a lătrat la apropierea mea, am fost surprins? Un pic. Acea parte din mine care o dorea – complet, fără întrebări, dincolo de raţiune – era mai deşteaptă decât partea care ştia că un asemenea lucru era imposibil, necuviincios, absurd. Absurditatea, mai mult decât altceva, ar fi putut să mă facă să rămân pe loc. Un bărbat mult mai în vârstă tânjind după o femeie tânără şi frumoasă reprezintă Fără să vrei o scenă ridicolă. M-am gândit la fiecare neghiob bătrân şi libidinos pe care l-am văzut vreodată pe scenă şi m-am crispat la ideea de a mă da şi eu într-un spectacol comic. Chiar şi presupunând că avansurile mele vor fi binevenite şi dorite de ambele părţi, existau complicaţii – ca să nu mai vorbim de faptul că obiectul dorinţei mele putea fi la fel de nebun cum toată lumea zicea, caz în care, nu eram şi eu tot atât de nebun să mă ţin după ea?

Cât despre cea mai mare încurcătură dintre toate - tovarăşa şi soţia mea de mulţi ani, suferindă şi singură în patul ei acasă – nici măcar nu suportam să mă gândesc la asta. În cele din urmă, abia dacă m-am mai gândit la ceva căci m-am trezit propulsat înainte de un fel de mecanism al trupului nicidecum urnit de vreun gând conştient.

Dacă nu ar fi fost în camera ei, ori dacă Rupa s-ar fi aflat acolo, poate că lucrurile s-ar fi dovedit a fi foarte diferite. Dar era acolo şi era singură. Am tras

perdeaua, neanunţat şi fără s-o avertizez, aşteptându-mă să tresară. Dar ea şi-a întors lent faţa în direcţia mea, s-a ridicat în capul oaselor pe saltea şi apoi în picioare. Pe măsură ce se apropia uşurel de mine, ochii săi nu m-au slăbit nici o clipă. Şi-a depărtat buzele şi şi-a deschis braţele. Am lăsat perdeaua să cadă în urma mea. Cred că am slobozit un ţipăt scurt, precum un copil copleşit de o emoţie necunoscută, când buzele ei le-au întâlnit pe ale mele şi le-au acoperit.

XII

În dimineaţa de după vizitele mele la Antonia şi Cytheris, m-am sculat iarăşi devreme. Bethesda s-a trezit şi a vorbit niţel, însă a rămas în pat. Aproape că încetase cu desăvârşire să mai mănânce şi asta, chiar mai mult decât letargia ei, începuse să mă îngrijoreze. Faţa i se sfrijise, iar privirea i se pustiise. Voinţa puternică care-mi condusese casa atâţia ani întregi părea să se prelingă încetul cu încetul din ea, lăsând în urmă doar o carapace goală.

Ziua era deja călduţă, însă mă trecu un val de răceală. Pentru prima oară – până atunci întotdeauna reuşisem să evit gândul – am avut o noţiune vagă despre cum va arăta lumea fără ea. Mai trăisem şi fără Bethesda, însă trecuse aşa de mult timp că abia dacă-mi mai aminteam de lucrul ăsta. Să-mi imaginez viaţa fără Bethesda era aproape imposibil. Mi-am amintit că în asemenea chestiuni noi, muritorii, rareori avem vreo alternativă, cu toţi medicii şi supa de ridichi şi rugăciunile la zei.

Am mâncat puţin. I-am chemat pe Androcles şi pe Mopsus să mă ajute să-mi pun toga, apoi i-am trimis să facă acelaşi lucru pentru Davus. Astfel, ziua mea a început precum celelalte două dinainte şi mi-am dat scama, cu o înţepătură combinată de plăcere şi vinovăţie, că începuse să-mi placă această rutină. Era un motiv pentru a-mi îndepărta gândurile de la Bethesda şi de la datoriile mele şi de la discordia din casa mea. Într-un fel curios, deşi totul avea legătură cu ea, mă făcea să uit de Casandra, sau cel puţin îmi oferea ceva la care să mă gândesc alături de aleanul pe care-l trezise în mine – şi vina consecutivă – şi durerea pe care am simţit-o când mi-a murit în braţe.

Mi-am dat seama, când îmi făceam planurile şi pregătirile pentru ziua respectivă, că *lucram* din nou – nu pentru altcineva, nu pentru bani (vai!), lucram totuşi la negoţul ciudat care mă susţinuse de-a lungul vieţii mele. În ultimii ani mă retrăsesem treptat din acest negoţ, lăsându-i-l lui Eco. Devenisem Gordianus soţul, Gordianus tatăl, Gordianus palavragiul din Forum şi chiar, în ciuda tuturor aşteptărilor, Gordianus amantul ilicit– însă nu şi Gordianus Descoperitorul. Acum mă trezisem iarăşi făcând ceea ce am făcut întotdeauna mai bine, căutând adevărul despre o chestiune de care nimănui altcuiva nu-i păsa, ori îndrăznea, s-o urmărească, îmi găsisem direcţia şi mă înscrisesem ca roata unui car pe făgaş. În ciuda tuturor motivelor mele de a mă simţi jalnic, cel puţin puteam spune cu certitudine cine şi ce eram. Eram din nou Gordianus Descoperitorul, urmând traseul pe care zeii mi-l aşezaseră dinaintea-mi.

Davus ieşise în grădină. După privirea satisfăcută, uşor stupidă, de pe chipul său, am bănuit că el şi fiica mea îşi găsiseră propria eliberare de tensiunile vieţii într-un anumit punct al nopţii.. Şi de ce nu? Am încercat să-mi înăbuşesc o înţepătură de invidie.

— Cum se… întrebarea lui Davus a fost suprimată brusc de un căscat slobozit pe măsură ce-şi întindea braţele deasupra capului, răvăşindu-şi cutele togii.

— Bethesda nu e mai bine… dar nici mai rău, am zis sperând că am rostit adevărul.

— Şi unde plecăm în dimineaţa asta, tată-socrule?

***

La apogeul puterii, când conducea o armată veritabilă de bande de stradă în competiţie cu Clodius, Milo şi soţia lui, Fausta, locuiau într-una dintre cele mai impozante case ale oraşului, o reşedinţă vrednică de fiica dictatorului Sulla şi de soţul de la care aştepta lucruri măreţe.

Acea locuinţă şi mobilierul ei fuseseră confiscate de către stat şi vândute la licitaţie nu mult după surghiunirea lui Milo din Roma. Fausta, deşi rămăsese căsătorită cu Milo, a refuzat să-l însoţească la Massilia. Fără o locuinţă, unde să trăiască şi cu ce mijloace? După cum s-a dovedit, legea conţinea o dispoziţie care prevedea că o soţie abandonată să-şi recupereze zestrea din primul beneficiu al proprietăţii confiscate. Zestrea Faustei fusese considerabilă şi după licitaţie reuşise să-şi ia înapoi mare parte din ea. Cu banii aceia se mutase într-un sălaş mai mic, mai umil, de pe partea mea, pe latura îndepărtată a colinei Palatine. Nu era tocmai săracă, însă coborâse enorm pe scara socială.

— Asta cum mai e? mă întrebă Davus în timp ce înaintam.

— Ce vrei să spui?

— Până acum nu prea am ştiut ce să înţeleg despre toate femeile astea.

Am râs.

— Ce pot să-ţi spun despre Fausta? Singura dată când am întâlnit-o, ceea ce s-a întâmplat la scurt timp înainte ca Milo să plece în exil, făcea baie cu doi dintre gladiatorii lui – şi m-a invitat să mă alătur lor. Genul ăsta de comportament a fost cel care a pus capăt primei sale căsnicii, dinaintea celei cu Milo. Se întâlnea cu doi iubiţi pe ascuns – aşa spune povestea – şi era întrucâtva ostentativă în privinţa asta. Unul era un piuar care avea o afacere de spălare a lânii. Celălalt era un flăcău pe nume Macula, din pricina unui semn din naştere pe obraz care arăta ca o pată. Fratele ei geamăn, Faustus, a făcut o glumă din asta: „înţeleg că dispune de serviciile personale ale unui piuar, dar nu văd de ce nu scapă de ’Pata’ aia! Comportamentul sorei mele nu e nicidecum imaculat."

— *Imaculat,* repetă Davus lent, prinzându-se de calambur.

— Exact. Însă soţul Faustei nu a considerat situaţia într-atât de hazlie. A divorţat din pricina adulterului. Apoi ea s-a căsătorit cu Milo. Pentru el a reprezentat câţiva paşi în sus pe scara socială. Ea trebuie să fi văzut în el o perspectivă bună. Poate că cruzimea lui Milo a atras-o; poate că-i amintea de tatăl ei. Cine ştia că doar câţiva ani mai târziu cariera lui se va sfârşi cu o crimă şi în exil?

Scandalurile au izbucnit în ziua imediat următoare după nunta lor când Milo a venit acasă şi a prins-o asupra faptului cu un flăcău pe nume Sallust. Milo i-a dat o bătaie zdravănă lui Sallust, căci a fost dreptul lui legal - într-adevăr Milo ar fi putut să-l ucidă şi nu ar fi fost considerată o crimă – şi i-a confiscat punguţa cu bani drept penalizare.

Însă Fausta era incorigibilă. Nu mult după incidentul cu Sallust, a invitat nu unul, ci doi amanţi, să vină pe la ea într-o după amiază. Apoi a apărut Milo. Unul dintre băieţi a reuşit să se ascundă în şifonier, însă Milo l-a prins pe celălalt, l-a târât afară din dormitor şi l-au bătut măr. Între timp, primul flăcău s-a strecurat înapoi în patul Faustei şi au făcut amândoi dragoste nebuneşte, pasionali, în ţipetele şi implorările de milă ale celuilalt băiat. Davus, înainte de a sublinia evidentul, o voi face eu: Faustei îi place să fie prinsă în flagrant.

Davus s-a încruntat.

— Şi probabil că şi lui Milo îi făcea plăcere s-o prindă. Altfel de ce nu a divorţat de ea?

— Pentru că relaţiile Faustei erau prea valoroase pentru el, politic şi social. Şi zestrea ei era preţioasă. Nu toate căsătoriile sunt ca a ta cu fiica mea, Davus, clădite pe – era cât pe ce să zic *poftă oarbă*, însă ar fi fost nedrept – clădite pe iubire, dorinţă şi respect reciproc. Unele căsnicii se întemeiază pe alte considerente – putere, bani, prestigiu. Mai ales mariajele între „Oameni fără pereche” sau ale celor care aspiră să acceadă în rândurile lor. Nu se poate spune că Milo şi Fausta nu se atrăgeau unul pe altul. Cred că între ei exista o scânteie desluşită – ea cu părul ci brun-roşcat şi curbele voluptoase; el iute la mânie şi cu pieptul păros.

Până la urmă lucrurile se potoliseră între ei. Poate că într-un final Milo îi speriase toţi iubiţii! El se îndrepta spre cariera lui politică. Ea apărea alături de el ca o soţie supusă. Cine se putea îndoi că într-o bună zi nu va fi ales consul, iar ea va fi soţie de consul? Apoi a survenit uciderea lui Clodius şi cariera lui Milo a sărit în aer.

— De ce nu a divorţat Fausta de el? Mai ales dacă nu a vrut să meargă cu el în exil, iar Milo nu s-a mai întors niciodată?

— Nu ştiu, Davus. S-o întrebăm?

***

Sclavul care ne-a deschis uşa avea înfăţişarea îndopată, saturată de sex, a unui gladiator cărunt şi vlăguit. Asta îl făcea să pară o contradicţie ambulantă: câţi gladiatori trăiau suficient cât să fie secătuiţi? Doi ochi mocniţi ne cerceta de sub o singură sprânceană zburlită, însă probabil că era mai isteţ decât părea. Altfel cum de supravieţuise suficient de mult ca să capete câteva fire cărunte, ca să nu mai pomenim de slujba foarte onorantă de a fi în serviciul unei doamne de viţă nobilă care-i preţuia aparte pe gladiatori? Mă întrebam câţi bărbaţi ucisese în viaţa lui ca să ajungă în această situaţie deosebită. Şi-a încrucişat braţele când i-am spus numele meu şi i-am cerut câteva minute din timpul stăpânei sale. Antebraţele lui erau de mărimea coapselor mele şi acoperite cu cicatrici urâte.

Tresărind l-am recunoscut pe neaşteptate: Birria, unul dintre gladiatorii cei mai premiaţi ai lui Milo. Fusese implicat direct în încăierarea cu Clodius în ziua aceea pe Via Appia. Era şi unul dintre gladiatorii care trândăvea cu Fausta în baia ei atunci când am cunoscut-o. Eram surprins că Milo nu-l luase pe Birria cu el, cunoscând reputaţia sclavului de ucigaş antrenat. Poate că Birria făcea parte din aranjamentele dotei Faustei şi aşa a rămas cu ea. Luase mult în greutate de când îl văzusem ultima oară şi nu muşchii reprezentau ponderea.

Birria ne-a lăsat în vestibul şi el a plecat să ne anunţe. Casa era chiar mai sumbră şi mai golită de decoraţiuni decât mă aşteptam. O trăsătură mi-a captat atenţia, totuşi. M-a făcut chiar să tresar.

Stă în obiceiul patricienilor romani să-şi expună busturile iluştrilor lor strămoşi în nişele vestibulelor din locuinţele lor. În vestibulul Faustei, nu exista decât o nişă şi un bust. Traversând încăperea micuţă, răsucindu-mă pe călcâie, m-am trezit brusc faţă în faţă cu imaginea lui Lucius Cornelius Sulla, dictatorul.

Îl întâlnisem odată. Ca mulţi alţii, fusesem fermecat – şi un pic îngrozit. O poftă pentru plăcere şi cruzime iradia din el precum arşiţa soarelui în miezul verii; bărbaţii îşi întorceau feţele în prezenţa lui Sulla, temându-se să nu fie pârjoliţi. Exemplul său – câştigarea unui război civil sângeros, atingerea puterii absolute şi folosirea ei ca să-şi decapiteze inamicii, reformarea statului după imaginea lui şi apoi întorcându-i spatele — bântuise Roma vreme de două generaţii. În funcţie de punctul de vedere al fiecăruia, moştenirea lui fie distrusese Constituţia, fie eşuase în a o sprijini suficient - şi în ambele cazuri generase o serie de dezastre care s-au propagat de-a lungul deceniilor până în momentul prezent, cu Republica paralizată şi Roma ţinându-şi respiraţia pentru sosirea unui al doilea Sulla. Era mort de mai bine de treizeci de ani, însă ochii care mă fixau din imaginea de marmură din vestibulul Faustei încă aveau puterea să-mi îngheţe sângele în vine.

De undeva din fundul casei a răzbit sunetul strigătului unui bărbat. Cuvintele nu se distingeau, însă tonul era furios şi poruncitor. Cine striga? La cine striga?

Un pic mai târziu, Birria s-a întors. Era şi mai ursuz decât când plecase? Cu o faţă aşa urâtă era greu de spus.

— Stăpâna nu vă poate primi azi, a zis el.

— Nu? Poate…

— I-am spus cum te cheamă. Ştie cine eşti. Nu are timp să te vadă.

— Poate că ai putea să te întorci şi să-i pomeneşti alt nume.

M-a privit mânios.

— Care să fie ăla?

— Casandra. Spune-i că vreau să vorbesc despre Casandra.

— Nu se va schimba cu nimic. Ar fi mai bine să plecaţi acum. S-a îndreptat spre mine, împăunându-se cu umerii masivi ca să-mi blocheze calea. Nu s-a oprit, ci s-a izbit direct în mine, forţându-mă să calc strâmb înapoi. În urma mea, Davus a slobozit o mormăială ameninţătoare. M-am uitat înapoi şi i-am zărit chipul încruntat care făcea pereche cu cel al gladiatorului. Mă simţeam captiv între doi tauri fornăitori.

Din spatele lui Birria, am auzit vocea stridentă a unei femei.

— Nu! Birria, opreşte-te! Fără lupte în faţa imaginii tatei! Până la urmă m-am hotărât să-l primesc pe Descoperitor. Eu… eu vrea*u să*-l văd. Vocea ei avea un ton bizar de plângăreţ, de parcă cerea permisiunea.

Birria s-a oprit şi mă privi lung de sus, apoi peste capul meu pe Davus. I-am simţit mirosul de usturoi în respiraţie – gladiatorii îl mâncau pentru a avea putere – şi mi-am încreţit nasul. În cele din urmă a păşit înapoi şi s-a dat din drum.

— Cum doreşti, stăpână, zise el privindu-mă feroce.

Davus şi cu mine am trecut pe lângă el către Fausta.

În loc să ne aştepte, ea s-a îndepărtat în timp ce noi ne aflam încă la câţiva paşi depărtare şi a început să ne conducă printr-un culoar obscur.

— Pe aici. Urmaţi-mă. Unde să…? Nu în grădină, cred. Nu, categoric nu î*n* grădină. O să vorbim… în camera de Baiae. Da, asta o să facem.

Mergea la câţiva paşi depărtare înaintea mea. M-am trezit holbându-mă la claia de păr brun-roşcat prins în vârful capului cu ace de păr şi la legănatul spatelui ei cuprinzător de sub stola portocalie. Am remarcat tresărind – căci până acum reuşise să tăinuiască asta – că unul din braţele ei se afla într-un bandaj şi că se deplasa şchiopătând uşor. Suferise un accident?

Cămăruţa pe care o numise camera de Baiae era un alcov strâmt afară pe un hol. Singura lumină provenea de la uşă. Din tavan atârnau lămpi, însă niciuna nu era aprinsă, aşa că încăperea era obscură şi neclară. Chiar şi aşa, am văzut de unde provenea numele camerei. Pardoseala era un mozaic în multe nuanţe de verde şi albastru, nuanţată cu sclipiri de aur, descriind diferite creaturi ale adâncului – caracatiţe, balene, delfini, peşti

— Şi tivită cu forme de carapace de scoici. Pereţii încăperii erau zugrăviţi cu scene ale vilelor cocoţate deasupra stâncilor mării. M-am apropiat, delectându-mă cu imaginile, până când vocea Faustei m-a adus înapoi.

— De ce nu luaţi loc amândoi acolo, în scaunele alea de la capătul îndepărtat al încăperii? Eu o să stau aici aproape de uşă.

— Asta trebuie să fie o cameră foarte frumoasă când este bine luminată, am zis eu, ocupând un loc şi făcându-i semn lui Davus să facă acelaşi lucru.

— Oh, da. Casa asta a fost a fratelui meu Faustus. El nu a locuit de fapt aici; o păstra doar ca pe un fel de casă de oaspeţi, un loc pe care să-l ofere musafirilor şi prietenilor. Faustus era îngrozitor de risipitor cu banii la vremea aceea. A cheltuit sume mari pe armături, zidărie şi altele de genul ăsta. Iubea nebuneşte această încăpere mai multe decât pe oricare alta. Mozaicurile şi picturile de pe pereţi erau destinate să fie văzute noaptea la lumina lămpii. E cu desăvârşire un loc magic când îl vezi în acest fel. În timpul zilei e mai degrabă slab luminată, nu-i aşa? Şi ar avea nevoie de câteva lucrări de restaurare. Nu cred că pictorii au ştiut cu exactitate ce făceau. Din loc în loc, lucrările s-au decojit şi s-au exfoliat teribil. Fireşte că nu-mi pot permite să o refac cum se cuvine, şi nici Faustus, în aceste vremuri. Însă odată ce războiul se va sfârşi, norocul său se va schimba în bine. Susţinătorii bogaţi ai lui Cezar îşi vor pierde capetele împreună cu averile lor, iar oameni precum Faustus vor primi ce li se cuvine. Aşa îşi recompensa tata partizanii, oferindu-le cea mai bună pradă confiscată de la inamici. Pompei va proceda la fel, dacă are vreun dram de judecată. Tu ce crezi, Gordianus? E Pompei măcar pe jumătate din cât a fost tatăl meu?

De două ori ca om, însă pe jumătate ca monstru, voiam să spun, însă mi-am muşcat limba. Aveam sentimentul că mă hărţuia, însă era greu să-i citeşti expresia de pe chip. Stătea cu spatele la uşă, ca lumina să vină din spate şi să-i umbrească faţa.

— Deci tu crezi că Pompei va fi cel care va triumfa? am întrebat-o. Eu aş fi zis, în lumina ultimelor evenimente…

— Te referi la treaba asta cu soţul meu şi Caelius? Nu-i vedeam chipul, însă auzeam dezgustul din vocea ei. De îndată ce la Roma a ajuns vestea că Milo s-a furişat afară din Massilia, Isauricus în persoană a venit aici să-mi pună întrebări. A presupus, din moment ce încă mai sunt căsătorită cu Milo, că aş putea să-i spun ce avea de gând exact să facă soţul meu, chiar dacă nu l-am mai văzut pe Milo de ani de zile şi nu am mai schimbat nici o scrisoare de luni de zile. „Crezi că pot să-i citesc gândurile lui Milo de la o distanţă de câteva sute de kilometri? l-am întrebat. „Crezi că pot să prevăd ce o să facă după aceea nesăbuitul?” L-am dat afară pe Isauricus din casă şi nu s-a mai întors.

Am dat din cap. Ţinând seama de starea locuinţei Faustei, probabil că consulul a decis că ea nu reprezenta nici o ameninţare şi că nu e vrednică de a fi supravegheată. M-am foit incomodat în scaun, frustrat pentru că nu eram în stare să-i văd chipul limpede.

Fausta a oftat.

— Soarta a fost crudă cu Milo. Crudă cu noi amândoi. Ca să fiu absolut onestă – şi voi fi mai sinceră cu tine decât am fost cu Isauricus – nu am fost niciun piculeţ surprinsă când am auzit că Milo a scăpat din Massilia şi se întoarce în Italia. Şi nici nu m-am mirat să aflu că s-a înhăitat cu Marcus Caelius. Fiecare a ales să urmeze un conducător diferit. Cruzimea ăstor doi lideri i-a lăsat cu buza umflată; Pompei l-a abandonat pe Milo, iar Cezar l-a dat la o parte pe Caelius. Milo şi Caelius sunt ca doi orfani, împrietenindu-se unul cu altul ca să nu rămână singuri. Probabil că mai există mulţi ca ei, oameni importanţi şi neînsemnaţi, toţi simţindu-se abandonaţi de oricare lider l-ar alege, toţi simţindu-se furioşi şi înşelaţi de posibilitatea biruinţei acestor conducători. De ce să nu se îndepărteze de Cezar şi Pompei şi să găsească o a treia cale pentru viitor? Are logică perfectă – *dacă* pot să desăvârşească asta.

— Pot?

— De unde să ştiu. Semăn cu Casandra?

Am tras aer în piept.

— Cât de bine ai cunoscut-o?

— A cunoscut-o cineva cu *adevărat* pe Casandra? De asta ai venit, fireşte. Nu să întrebi de Milo, sau de mine, ci pentru că eu am venit la înmormântarea Casandrei şi vrei să vorbeşti despre ea. Am dreptate?

— Da.

Ea aprobă din cap.

— Am căutat-o într-o zi în piaţă. Am invitat-o aici. Ea a privit fix o flacără şi a avut o criză. Am ascultat ce avea de spus, i-am dat câţiva bănuţi şi am izgonit-o. De ce nu? Toate femeile din Roma erau disperate să audă ceea ce Casandra avea să le spună.

— Şi ţie ce ţi-a spus?

Fausta a râs.

— O grămadă de aiureli denaturate. În realitate nu am putut să desluşesc nimic din ele. Bănuiesc că sunt prea prozaică pentru genul ăsta de lucruri. De ce oracolele şi prevestirile trebuie să fie întotdeauna aşa enigmatice? Să-i spunem trufei trufe, asta zic eu! Din acelaşi motiv nu mi-au plăcut niciodată prea mult teatrul sau poezia. Nu am răbdare pentru metafore şi comparaţii.

— Casandra nu a prezis întoarcerea lui Milo şi alianţa lui cu Caelius?

Fausta a ridicat din umeri şi a tresărit puţin – i-am auzit sâsâitul – în timp ce-şi aranja braţul în bandaj.

— Oh, a pomenit ceva despre un urs şi un şarpe, cred. Şi doi vulturi. Ursul era Milo? Şarpele era Caelius? Vulturii erau Pompei şi Cezar? Sau invers? Dacă tu ştii, ştiu şi eu. A oftat. Milo a fost mereu mai interesat de genul ăsta de lucruri decât mine.

— Serios?

— Oh, da. El lua în permanenţă semnele în serios. Acum mai mult ca niciodată, aş crede.

— De ce spui asta?

— Pentru că – a oftat greoi – în ziua fatidică când a murit Clodius, Milo a văzut tot felul de semne rele înainte de a ne face apariţia pe Via Appia. A văzut un vultur zburând cu susul în jos şi apoi o raţă cu trei picioare ne-a tăiat calea, sau cel puţin aşa a pretins el. Mai târziu, când totul a începui să meargă rău în acea zi, Milo tot bolborosea: „Ar fi trebuit să dau atenţie semnelor; ar fi trebuit să ştiu că o să dau de necaz; nu ar fi trebuit s-o pornim la drum niciodată; ar fi trebuit să stăm acasă.” Tu probabil că nu ai văzut niciodată această latură a lui. Nu vorbea prea mult în lume despre premoniţii şi lucruri din astea, ci doar mie, pentru că Cicero ar fi făcut aşa haz de el că era atât de superstiţios. Însă Milo supraveghea întotdeauna prevestirile. Mereu i-au făcut mult bine! La ce-ţi foloseşte să vezi o stea căzătoare dacă se înclină drept spre tine?

Am dat aprobator din cap.

— Tu spui că am venit să întreb doar de Casandra, nu de tine şi de Milo, însă nu e complet adevărat. O să mi-o iei în nume de rău dacă o să-ţi pun o întrebare personală?

— Întreabă şi vei afla.

— De ce eşti încă căsătorită cu Milo? Nu ai plecat cu el la Massilia; ai stat aici, fără nici o perspectivă ca el să se întoarcă vreodată la tine. De ce nu ai divorţat de el ca să te recăsătoreşti?

A pufnit şi pentru o clipă am crezut că am ofensat-o. Însă exasperarea ei privea propria-i soartă, nu pe mine. Ca multe persoane împovărate de regrete, nu se opunea ideii de a da glas amărăciunii sale unui străin relativ.

— Un divorţ a cam devenit un standard în zilele noastre, nu-i aşa? Printre alte lucruri mondene, vreau să spun. Însă *două* divorţuri – ei bine, începe să arate un pic fluşturatic, nu crezi? Soţul meu a divorţat de mine ca un fel de pedeapsă pentru că i-am pus coarne. Asta nu a fost o problemă pentru Milo. Lui Milo mai degrabă îi plăcea să i se pună coarne, cred. Îi oferea o scuză ca să-şi verse furia. Îl… stim*ula. Nic*iodată nu era un tigru în pat ca după ce mă prindea cu un alt

bărbat. Atât de puternic… Atât de violent… Cred că mi-am dezvoltat gustul pentru genul ăsta de lucruri.

Şi-a aranjat eşarfa şi a adăugat:

— Însă deviez. Am rămas căsătorită cu Milo pentru că era un lucru demn. Mă crezi sau nu, pentru mine încă mai contează. Eu *sunt* fiica lui Sulla. N-o să-i aud pe oameni zicând că mi-am părăsit soţul doar pentru că a dat de un mic de necaz.

Acuzaţia de crimă şi exilul pe viaţă nu prea mi se păreau „un mic necaz”, însă standardele mele sunt diferite de cele ale Fabiei în multe probleme.

— E posibil oare, am zis eu, că în cursă lungă ai avut încredere în Milo? Că ai anticipat o vreme când s-ar putea întoarce la Roma triumfând, decapitându-şi inamicii aşa cum tatăl tău i-a decapitat pe ai lui, proclamându-se primul bărbat al Romei, iar pe tine prima între femei?

Cu un val de răceală mi-am dat seama că un astfel de lucru chiar ar fi posibil. Fie că Cezar sau Pompei se întorc până la urmă, între timp Milo şi Caelius îşi duc la bun sfârşit urzelile nebuneşti şi se proclamă stăpâni ai Romei. Un asemenea lucru nu se va întâmpla niciodată fără prea multă vărsare de sânge.

Fausta a gâlgâit batjocoritor din beregată.

— Nu-l compara pe Milo cu tata! *El* ştia cum să facă oraşul ăsta să-i dea ascultare, în loc să lase lupoaica să-l muşte de fund. Nu o să mai vedem niciodată unul ca el – nici pe Cezar, nici pe Pompei şi cu siguranţă nu pe Milo. Tot ce pot spera mai mult e – a şovăit, însă o izbucnire subită de emoţie era prea mult pentru ea ca să şi-o înfrâneze – tot ce pot spera mai mult e să devin văduva lui Milo. Atunci oamenii mă vor compătimi. Şi mă vor respecta! Or să spună: „Săraca Fausta! A suferit enorm de pe urma celei de-a doua căsnicii. Însă a stat lângă neghiobul ăla până la sfârşit, nu-i aşa? A făcut dovada caracterului ei. A fost cu adevărat fiica lui Sulla!”

M-am gândit mult timp la asta, dorindu-mi să-i fi putut vedea chipul mai clar. Însă lumina de afară devenea din ce în ce mai puternică pe măsură ce dimineaţa se retrăgea, aruncându-i trăsăturile chiar şi mai profund în umbră.

— Nu prea înţeleg, am mărturisit.

— Nici nu mă aşteptam. Nu eşti unul dintre cei care e luat în considerare – nu eşti dintr-ai noştri.

— Nu sunt patrician, vrei să spui?

Ea a clătinat din cap.

— Nu eşti femeie! S-a ridicat în picioare, dând de înţeles că întrevederea ajunsese la final.

Pe culoar s-a tras într-un colţ întunecat. I-am remarcat iarăşi mersul şchiopătat. Birria a apărut, să ne arate drumul. Şi-a încreţit buzele şi de sub sprâncenele lui zburlite ne-a aruncat o privire care părea vecină cu demenţa, până

când mi-am dat seama că în ochii lui văzusem lascivitatea. Am privit-o pe Fausta. În ciuda umbrelor, am zărit ceea ce ascunsese deliberat stând aşezată contra luminii – un semicerc vânăt şi negru sub unul dintre ochi.

M-am uitat înapoi la Birria şi mi-am intersectat privirea cu a lui.

— Fausta, am întrebat eu, ai nevoie de ajutorul nostru?

— Ce vrei să spui?

— Şchiopătezi. Ai braţul bandajat.

A ridicat din umeri.

— Nu e nimic, serios. Cu siguranţă nimic care să te privească pe *tine*. Un accident neimportant. Uneori sunt un pic stângace.

— Îmi vine greu să cred asta despre fiica lui Sulla.

— Ceea ce crezi tu nu are nici o însemnătate, Descoperitorule. Plecaţi acum. Şi, Birria, după ce îi conduci pe aceştia doi… vino direct la mine.

El a rânjit arătându-şi colţii, însă zâmbetul ei strâmb, pe care i l-a aruncat într-o străfulgerare, mi-a făcut să-mi îngheţe sângele în vine. M-am întors şi m-am îndreptat rapid spre uşa de la intrare fără să-l mai aştept pe Birria să ne conducă. În vestibul m-am oprit o clipă să arunc o privire bustului din marmură al lui Sulla şi să mă întreb la ce evenimente stranii trebuie să fi fost martor în această casă.

XIII

A şasea oară când am văzut-o pe Casandra – şi a şaptea şi a opta şi a noua şi toate celelalte daţi dinainte de moartea ei – sunt un talmeş-balmeş în mintea mea. Chiar şi numărul exact al întâlnirilor îmi scapă. Amintirile mele legate de acele întâlniri se estompează, precum carnea înfierbântată a doi iubiţi se contopeşte în actul iubirii, aşa încât iubitul nu poate să spună unde începe propriul său trup şi unde se termină cel al persoanei iubite.

După ce am făcut prima oară dragoste, am aranjat să ne întâlnim iarăşi în cămăruţa ei din Subura, la o oră anume, într-o zi stabilită. Astfel era stabilită înţelegerea noastră. Aceste înţelegeri erau determinate de Casandra, în parte, cred eu, ca să coincidă cu dimineţile sale la băile publice, căci întotdeauna o găseam proaspătă şi curată, dar de asemenea, presupun, ca să fie sigură că Rupa nu va fi acasă când soseam eu. El era amantul ei? Sclavul ei? O rudă? Nu ştiam. Ea nu mi-a spus niciodată. Eu nu am întrebat-o nicicând.

Despre ce vorbeam în răstimpul dintre scenele de amor? Nici pe departe despre vreun lucru care să aibă de-a face cu circumstanţele complicate în care ne aflam; despre nimic care să aibă înrâurire asupra universului special pe care amândoi îl cream în acea încăpere. Cred că uneori vorbeam despre Diana şi Davus şi Hieronimus şi Androcles şi Mopsus, mai ales dacă vreunul dintre ei tocmai făcuse ceva care să-mi zădărnicească planurile sau să mă facă să râd. Şi i-am povestit despre Meto şi despre chinul cumplit pe care l-am simţit pierzându-l. Însă nu am vorbit niciodată despre Bethesda sau boala ei. Iar Casandra nu a deschis subiectul despre Rupa ori despre vizitele sale la casele femeilor de viţă aleasă sau cu stare din Roma şi nici nu mi-a povestit de unde provenea.

Mie nu-mi păsa; nu voiam să ştiu povestea ei şi nu mă gândeam la viitor. Îmi doream de la ea lucrul pe care mi-l oferea în acea cămăruţă, uniunea acelor două trupuri care umplea momentul prezent până la miraculoasa perfecţiune. Nu aşteptam nimic altceva de la ea. Ea părea să nu aştepte nimic altceva de la mine.

Stârnise în mine senzaţii ale tinereţii pe care aproape că le uitasem. Trunchiat îmi aduceam aminte de mine — un tânăr hoinar din nou în Alexandria. *Eram* tânărul care fusesem cândva îndrăgostit de puterea propriul său trup; îndrăgostit pentru prima oară de trupul altcuiva; copleşit de plăcerile extraordinare pe care aceste două trupuri le puteau împărţi şi destul de naiv să cred că nimeni altcineva pe pământ nu a mai trăit vreodată experienţe aşa de rare. În cămăruţa Casandrei,

timpul şi spaţiul îşi pierduseră tot înţelesul. Împreună invocam un fel de vrăjitorie.

Ce vedea Casandra în mine? Cu mult timp în urmă acceptasem că forţa de atracţie a femeilor va fi pe veci o necunoscută pentru mine; mai bine să accept inexplicabilul fără să pun întrebări când lucra în favoarea mea. Totuşi, într-o zi, privindu-mi chipul într-o oglindă de argint şlefuit– ultima dată când m-am uitat în oglinda aceea, căci la scurtă vreme după aceea am vândut-o ca să mai fac rost de câţiva sesterţi cu care să-mi hrănesc membrii familiei – am văzut un bărbat cu barbă sură al cărui chip era brăzdat de griji şi m-am întrebat ce a putut să găsească atrăgător Casandra în înfăţişarea aceea veştejită. Am privit ţintă în oglinda aia multă vreme. Am privit pe furiş, am mijit ochii, m-am uitat pieziş, însă nu am putut să surprind nici măcar o imagine pasageră a bărbatului care deveneam când eram cu ea.

Exista un oarecare avantaj în a părea un iubit neverosimil. Niciunul dintre membrii familiei mele nu suspecta. Odată când am reapărut după ce fusesem plecat ore întregi, Diana, dacă ar fi remarcat, ar fi putut să mă mustre că am ieşit fără ca Davus să mă protejeze. Hieronimus ar fi putut să mă întrebe ce noutăţi am adus de la palavragii din Forum. Bethesda, strigându-mă din patul ei, ar fi putut să mă întrebe de ce nu fusesem în stare să-i aduc cel mai recent articol imposibil de găsit despre care ea credea că ar putea-o vindeca. Bombăneau, sau erau curioşi, sau se văicăreau, însă nu erau suspicioşi.

Cu toate astea, cu toţii au observat o schimbare la mine. Eram mai răbdător, mai puţin brutal. Nu mă mai repezeam la Hieronimus; agerimea lui mă desfăta din nou şi până la urmă l-am convins să ia iarăşi cina cu familia. Caraghioslâcurile lui Mopsus şi Androcles mai degrabă mă amuzau decât să mă otrăvească. Când Davus părea extrem de mocăit la minte, îl găseam foarte fermecător şi îmi ziceam în sinea mea: *„Nu e de mirare că fiica mea s-a îndrăgostit de un flăcău aşa de delicat!”* Diana era mai frumoasă şi mai inteligentă ca oricând. Iar Bethesda…

Bethesda nu s-a făcut bine. Suferinţa se instalase în trupul ei ca un vagabond rău-voitor pândind într-o casă, grijuliu să nu fie văzut niciodată, însă lăsând peste tot semne bizare ale prezenţei sale. La început, boala ei o făcuse înţepată şi pretenţioasă. Apoi devenise din ce în ce mai retrasă în sine şi mai tăcută, ceea ce era şi mai rău pentru că era cu totul ieşit din comun pentru caracterul său. Starea ei de spirit se întuneca pe măsură ce a mea devenea mai luminoasă.

În prezenţa ei mă chinuia vina, nu atât de mult că fusesem cu o altă femeie – actul fizic sexual nu contura în mine ruşinea – ci pentru că mă împiedicasem de ceva singular, minunat şi pe de-a-ntregul neaşteptat, chiar când Bethesda căzuse pradă a ceva îngrozitor, incert şi zăbovitor. Pe tot parcursul vieţilor noastre,

Bethesda şi cu mine fusesem părtaşi la tot, atât de mult cât era posibil pentru doi oameni. Acum fiecare ne aventurasem spre un loc unde celălalt nu-l putea urma – şi în direcţii opuse. Experienţa mea era magică, a ei jalnică. Am simţit vinovăţia bărbatului bine hrănit privindu-şi persoana iubită sufocându-se cu rumeguş şi oase.

***

În acest timp, din Grecia continuau să sosească veştile despre război. Se auzeau tot felul de comunicate contradictorii – că Cezar îi dejucase planurile lui Pompei; că Pompei îl înşelase prin manevre dibace pe Cezar. O vreme, din Aprilis până la mijlocul lui Quinctilis, cei doi şi-au instalat taberele şi au construit fortificaţii în regiunea Dyrrachium, principalul port la mare de pe coasta de est a Mării Adriatice. Ambele tabere păreau să fie neînduplecate, dealurile şi defileele încurcate din jurul lui Dyrrachium – arena bătăliei decisive. Dar după o luptă în care Pompei aproape că şi-a depăşit forţele, Cezar s-a văzut în dezavantaj şi s-a mutat în interiorul ţării, către regiunea Tessaliei. Bătălia decisivă urma să aibă loc.

***

Vizitele mele la Casandra mi se estompează la un loc în amintire, însă două incidente se desprind.

Aşa cum niciodată nu mi-a vorbit despre vizitele la femeile aristocratice, aşa nu mi-a vorbit nicicând despre motivul acestor vizite: vrăjile sale profetice. Începusem odată s-o întreb despre ele, însă mi-a răspuns aşezându-şi degetul arătător perpendicular pe buzele mele şi apoi mi-a distras atenţia în alte moduri. De ce nu am presat-o pentru detalii? Acum văd motivele, însă doar privind retrospectiv. Dacă era o escroacă, nu voiam s-o ştiu. Dacă era cinstită, şi privind ţintă într-o flacără putea s-o provoace să-şi rostească profeţiile, nu voiam să ştiu. De ce să arunci o privire viitorului când viitorul putea să conţină doar întuneric? În Casandra găsisem o cale de a trăi în prezent.

Totuşi într-un moment am văzut zeul trecând prin ea.

Zăceam goi unul lângă altul pe salteaua ei, sudoarea ungându-ne carnea acolo unde trupurile noastre erau lipite strâns la un loc. Eu urmăream o muscă înaintând pe un perete, aripile ei devenind irizate de la lumina soarelui ce pătrundea prin ferestruica înaltă. Casandra fredona domol un cântec, cu ochii închişi. O clipă am crezut că recunosc melodia– un cântec de leagăn alexandrin pe care Bethesda i-l cânta Dianei – apoi am luat hotărârea că mă înşelasem. Melodia era apropiată, însă nu chiar aceeaşi…

S-a oprit din fredonat. Auzeam doar bâzâitul muştei prin cămăruţă.

Casandra s-a întors atât de violent că aproape era să cad din patul îngust. M-a lovit peste nas cu cotul.

M-am îndepărtat rostogolindu-mă, acoperindu-mi faţa. Am sărit în picioare şi m-am uitat înapoi. Casandra rămăsese în pat, capul i se răsucea, trunchiul i se contorsiona, membrele i se zbăteau. Efectul era nefiresc, ca şi cum fiecare parte componentă a corpului devenise un animal cu o voinţă proprie. Ochii îi scăpaseră peste cap, nemaivăzându-se decât albeaţa.

Brusc s-a ridicat fulgerător în capul oaselor. Am crezut că vraja se terminase. Apoi a căzut pe spate în pat, arcuindu-şi coloana şi contractându-se. Nu mai văzusem niciodată ceva asemănător. Criza pe care o avusese în faţa Templului Vestei nu fusese deloc ca asta.

Mi-a venit brusc în minte ceea ce îmi spusese cândva Meto: *„El se temea mereu că şi-ar fi putut înghiţi limba. Mi-a spus că trebuie să fiu pregătit să-i pun ceva în gură dacă crizele îi mai reveneau vreodată…”*

Meto se referise la Cezar. Mi se părea că-i aud vocea în urechi: „Pune-i ceva în gură!” Am sărit şi m-am uitat înapoi crezând o clipită că Meto chiar se afla în cameră. Orice părea posibil. O divinitate trecea prin Casandra. Chiar şi aerul din jurul meu părea să se înfioare şi să se electrizeze sugerând supranaturalul.

Mi-am amintit de bucăţica de piele pe care o remarcasem mai înainte, prima oară când venisem să o văd. Am băgat mâna sub saltea şi am găsit-o imediat, ca şi cum o mână invizibilă mă ghidase la ea.

M-am urcat pe Casandra ţintuind-o la podea cu greutatea mea. Am încercat să-i prind încheieturile cu o mână aşa încât să-i pot băga cu forţa căluşul între dinţi, însă era prea puternică. De îndată ce reuşeam să-i stăpânesc o parte a trupului, o alta se elibera. Şi patul părea să prindă viaţă, înclinându-se în sus şi-n jos şi izbindu-se de perete. De pe coridor am auzit pe cineva strigând:

— În numele lui Venus, voi ăştia doi, lăsaţi-o mai moale acolo!

La fel de brusc cum a început, atacul s-a şi isprăvit. Sub mine trupul ei se făcuse moale. Schimbarea fusese aşa de bruscă că pentru o clipă am crezut că s-ar putea să fie moartă. M-am ridicat şi m-am uitat la ea, cu inima bătându-mi în gât. Apoi i-am văzut pieptul înălţându-i-se când a tras o gură de aer. Pleoapele îi pâlpâiau. Aveam impresia că trecerea divinităţii îi scosese cu forţa spiritul din ea şi pentru o clipă, după ce divinitatea a traversat-o, în ea nu mai rămăsese nici o picătură de viaţă. Treptat, pe măsură ce reintra în trup, sufletul ei părea nedumerit, nesigur că s-a întors la locul potrivit.

A clipit şi a deschis ochii. Mi s-a părut că nu mă recunoaşte.

— Casandra, am murmurat, întinzând mâna să-i şterg clăbucii de spumă de pe buze. Am mângâiat-o pe obraz cu degetele. Ea a întins mâna să mi-o acopere pe a mea cu a ei. Strânsoarea ei era la fel de slabă ca a unui copil.

— Gordianus? a întrebat ea.

— Sunt aici, Casandra. Te simţi bine? Ai nevoie de ceva?

A închis ochii. Am simţit un junghi de spaimă însă doar se odihnea. S-a întins şi m-a tras peste ea, îmbrăţişându-mă, fredonând cântecul de leagăn pe care-l murmurase mai înainte, legănându-mă delicat de parcă eu eram cel care avea nevoie de mângâiere.

Unde fusese? Ce văzuse? După ziua aceea, am înţeles fascinaţia pe care le-o inspira femeilor bogate şi influente care credeau că pot să pună şaua pe veci pe puterea care se scurgea prin Casandra.

Mai târziu în acea zi, când m-am întors acasă, toată lumea mi-a observat buza spartă, inclusiv Bethesda, care la cină se afla într-o dispoziţie mai bună decât fusese de ceva vreme şi într-o dispoziţie de a mă mustra blând.

— Te-ai ciocnit de vreun bandit în Forum, bărbate? m-a întrebat ea.

— Nu, nevastă.

— Vreo încăierare într-o tavernă dubioasă, atunci?

— Fireşte că nu.

A ridicat din sprâncene.

— Poate că te-a pocnit vreo femeie frumoasă pentru că ai făcut pe grozavul cu ea?

Faţa îmi luase foc.

— Cam aşa ceva.

Bethesda a zâmbit şi i-a spus lui Mopsus să-i mai aducă nişte praz înăbuşit, cel mai nou leac în seama căruia îşi încredinţase speranţele. Părea satisfăcută că permisese ca motivul buzei mele umflate să rămână un mister, însă am observat că Diana, sprijinindu-se într-un cot alături de Davus pe canapeaua pe care luau cina, mă ţintuise cu o privire întrebătoare, întunecoasă.

***

Printre aceste întâlniri cu Casandra care mi se estompează în amintire, un alt incident se remarcă, îndeosebi pentru că a survenit în ultima zi când ne-am întâlnit în cămăruţa ei din Subura. A fost ultima zi când am fost singuri împreună; ultima oară când am făcut dragoste.

Nu aveam cum să ştiu aceste lucruri atunci. Dacă aş fi ştiut, aş fi ţinut-o în braţe mai strâns, aş fi făcut dragoste cu ea mai pătimaş? Nu prea pare posibil. Mă tem că aş fi făcut contrariul, aş fi devenit distant şi m-aş fi depărtat de ea – aş fi făcut ceea ce fac mulţi bărbaţi când îşi dau seama că trebuie să piardă lucrul pe care-l iubesc, căutând o scurtătură în apropierea suferinţei. Bărbaţii împing departe de ei lucrul pe care-l iubesc înainte ca acesta să le fie răpit.

Niciodată nu a trebuit să mă confrunt cu această dilemă; niciodată nu am întrevăzut ce urma să vină.

Era devreme, într-o după-amiază călduţă, ziua de dinainte de nonele lui Sextilis. Nici o briză nu adia prin toată Roma. Un abur înăbuşitor se aşezase

deasupra oraşului. Cămăruţa Casandrei din Subura era ca o firidă încinsă de la băi. Căldura iradia din pereţi. O suliţă de lumină solară pătrundea prin ferestruica înaltă şi se izbea de zidul opus, atât de îngroşată de la firicele de praf, că părea un obiect solid, o rază straniu de lucitoare adăpostită deasupra capetelor noastre.

Am crezut că arşiţa va înăbuşi actul iubirii noastre, însă avusese efectul opus, acţionând asupra noastră ca un narcotic. Limitele fireşti ale trupului meu se evaporaseră. Mi le depăşisem. Intrasem într-o stare de extaz atât de totală că nu mai ştiam unde şi cine eram. După aceea m-am simţit la fel de uşor şi inconsistent ca unul dintre firicelele acelea de praf care călătoreau pe raza de soare de deasupra capetelor noastre.

Mă copleşise o stare de letargie extrem de plăcută. Mă simţeam greoi, solid, inert. Membrele mi se prefăcuseră în plumb. Până şi un deget era prea greu să-l ridic. Mi se părea că visez şi totuşi imaginile invocate de Somnus[6] se furişau înainte de a putea să le reţin, ca umbrele străfulgerând la coada ochiului. Nici nu dormeam, dar nici treaz nu eram.

Lent, treptat, am auzit voci.

Păreau să vină de undeva de deasupra mea, înăbuşite din pricina distanţei. Vorbeau doi bărbaţi. Cuvintele nu se distingeau, însă puteam să afirm că discuţia lor era aprinsă.

— Vorbeşte în şoaptă! a zis unul dintre ei, suficient de tare ca eu să-l aud.

Cunoşteam vocea aceea.

M-am mişcat. Mi se părea că mă trezesc dintr-un vis. O clipă am crezut că vocile făcuseră parte din vis. Apoi le-am auzit din nou. Veneau din cămăruţa de deasupra. Le auzeam parţial prin pardoseală, dar mai ales prin ferestruica înaltă, care trebuie să fi fost exact sub o fereastră a camerei de deasupra.

Se pare că însăşi Casandra plecase înainte ca eu să întind mâna după ea şi să descopăr locul de lângă mine gol. Locul mai păstra căldura trupului ei.

Cei care vorbeau în camera de sus îşi coborâră vocile. Acum îi auzeam doar murmurând. Cu siguranţă că doar îmi imaginasem că recunoscusem una dintre voci…

M-am sculat din pat, am întins mâna după rufăria de corp şi am păşit în ea, apoi mi-am îmbrăcat tunica. Am păşit dincolo de perdeaua care acoperea intrarea Casandrei în holul din spatele ei. După o cotitură, lăsând în urmă alte intrări cu perdele, am ajuns la un şir de trepte din lemn. Le-am coborât uşurel, încercând să nu fac niciun zgomot. Chiar şi aşa, ultima treaptă, înainte de a sosi la etajul

---

[6] Zeul roman al somnului, o traducere a grecescului Hipnosis. (*n.tr.*)

următor, a scârţâit răsunător. Murmurul vocilor care venea din cămăruţa de la capătul holului a încetat brusc.

Am mai făcut un pas. Podeaua scârţâia. Din cămăruţa de la capătul coridorului răzbătea doar tăcerea. Am stat nemişcat mult timp. Apoi am auzit o voce, cea pe care o recunoscusem mai înainte, zicând destul de clar:

— Crezi că el e?

— S-ar putea, a răspuns celălalt bărbat. Tresărind am recunoscut şi cealaltă voce.

Trebuie să mă fi înşelat. Imaginaţia mi-o luase razna. Ca să dovedesc acest lucru am păşit ferm pe culoar, fără să-mi pese de podeaua care scârţâia. M-am oprit în faţa unei perdele foarte asemănătoare cu cea care acoperea intrarea Casandrei.

Am privit fix perdeaua. Dincolo de ea nu se auzea decât tăcere – sau mai repede, nu chiar tăcere, ci sunetul respiraţiei bărbaţilor. Îmi imaginasem asta sau şi ei puteau să mă audă pe mine respirând?

Am ridicat mâna să înşfac marginea perdelei şi mi-am imaginat că şi cel din partea cealaltă făcea acelaşi lucru. Ţinea în cealaltă mână un pumnal?

Am smuls perdeaua într-o parte, oţelindu-mi nervii ca să mă confrunt cu un chip care mă privea ţintă, nas în nas. Însă rămăsesem singur în prag. Ocupanţii camerei - doar doi la număr, fără niciun paznic la vedere – erau aşezaţi în mijlocul cămăruţei. Dând ochii cu mine s-au ridicat de pe scaune. După bezna de pe culoar, lumina de la fereastră m-a ameţit o clipă. I-am văzut doar ca pe două siluete diferite, una lată şi îndesată, cealaltă înaltă şi de o supleţe elegantă. Treptat feţele lor devenіră puncte luminoase.

— Vezi, spuse Marcus Caelius companionului său, e Gordianus, întocmai cum ţi-am zis.

— Aşa este, răspunse Milo, încrucişându-şi braţele musculoase pe piept. Ei bine, nu sta acolo, Descoperitorule. Lasă perdeaua jos şi vino înăuntru. Şi vorbeşte în şoaptă!

XIV

Întrevederea mea cu Fausta mă lăsase într-o dispoziţie infectă. Aproape că mă decisesem s-o las baltă în ziua aceea şi să mă întorc acasă. Însă ce aş fi făcut acolo decât să clocesc? Erau destule lucruri la care să meditez - moartea Casandrei şi investigaţiile mele care mă conduceau mai aproape de motiv; boala Bethesdei şi lipsa ei de vlagă, fără să se prefigureze niciun leac; Roma clătinându-se pe marginea îngustă a unei prăpăstii cu câte un abis de fiecare parte, unul pe nume Pompei şi celălalt Cezar şi doi buldogi pe nume Milo şi Caelius care-o muşcau de călcâie…

Ziua era în contrapunct făţiş cu dispoziţia mea. Soarele strălucea luminos şi călduţ, intensitatea lui fiind ogoită de o succesiune de nori magnifici care înaintau lent de-a lungul cerului azuriu, depărtaţi unul de altul de parcă un maestru de ceremonie îi aliniase precum elefanţii din procesiunea triumfală a imperatorului.

— Ăsta arată ca o mască de tragedie. Se pot vedea chiar şi găurile pentru ochi şi gură, zise Davus.

— Ce?

— Norul ăla de colo. Nu la el te holbai?

Ne-am aşezat pe o băncuţă din piatră dintr-un scuar micuţ nu departe de locuinţa Faustei. I-am spus lui

Davus că simt nevoia să mă odihnesc o clipă. De fapt, mintea mea era epuizată şi avea nevoie de pauză. Am privit lung la parada de nori şi mi-am golit capul de cel mai mic gând.

— Da, Davus, o mască de tragedie.

— Doar că acum se schimbă. Uite cum se îndoaie gura. Aproape că ai putea spune că a fost o mască de tragedie.

— Înţeleg ce vrei să spui. Dar toată forma e schimbătoare, nu-i aşa? Nu mai e chiar o mască. Mai degrabă - nimic, lasă. Doar un nor. *Întocmai precum preocuparea mea de a afla adevărul despre Casandra,* m-am gândit. Interviurile mele îmi produseseră o serie continuă de impresii care se vărsau unele într-altele, toate uşor diferite, toate cumva piezişe, Ură ca vreuna dintre ele să o reprezinte pe Casandra pe care o cunoscusem. Adevărul despre ea era la fel de evaziv ca un nor, îşi păstra forma doar până când următoarea întrevedere o schimba în altceva.

— Au mai rămas doar două, am zis eu.

— Nori? a întrebat Davus.

— Nu! Doar două femei cu care să discut, dintre cele care au venit să privească rugul funerar al Casandrei: Calpurnia şi Clodia.

— Mergem să ne întâlnim cu vreuna dintre ele, tată-socrule?

— De ce nu? într-o zi aşa de frumoasă, cred că ştiu unde vom da de Clodia.

***

Am traversat podul pe malul celălalt al Tibrului şi am luat-o la dreapta, rămânând cât de aproape puteam de fluviu. Aici, departe de freamătul centrului oraşului, cele mai înstărite familii din Roma deţineau mici moşii cu grădini, numite horti, de-a lungul ţărmului. Grădina Clodiei era moştenire de la familia ei de generaţii întregi. Aici o întâlnisem prima oară cu opt ani în urmă când mă convocase să investighez crima filosofului egiptean, Dio. Marcus Caelius fusese iubitul ei, însă se despărţiseră, iar Clodia era hotărâtă să pretindă răzbunare acuzându-l de uciderea lui Dio.

Sera Clodiei fusese şi ultimul loc unde am văzut-o când am venit la ea după uciderea iubitului ei frate pe Via Appia. Fulvia fusese soţia lui Clodius, însă unii spuneau că adevărata văduvă era Clodia, indiferent că era sora mortului.

Mergând cu Davus de-a lungul drumului, surprindeam fulgerător doar din când în când imagini ale fluviului din dreapta noastră. De cele mai multe ori zidurile înalte ne blocau vederea. Cândva accesul la grădinile de-a lungul Tibrului fusese relativ liber, dar în ultimii ani mulţi proprietari construiseră garduri şi ziduri înalte ca să ţină departe străinii. Când am trecut pe lângă o moşie neîmprejmuită am văzut petece de regiuni împădurite şi iarbă înaltă răspândite printre grădinile cultivate meticulos. Prin frunziş am surprins foişoare rustice şi căsuţe de oaspeţi fermecătoare, iazuri cu peşti împestriţate de umbre şi fântâni arteziene, alei pavate cu piatră împodobite cu sculpturi şi bărci plutitoare proiectate în Tibrul licăritor.

Grădina Clodiei era suficient de departe de centrul oraşului ca să te simţi izolat, totuşi destul de aproape ca să ajungi pe jos – un loc de invidiat pentru o proprietate pe malul fluviului în capitala lumii. Cicero, care lucrase meticulos să distrugă reputaţia Clodiei în procesul în care-l apărase pe Caelius, doar câţiva ani mai târziu avusese obrăznicia să încerce să cumpere grădina Clodiei de la aceasta. Clodia a refuzat şi să vorbească cu agentul lui.

Spre deosebire de mulţi dintre vecinii ei, Clodia rezistase tendinţei de a-şi împrejmui grădina cu ziduri înalte. Dând peste aleea care ne scotea de pe drumul principal pe terenurile ei, am avut sentimentul că mă aflu undeva departe de oraşul cu toate crimele şi răzmeriţele lui. Aleea era străjuită de tufe ramificate care se întâlneau deasupra capetelor, umbrind cărarea. Această alee ca un tunel se deschidea într-un luminiş vast cu iarbă înaltă. Cândva, mi-am amintit, iarba era

menţinută cu grijă cosită de o pereche de capre. Caprele dispăruseră. Ceea ce cândva fusese o peluză acum devenise o fâneaţă sălbatică.

Cu faţa la fâneaţă şi perpendicular pe fluviul aproape în întregime ascuns de un şir intermediar de copaci deşi, se afla o căsuţă lungă şi strâmtă cu un portic ce se întindea de-a lungul faţadei. Casa nu era aşa cum îmi aminteam. Ţiglele lipseau de pe acoperiş. Câteva obloane se strâmbaseră, atârnând de balamalele frânte. Arbuştii de pe lângă portic, tunşi perfect cândva, crescuseră anapoda şi erau sufocaţi de buruieni.

Îmi aminteam grădina Clodiei răsunând de muzică şi râsetele celor de pe mal care se îmbăiau goi în fluviu. În ziua aceea nu auzeam decât bâzâitul cicadelor în iarba înaltă. Locul mi se părea pe de-a-ntregul pustiit, fără ca măcar un grădinar să aibă grijă de el.

— Nu prea pare să fie cineva aici, zise Davus.

— Poate că nu. Într-o zi aşa de frumoasă, e greu să-ţi închipui că ea nu e aici. Iubea aşa de mult locul acesta! Însă vremurile se schimbă. Oamenii se schimbă. Universul îmbătrâneşte. Am oftat. Totuşi hai să aruncăm o privire la fluviu.

Evitând iarba înaltă, am mers de-a lungul porticului din faţa casei. Am tras cu ochiul pe fereastră pe unde obloanele atârnau din balamale. Camerele erau întunecate însă vedeam că fuseseră despuiate de mobilier. Locul mirosea a praf şi mucegai.

Am ajuns la capătul porticului. De aici o cărăruie micuţă şerpuia printre arborii magnifici de tisă şi chiparoşi, ducând până la marginea apei. Renunţasem să mai dau de Clodia, dar cu nostalgic voiam să mai stau o clipă în locul unde o întâlnisem prima oară. Stătea tolănită pe o canapea înaltă în pavilionul vârstat cu roşu şi alb, îmbrăcată în borangicul cel mai diafan, în timp ce urmărea o gaşcă de tineri, inclusiv pe fratele ei, Clodius, făcând giumbuşlucuri în apă spre amuzamentul ei.

Ne-am croit drum printre copaci. Spre surpriza mea, o siluetă solitară stătea într-un şezlong pe malul fluviului cu faţa înspre apă. Era o femeie îmbrăcată cu o stolă potrivită pentru zilele de iarnă; din stofă cenuşiu închis, iar mânecile îi acopereau braţele. Părul ei negru era brăzdat cu gri şi strâns la spate într-un coc. Ce făcea aici? Semăna prea puţin cu genul de femeie care să fie prietena Clodiei.

Probabil că ne-a auzit, pentru că s-a răsucit în şezlong şi ne-a cercetat, ducând mâna la frunte ca s-o umbrească, aşa că faţa ei nu putea fi desluşită.

— Clodia ştie că eşti aici? am întrebat-o.

Femeia a râs. I-am recunoscut râsul – perfid, indulgent, sugerând secrete nemărturisite.

— Chiar m-am schimbat atât de mult, Gordianus? Tu nu te-ai schimbat niciun pic.

— Clodia! am murmurat.

Şi-a coborât mâna. I-am văzut chipul. Ochii erau aceiaşi – verde-smarald, la fel de strălucitori ca lumina soarelui în Tibrul verde – însă în rest, timpul o ajunsese din urmă. Trecuseră doar patru ani de când o văzusem ultima oară. Cum era posibil să îmbătrânească atât de mult în răstimpul ăsta?

Fără îndoială că nu făcuse niciun efort ca să arate bine. Şi asta reprezenta în sine o schimbare; Clodia fusese mereu vanitoasă când venea vorba de înfăţişarea ei. Însă în această zi nu se machiase ca să-şi accentueze ochii şi buzele, nu purta bijuterii ca să-şi împodobească urechile şi gâtul şi se îmbrăcase cu o stolă lipsită de culoare care nu făcea nimic ca s-o înfrumuseţeze. Părul ei, de obicei elaborat pieptănat şi vopsit cu henna, era pieptănat pe spate într-un coc simplu, lăsând la vedere părul cenuşiu din belşug. Cea mai subtilă diferenţă, şi totuşi cea mai grăitoare, era faptul că părea să nu fie deloc împarfumată. Mireasma Clodiei, un amestec năvalnic de ulei de nard şi şofran, mă urmărise ani de zile. Era imposibil să te gândeşti la ea fără să-ţi aminteşti de acel parfum. Totuşi în această zi, stând lângă ea, simţeam doar mirosul de verde luxuriant de pe malul râului într-o zi de vară.

Ea a zâmbit.

— Pe cine te aşteptai să găseşti aici?

— Pe nimeni. Casa pare părăsită.

— Aşa şi este.

— Nu mai e nimeni aici? am întrebat eu. Chiar nimeni? Clodia se înconjurase întotdeauna cu sicofanţi plini de admiraţie care făceau să curgă poeziile, sclavi frumoşi de ambele sexe şi o armată veritabilă de amanţi - foşti amanţi, amanţi actuali, viitori amanţi aşteptându-şi rândul.

— Nimeni în afară de mine, răspunse ea. Am venit cu lectica de dimineaţă, apoi mi-am trimis purtătorii înapoi la casa mea de pe Palatină. Acum vin aici foarte rar, însă când o fac, prefer să fiu singură. Sclavii pot fi aşa obositori, stând în preajmă şi aşteptând instrucţiuni. Şi nu a mai rămas nimeni în Roma pe care să-l invit la o petrecere la scăldat. Toţi tinerii frumoşi pleacă de bună-voie şi-şi găsesc moartea pe cine ştie unde. Sau sunt morţi deja… S-a uitat peste mine la Davus. Cu excepţia acestuia. El cine este, Gordianus?

Am zâmbit, în ciuda unei împunsături de gelozie.

— Davus este ginerele meu.

— Fetiţa ta chiar e suficient de matură ca să fie căsătorită? Şi cu un aşa munte de muşchi! Norocoasă micuţa Diana. Poate i-ar plăcea să înoate în râu. Se holba la Davus ca o tigroaică înfometată. Poate că până la urmă nu se schimbase atât de mult.

Am ridicat din sprâncene.

— Cred că nu.

Davus se uita lung la apa sclipitoare.

— De fapt, tată-socrule, e o zi aşa de toridă…

— Cum să nu! Du-te şi sari în apă, a zis Clodia. Insist! Ieşi din toga asta caraghioasă… şi de orice mai ai pe dedesubt. Poţi să-ţi atârni îmbrăcămintea pe creanga copacului de colo. Întocmai cum obişnuiau să facă toţi tinerii; îmi aduc aminte de creanga aia plină maldăr de îmbrăcăminte netrebuincioasă…

Davus se uită la mine. Sudoarea îi strălucea pe frunte.

— Of, prea bine, am zis eu.

Clodia a râs domol.

— Nu te mai încrunta, Gordianus. Numai dacă nu vrei să înoţi şi tu, o să găseşti un şezlong în pavilionul micuţ de colo. E şi o cutie cu un pic de mâncare şi nişte vin.

Când m-am întors cu scaunul şi cutia, Davus se îndrepta cu paşi mari către marginea fluviului, desculţ şi purtând doar rufăria de corp.

— Tinere! strigă Clodia.

Davus privi peste umăr.

— Întoarce-te, tinere.

Davus se întoarse cu o privire inchizitorială pe chip. Imediat ce a ajuns în dreptul ei, Clodia s-a întins, i-a înşfăcat pânza ce-i acoperea şoldurile şi i-a smuls-o cu dexteritate. S-a aşezat înapoi în scaun şi a răsucit o clipă lenjeria pe degetul arătător înainte de a o azvârli cu o ţintă perfectă în vârful togii ce învelea creanga copacului.

— Acolo, aşa e mai bine. Un flăcău chipeş ca tine ar trebui să intre în fluviu aşa cum l-au făcut zeii.

Mă aşteptam ca Davus să roşească şi să se bâlbâie, însă a rânjit prosteşte, a slobozit un strigăt de luptă şi a luat-o la goană spre apă împroşcând.

Am suspinat.

— Văd că încă mai ai puterea să prefaci bărbaţi maturi în băieţei.

— Pe toţi bărbaţii cu excepţia ta, Gordianus. Pe Hercule, uită-te la coapsele flăcăului ăla – şi ce se află între ele. E un armăsar veritabil! Eşti sigur că nu e prea mult pentru puterile micuţei Diana?

Mi-am dres vocea.

— Poate am putea vorbi despre altceva.

— Trebuie? într-o astfel de zi cât de plăcut ar fi să discutăm doar despre tinereţe şi frumuseţe şi iubire, însă cunoscându-te, Gordianus, presupun că ai venit să vorbim despre nefericire şi crimă şi moarte.

— O anumită moarte.

— Profeta?

— Era numită Casandra.
— Da, ştiu.
— Ai fost acolo ca s-o vezi arzând.
Clodia rămase tăcută o clipă, privindu-l pe Davus bălăcindu-se în apă.
— Am crezut că poate ai venit să-mi aduci… alte veşti.
— Despre ce?
— Despre monstrul ăla de Milo… şi Marcus Caelius. Despre revolta aia a lor idioată, osândită.
— De ce-ţi pasă?
— Amândoi ar trebui ucişi.
— Probabil.
— Caelius… Privea fix la apă, pierdută în gânduri. Cu mult timp în urmă când eram amanţi, Caelius obişnuia să înoate acolo în timp ce eu îl priveam. Doar noi doi, singuri pe toată întinderea malului; nu mai aveam nevoie de nimeni. Mi-l amintesc stând exact acolo unde stă acum ginerele tău, gol, cu spatele la mine – Caelius avea un posterior minunat – apoi întorcându-se lent ca să-mi arate rânjetul său… şi faptul că era nestăpânit şi pregătit pentru dragoste.
— Trebuie să fi văzut mulţi bărbaţi de atunci îmbăindu-se goi acolo.
— Niciunul aidoma lui Caelius.
— Totuşi ai ajuns să-l urăşti.
— M-a părăsit.
— Ai încercat să-l distrugi.
— Însă nu am reuşit, nu-i aşa? Doar mi-am făcut mie rău. Şi acum, fără niciun sprijin din partea mea, Caelius pare hotărât să se distrugă singur. A închis ochii. S-a dus, murmură ea, s-a dus totul; scumpul, dulcele meu frate; prea-iubitul Curio al Fulviei; atât de mulţi dintre tinerii frumoşi care veneau aici, ţopăind în apă fără nici o grijă. Până şi ciuma aia de Catullus cu poeziile lui blestemate. Pe cine-l va lua soarta la rând? Pe Marcus Caelius, bănuiesc. După atât de mulţi ani cât le-a râs în faţă, soarta va pune mâna pe el şi-l va trimite direct în Hades.
— Te vei răzbuna pe el în cele din urmă.
Ea aprobă din cap.
— E un mod de a privi lucrurile.
— Am venit să vorbesc despre Casandra, nu despre Caelius.
— Ah, da. Profeta.
— Spui asta cu ironie în glas. Ţi-a proorocit şi ţie?
— De ce mă întrebi, Gordianus?
— A fost omorâtă. Vreau să aflu de ce a murit şi cine a ucis-o.
— De ce? N-o s-o aduci înapoi. Şi-a înclinat capul într-o parte şi mă privi pătrunzător, apoi se strâmbă.

— Oh, scumpule. Asta e? Acum înţeleg. Măi, măi. Casandra a reuşit acolo unde Clodia a eşuat.

— Dacă te referi…

— Erai îndrăgostit de ea, nu-i aşa?

Nu rostisem niciodată acest cuvânt cu voce tare, nici măcar Casandrei.

— Poate.

— În orice caz, ai făcut dragoste cu ea.

— Da.

Slobozi un suspin de exasperare amestecată cu amuzament.

— Roata destinului se tot învârteşte. Acum Clodia e celibatară şi dintotdeauna credinciosul Gordianus este adulterin! Cine s-ar fi gândit vreodată la asta? Probabil că zeii râd de noi.

— Asta suspectez şi eu de mult.

Privea fix la lumina solară scânteind pe apă şi îşi rodea unghia degetului mare.

— A fost nepoliticos din partea mea să vorbesc aşa la repezeală. Probabil că eşti cu desăvârşire devastat.

— Moartea Casandrei a fost o lovitură pentru mine, da, printre alte multe lovituri din ultima vreme.

— Gordianus, stoicul! Ar trebui să înveţi să-ţi slobozi emoţiile. Îmbată-te o dată măcar. Distruge la furie un obiect preţios. Petrece-ţi o oră sau două torturându-ţi unul din sclavi. O să te simţi mai bine.

— Mai repede aş afla cine a omorât-o pe Casandra şi de ce.

— Şi apoi ce? Le-am văzut pe celelalte femei care veniseră să privească rugul funerar al Casandrei. Dacă ar fi fost una dintre ele, în ce fel ai fi putut să acţionezi? Tribunalele sunt abatoare. Niciun magistrat nu o să manifeste niciun fel de interes faţă de uciderea unei nimeni aidoma Casandrei. Şi fiecare dintre acestei femei sunt prea influente ca tu să iei totul asupra ta. Nu o să găseşti niciodată dreptate.

— Atunci o să mă canalizez în găsirea adevărului.

— Ce ciudat eşti, Gordianus! Se zice că fiecare muritor are o pasiune călăuzitoare. Căutarea plăcerii mi se pare nesfârşit mai cu judecată pentru mine, dar dacă a ta este găsirea adevărului, atunci aşa să fie. Clodia înălţă din umeri. Chiar dacă gestul fu aproape înghiţit de stola ei voluminoasă, chiar dacă vârsta şi suferinţa o schimbaseră pe dinafară, în ridicarea şi coborârea aceea grăitoare a umerilor săi am surprins un crâmpei din fundamentala Clodia. Acea ridicare a umerilor rezuma totul despre ea într-o clipită. Trăise o viaţă mai cuprinzătoare decât majoritatea bărbaţilor ar fi visat vreodată, devorase fiecare senzaţie pe care

carnea o putea oferi, urmărise fiecare emoţie până la limita ei supremă şi, la sfârşit, Clodia ridica din umeri.

În acel moment am ştiut de ce nu rezistasem dorinţei mele pentru Casandra şi totuşi niciodată nu îi cedasem cu desăvârşire Clodiei. Era imposibil să ţi-o imaginezi pe Casandra ridicând din umeri în felul acesta. Intensitatea cu care trăia momentul făcea un astfel de gest de neimaginat. Cândva Clodia mi se păruse cea mai arzătoare femeie în viaţă, dar doar pentru că interpretasem greşit apetitul dezlănţuit pentru dragostea de viaţă şi nu am avut pe nimeni care să-mi arate diferenţa până când am întâlnit-o pe Casandra.

— Nu poţi să-mi povesteşti nimic care ar putea să-mi fie de folos? am întrebat-o.

— Despre Casandra? Spune-mi ce ştii tu deja despre ea.

Mi se părea că Clodia evita intenţionat întrebarea mea.

— Ştiu că a fost poftită în casele câtorva dintre cele mai influente femei din Roma, am răspuns eu. Unele dintre aceste femei cred că a fost o profetă veritabilă. Altele cred că a fost o impostoare. Ştiu că venea din Alexandria unde a jucat în spectacole de pantomimă. Însă crizele ei – cel puţin o parte din ele – erau în întregime nefalsificate.

— Ce altceva mai ştii?

Am tras aer în piept.

— Cred că e posibil să fi fost într-un fel implicată – cum? nu sunt sigur – în afacerea asta cu Milo şi Caelius.

Clodia ridică din sprâncene.

— Înţeleg. Şi de ce crezi asta?

— Am motivele mele.

Clodia şi-a întors privirea către Davus care înotase o distanţă considerabilă în amonte, iar acum se întorcea.

— Ce pereche de umeri, murmură ea. Sper că fiica ta îi apreciază.

— Cred că da.

— O să-i fie foame când va ieşi pe mal. O treabă bună că sclava de la bucătărie îmi împachetează mai multă mâncare în cutie decât aş putea să mănânc vreodată. Ce mai ştii despre Casandra? Cred, Gordianus, că omiţi ceva.

— Nu ştiu la ce te referi.

— Nu ştii? Cel mai important lucru dintre toate. Erai îndrăgostit de ea. Îndrăgostit fără drept de apel, după privirea de pe faţa ta. Însă *ea te* iubea? Ah! Gordianus, chiar că ar trebui să mergi şi să arunci o privire la propria-ţi persoană în apă. O să vezi chipul unui bărbat care tocmai a fost împuns unde se aştepta mai puţin să fie atins. Despre asta e vorba de fapt. Nu „cine a omorât-o pe Casandra?”, ci „cine era Casandra?”. Ce punea cu adevărat la cale? Şi cel mai

important dintre toate, ce voia realmente – nu doar de la matroanele astea romane alese, ci şi de la un individ umil pe nume Descoperitorul, însă dacă nu ştii deja răspunsul la întrebarea asta, n-o să-l găseşti acum.

Davus ieşi din apă, sclipind ud şi scuturându-şi părul de apă.

— Magnifice braţe, şopti Clodia, mârâind ca o tigresă. Războiul a transformat Roma într-un oraş de bătrâni şi băieţi. Am crezut că Pompei şi Cezar au înhăţat toate specimenele vrednice ca să-l hrănească pe Marte, însă nu ştiu cum au făcut că ăsta le-a scăpat cu vederea.

Davus a desprins lenjeria de corp şi s-a acoperit, mişcându-se cu o graţie naturală, inconştientă, ce-i dădea trecere, dat fiind că simţise ochii Clodiei urmărindu-i fiecare mişcare. Clodia l-a trimis să-şi ia un al treilea şezlong, apoi i-a oferit conţinutul cutiei. Ea îl privea ţintă, subjugată, de parcă n-ar fi existat distracţie mai bună decât să priveşti un tânăr hămesit devorând un pui fript şi sugându-şi sucul de pe degete.

Am simţit că nu voi mai afla nimic mai mult despre Casandra de la ea, cel puţin nu de această dată. Mă hotărâsem să nu o presez. Doar mai târziu mi-am dat seama cu câtă abilitate evitase să-mi povestească ceva important şi că mă dezarmase pe de-a-ntregul cu nurii ei pe care încă-i mai exercita asupra mea.

— Deci, am zis eu, crezi că Milo şi Clodius sunt sortiţi pierzaniei?

O umbră i-a traversat chipul.

— Pare imposibil ca să aibă sorţi de izbândă.

— Vechiul inamic al fratelui tău şi bărbatul pe care-l urăşti cei mai mult pe lume, amândoi distruşi odată pentru totdeauna. Aş zice că această perspectivă te va face foarte fericită.

Clodia nu a răspuns. Continua să-l privească pe Davus mâncând, însă desfătarea pe care i-o citisem pe chip se scursese, înlocuită de o altă emoţie pe care nu o puteam descifra.

XV

S-au întâlnit sub un trandafir.

Mă uitam de la o faţă la alta venindu-mi greu să cred ceea ce vedeam: cei mai periculoşi bărbaţi din Italia, planurile şi intenţiile acestora fiind subiectul fiecărei conversaţii, într-o meschină cameră goală dintr-o casă de raport din inima Romei. Goală, aşa era, cu excepţia a două scaune pe care stătuseră, un dulap pe un perete şi singura podoabă din încăpere, o vază în miniatură confecţionată din teracotă agăţată pe peretele de deasupra capetelor lor, iar în vaza aceea un singur trandafir roşu ca sângele.

Se întâlneau *sub rosa*, invocând străvechiul obicei cum că cei care se întâlneau sub un trandafir erau legaţi prin tăcere. Urmărindu-mi privirea, Marcus Caelius căută scurt spre trandafir.

— Idea lui Milo, zise el. El ia genul ăsta de lucruri foarte în serios, ştii– semne, prevestiri, jurăminte, presimţiri. Din această pricină, un trandafir pentru a asigura discreţia, de parcă vreunul din noi ar putea să profite cumva trădându-l pe celălalt. Fireşte, te obligă şi pe tine să păstrezi tăcerea, Gordianus. Care-i baiul? Arăţi de parcă ai fi văzut-o pe Meduza. Intră! Mă tem că nu avem decât cele două scaune, aşa că presupun că vom rămâne toţi în picioare.

Am lăsat perdeaua să cadă şi am păşit în cameră copleşit de bizareria momentului. Ce făceau aici în Subura? Ba mai mult, ce făceau în cămăruţa exact deasupra locuinţei Casandrei şi într-o zi în care Casandra ştia că o să vin?

Erau îmbrăcaţi adecvat încăperii şi cartierului, în tunici ponosite şi încălţări ferfeniţite. Părul lui Milo era mai lung decât îl ştiam eu, prins pe spate într-o coamă flocoasă, iar barba netunsă. Caelius avea o pată de noroi pe obraz, precum un salahor oarecare. Nu era prima oară când îi vedeam deghizaţi. În timpul unei dintre răzmeriţele sângeroase care au urmat uciderii lui Clodius, Milo şi Caelius fugiseră împreună de gloata furioasă scoţându-şi togile şi inelele de cetăţeni şi trecând drept sclavi. De această dată Caelius îşi purta inelul, însă degetul lui Milo era gol. Fusese despuiat de cetăţenia sa şi dreptul de a purta inelul corespunzător când a fost exilat din Roma.

— Astea sunt deghizările de care vă folosiţi ca să vă deplasaţi prin Roma incognito? i-am întrebat. Tu te dai drept stăpânul sărac, Caelius? Iar tu, Milo, treci drept sclavul lui?

Caelius a surâs.

— Milo, ti-am spus că e isteţ. Nu-i prea scapă multe Descoperitorului.

Milo rânji şi mă cercetă cu o ostilitate greu de ascuns. Nu mai era gras şi desfrânat, aşa cum îl văzusem ultima oară în Massilia, îndurându-şi exilul într-o apatie de beţivan. Pericolul şi dificultatea fugii şi întoarcerii sale la Roma erau înscrise în trăsăturile sale alterate de primejdii. Fizicul său revenise la constituţia de luptător, în ochii lui exista o scânteiere dură, disperată.

— Caelius, ai zis că Descoperitorul o să se bucure să ne vadă, spuse Milo. Mi nu mi se pare că e bucuros. Arată mai degrabă abătut.

— Doar pentru că l-am luat prin surprindere, răspunse Caelius. Însă cum altfel ne-am fi putut apropia de tine, Gordianus? Ar fi fost foarte greu să te căutăm la locuinţa ta, nu-i aşa? Ţi-am fi pus nepreţuita familie în pericol. Şi aşa tu ne-ai luat pe *noi* prin surprindere. Ne gândeam să trimitem pe cineva jos să ni te-aducă un pic, după ce (răgeai un pui de somn. Însă iată-te aici după propria-ţi vrere.

— V-am auzit vorbind, am spus eu. I-am recunoscut vocea lui Milo.

— Ha! Şi el îmi zicea mie să vorbesc mai încet, zise Caelius. Însă ăsta e Milo al nostru. Nu-şi cunoaşte niciodată propria forţă, fie că sparge două capete unul de altul sau că ţipă la mine să las tonul mai moale.

Am clătinat din cap.

— Nu înţeleg. Ce faceţi aici?

Caelius ridică din sprâncene.

— Urzim o revoluţie, fireşte.

— Nu, vreau să spun – aici, în Roma. Toată lumea crede că aţi plecat demult.

— Aşa a fost. Şi întocmai voi proceda iarăşi. Vin şi plec ca o adiere de fum! Însă chiar acum s-a nimerit să mă întorc la Roma. Să pui la cale o revoluţie e o treabă complicată, Gordianus. Şi obositoare – iar tu ştii că nu mi-a plăcut niciodată munca grea. N-o să-ţi vină să crezi câtă logistică impune. Trebuie să fiu în acelaşi timp peste tot, încurajându-mi partizanii, murmurând vorbe de alint la urechile celor care se îndoiesc, strângând mâinile celor care se tem, strecurând monezi în palmele lacomilor. Şi nu în ultimul rând, apropiind vechi prieteni şi cunoştinţe ca să le cer sprijinul. Mă fixă cu o căutătură pătrunzătoare.

— Şi tu, Milo? am întrebat. Nu-mi vine să cred că ai îndrăznit să pui piciorul în Roma. Cezar a dat dovadă de mărinimie când te-a lăsat să-ţi păstrezi capul şi să stai în Massilia. N-o să-ţi ierte asta în veci. Soţia ta ştie că eşti aici?

— Las-o pe Fausta în pace! se răţoi Milo.

Am dat din cap.

— Sunteţi amândoi nebuni să vă întâlniţi în felul ăsta în Subura. Sunteţi la limita de a fi recunoscuţi sau auziţi. Dacă Isauricus şi Trebonius află că voi…

— N-or să afle, zise Caelius. Nu au aflat până acum. Am venit şi am plecat din oraş după bunul nostru plac. Am mulţi, numeroşi susţinători, Gordianus. Îmi închipui că mai mulţi decât îţi dai tu seama.

— Suficienţi cât să pui în scenă o revoltă încununată de succes chiar în momentul acesta?

Zâmbetul său a dat semne de ezitare.

— Nu chiar. Blajinii trăgători mai au încă nevoie să fie educaţi. Milo şi cu mine am stabilit că cel mai bun curs de acţiune este să punem pe picioare în provincie o forţă înarmată care să ia oraşul cu forţa.

— Să puneţi pe picioare o armată? Cum? De unde? Toţi bărbaţii apţi de luptă sunt deja înrolaţi ca să-l servească fie pe Cezar, fie pe Pompei.

— Însă nu toţi bărbaţii ăştia sunt fericiţi. Există soldaţi prin toate garnizoanele Italiei care au fost forţaţi să intre în serviciul lui Cezar. Sunt plictisiţi şi nemulţumiţi şi copţi pentru răzvrătire. Sunt geloşi pe camarazii lor care au trecut marea cu Cezar şi Antoniu, căci aceia sunt soldaţii care vor împărţi răsfăţurile victoriei, nu cei lăsaţi în urmă; tot ceea ce fac este să intimideze câţiva localnici umili şi să însămânţeze cu prunci fetele din zonă.

— Însă tu le vei promite ceva mai bun? Un atac chiar asupra Romei – încheiat cu prădarea lui de către biruitori? Îi vei lăsa să jefuiască oraşul, Caelius? Milo, asta-i pedeapsa ta asupra Romei?

Caelius clătină din cap.

— Vor fi destule prăzi ca să recompensăm soldaţii, însă, Gordianus, nu vor fi luate de la cetăţeni obişnuiţi ca tine. Vor veni de la proprietarii şi cămătarii lacomi care în ultimul an s-au îmbogăţit precum Cresus. Bogăţia pe care au furat-o şi stocat-o va fi recuperată şi redistribuită, începând cu soldaţii loiali revoluţiei.

— Loiali *ţie*, vrei să spui.

Caelius a înălţat din umeri.

— Cineva trebuie să conducă lupta.

— Te amăgeşti singur, Caelius. Dacă capturezi Roma cu forţa, nu vei fi în stare să controlezi ceea ce se va întâmpla după aceea. Tu zici că o să prădezi doar proprietarii şi cămătarii, însă nu poţi garanta asta. Până şi lui Cezar oamenii i-au scăpat de sub control din când în când de-a lungul anilor, prădând şi punând foc când el le dăduse ordine răspicate să nu o facă – iar tu nu eşti Cezar, Caelius.

— Gordianus, Roma e bolnavă. Are nevoie de un remediu drastic.

— Chiar dacă o ucide?

— Ca să renască, Roma trebuie ca mai întâi să moară. Un oraş mai bun se va înălţa din cenuşă, precum pasărea Phoenix.

Am dezaprobat din cap.

— Tot argumentul ăsta purcede dintr-o aberaţie. Presupui că poţi să corupi suficiente garnizoane ale lui Cezar ca să potopeşti oraşul. Pur şi simplu eu nu

cred asta. Probabil că vreo câţiva soldaţi sunt nefericiţi – însă restul îi vor rămâne loiali lui Cezar. Vor coaliza şi vă vor distruge chiar înainte să ajungeţi la Roma.

— Subestimezi starea de nemulţumire de pe întreg teritoriul Italiei, Gordianus. Eu am văzut-o. Antoniu nu i-a făcut niciun favor lui Cezar când a traversat Italia de-a curmezişul ca să ajungă în Grecia. A înstrăinat oraş după oraş cu impetuozitatea sa arogantă – călătorind ca un autocrat răsăritean cu alaiul său de sicofanţi, tolănindu-se în lectica lui poleită cu aur cu târfa aia a lui, Cytheris. Soldaţilor nu le-a plăcut mai mult ce-au văzut decât înţelepţilor oraşului. S-ar putea să le fi rămas loiali lui Cezar, însă nu dacă are de gând să lase la comandă pe unul ca Antoniu, în absenţa lui.

Milo a vorbit mai departe.

— Şi nu e nevoie să ne bizuim doar pe garnizoane. Mai există o grămadă de alţi luptători antrenaţi pe care să-i convocăm. Caelius a ridicat mâna şi i-a aruncat o privire ca să-l facă să tacă, însă Milo zbiera în continuare. Vorbesc de taberele de pregătire ale gladiatorilor din sud! Cei mai voinici, cei mai puternici, cei mai vicioşi sclavi din toată Italia au sfârşit în aceste tabere şi sunt antrenaţi să ucidă fără milă. Când vine vorba de omor, un gladiator valorează cât o centurie de soldaţi obişnuiţi. Sclavii din aceste tabere sunt disperaţi – toţi sunt hărăziţi unei morţi timpurii, dureroase, şi nici Pompei, nici Cezar nu le oferă nici o speranţă pentru viitor. După ce îi vom elibera, ne vor fi doar nouă credincioşi!

Ani de zile Milo fusese însoţit de propria lui armată personală de gladiatori; părăsise Roma cu ei, îl protejaseră în Massilia şi îl ajutaseră să apere oraşul împotriva asediului lui Cezar, iar acum se întorseseră în Italia cu Milo. Se obişnuise atât de tare cu prezenţa gladiatorilor lui, că nici măcar nu-şi dăduse seama cât de şocant era să sugerezi că asemenea bărbaţi vor fi recrutaţi să răstoarne Senatul şi magistraţii Romei. Hotărât, Cezar în persoană realizase precedentul eliberând gladiatorii pe care-i deţinea şi transformându-i în soldaţi, însă avusese grijă să-i împrăştie prin diferite legiuni şi să se folosească de ei în afara Italiei. Însă Milo insinua ceva foarte diferit – să elibereze toate găştile de gladiatori şi să-i lase să asedieze însăşi Roma. Oamenii ăştia erau cei mai ordinari dintre cei ordinari – sclavi deznădăjduiţi, maltrataţi antrenaţi doar să ucidă, lipsindu-le orice fel de disciplină militară, fără familii sau vreun interes legitim faţă de viitorul Romei sau instituţiile ei. Dacă în soldaţi nu puteai avea încredere că se vor abţine să prade şi să incendieze, ce s-ar putea întâmpla dacă Roma ar fi invadată de gladiatori?

— Te vezi un al doilea Spartacus, Milo? Asta-i moştenirea pe care ai de gând s-o laşi în urmă? Milo, cine şi-a făcut reputaţia de câine de pază pentru „Oameni fără pereche”, apoi a sfârşit dezlănţuind sclavii însetaţi de sânge asupra Romei? Soarta te-a călăuzit pe o cărare stranie, Milo.

— Milo vorbeşte înainte de vreme, spuse Caelius, sărind ca ars. Ne vom folosi de gladiatori doar în ultimă instanţă.

— Un remediu care va ucide pacientul fără îndoială! Gladiatorii sunt pregătiţi să omoare, nu să primească ordine. Vă jucaţi cu Pandora dacă le daţi drumul.

Nici Caelius şi nici Milo nu au răspuns. Mă priviră fix multă vreme, apoi făcură schimb de priviri – Milo părând să se dezvinovăţească, Caelius dezamăgit. Reacţionasem întocmai cum se aşteptase Milo, însă Caelius sperase o reacţie diferită.

— Ce vreţi de la mine? i-am întrebat.

Caelius a oftat.

— Numai să acţionezi cum îţi va fi ţie cel mai bine, Gordianus. Ţi-ai otrăvit relaţia cu Pompei. Nu ştiu ce s-a petrecut întocmai între voi, însă ştiu că a încercat să te stranguleze cu mâinile goale când a fugit cu corabia din Brundisium. Abia ai scăpat cu viaţă! Ce o să faci dacă Pompei se întoarce la Roma triumfător? Iar relaţia ta cu Cezar nu pare niciun piculeţ mai bună. Fiul tău adoptiv, Meto, e tot apropiat de Cezar – însă l-ai renegat şi l-ai ofensat pe Cezar cu această acţiune. Unde o să stai dacă Cezar câştigă şi se proclamă rege al Romei? Şi eu am fost loial lui Cezar ca oricare alt bărbat – am fugit din Roma cu Curio ca să mă alături lui la Rubicon; am luptat alături de el în Spania – şi vezi cum m-a răsplătit, cu firimituri! *Tu* la ce răsplată te aştepţi de la Cezar?

Însă să uităm de Pompei, să uităm de Cezar şi de bezna care va cădea asupra acestui oraş dacă vreunul dintre ei va ieşi victorios. Aş zice, Gordianus, că discursurile mele recente din Forum ţi-au atins o coardă sensibilă. Se întâmplă se ştiu câte ceva despre finanţele tale. Eşti împrumutat până peste cap la canibalul ăla de Volumnius. El nu iartă nici o datorie. E nesătul! O să-ţi sugă viaţa din tine cum sugi măduva din oase. Îţi va aduce familia în stare de milogi, poale chiar sclavi. Pompei nu va face nimic ca să-l oprească. Nici Cezar; e vina lui Cezar că oameni precum Volumnius triumfă, îngrăşându-se pe socoteala sărăciei lucii a celorlalţi. Numai eu te pot salva de Volumnius, Gordianus. Doar eu pot să-ţi promit dreptate. Încredinţează-ţi soarta în mâinile mele. E singura ta şansă.

— De ce eu, Caelius? Nu am nici o putere. Nu am niciun ban. Nu am legături influente de familie. De ce îţi pasă dacă mă alătur sau nu cauzei tale?

— Ah, dar ai ceva cu mult mai important pentru noi decât oricare dintre lucrurile astea, Gordianus. Caelius ciocăni în ţeastă. Eşti isteţ! Vezi lumea aşa cum este. Cunoşti căile omului. Oameni influenţi sau neînsemnaţi, te-ai mişcat printre ei. Şi cel mai important, îţi pasă de adevăr şi tânjeşti după dreptate. „Ultima persoană sinceră din Roma”, cum te-a numit odată Cicero. Tu eşti exact genul de om care poţi pune temei după ce totul a fost întors cu susul în jos. O să

vină şi vremea ta până la urmă; nu există vreo limită pentru înălţimile la care ai putea să aspiri. Ai nevoie de noi, Gordianus. Dar şi noi avem nevoie de tine.

Vorbise aşa de convingător – privindu-mă în ochi, modulându-şi vocea ca la carte – încât mă simţeam obligat să-l ascult. Am recunoscut o şmecherie oratorică pe care o învăţase de la Cicero – mai întâi aţâţi frica (de Pompei, de Cezar, de Volumnius), apoi promiţi speranţă (eliberarea de datorii, dreptate pentru toţi, propriile mele virtuţi recunoscute într-un sfârşit şi recompensate). Mă privea ţintă aşteptând un răspuns.

Am tras adânc aer în piept.

— Nu e posibil să fim în siguranţă întâlnindu-ne în felul ăsta. În orice moment s-ar putea ca Isauricus să trimită oameni să ia clădirea prin asalt. N-o să vă mai rămână nici o şansă.

Milo a scos un sunet aspru, ca un hămăit care se voia a fi râs.

— Ha! Crezi că nu ne-am luat măsuri de precauţie? Clădirea asta este păzită cu de-amănuntul. Nu ai remarcat bărbaţii înarmaţi de la ieşire şi de pe acoperiş? Bun.

Asta înseamnă că-şi fac treaba şi stau ascunşi privirii, însă nu trebuie decât să pocnesc din degete şi cât ai clipi din ochi o să te zbaţi pe jos cu beregata tăiată. O lucire i-a aprins ochii.

— Dar chiriaşii? Dacă eu te-am auzit, atunci şi alţii…

— Un prieten al lui Caelius e proprietarul acestei clădiri. A dat afară treptat fiecare chiriaş care nu putea fi de încredere şi i-a înlocuit cu partizani înveteraţi.

— *Fiecare* ocupant al clădirii este partizanul lui Caelius? M-am gândit la Casandra, încercând să-mi imaginez ce loc ocupa în planul lor.

— Inclusiv ocupantul care stă în faţa mea, sper. Caelius a zâmbit. Ce zici, Gordianus? Eşti cu noi? Drumul e dur, însă recompensa va fi imensă, dincolo de închipuire.

— Ce vreţi de la mine?

— Acum nimic. Însă va veni vremea când voi face apel la şiretenia ta, la iscusinţa ta, onestitatea şi înţelepciunea ta – şi când se va întâmpla asta, vreau să fiu în stare să mă bizui pe loialitatea ta fără niciun dubiu.

— Ai avea încredere în mine dacă pur şi simplu mi-aş da cuvântul?

— Nu. S-a dus la dulapul din perete şi s-a întors cu o bucată de pergament. Vreau să semnezi asta.

L-am ţinut la depărtare de lungimea unui braţ, căci literele erau mărunte, şi am citit:

La această dată, cu o zi înainte de nonele lui sextilis, în anul Romei DCCVI, îmi pun zălog viaţa şi destinul pentru cauza lui Marcus Caelius

Rufus şi Titus Anntus Milo. Le recunosc autoritatea şi mă voi supune ordinelor lor. Nu accept legitimitatea Senatului şi a magistraţilor Romei aleşi la ordinele lui Gaius Iulius Caesar. În acelaşi fel resping legitimitatea acelor senatori şi magistraţi care au fugit din Roma şi luptă sub stindardul lui Gnaeus Pompeius Magnus. Toţi sunt impostori care prin acţiunile lor au cedat orice pretenţie de a constitui conducerea legitimă a Romei. Sub călăuzirea lui Marcus Caelius Rufus şi Titus Annius Milo, statul roman va fi reconstruit în conformitate cu voinţa locuitorilor romani. Numai guvernul stabilit de ei, şi nu de altcineva, va avea legitimitatea să conducă afacerile statului. prin numele meu de mai jos, iscălit alături de cele ale lui Marcus Caelius Rufus şi Titus Annius Milo, şi prin amprenta schemei de pe inelul meu de cetăţean în pecetea din ceară de pe acest document, mă pun singur şi de bună-voie zălog acestei cauze şi mă lepăd de toţi ceilalţi.

Am ridicat privirea.

— Cred că glumiţi. Un contract prin care conspirăm împotriva statului? Nu sunt Cicero, dar chiar şi aşa ştiu că asta nu te obligă legal.

— Nu sub regimul prezent, probabil, zise Caelius.

— Singura utilitate realizabilă a unui asemenea document incriminator este şantajul, am spus eu.

— Tu îi spui şantaj. Noi îi spunem asigurare, zise Milo sec. Dacă vrei să părăseşti încăperea asta, o să-l semnezi.

— Şi dacă refuz?

Caelius a oftat.

— Am sperat că o să-l semnezi cu dragă inimă, chiar cu înflăcărare. Pompei te vrea mort. Cezar ţi-a corupt fiul. Volumnius o să facă un cerşetor din tine. De ce să *nu* semnezi?

Mă holbam la pergament. Mă vor ucide dacă refuzam să semnez? Uitându-mă la Milo, care îmi arunca o privire fioroasă şi încruntată, nu aveam nici o îndoială. Să semnez însemna să scap cu viaţă. Dar ce se va întâmpla când Caelius şi Milo vor fi distruşi şi Cezar sau Pompei se vor întoarce la Roma? Numele meu pe un asemenea angajament ar putea însemna distrugerea, nu numai a mea, dar şi a tuturor celor apropiaţi mie. Bineînţeles, în capriciile războiului, pergamentul ar putea fi distrus sau pierdut şi să nu mai fie văzut niciodată. Şi – dacă…?

Pentru o fracţiune de secundă mi-am îngăduit să mă gândesc la inimaginabil. Dacă Milo şi Caelius câştigau până la urmă? Într-o asemenea împrejurare neverosimilă, semnând un asemenea angajament s-ar putea să obţin un statut pe care nicicând nu l-am visat posibil. Stând întotdeauna pe margine, urmărind jocul de proporţii mari de la depărtare, Gordianus s-ar fi putut trezi chiar în centrul

unei noi republici. Senatorul Gordianus? Dacă asta nu însemna nimic pentru mine, cum stăteau lucrurile cu familia mea şi viitorul ei? De ce să nu fie Diana înălţată printr-o lovitură a sorţii la rangul unei Fausta ori a unei Clodia sau a unei Fulvia? De ce copiii lui Eco să nu aibă ocazia să-şi modeleze universul după bunul lor plac în loc să se supună planurilor altora? Cum altfel s-au format marile averi şi familii decât printr-un singur act de îndrăzneală nesăbuită, printr-o miză nebună?

Caelius şi Milo promiteau o revoluţie în masă. Revoluţia îi inspira pe oamenii fără speranţă să se gândească la inimaginabil.

Însă ce conta că Volumnius era forţat să-mi şteargă datoriile, dacă întreaga Romă, inclusiv casa mea, va fi arsă din temelii într-o conflagraţie generală? Ce importanţă ar mai avea că Senatul era golit şi locurile promise unor cetăţeni noi ca mine, dacă gladiatorii turbaţi era lăsaţi liberi să facă ce voiau cu fiicele noastre? Caelius promitea o lume renăscută prin justiţie, însă până la urmă nu-i păsa decât de putere. Alianţa lui cu Milo şi plăcerea lui de a ataca Roma cu gladiatorii o dovedeau.

Am mototolit pergamentul în pumn şi l-am aruncat în capătul celălalt al camerei.

— Ţi-am zis eu! se răsti Milo. Ţi-am spus eu că n-o să semneze niciodată.

Caelius oftă. Bătu din palme. Am auzit un zgomot în spatele meu şi m-am întors zărind doi bărbaţi solizi care păşeau înăuntru. Probabil că aşteptaseră la ieşire. Aveau înfăţişarea unor asasini năimiţi.

— Vreo câţiva dintre viitorii tovarăşi senatori de-ai mei? am întrebat.

Caelius s-a dus spre dulap. Câteva clipe mai târziu s-a întors cu o cupă şi mi-a întins-o.

— Ia-o, mi-a zis.

M-am uitat în cupă.

— Vin?

— Unul ieftin. Îmi pare rău că nu am un vin mai bun, însă cei de teapa lui Volumnius au supt tot ce era mai bun. Bea, Gordianus. Înghite şi ultima picătură.

Am privit fix în pocal.

— Vin… şi mai ce?

— Bea-l! spuse Milo.

În spatele meu cei doi acoliţi se apropiaseră atât de mult că îi auzeam respirând, pe fiecare în câte-o ureche. Am auzit alunecuşul pumnalelor trase din teci.

— Fă ce-ţi spune, mi-a şoptit unul dintre ei. Bea!

— Ori asta, a zis unul, ori altceva – am simţit împunsătura unui pumnal în coaste, apoi împunsătura geamănă în cealaltă direcţie.

De ce să mă otrăvească? Pentru că un bărbat de vârsta mea găsit mort fără niciun semn pe el nu ar ridica nici o bănuială, nu ar pune nici o întrebare. Ar putea să-mi abandoneze trupul în stradă şi toţi vor crede că am decedat din cauze naturale.

Sau mă vor căra pe scări în jos şi mă vor lăsa în cămăruţa Casandrei? Ea juca vreun rol în planul lor ori era tot o victimă? Şi dacă o omorau şi pe ea la fel şi ne lăsau cadavrele în părăsire să fie descoperite împreună cu otrava lângă noi? Îmi imaginam ruşinea şi consternarea familiei mele. Pocalul îmi tremura în mână.

— Casandra – am zis.

— Tacă-ţi gura şi bea! răcni Caelius. Fulgerător, ca şi cum i-ar fi căzut masca de pe el, chipul său se schimbă complet. Acum o clipă fusese oratorul fermecător, calm, şi în următoarea, un fugar vicios şi disperat, lesne capabil de omor sau de crime mult mai rele. Îmi era frică de Milo; de Caelius ar fi trebuit însă să mă tem mai mult.

Pumnalele fură apăsate şi mai tare în carnea mea. Caelius şi Milo înaintară.

— Nu vrei să mori înjunghiat, mârâi Milo. Gândeşte-te la asta! Metalul făcându-ţi carnea felii, trase afară şi pătrunzând iarăşi în tine. Sângele ţâşnind din tine. Răceala prelingându-ţi-se prin membre. Aşteptarea lungă, agonizantă, a morţii. Bea, neghiobule!

Mi-a înşfăcat încheietura mâinii şi m-a forţat să ridic pocalul. Vinul mi se revărsa pe buze, însă ţineam gura închisă.

— Lăsaţi pumnalele. Apucaţi-l de mâini! strigă Milo, luându-mi pocalul. Bărbaţii dindărătul meu mi-au răsucit braţele la spate. Caelius mi-a strâns bărbia ca-ntr-un cleşte şi m-a forţat s-o deschid. Vinul îmi picura în gură şi în jos pe gâtlej. Gustul era amar. Am înghiţit ca să nu-l absorb în plămâni.

— Pe tot! murmură Milo. Şi ultimul strop! Am tuşit şi am scuipat. Vinul mi se prelingea pe bărbie şi obraji, însă mare parte din el mi-a ajuns în stomac. A turnat până când pocalul s-a golit.

Caelius şi Milo s-au dat înapoi. Acoliţii lor m-au eliberat. M-am clătinat în faţă, simţindu-mă ameţit. Am căzut în genunchi. Caelius şi Milo se învârteau deasupra mea, intrând şi ieşind din raza vizuală de fiecare dată când clipeam. Camera se cufundase în beznă când s-a înserat.

Vocile lor răsunau straniu şi lăsau impresia că veneau de la mare depărtare.

— Ar fi trebuit să punem cucută în vin în loc de substanţa aia, spuse Milo. Ar fi trebuit să-i tăiem beregata chiar acum.

— Nu! zise Caelius. Mi-am dat cuvântul faţă de ea. Am promis, şi tu ai fost de acord…

— O promisiune făcută unei vrăjitoare!

— Spune-i aşa dacă vrei, din moment ce nu eşti vrednic să-i rosteşti numele. Mi-am dat cuvântul şi cuvântul meu încă mai înseamnă ceva, Milo. Dar al tău?

— Nu mă ispiti, Caelius.

— Atunci nu vorbi despre uciderea lui!

— A fost ideea ta dementă să încercăm să-l câştigăm de partea noastră.

— O clipă am crezut că am reuşit. Nătărăul! Nu mai contează. Până când se va trezi…

Vocea lui Caelius se stinse. Podeaua a dat buzna peste faţa mea. Camera s-a făcut neagră.

Ca prin vis am văzut-o pe Casandra stând în picioare la orizont. Buzele ei formau cuvinte pe care nu puteam să le aud. Şi-a întins braţele, făcându-mi semn chiar dacă se îndepărta şi mai mult, fără să o pot atinge, până când a dispărut cu totul.

***

Am deschis ochii.

Capul îmi bubuia. Trupul era rigid. Cea mai mică mişcare mă făcea să gem. Gura mea avea un gust bizar, greţos. Băşica udului era supărător de plină. Stomacul îmi ghiorăia.

Zăceam pe podeaua tare, goală. M-am mişcat şi am reuşit să mă ridic în capul oaselor. Judecând după unghiul razelor soarelui care intrau pe fereastră, nu trecuse timpul deloc de când căzusem pe podea. Într-adevăr, lumina părea să indice că timpul dăduse înapoi cu un ceas sau două. Am clipit ameţit.

Unul dintre scaune fusese împins la perete. Celălalt zăcea într-o rână pe podea. Uşile dulapului erau deschise. De unde stăteam vedeam că rafturile fuseseră golite.

Mă holbam la văzuta de pe perete. Trandafirul căzuse. Jumătate din petale picaseră pe podea.

Fusesem inconştient aproape douăzeci şi patru de ore.

Am reuşit să mă ridic în picioare. O clipă am crezut că nu aveam nimic, apoi m-am simţit zăpăcit. M-am clătinat şi m-am apucat cu mâna de dulap ca să rămân drept. Dinaintea ochilor înotau pete uleioase. Ameţeala îmi trecea uşurel.

M-am întors către ieşire şi am tresărit. Nu eram singur în cameră.

Un bărbat stătea întins pe duşumea cu faţa în jos chiar în partea interioară a uşii, dinaintea perdelei care fusese trasă pentru a păstra taina. Era un flăcău voinic, cu membre masive şi un gât ca trunchiul. După felul cum stătea întins, cu gâtul îndoit în mod nefiresc, era aproape sigur că era mort.

Chiar şi aşa m-am apropiat de el prudent, tăcând paşi nesiguri. Am întins mâna şi i-am ridicat de păr capul cu o mână. Am auzit o pârâitură care-ţi făcea silă. Avea gâtul rupt.

M-am uitat la faţa lui. Nu era unul dintre bărbaţii care mă ţinuseră în timp ce Caelius şi Milo îmi băgaseră cu forţa pe gât vinul cu drog.

Cine era? Cine-l omorâse pe el şi mă lăsase pe mine în viaţă?

Am păşit peste cadavrul său şi am tras într-o parte perdeaua. Coridorul era gol. Mi-am croit calea spre capătul scărilor şi am coborât atent, cu paşi şovăielnici. Am ajuns la bază, am bâjbâit pe culoar şi m-am dus la perdeaua care atârna peste intrarea Casandrei.

I-am şoptit numele. Aveam vocea răguşită şi plăpândă. I-am rostit numele din nou, mai tare. Niciun răspuns.

Am tras perdeaua. Cămăruţa era complet goală. Nici măcar salteaua nu mai rămăsese.

Am stat în picioare mult timp, fără să simt nimic, aşteptând ca mintea să mi se limpezească. Brusc mi s-a făcut o sete teribilă. M-am deplasat spre intrare. Când am păşit înăuntru piciorul s-a lovit de ceva ascuns printre faldurile perdelei. M-am oprit să-l ridic. Era căluşul din piele al Casandrei.

Plecase în mare grabă? Ori altcineva strânsese din încăpere? Casandra avea atât de puţine bunuri, că era greu de închipuit că ar fi putut să uite un obiect atât de intim. Dacă-i scăpase din vedere, cu siguranţă o să-i simtă lipsa şi o să se întoarcă după el.

Unde era Casandra?

Am părăsit clădirea şi mergeam în jos pe drum, ferindu-mi ochii de lumina soarelui. Simţeam acea senzaţie de nălucire care vine după un somn foarte lung şi o trezire la o oră nefirească a zilei. Am mers pe Strada Vaselor din Aramă, sărind ca ars la zăngănitul metalului pe metal. Am găsit o toaletă publică şi m-am uşurat. Am dat peste o fântână publică şi mi-am stropit faţa, apoi am băut până mi-am potolit setea. Eram flămând, însă mai puteam aştepta.

Am apucat-o pe calea cea mai scurtă către casă, tăind-o pe partea cealaltă a Forumului. În mijlocul pieţelor exterioare şi templelor ornate, senzaţia de nălucire s-a accentuat. Mi se părea că merg în vis.

— Gordianus!

M-am întors şi am dat nas în nas cu Canininus fără un braţ. Restul de clevetitori stăteau în grup în apropiere. Unul câte unul îşi ridicară privirile dintr-o discuţie aprinsă ca să se zgâiască la mine.

— Deci eşti în viaţă, zise Canininus, chiar dacă pari pe jumătate mort.

Blajinul Manlius s-a apropiat, urmat de ceilalţi.

— Gordianus! Familia ta e bolnavă de îngrijorare. Ginerele tău şi dementul de massilian au cutreierat oraşul după tine. Ei spun că ieri ai plecat undeva singur şi nu ai mai apărut la cină. Au fost aici acum mai puţin de un ceas, împreună cu poznaşii ăia doi mici, întrebând dacă te-a văzut cineva. Unde ai fost?

Lui Volcatius, bătrânul pompeian, i-a licărit un rânjet lasciv pe chip.

— Pun pariu că ghicesc. Cunoşti vechiul proverb etrusc: când un bărbat dispare e din pricina unei fetişcane. Am dreptate, Gordianus? A meritat necazurile pe care le vei înfrunta când o să te întorci acasă? chicoti.

— În acest timp ai pierdut cea mai bună bârfă de ani de zile, spuse Canininus. Milo şi Caelius au fost amândoi zăriţi chiar aici, în oraş, împreună, chiar în dimineaţa asta.

— E adevărat! zise Manlius. Cineva i-a văzut venind din Subura către Poarta Capena cu un alai de inşi cu înfăţişarea grosolană – câţiva dintre renumiţii gladiatori ai lui Milo, cel mai probabil. Erau deghizaţi în stăpânul şi sclavul lui…

— Caelius juca rolul stăpânului, fireşte, din moment ce el este cel cu judecata, spuse Canininus. Imediat ce au ieşit pe poartă, au încălecat pe caii care-i aşteptau şi au luat-o la goană ca fulgerul către sud. Ce să pricepi din asta?

Am ridicat din umeri.

— Un alt zvon nebunesc? am reuşit să îngaim. În pofida apei pe care o băusem, gura mea era la fel de uscată precum varul.

— Să-i lăsăm pe Caelius şi Milo, a zis Volcatius. Gordianus nu mi-ai răspuns la întrebare. Cine a fost, Gordianus? Vreo târfă de doi bani din Subura? Ori vreuna dintre doamnele alea grandioase pe care le vizitezi când şi când în interesul îndeletnicirii tale? Probabil că ai fost supus unui maraton dacă tocmai acum te îndrepţi nesigur pe picioare spre casă.

L-am împins trecând pe lângă el şi m-am grăbit spre casă. Mă târâm pe un paviment denivelat şi i-am auzit râzând în urma mea.

— L-a schilodit! strigă Volcatius. Vreau să o întâlnesc pe această amazoană.

— Nu trebuie să fii nepoliticos, strigă Manlius după mine.

— Gordianus crede că e prea bun pentru unii de teapa noastră, zise Canininus. Nu mai vine pe aici deloc. Când mergem să ne întâlnim cu el, păşeşte mândru, ofensat, ca un…

Vocea se depărta în urma mea. Mergeam cât de repede puteam, îndreptându-mă spre cărarea abruptă de pe partea cealaltă a Forumului care mă ducea acasă, înăuntrul faldurilor tunicii mele, am apucat strâns zăbala Casandrei.

***

— În Hades, unde ai fost?

Tonul – frenetic, furios şi uşurat în acelaşi timp, avertizându-mă implicit să nu mai fac iarăşi un astfel de lucru – mi-a amintit de Bethesda. De câte ori de-a lungul anilor auzisem tonul ăsta precis când mă întorceam acasă dintr-un bucluc în care mă băgasem? Însă nu Bethesda s-a apropiat în fugă de mine în vestibul, arătând de parcă voia să mă lege de mâini şi de picioare. Era Diana.

I-am povestit fiicei mele adevărul – sau o parte din el. Că în ziua precedentă mă întâlnisem pe neaşteptate în Subura (pentru mine, nu pentru ei) cu Milo şi Caelius, că-mi făcuseră o propunere pe care am refuzat-o, că mă obligaseră să înghit un fel de somnifer, că tocmai mă trezisem şi că mă îndreptasem direct spre casă.

— În primul rând ce făceai în Subura? mă întrebă Diana încruntându-se. Şi cum se face că Milo şi Caelius au fost în stare să le găsească? Te-au urmărit ori doar s-a nimerit să dea peste tine? Ce fel de narcotic ţi-au dat? Diana îmi moştenise caracterul inchizitorial, însă mai avea până să stăpânească regulile unui interogatoriu de succes. Punea prea multe întrebări deodată şi îşi invita subiectul copleşit să ridice neputincios din umeri şi să nu dea niciun răspuns. Exact asta am făcut şi eu.

— Toţi membrii familiei sunt plecaţi să te caute, a zis ea. Davus e la piaţa de peşte. Hieronimus e la băile seniene. I-am trimis pe Mopsus şi Androcles la casa lui Eco să afle dacă el a dat peste ceva. Am înnebunit cu toţii de îngrijorare.

— Dar mama ta? Trebuie ca asta să-i fi venit îndeosebi de greu.

Diana suspină.

— Am reuşit să-i ascund adevărul. Ieri nu a ieşit din camera ei nici măcar o dată, aşa că nu ne-a văzut agitaţi şi cuprinşi de panică când nu ai apărut la cină. Însă mai târziu a întrebat de tine şi a trebuit să-i inventez ceva pe loc – o minciună cum că îţi petreceai noaptea departe de oraş pentru că un client vechi a avut nevoie să facă apel la memoria ta în legătură cu un proces desfăşurat cu ani în urmă. Nu cred ca aş fi putut să o trag pe sfoară dacă nu s-ar fi simţit aşa rău. Şi aşa a dat doar din cap, a întors capul şi şi-a tras cuvertura în jurul gâtului. Cum se poate să-i fie frig când afară e aşa de cald? Dar cel puţin nu şi-a dat seama că dispăruseşi, aşa că nu a trebuit să mai adauge suferinţei sale şi îngrijorarea asta.

— Azi cum se simte?

— Mai bine, presupun, căci e hotărâtă să iasă. Acum câteva minute a trimis după una din sclave să vină s-o ajute să se îmbrace. Zice că vrea să se ducă la piaţă. Spune că s-a gândit la ceva care s-ar putea să o mai întremeze – ridichi. Zice că trebuie să facă rost de ridichi.

Câteva clipe mai târziu, Davus a sosit acasă. Era aşa bucuros să mă vadă, că a dat drumul unui răcnet şi m-a ridicat în aer, până m-a lăsat fără suflare. Diana l-a liniştit şi i-a spus să mă lase jos odată că venea Bethesda şi nu trebuia să-l vadă fremătând aşa. Davus mi-a dat drumul ascultător, însă nu se putea opri să nu rânjească la mine.

Bethesda păşi înăuntru. Îmbrăcată într-o stolă proaspăt spălată, cu părul pieptănat şi strâns în coc arăta uşor palidă, însă mai bine decât o văzusem de ceva vreme. S-a uitat chiorâş la Davus însă nu i-a zis nimic şi a clătinat din cap

cu compasiune, fără îndoială întrebându-se încă o dată cum ajunsese fiica ei să se căsătorească cu un aşa imbecil rânjit.

— Ridichi! anunţă ea. Avea vocea răguşită, însă surprinzător de puternică.

Şi aşa am pornit la drum – încet, ca Bethesda să se acomodeze – către piaţă în căutarea celui mai nou articol despre care Bethesda îşi închipuia că s-ar putea să-i ofere un remediu pentru indispoziţia ei.

Am mers de la negustor la negustor, căutând în zadar o ridiche care să satisfacă privirea discriminatoare a Bethesdei. L-am sugerat Bethesdei să caute morcovi în loc. Ea a insistat că supa pe care o avea în gând nu permitea nici o înlocuire.

În cele din urmă Bethesda a strigat: „Evrika!” Cum era de aşteptat ţinea în mâini o legătură cu adevărat admirabilă de ridichi – tari şi roşii, cu frunze proaspete şi verzi şi rădăcini lungi, agăţătoare.

Preţul pe care negustorul l-a rostit era exorbitant.

— Poate că o să mă descurc cu două ridichi, a zis Bethesda. Sau poate doar cu una. Da, merge şi cu una, sunt sigură. Îmi închipui că una ne permitem, nu-i aşa, bărbate?

M-am uitat în ochii ei căprui şi am simţit o mustrare de conştiinţă, gândindu-mă la suferinţa Bethesdei, gândindu-mă la Casandra…

— N-o să-ţi cumpăr doar o ridiche, nevastă. O să-ţi cumpăr toată legătura. Davus, la tine e punguţa cu bani. Dă-i-o Dianei ca să-l plătească pe om.

— Tată, eşti sigur? mă întrebă Diana. Fac aşa mult.

— Fireşte că sunt sigur. Dă-i banii mârşavului!

Negustorul era în extaz. Bethesda, strângând cu putere ridichile la piept, îmi aruncă o privire care-mi topi inima. Apoi o umbră i-a traversat chipul şi am simţit că dintr-o dată nu se simţea bine. I-am atins braţul.

— Mergem acum acasă, nevastă?

Chiar atunci, în altă parte a pieţei era agitaţie. Un bărbat urla. O femeie ţipa isterică: „Ea e! Nebuna!”

M-am întors şi am văzut-o pe Casandra înaintând clătinându-se spre mine. Tunica ci albastră era sfâşiată la gât şi trasă anapoda, părul bălai sălbatic şi răvăşit. Avea întipărită pe faţă o expresie dementă, iar în ochi o privire de panică neînchipuită.

A alergat spre mine, cu braţele înainte, cu mersul nesigur.

— Gordianus, ajută-mă! Mi-a căzut în braţe şi a alunecat în genunchi, trăgându-mă în jos cu ea.

— Casandra! am icnit eu. Mi-am coborât glasul devenind o şoaptă. Dacă asta e vreo prefăcătorie…

Mi-a strâns cu putere braţele şi a ţipat. Trupul i se zbătea.

Diana a îngenuncheat lângă mine.

— Tată, ce s-a întâmplat cu ea?

— Nu ştiu.

— E divinitatea din ea, a zis Bethesda. Aceiaşi divinitate care îi impune profeţiile probabil că o sfâşie în interior.

Mulţimea se strânsese.

— Daţi-vă cu toţii înapoi! am strigat eu. Casandra s-a agăţat iarăşi de mine, însă strânsoarea ei slăbise. Pleoapele i se zbătură şi s-au închis.

— Casandra, ce e cu tine? Ce s-a întâmplat? am murmurat eu.

— Otravă, a răspuns ea. Ea m-a otrăvit!

— Cine? Ce ţi-a dat? Feţele noastre erau atât de apropiate că-i simţeam respiraţia superficială pe buze. Ochii ei păreau imenşi, irişii albaştri fiindu-i eclipsaţi de negreala enormă a pupilelor.

— Ceva – în băutură… a spus Casandra.

O clipă mai târziu era moartă.

XVI

Împreună cu Davus am lăsat-o pe Clodia pe malurile Tibrului, privind în gol la razele soarelui pe apă, singură cu amintirile ei. Ne-am îndreptat paşii pe lângă grădinile bogătanilor de pe malul fluviului şi ne-am întors în oraş.

Davus se împrospătase înotând, însă pe mine mă apăsa canicula zilei. Trupul şi mintea îmi erau istovite. Când ne-am croit calea în sus pe panta colinei Palatine către locuinţa mea, nu voiam nimic mai mult decât câteva ceasuri de odihnă într-un colţ umbros al grădinii.

Vorbisem cu toate acum – toate femeile care veniseră să o vadă pe Casandra sfârşind în flăcări – cu excepţia uneia.

Va binevoi soţia lui Cezar să mă primească? Cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât mi se părea mai puţin probabil. Calpurnia o fi înconjurată de o armată de povăţuitori şi slujitori şi paznici care să o protejeze şi de cei care căutau favorurile soţului ei şi de cei care căutau să-l distrugă. Exista şi varianta că s-ar putea să mă considere un duşman din moment ce i-am întors spatele lui Cezar odată cu Meto în Massilia.

Din ceea ce ştiam despre Calpurnia, nu era genul care să acţioneze după o toană subită ori vreun impuls sentimental sau din vreun interes. Era sensibilă, discretă, completamente respectabilă – întocmai calităţile care l-au convins pe Cezar să se căsătorească cu ea. Toată lumea era la curent cu remarca usturătoare despre soţia lui dinainte, de care divorţase scurt după ce devenise subiect de bârfă: „Soţia lui Cezar trebuie să fie mai presus de bănuieli”. Se zicea că Calpurnia era aşa de lipsită chiar şi de cele mai neînsemnate vicii, că niciun scandal nu s-a prins vreodată de ea; nu e genul de femeie, mă gândeam eu, să-i admită pe cei de teapa mea în prezenţa ei, chiar şi într-o audienţă formală. Oamenii ar putea să vorbească.

Şi totuşi venise s-o vadă pe Casandra arzând.

M-am aşezat la umbră în scaunul meu pliant şi m-am rezemat de un stâlp. Am mijit privirea şi urmăream o pasăre colibri zburând din floare în floare. Am închis ochii şi ascultam bâzâitul aripilor ei dând roată grădinii şi zburând deasupra capului meu. Probabil că am moţăit, căci următorul lucru pe care-l ştiu e că Androcles mă apucase de braţ şi mă scutura să mă trezesc.

— Stăpâne, e un bărbat la uşă care întreabă de tine şi o lectică grandioasă în stradă, şi paznici, o grămadă de paznici, şi…

— Poftim? Despre ce vorbeşti?

— Ai un vizitator, stăpâne.

Am clipit, mi-am dres glasul şi mi-am trecut degetele prin păr.

— Foarte bine, pofteşte-l înăuntru.

— Nu, zice că tu trebuie să vii la uşă.

Brusc am simţit o răceală. O lectică grandioasă, o armată de paznici, un arogant care mă invită să vin la propria mea uşă de la intrare – cine ar putea să fie? Numai o singură persoană ar putea fi aşa îngâmfată, mi-am zis: bărbatul care va fi destul de curând proprietarul acestei locuinţe, odată ce toate datoriile mele vor fi ajuns la scadenţă şi eu mă voi trezi că n-am nici o leţcaie. De ce venise Volumnius să mă hărţuiască acum, tocmai în această zi?

— Unde este Davus? am întrebat.

— Cu Diana, în camera lor, răspunse Androcles.

— Trag un pui de somn?

— Nu cred. Uşa e închisă, însă sunt foarte sigur că nu dorm.

— De unde ştii?

— După zgomotul pe care-l fac! Mă surprinde că nu-i auzi de aici. El grohăie şi guiţă ca un vier cu o ţepuşă în coaste şi apoi ea…

— Destul, Mopsus! Nu-l mai chema pe Davus. Cu siguranţă nici măcar Volumnius nu va îndrăzni să bată un cetăţean roman în pragul uşii sale, am declarat; însă când m-am ridicat, îndreptându-mi genunchii ţepeni, aveam îndoieli.

Am traversat grădina şi atriumul, cu Androcles gonind după mine. Bărbatul din vestibul nu avea înfăţişarea unui executor; era prea bătrân şi prea mic. Avea aerul încrezător în sine, sofisticat, pe care îl asociezi cu sclavii care joacă rolul de secretari personali pentru cetăţenii înstăriţi şi cu gust. Uşurat am ştiut că nu Volumnius era cel care îmi făcea o vizită scurtă. Atunci cine? Ceva în manierele sclavului sugera că servea o stăpână şi nu un stăpân. O femeie într-o lectică somptuoasă, însoţită de mulţi paznici…

Din experienţa mea, zeii capricioşi aranjau în aşa fel universul încât uneori lucrul care părea cel mai neverosimil era tocmai cel care se petrecea. Am ştiut dintr-o dată, şi cu o certitudine absolută, pe cine reprezenta sclavul.

— Stăpâna ta îmi va face onoarea să poftească înăuntru? am zis eu.

Sclavul ridică din sprâncene.

— Vai! Oricât i-ar plăcea să facă o favoare locuinţei voastre cu prezenţa ei, programul ei de astăzi nu-i permite. Însă doreşte foarte tare să vă vorbească. Dacă mă urmaţi, vă aşteaptă o lectică. Credem că e cel mai bine dacă veniţi neînsoţit.

— Fireşte. Androcles, când Davus şi Diana… reapar… anunţă-i că am plecat în compania soţiei lui Cezar. Şi că mă voi întoarce…? M-am uitat la sclav.

— Nu veţi sta mai mult de un ceas sau cam aşa, m-a asigurat el. Doar atât timp poate să-şi irosească stăpâna mea. Îmi permiteţi? Şi-a întins mâinile deschise, aproape atingându-mă, şi mi-am dat seama că avea de gând să mă percheziţioneze. Am dat din cap aprobator şi i-am permis să-şi plimbe mâinile peste tunica mea. Satisfăcut că nu purtam nici o armă, a făcut câţiva paşi înapoi şi m-a lăsat să ies pe uşă înaintea lui.

Două lectici identice aşteptau în drum, fiecare înzestrată cu câte un baldachin splendid confecţionat din stâlpi de susţinere din fildeş şi draperii albe ţesute cu fir de aur, tivite cu o fâşie purpurie. Perdelele primei lectici erau trase, ascunzând ocupantul. Am fost condus în lectica din spatele ei. Sclavul m-a însoţit, a tras perdelele şi s-a cuibărit în mormanul de perne din partea opusă mie.

Cu o mişcare graţioasă şi regulată care se datora purtătorilor, lectica s-a înălţat şi a început să înainteze.

— Unde mergem? am întrebat.

Sclavul a zâmbit.

— Vom ajunge acolo foarte repede.

Simţeam mişcarea lecticii de fiecare dată când coteam strâns, însă nu aveam impresia că o să coborâm colina. Asta însemna că eram în continuare pe colina Palatină când lectica s-a oprit. Am auzit sunetul unui drug ridicat din balamale şi porţile deschizându-se în balans. Am înaintat într-o curte cu pietriş; auzeam pietricelele scârţâind sub tălpile purtătorilor. Lectica s-a oprit, porţile s-au închis, iar drugul a căzut la locul lui. Sclavul a despărţit perdelele şi a iscodit afară, aşteptând un semnal. În cele din urmă a tras perdeaua la loc şi mi-a făcut semn să ies din lectică.

Imediat ce picioarele au atins pietrişul, am fost flancat de doi paznici care m-au escortat de-a curmezişul curţii înguste, sus pe un rând scurt de scări, şi într-un vestibul mic, dar elegant decorat. Pereţii albi erau dichisiţi cu albastru şi auriu. O statuetă mică din bronz a lui Venus ocupa o nişă crestată. Pardoseala era ornată cu un mozaic ce o înfăţişa pe Venus ieşind goală din mare. Mi se reamintea că Cezar pretindea că Venus era străbuna lui. Pe Venus o invocau soldaţii lui pentru victorie.

Gărzile m-au escortat printr-un atrium unde peştişori aurii ţâşneau traversând bazinul scufundat. Deasupra capului am surprins cu coada ochiului un petec de verdeaţă în lumina soarelui, o grădină înconjurată de un portic, însă gărzile m-au condus pe o latură, pe un coridor scurt şi într-o bibliotecă mică. Peretele din capătul celălalt era brăzdat cu rafturi înalte, iar compartimentele sale umplute cu suluri de pergament. Zugrăveala înfăţişând o bătălie acoperea pereţii de pe ambele părţi. De-a lungul peretelui din dreapta era aliniată armata grecilor antici

condusă de Alexandru cel Mare, uşor recognoscibil după trăsăturile lui cizelate şi coama de păr bălai.

Pe peretele opus se afla armata regelui persan Darius, pe care Alexandru l-a înfrânt devenind stăpânul lumii.

Aşezată în faţa rafturilor, dominând încăperea, în pofida picturilor masive, care-ţi săreau în ochi, se afla Calpurnia. Era destul de prezentabilă, deşi nu o frumuseţe uriaşă. Părea oarbă la cele mai noi stiluri, cu influenţele lor răsăritene şi egiptene; după îmbrăcăminte, bijuterii şi pieptănătură ar fi putut fi o matroană romană austeră din secolul trecut. Înfăţişarea ei era la fel de strictă ca şi costumaţia; arăta ca o stăpână care era pe punctul de a dojeni un sclav neascultător şi eu mi-am luat inima în dinţi din reflex. Însă înainte de a vorbi, a zâmbit, suficient cât să mă simt uşurat – sau să îmi las garda jos? — şi am văzut că avea oarece farmec, nu ca soţul ei. Îl avea dinainte de a o întâlni Cezar, ori învăţase de la el?

— Domnule, zise ea. Am întors capul şi am văzut că un scaun fusese aşezat în spatele meu. Gărzile se retrăseseră discret la un post chiar în afara uşii.

A aşteptat până când m-am aşezat, apoi s-a oprit preţ de câteva bătăi de inimă înainte de a vorbi iarăşi. Şi asta era tot o tehnică de-a lui Cezar, să nu pari niciodată pripit.

— Nu ne-am întâlnit niciodată, Gordianus, însă îţi cunosc reputaţia şi consideraţia nobilă pe care soţul meu ţi-o poartă. Ai avut o carieră lungă şi interesantă în acest oraş. Am crezut că te-ai retras, însă am înţeles că în ultimele zile ai fost destul de ocupat, bătând în lung şi-n lat Roma cu ginerele ăla voinic al tău.

— Ne-aţi urmărit?

Bruscheţea întrebării nu a tulburat-o.

— Să spunem că ai fost supravegheat. Una câte una, ai vizitat fiecare femeie care a venit la înmormântarea Casandrei. Şi eu am fost acolo. Trebuie să-mi fi văzut lectica. Şi totuşi pe la mine nu ai trecut încă.

— Aveam de gând să trec.

— De ce nu ai venit la mine întâi?

Mi-am dres vocea.

— Din pură stimă, presupun. Probabil că soţia măreţului Cezar e o femeie foarte ocupată, având prea puţin timp la dispoziţie să răspundă întrebărilor unui cetăţean umil ca mine. Sau aşa am crezut. Îmi permiteţi să vă întreb unde suntem?

— Într-o casă vârâtă într-o mică fundătură de pe colina Palatină. Nu e nevoie să cunoşti amplasamentul exact. Soţul meu deţine locul acesta de ani de zile, însă doar câteva persoane selecte i-au trecut pragul. Chiar şi cei mai apropiaţi

sfătuitori nu au habar de existenţa lui. Mi s-a părut un loc potrivit ca eu şi cu tine să ne întâlnim, din moment ce aici a locuit Casandra.

M-am încruntat.

— Aici? Dar am crezut…

— Cămăruţa aia sărăcăcioasă din Subura? Reşedinţa ei de acolo era o scuză, făcând parte din rolul pe care l-a jucat. Aceasta era casa în care-şi ţinea bunurile personale. În această casă se retrăgea ori de câte ori simţea că ar putea fi în pericol, sau oricând i se făcea prea scârbă de rolul ei de cerşetoare şi simţea nevoia să guste luxul, îmi imaginez că i-ar fi plăcut să te aducă în această casă, Gordianus, însă nu era posibil. Camera ei era în partea cealaltă a grădinii. În camera aceasta am venit să mă întâlnesc cu ea. Eu am stat aici şi ea a stat unde stai tu acum, chiar în scaunul acela.

— V-aţi întâlnit cu Casandra?

— În mod regulat, ca să-i pot da instrucţiuni, iar ea să-mi aducă la cunoştinţă orice informaţie valoroasă pe care o descoperise de la ultima noastră întâlnire.

Înţelesesem.

— Casandra a fost iscoada ta?

— Iscoada soţului meu, ca să fiu mai precisă. Cezar a recrutat-o, Cezar a instruit-o pe scurt despre ce se aştepta de la ea şi Cezar a pregătit-o – ca iscoadă, vreau să spun. Casandra era deja o actriţă desăvârşită, bineînţeles, însă arta iscodirii este cumva mai specializată. Mă cercetă încordată. Îţi ascuţi dinţii, Descoperitorule?

— Întotdeauna Cezar! am zis privind ţintă imaginea lui Alexandru, apoi traversând la cea a lui Darius. Cu ce seamănă Cezar mai mult când povestea vieţii sale se apropie de sfârşit? E cuceritorul prea-iubit de zei şi de povestaşi sau arogantul conducător care deţinea omenirea, dar a pierdut-o? În călătoria sa către propriul destin, Cezar a măturat întreaga omenire în trezirea sa. Şi-a făcut simţită prezenţa asupra tuturor lucrurilor, întinzându-şi umbra nu doar asupra armatelor şi regilor, ci şi peste orice lucru şi persoană pe care am iubit-o. Acum am descoperit că umbra lui a acoperit-o şi pe Casandra.

Calpurnia mă privea imperturbabilă.

— Să înţeleg că-i porţi un fel de pică soţului meu căci a reclamat loialitatea şi afecţiunea fiului tău…

— Meto nu mai este fiul meu!

Ea aprobă din cap.

— Chiar şi aşa, Cezar nu îţi poartă niciun pic de ranchiună, Gordianus. Cu timpul speră că va putea încă o dată să te numere printre prietenii lui.

— Ăsta fusese întotdeauna stilul lui Cezar, să repare spărturile, să convertească inamicii, să-i tragă pe toţi în cercul lui, chiar dacă mai târziu apărea necesitatea de a-i distruge.

— Dar vorbeam despre Casandra, zise ea. Ştiu că moartea ei ţi-a provocat o mare suferinţă. Cred că Cezar ar dori ca eu să-ţi dezvălui ce a fost Casandra şi cum şi de ce a venit la Roma. Ce ştii deja despre ea?

Că era frumoasă şi tragică şi condamnată, mi-am zis în sinea mea. *Că m-am îndrăgostit de ea, sau aşa am crezut, necunoscând nimic despre ea.*

— Că venea din Alexandria, am spus eu. Că acolo juca în spectacole de pantomimă şi o cunoştea pe Cytheris. Că avea crize şi suferea de epilepsie – numai dacă nu era vreo prefăcătorie. Că e posibil să fi posedat sau nu darul profeţiei. Că s-a folosit de reputaţia ei de profetă ca să joace o festă nemiloasă Antoniei la porunca lui Cytheris. Că s-ar putea să fi făcut acelaşi lucru unui număr de alte femei influente din Roma care au căutat-o – doar dacă nu le şantaja. Sau le spiona.

Calpurnia dădea aprobator din cap.

— Dacă îţi spun că soţul meu are un număr de agenţi care strâng informaţii pentru el, presupun că nu va fi nici o surpriză pentru tine. Agenţi de toate felurile, importanţi şi neînsemnaţi – de la derbedei de pe stradă şi proprietari de taverne până la centurioni şi senatori. Nu ştii niciodată cine ar putea să audă vreun fapt important. E nevoie de dibăcie, răbdare şi experienţă ca să pui cap la cap toate informaţiile care-ţi parvin, să verifici îndeaproape sursele, să nu iei în seamă minciunile plantate de duşman, să alegi între dările de seamă contradictorii. Toate părticelele astea de informaţii sunt precum plăcuţele unui mozaic; separate nu semnifică nimic, însă împreună, din perspectiva corectă, formează un fel de imagine.

E o afacere încâlcită, cu atât mai complicată pentru că se desfăşoară în umbră. Aşa o numeşte soţul meu – războiul din umbră dintre sine şi inamicii săi. Bătăliile pe care toată lumea le cunoaşte au loc în plină lumină a zilei între soldaţii care luptă cu săbii şi suliţe. Există alte bătălii care au loc în umbră, pe care nimeni nu le vede sau despre care nu au cunoştinţă – însă oamenii mor totuşi în aceste bătălii. Bănuiesc că ne putem gândi la Casandra ca la un fel de amazoană, o femeie-războinic. E singura modalitate prin care o femeie poate fi războinic, presupun, luptând în războiul din umbră.

— De ce a luptat pentru Cezar?

— De ce luptă ceilalţi soldaţi pentru el? Pentru că a plătit-o, bineînţeles. Ca parte din aranjament a devenit libertă şi generos plătită prin sume regulate pe care eu le aveam în păstrare pentru ea. Activitatea pe care o desfăşura Casandra

era periculoasă, însă era bine răsplătită. S-ar fi întors la Alexandria o femeie înstărită… dacă ar fi supravieţuit.

— Cum a racolat-o Cezar?

— De îndată ce Pompei a fost izgonit din Italia, Cezar s-a apucat de reorganizarea Senatului, aici la Roma, şi a decis pe cine să numească la conducere în absenţa sa – pe Marc Antoniu, după cum s-a dovedit. Toată lumea devenise peste noapte partizana lui Cezar, odată ce Pompei dispăruse – însă în cine putea avea încredere Cezar cu adevărat şi ce fel de urzeli erau ţesute împotriva lui? Era imperios să organizeze o reţea de agenţi ca să strângă informaţii. Unii dintre aceşti agenţi se aflau deja pe poziţii. Alţii trebuiau racolaţi. Eu am fost cea care i-am subliniat că punctul lui forte ar fi obţinerea informaţiilor de la femeile Romei – soţiile, mamele, fiicele şi surorile care fuseseră lăsate acasă şi de aliaţi şi de inamici. Aceste femei reprezentau uneori mai mult decât erau considerate, uneori mai mult chiar şi decât îşi dădeau singure seama. Ele cunoşteau cele mai secrete năzuinţe şi cele mai fervente credinţe ale bărbaţilor lor.

O remarcă neglijentă într-o scrisoare a unui soţ ar putea conduce la un loc secret ascuns ori la un depozit secret de arme sau la o provizie de aur îngropată. Însă ce fel de persoană ar obţine accesul la aşa multe femei diferite şi ar extrage orice informaţie valoroasă pe care probabil o deţineau?

— Cezar a fost cel căruia i-a venit ideea de a racola o actriţă care să joace rolul unei profete nebune. Eu i-am spus că nici o matroană romană nu era aşa credulă şi nici o profetă aşa iscusită. Mi-a dovedit că mă înşelasem în ambele afirmaţii. A trimis un agent la Alexandria să găsească actriţa potrivită. De ce Alexandria? Pentru că maeştrii mimei sunt faimoşi că-şi antrenează actorii până la perfecţiune şi pentru că e suficient de departe de Roma ca acel agent să găsească un executant care să nu fie cunoscut aici. Au trecut câteva luni înainte ca agentul să se întoarcă din Alexandria, aducând-o pe Casandra cu el. Au intrat în oraş într-o lectică acoperită, iar agentul a instalat-o, în secret, în această locuinţă.

— Doar câteva zile mai târziu, Cezar s-a întors la Roma după ce a lăsat în siguranţă Spania şi Massilia. De îndată ce şi-a făcut timp, căci supraveghea alegerile, s-a întâlnit cu Casandra. Chiar în această cameră. Eram cu el. A zis că voia părerea mea despre ea, însă sunt sigură că se decisese înainte ca eu să spun un cuvânt.

— A dat o probă pentru Cezar, aşa cum o actriţă dă o probă pentru un spectacol de pantomimă?

— Dacă vrei să-i spui aşa. Era fără îndoială frumoasă; am văzut că Cezar era impresionat pe măsură, însă frumuseţea nu era calitatea pe care o căutam. Vorbea

o latină excelentă cu un accent foarte vag; ştii, era chiar o poliglotă. Însă părea mai repede nervoasă. Era de înţeles, probabil, pentru o tânără care-l întâlnea pentru prima oară pe Cezar, însă pe mine m-a îngrijorat; aceasta era persoana pe care noi ne bizuiam să-şi păstreze cumpătul tocmai când le amăgea pe cele mai şirete femei din Roma. Cezar a început să-i explice ce dorea de la ea. Era distrasă şi din ce în ce mai agitată. S-a prăbuşit brusc la pământ, zvârcolindu-se şi făcând spume la gură. Agentul ne avertizase că suferea de epilepsie. Cezar i-a venit imediat în ajutor. A găsit o zăbală din piele la el şi i-a pus-o între dinţi, apoi a ţinut-o în braţe până când vraja a dispărut treptat. Vedeam că era mişcat de suferinţa ei – şi Cezar a trecut prin asemenea crize în trecut – însă mă întrebam dacă o asemenea situaţie ar putea-o prăda de raţiune şi i-ar provoca eşecul în misiune. Eram pe cale să spun asta, când Casandra a ţâşnit în picioare, râzând în hohote.

Jucase teatru, vezi tu. Totul nu fusese decât joc actoricesc – nervozitatea, neastâmpărarea, criza. La început am fost furioasă. Cezar era încântat. L-a câştigat din prima clipă. Dacă ne prostise pe amândoi, atunci cu siguranţă putea păcăli pe oricine.

— Nu înţeleg. Suferea cu adevărat de epilepsie sau nu?

— Oh, da, era expusă unor crize. A suportat mai mult de una cât a stat în casa asta. Însă a învăţat şi să mimeze atât de convingător acele crize că nimeni nu putea să facă diferenţa între ele. Această îndemânare, printre alte talente ale ai – nu în cele din urmă inteligenţa, căci nu cred că am mai întâlnit vreodată o femeie mai inteligentă decât Casandra – o făcea ideală pentru rolul pe care Cezar îl avea în minte.

— Înainte de a pleca în Grecia, Cezar a instruit-o îndeaproape, petrecându-şi mai mult timp cu ea decât cu oricare alt agent al lui. Ea a învăţat numele şi istoria familiei fiecărei femei importante din Roma. Mai mult decât atât, a învăţat tot ce am putut culege despre obiceiurile personale ale femeilor, despre excentricităţile şi superstiţiile lor, despre visele şi temerile lor. Şi-a făcut notiţe copioase pe tăbliţe de ceară, însă le-a păstrat doar cât să memoreze fiecare detaliu. Apoi a şters tăbliţele. Păstra totul în minte.

— Când Cezar a fost satisfăcut, ea a părăsit această casă şi şi-a făcut primele apariţii în oraş. Nu a trecut multă vreme până când oamenii să vorbească despre nebuna din Forum. Îmi amintesc că prima oară când a fost pomenită eram la o cină festivă şi încercam să nu zâmbesc. Peste noapte se părea că toată lumea ştia despre femeia misterioasă care putea să vadă viitorul, chiar dacă nimeni nu avea habar de unde venea. Se zicea că dacă se uita fix la o flacără, îşi putea induce după dorinţă asemenea viziuni.

— Metoda ei era simplă. Aştepta până când femeia o invita în casa ei, sau în unele cazuri, practic o răpeau.

Se ofereau stimulente – bani, hrană, adăpost. La scurt timp apărea şi lampa. Casandra se silea holbându-se la flacără, suporta o criză şi intra în transă, apoi emitea profeţii cifrate, dar evidente, bazate pe ceea ce ştia despre gazde. Casandra spunea fiecărei femei ceea ce *voia* să audă. Nu există cale mai sigură de a câştiga încrederea persoanei. În faţa Casandrei îşi lăsau garda jos. Se despuiau în faţa ei, rămânând vulnerabile, speriate, ambiţioase, lăudăroase. Spuneau lucruri pe care nu le-ar fi spus niciodată oricui altcuiva. Au consultat-o mult mai multe femei decât cele câteva care au venit s-o vadă arzând. Jumătate din soţiile senatorilor Romei au primit-o pe Casandra în casele lor.

M-am gândit la femeile cu care vorbisem. Terentia, Tullia şi vestala Fabia toate acceptaseră fără nici o îndoială puterile profetice ale Casandrei. Ce crâmpeie de informaţii despre Cicero şi Dolabella, ca să nu mai vorbesc despre activităţile interne ale vestalelor fecioare, le scăpaseră fără chibzuială în timp ce Casandra se afla în prezenţa lor?

— Dar Fulvia? am întrebat eu. Casandra i-a oferit Fulviei detalii specifice despre moartea lui Curio – bătălia din deşert, faptul că a fost decapitat. Asta s-a întâmplat înainte ca măcar cineva din Roma să ştie că acesta era mort.

— Toţi în afară de Cezar.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Când mesagerul din Africa a sosit la Roma, s-a dus direct la Cezar şi la nimeni altcineva. Cezar a fost înnebunit, desigur. Curio îi era ca un fiu. Cezar avusese aşa mari speranţe pentru Curio; de asta i-a dat comanda Africii. Însă cum spune Cezar, informaţia este aur: trebuie folosită cu înţelepciune. S-a întâlnit în secret cu Casandra în această încăpere şi i-a povestit detaliile. În dimineaţa următoare, de la informatorii din casa Fulviei, am aflat că aceasta avea de gând să-şi viziteze prietenele în ziua aceea, iar noi am hotărât ce traseu va urma. Casandra a aşteptat-o pe acel traseu. Când Fulvia a trecut în lectică, Casandra şi-a coborât vocea ca să sune ca o şoaptă, însă suficient de tare cât să ajungă la urechile Fulviei. Ea a zis…

Mi-am amintit cuvintele pe care Fulvia mi le-a citat şi i le-am reprodus înapoi Calpurniei:

— „E mort acum. A murit luptând. A fost o moarte eroică.”

Calpurnia a aprobat din cap.

— Exact. Acestea au fost întocmai cuvintele pe care Cezar a învăţat-o să le spună. Fulvia s-a oprit, fireşte. A luat-o pe Casandra acasă cu ea. Şi când Casandra i-a dezvăluit detaliile specifice ale sfârşitului lui Curio, care ulterior au

fost confirmate, a părut ca o viziune reală de la zei. Astfel Casandra i-a câştigat Fulviei încrederea indubitabilă, împreună cu cea a mamei sale, Sempronia.

— Şi în acest răstimp Cezar a păstrat veştile despre moartea lui Curio doar pentru el?

— L-a pus pe mesager să jure că va păstra secretul şi că nu va spune nimănui, nici măcar lui Marc Antoniu

— Nici măcar mie – timp de două zile. Informaţia e aur curat. Cheltuind această pepită de informaţii cu supremă disciplină, Cezar i-a câştigat Fulviei încrederea în Casandra.

— Dar Curio a murit luptând pentru Cezar. De ce să trimită un spion în casa văduvei lui?

— De ce nu? Voiam să ştim care-i starea de spirit a membrilor familiei şi orice ar fi plănuit în secret acele două femei. Nu te lăsa prostit de suferinţa ei, Gordianus. Fulvia e în continuare înnebunită de ambiţie. La fel şi Sempronia. L-am spus de mai multe ori lui Cezar: „Trebuie să le supraveghem pe cele două, în special pe fiică. Nu contează că e căsătorită cu Curio, nu contează că Marc Antoniu este căsătorit cu verişoara lui– ţine minte vorbele mele, Fulvia a pus ochii pe Antoniu al nostru şi dacă ăştia doi îşi unesc vreodată forţele… să te păzeşti!”

Am clătinat din cap.

— Însă Antoniu va rămâne căsătorit cu Antonia. *Ea* a văzut-o în prefăcătoria Casandrei.

— Da. Cu Antonia, Casandra a făcut un grav şi eronat calcul. A acţionat din proprie iniţiativă, separat de misiunea pentru Cezar.

— Nu a fost în întregime propria-i iniţiativă. Cytheris a pus-o să-i interpreteze Antoniei o profeţie nefericită.

— Ştiu. Casandra mi-a mărturisit acest lucru când am făcut presiuni asupra ei. Mi-a zis că Cytheris o cunoştea din Alexandria şi că a ameninţat-o s-o dea în vileag dacă nu-i făcea o favoare. Casandra a argumentat că profeţia pentru Antonia era doar o chestiune măruntă. Eu nu am fost de acord şi am mustrat-o destul de aspru pentru că a distrus orice şansă de a construi o legătură de încredere cu Antonia. A fost o neghiobie din partea Casandrei şi cu siguranţă nu a făcut parte din planul lui Cezar. Şi pentru mine a fost primul indiciu că Casandra îmi scăpa de sub control.

— Doar primul indiciu?

— Relaţia cu tine a fost alta. Asta nu ar fi trebuit să se întâmple niciodată. Ştia de la început că nu trebuia să stabilească nici o astfel de legătură cu niciun bărbat cât timp era angajata lui Cezar.

— Timpul pe care şi-l petrecea cu mine *nu* făcea parte din planul lui Cezar?

Calpurnia mă privi şireată.

— Îţi faci griji că ar fi putut fi altfel? Că poate Casandra te-a căutat şi te-a sedus doar ca să-ţi câştige încrederea? Nu. Nu în rolul ei de agent al lui Cezar. A acţionat din proprie-i iniţiativă atunci când a iniţiat legătura care a crescut între voi.

— Atunci cum se face că ştiţi de asta?

A zâmbit.

— Dintr-o simplă bănuială. Altfel de ce ai arătat un aşa interes faţă de Casandra după moartea ei, dacă nu ai fost amantul ei?

Nu am dat niciun răspuns.

Ea a ridicat din umeri.

— Cine poate să explice misterele lui Venus? Casandra a reuşit să păstreze secretă legătura voastră chiar şi faţă de mine; de asta nu a putut să te aducă niciodată aici, unde amândoi v-aţi fi simţit mai confortabil decât în coşmelia aia din Subura. Tu erai micul ei secret, aşa cum ea era taina ta. Calpurnia se uită la mine gânditoare. Negreşit, chiar înainte ca să te întâlnească, Casandra ştia cine eşti, din instructajul foarte amănunţit pe care Cezar i l-a făcut. Şi desigur, îl cunoştea pe fiul tău – pe Meto, vreau să spun. Meto a fost şi el prezent la câteva instructaje. Tânărul avea fler pentru genul ăsta de lucruri – jocul actoricesc, coduri secrete, urzirea comploturilor sub trandafir.

— Casandra îl cunoştea pe Meto? Nu mi-a spus niciodată.

— Cum ar fi putut, fără să dea de gol faptul că era agentul lui Cezar? Să-ţi fi spus, te-ar fi expus unor pericole pe care ea trebuia să le înfrunte. Ai fi putut să-i împărtăşeşti soarta.

— Soarta ei. Am simţit cuvântul ca pelinul pe limbă. Ştiţi cine a omorât-o? am întrebat, suspectând acum pe jumătate că fusese chiar Calpurnia.

Mi-a citit privirea de pe faţă.

— Nu am nimic de-a face cu moartea ei. Nu ştiu cine a omorât-o şi de ce. Ar fi putut să fie oricare dintre femeile alea care au venit s-o vadă arzând. Ar fi putut să fie altcineva. Dar…

— Da?

S-a ridicat de pe scaun, s-a îndreptat cu paşi mari spre pictura lui Alexandru şi l-a examinat intens, deşi trebuie să o fi văzut de multe ori până atunci.

— Când îi făcea instructajul Casandrei despre diferitele femei din Roma, Cezar în persoană i-a sugerat profeţii specifice sau viziuni pe care le-ar fi putut folosi ca să câştige încrederea unei anumite femei sau să o înspăimânte ori să o facă să spună ce avea în minte. A făcut aşa şi în cazul Fulviei, după cum ţi-am povestit. Însă Cezar nu putea să prevadă orice posibilitate. După ce a părăsit Roma, când o femeie o consulta pe Casandra pentru darul ei, în multe cazuri ea

trebuia să improvizeze, folosindu-se de propria-i îndemânare şi despre ceea ce ştia deja despre acea femeie.

Însă împrejurările s-au schimbat. Casandra trebuia ţinută la curent cu evoluţia lucrurilor. Slujba aceasta îmi revenea mie când mă întâlneam cu ea în această casă. O astfel de evoluţie a fost şi afacerea cu Marcus Caelius şi Milo. Nici măcar Cezar nu a prevăzut că Marcus Caelius se va întoarce împotriva lui sau că Milo va îndrăzni să revină în Italia – şi nimeni nu şi-a imaginat că cei doi şi-ar putea uni forţele. Trebonius şi Isauricus – ce pereche de cârpaci! Ar fi trebuit să-l oprească pe Caelius în momentul în care şi-a instalat scaunul prezidenţial în Forum şi a început să agite gloata. Acum situaţia a scăpat de sub control.

Mă privi tăios. Ştiai că Milo şi Caelius au fost amândoi în oraş nu mai demult de ziua în care a murit Casandra?

Am răspuns precaut.

— Am auzit un zvon în Forum că cei doi au fost văzuţi călări împreună în dimineaţa aceea, îndreptându-se spre sud.

— Zvonul acesta a fost adevărat. Ziua aia a fost ultima noastră şansă de a-i opri pe Caelius şi pe Milo să încerce să pornească o revoluţie în sud. Am sperat să fac asta folosindu-mă de Casandra.

— Cum ar fi putut să-i oprească Casandra?

— Folosindu-se de darul ei, fireşte.

— De ce ar fi ascultat-o vreunul din ei pe Casandra?

— Caelius s-ar fi putut să n-o ia în serios, însă din sursele mele, Milo ar fi putut foarte bine să-i acorde atenţie. Mi s-a spus că în ultimii ani a devenit din ce în ce mai superstiţios. Caută peste tot semne şi prevestiri. Dacă Milo ar fi putut fi convins de Casandra să abandoneze această iniţiativă nebună, Caelius ar fi renunţat şi el la fel.

— Însă chiar dacă Marcus Caelius şi Milo au fost pentru o vreme în taină în oraş, cum ar fi fost posibil pentru Casandra să aibă acces la vreunul dintre ei?

— Clădirea din Subura unde a stat ea era unul dintre refugiile din oraş ale lui Caelius. De asta am plasat-o acolo, gândindu-mă că până la urmă o să găsească o modalitate să-l spioneze pe Caelius. Cu siguranţă el ar fi devenit abordabil dacă ar fi dorit să poftească pe la ea. Şi Casandra ar fi putut, de asemenea, să ajungă fie la Milo, fie la Caelius, prin intermediul celor două femei apropiate de ei – Fausta şi Clodia.

Am clătinat din cap.

— Poate că Fausta mai e soţia lui Milo, însă îl dispreţuieşte. Vrea să-l vadă mort. Aşa mi-a spus. S-ar fi deranjat Milo s-o contacteze pe Fausta câtă vreme se afla în oraş? Cât despre Clodia, precis nu există altcineva pe care să-l urască mai mult decât pe Caelius – numai dacă nu cumva pe Milo! Clodia şi Caelius or fi

fost ei cândva amanţi, însă nu pot să-mi imaginez că i-a adresat măcar o vorbă de când a intentat procesul ăla împotriva lui.

— Te-oi fi gândind tu la lucrurile astea, Gordianus, însă te înşeli. Dacă e să mă iau după sursele mele, Milo aproape ca sigur a contactat-o pe Fausta cât timp a stat la Roma. Cât despre Clodia, l-a primit pe Caelius la locuinţa ei de pe Palatină şi la grădina ei de pe Tibru luni de zile, chiar de când s-a întors din Spania cu Cezar.

— Nu-mi vine să cred!

— Ba s-o crezi, Gordianus. Sursele mele în ceea ce priveşte acest fapt sunt de perfectă încredere.

— Insinuaţi că Clodia şi Caelius şi-au reînnoit relaţia de iubire, după toţi anii ăştia, în pofida supărării dintre ei? Imposibil!

— Chiar aşa! Mie mi se pare exact ceea ce se aşteaptă cineva, de la o femeie slabă cum e Clodia, care-şi permite să fie dominată de mofturi şi emoţii. Noi, romanii, considerăm că un bărbat trebuie să-şi stăpânească poftele, altfel nu mai e bărbat, însă iertăm un asemenea defect la o femeie. Pe vremea strămoşilor noştri nu era aşa. O femeie precum Clodia, înrobită de poftele ei, ar fi fost dispreţuită de toată lumea. În zilele noastre oamenii numesc o creatură ca asta fascinantă, iar bărbaţii slabi ca ea îi compun poezii.

Pe chipul ei se citea dezgustul. Mi-am dat seama că nimeni n-o să compună vreodată vreo poezie despre Calpurnia.

— În ceea ce-l priveşte pe Caelius, a continuat ea, poate că niciodată nu a încetat s-o iubească pe Clodia, în ciuda despărţirii lor şi încercării ei de-al distruge. Sau probabil, întotdeauna pragmatic, pur şi simplu a văzut un obiect de folosinţă în ea în planul său de a-şi câştiga mulţimea de partea lui şi a pune mâna pe putere.

Clătinam din cap încercând să pricep toate astea.

— Dacă Casandra, la ordinul vostru, trebuia să schimbe părerea lui Caelius şi Milo ca să nu monteze o insurecţie armată, atunci în mod evident a dat greş, am spus eu.

— Nu sunt sigură ce s-a întâmplat. Ultima oară când am vorbit cu Casandra, cu câteva zile înainte să moară, mi-a spus că făcuse cunoştinţă şi cu Clodia şi cu Fausta. Fausta i-a spus că Milo era conştient de existenţa ei – nu era limpede dacă el se afla sau nu la Roma la vremea acea – şi că voia să o caute pentru o profeţie. Aşa cum ţi-am spus, Casandra locuia într-o clădire despre care ştiam că era unul din ascunzişurile lui Caelius din oraş. I-am spus să stea acolo, unde Caelius şi Milo o puteau găsi dacă doreau. Dacă se întâmpla asta, trebuia să găsească un pretext cât mai bun posibil pentru amândoi. „Scoate-le hainele de pe ei, ţine-i în oraş şi trimite-l pe Rupa de îndată la mine”, i-am spus eu. „Dacă

trebuie să le prorocești ceva, atunci spune-le că planurile lor pentru revoluţie sunt osândite la pieire şi că singura lor speranţă este să se abandoneze şi să se dăruiască milei mărinimoase a lui Cezar.” Asta a fost ultima oară când am văzut-o pe Casandra. Câteva zile mai târziu, am aflat că Marcus Caelius şi Milo veniseră şi plecaseră, iar Casandra era moartă. Până în acest moment punând cap la cap evenimentele, a murit doar la câteva ore după ce ei au plecat împreună călări din Roma.

— Şi Rupa?

— Era aici cu Casandra când i-am vorbit ultima oară. După asta nu l-am mai văzut niciodată. Nu ştiu dacă e viu sau mort.

— Dar credeţi că există o legătură între Caelius şi Milo şi moartea Casandrei?

— Mi se pare foarte verosimil. Care să fie legătura exactă, nu ştiu. În acest moment, toate eforturile mele sunt îndreptate către înfrânarea acestei insurecţii pe care Milo şi Caelius încearcă să o pună pe picioare în sud şi să mă asigur că data următoare când sosesc la Roma vor fi cu capetele în proţap. Casandra e moartă. Nu-mi mai e de niciun folos. Nu am timp ca să mă interesez cine şi de ce a ucis-o. Las asta în seama ta. Înţeleg că ai nasul format pentru genul ăsta de lucruri. Dacă reuşeşti să adulmeci adevărul, vino să-mi spui. Dacă a murit în slujba lui Cezar, atunci oricine va fi omorât-o va răspunde justiţiei lui Cezar.

XVII

În noaptea aceea, Bethesda a delirat din pricina febrei. Dârdâia sub cuvertura ei din lână şi murmura incoerent. Diana i-a preparat o fiertură din scoarţă de salcie şi un narcotic slab care se pare că a ajutat-o; febra a scăzut, iar Bethesda a căzut într-un somn intermitent. Am stat lângă ea, am ţinut-o de mână, i-am şters fruntea şi abia dacă am aţipit un pic.

Până atunci febra nu fusese un simptom al bolii sale. M-am temut că marca o nouă etapă în suferinţa sa. Mă simţeam stupid şi neajutorat.

Şi Diana s-a îmbolnăvit în ziua aceea. Am dat de ea în grădină, îndoită de şale şi vărsând micul dejun. După aceea, a insistat că se simte în perfectă stare, însă cuprins de un fior de gheață m-am întrebat dacă răul ei avea cumva legătură cu al mamei sale. Dacă amândouă vor cădea victimă aceleiaşi boli persistente? Nu mai aveam bani pentru doctori. Oricum doctorii se dovediseră nefolositori.

Ce se va alege de membrii familiei noastre dacă şi Bethesda şi Diana erau ţintuite la pat? Ce se va întâmpla când bancherul Volumnius va începe să mă preseze să-i returnez împrumuturile? Prima rată va trebui plătită în câteva zile.

Căzusem într-o dispoziţie sumbră şi nu mă mai clinteam de-acasă.

***

Zilele treceau. După acea primă noapte nenorocită, febra Bethesdei s-a diminuat şi a dat îndărăt. Diana părea bine, însă era ceva tainic în comportarea ei. Simţeam că ascundea ceva de mine.

Aş fi putut să-mi urmez căutările în depistarea adevărului despre Casandra, însă mă cuprinsese un fel de stază. Şi Roma părea cuprinsă de o paralizie ca într-o transă, aşteptând veşti din Grecia despre Cezar şi Pompei, aşteptând veşti despre insurecţia lui Caelius şi Milo. Senzaţia de catastrofă iminentă se contura ameninţător asupra oraşului, asupra locuinţei mele, asupra sufletului meu. Umbrea fiecare clipă, otrăvea fiecare respiraţie.

Un alt lucru mă oprea să fac alţi paşi pentru a-l găsi pe ucigaşul Casandrei. Povestindu-mi ce ştia ea, însărcinându-mă cu misiunea de a găsi adevărul şi promiţând justiţia lui Cezar, Calpurnia mă înrolase de fapt ca să devin încă unul din informatorii ei din oraş. Tăiasem deliberat orice legătură cu Cezar, chiar renegându-l pe Meto. Totuşi, dacă voiam să văd căutarea ucigaşului Casandrei dusă la bun sfârşit, cum aş fi putut să fac asta fără să devin o iscoadă pentru Cezar?

***

Hieronimus a fost cel care mi-a adus veştile, într-o dimineaţă, când moţăiam în grădină, el a apărut călcând cu paşi mari, cu ochii scânteindu-i, cu respiraţia uşor întretăiată. Am ştiut imediat că se întâmplase ceva groaznic – groaznic pentru cineva, dacă nu pentru Hieronimus. Schilodirea şi suferinţa altora îl aţâţa.

— S-a terminat! a anunţat el.

— Ce s-a terminat?

— Sunt morţi. Amândoi sunt morţi şi toţi cei care-i urmau.

O fracţiune de secundă am crezut că se referea la Cezar şi la Pompei şi am încercat să-mi imaginez imensitatea calamităţii care ar fi putut să-i şteargă pe amândoi de pe faţa pământului împreună cu armatele lor. Însuşi Jupiter trimisese fulgere pe pământ, Neptun potopise munţii, iar Hades deschisese prăpăstii sub ei? Am simţit un ungher îngheţat în inimă în locul unde iubirea mea pentru Meto sălăşluise cândva.

Apoi mi-am dat seama ce voise să spună.

— Unde? am întrebat. Cum?

— Cineva a auzit nişte detalii care se bat cap în cap, însă citând cele mai bune surse din Forum…

Davus venea în goană.

— Milo şi Caelius sunt morţi! strigă el. Amândoi morţi! O mulţime imensă se strânge în Forum! Unii sărbătoresc. Alţii plâng şi-şi smulg hainele de pe ei. Spun că s-a isprăvit totul. Insurecţia s-a încheiat înainte ca măcar să înceapă.

Hieronimus i-a aruncat lui Davus o privire acră.

— Cum îţi spuneam… se pare că s-a petrecut aşa: Milo şi Caelius se îndreptau spre sud dinspre Roma, însă s-au despărţit ca să îndeplinească acţiuni separate. Milo a început să meargă din orăşel în orăşel pretinzând că acţiona la ordinele lui Pompei, făcând promisiuni nebune şi încercând să-i facă pe conducătorii oraşului să i se alăture. Însă nu a ajuns nicăieri cu asta. Aşa că şi-a folosit gladiatorii să elibereze un număr mare de sclavi de pe câmpuri, genul de oameni făcuţi să lucreze sub bici şi ţinuţi în ţarcuri ca animalele sau în barăci nu mai bune decât nişte cuşti – cei mai deznădăjduiţi dintre deznădăjduiţi. Scursura de armată a lui Milo continua să jefuiască, atacând templele şi mormintele şi fermele din împrejurimi. Depuneau în cufărul de război, aşa zicea Milo. Trebuie să fi strâns un număr mare de sclavi – sute, poate mii – pentru că a îndrăznit să instituie asediul asupra unui oraş numit Compsa, întărit cu o garnizoană a unei întregi legiuni. Însă totul s-a dus de râpă când Milo a fost lovit de o piatră azvârlită de pe metereze. Piatra l-a lovit chiar în frunte, i-a sfărâmat ţeasta şi l-a omorât într-o clipită. Fără să mai aibă un conducător, sclavii s-au panicat şi au fugit.

— Şi Caelius?

— Caelius a început prin a încerca să instige o revoltă printre gladiatorii din Neapolis. Însă magistraţii oraşului au prins de veste despre complot şi i-a pus pe capii din rândul gladiatorilor în lanţuri înainte ca să poată să şi-i alieze şi pe ceilalţi. Magistraţii au încercat să-l aresteze şi pe Caelius, însă el a reuşit să scape din capcana pe care i-o întinseseră. S-a dus iute zvonul că era un călător proscris. Niciun oraş nu i-a deschis porţile. S-a îndreptat spre Compsa ca să se întâlnească cu Milo şi a aflat de moartea acestuia de la sclavii care fugeau de bătălie. Caelius a încercat să-i regrupeze pe sclavi, însă aceştia nu i-au dat ascultare şi au fugit în toate direcţiile. Cum s-a exprimat Caninius cel fără un braţ? „Toţi anii ăia îndoiţi sub bici şi mânaţi în turme i-au făcut imuni la retorica lui Caelius.” Caelius s-a îndreptat înainte spre sud, realmente singur – se zice că a mai avut doar o mână de susţinători cu el, nu mai mult de cinci sau şase de bărbaţi. A dat zor până când a ajuns pe coastă. Se pare că există un orăşel pe nume Thurii situat în tocul cizmei Italiei. Acolo a făcut Caelius ultima haltă.

Bietul Caelius, m-am gândit, *vanitosul, ambiţiosul, nepotolitul, argintul-viu Caelius!* Cu Milo mort, toate oraşele închise pentru el şi fără nici o armată– nici măcar o armată de sclavi – probabil că ştia că nu avea nici o speranţă, că era osândit. Thurii era capătul liniei, sfârşitul lumii, punctul terminus al carierei ca o cometă a tânărului orator care fusese protejatul scânteietor al lui Cicero, apărătorul de nădejde al lui Milo, locotenentul nesăbuit al lui Cezar, necredinciosul amant al Clodiei şi ultima speranţă disperată a maselor nemulţumite, deposedate, ale Romei.

— Ce s-a întâmplat cu el? am întrebat eu.

— Ei bine, din câte am auzit… Hieronimus şi-a coborât glasul. Ochii îi sclipeau emoţionaţi pentru că putea să dea detalii unei urechi neprihănite, însă Davus, prea agitat ca să-şi ţină limba, l-a întrerupt.

— L-au tăiat! spuse Davus. Când Caelius a sosit la Thurii, s-a îndreptat cu paşii mari spre porţile deschise ale oraşului – la ei nu ajunsese încă vestea să le zăvorască contra lui. A traversat prin piaţă, a intrat în forum şi a urcat pe veranda clădirii senatului din orăşel. A bătut din palme şi a strigat un grup de soldaţi să meargă şi să-şi aducă camarazii pentru că voia să li se adreseze. Mulţimea s-a strâns. Caelius a început să vorbească. Se zicea că vocea lui era prea puternică pentru micul forum din Thurii. Oamenii îl auzeau de pe tot cuprinsul orăşelului şi chiar dincolo de ziduri şi din bărcile de pescuit de pe apă. Şi mai mulţi locuitori şi soldaţi se strânseseră până când micuţul forum era plin până la refuz.

— După câte se pare, majoritatea soldaţilor staţionaţi la Thurii erau spanioli şi gali din cavaleria lui Cezar. Caelius a încercat să-i însufleţească amintindu-le de măcelurile şi distrugerile pe care Cezar le-a adus pe pământurile lor natale. Însă soldaţilor nu le păsa. Refuzau să asculte un cuvânt rostit împotriva lui Cezar. Au

început să huiduie, să fluiere şi să bată din picioare, însă Caelius a ridicat şi mai mult vocea. Le-a spus că Cezar a trădat populaţia Romei şi că nu era decât o chestiune de timp până îi va trăda şi pe ei. Soldaţii îl bombardau pe Caelius cu pietre, însă el continua să vorbească, chiar şi când sângele începuse să i se scurgă pe faţă. Până la urmă au urcat treptele în fugă. L-au sfârtecat pe Caelius membru cu membru. El urla la soldaţi, făcându-i neghiobi şi lingăi. Nu a încetat să vorbească până când l-au trântit la pământ şi i-au zdrobit traheea călcându-l pe beregată.

Craniul lui Milo fusese sfărâmat. Caelius fusese sfâşiat în bucăţi. Ce se întâmplase cu capetele lor, pe care Calpurnia dorea cu atâta fervoare să îi fie aduse? Numai căpăţânile lor îi furnizau dovada incontestabilă că ameninţarea luase sfârşit; numai atunci îi putea scrie lui Cezar veştile bune fără să se teamă că informatorii ei s-ar fi putut înşela. Ar fi sorbit din ochi aceste căpăţâni doar un piculeţ, lăsându-se în voia emoţiilor într-o manieră necuviincioasă unei matroane romane?

— … au fost crucificaţi, l-am auzit pe Davus zicând, readucându-mă la realitate.

— Poftim?

— Gladiatorii din Neapolis şi sclavii care au luptat cu Milo: au fost crucificaţi. Gladiatorii se aflau deja în închisoare. Cât despre sclavi, soldaţii din garnizoana din Compsa i-au vânat până la unul. Unii au murit luptând, însă majoritatea au fost încercuiţi şi crucificaţi de-a lungul drumurilor. Se spune că n-au mai fost crucificaţi aşa de mulţi sclavi deodată de pe vremea lui Spartacus, când Crassus a înăbuşit cea mai mare revoltă a sclavilor şi a înşirat toată Via Appia cu sclavi crucificaţi.

Tăcerea a căzut peste grădină. Hieronimus, simţind o breşă, a afişat o expresie sardonică fulgerătoare şi a început să spună ceva, însă am ridicat mâna.

— Am auzit destule, am spus. Vreau să rămân singur o vreme. Davus, mergi la Diana. E cu mama ei, cred. Hieronimus, am auzit agitaţie în bucătărie o clipă mai devreme. Androcles şi Mopsus sunt probabil autorii. Vrei să mergi să arunci o privire?

Au plecat din grădină în direcţii separate şi m-au lăsat singur cu gândurile mele.

Eram surprins cu câtă forţă mă afectaseră veştile. Milo fusese o brută înfierbântată, dar nu prietenul meu. Caelius fusese fie un vizionar nebun, fie un oportunist prost ca noaptea. Mai conta ce anume până la urmă? Amândoi încercaseră să mă intimideze să mă alătur cauzei lor. Când am refuzat, m-au lăsat să scap cu viaţă – dar numai, din câte am priceput până acum, doar pentru că au fost siliţi să procedeze aşa de către Casandra. Ce legătură avusese ea cu cei doi?

Acum că Milo şi Caelius erau amândoi morţi, mi se părea, privind retrospectiv, mai imposibil ca niciodată ca planul lor dement să fi reuşit în vreun chip.

Casandra fusese omorâtă. De ce? De cine?

Mi-a venit o idee. Cum de nu-mi trecuse prin minte deja? Era atât de evidentă, cu toate astea mă păcălisem singur scăpând-o din vedere. Clipa revelaţiei fusese aşa acută de parcă era palpabilă, aproape dureroasă, ca şi cum un resort din capul meu s-ar fi desfirat. De fapt cred că am strigat, căci Davus a reapărut în grădină, urmat în grabă de Hieronimus şi de băieţi.

— Tată-socrule, a zis Davus, plângi!

— Nu am avut habar că veştile or să-l afecteze aşa tare, a murmurat Hieronimus.

Androcles şi Mopsus mă priveau înspăimântaţi. Nu mă văzuseră niciodată aşa zdruncinat, nici măcar la funeraliile Casandrei.

— Aduceţi-mi toga, le-am spus. Trebuie să fac o vizită protocolară.

— Unde te duci, tată-socrule? O să-mi îmbrac şi eu toga…

— Nu, Davus, o să mă duc singur.

— Cu siguranţă nu într-o zi ca asta, a insistat Davus. Nu ştii cum e în Forum.

— Tânărul are dreptate, a zis Hieronimus. Drumurile nu sunt sigure. Dacă susţinătorii lui Caelius se răscoală, iar Isauricus îşi cheamă cuţitarii ca să menţină ordinea…

— O să merg singur, am insistat. Nu mă duc departe.

***

Nu va fi la grădina ei, nu într-o zi ca asta, cu atâta nesiguranţă şi posibile violenţe în oraş. Va fi încuiată în siguranţă în casa ei de pe Palatină, la mică distanţă de mers pe jos de a mea. Am ţinut-o pe străduţe şi cu greu am văzut pe cineva pe jos. Când şi când auzeam ecouri din Forum – strigăte jubilatoare, după câte aş fi putut zice. Isauricus probabil că i-a chemat pe toţi partizanii pe care-i putea strânge ca să facă un spectacol din sărbătorirea veştilor din sud.

Locuinţa ei era situată la capătul unei alei liniştite, în ultimii ani, tendinţa printre cei înstăriţi şi influenţi era să-şi ridice case masive, ostentative, care proclamau cu neobrăzare statutul proprietarilor, însă a ei era o casă foarte veche şi se afla în proprietatea familiei sale de generaţii; locuinţa urma obiceiul demodat al caselor familiilor de patricieni puternici afişând o faţadă cuminte la stradă. Partea din faţă nu avea ferestre şi zugrăveala de un galben pal era mânjită. Treptele erau pavate cu plăci roşii şi negre satinate. Zugrăveala trebuia refăcută, am observat eu, iar unele plăci erau sparte sau lipseau. Doi chiparoşi impozanţi încadrau uşa rustică din stejar. Şi ei aveau o înfăţişare neîngrijită; din loc în loc erau întreţesute goluri de frunziş veştejit, cafeniu şi văluri de pânze de păianjen.

Copacii aceştia se zăreau de la balconul din spatele casei mele. Niciodată nu-i remarcam fără să mă gândesc la Clodia.

Mă aşteptam să-mi răspundă la intrare un tânăr chipeş ori o fată frumoasă – Clodia se înconjurase întotdeauna de lucruri frumoase – însă m-a întâmpinat o slugă bătrână. A dispărut câteva clipe ca să mă anunţe, apoi s-a întors şi m-a escortat în fundul casei. Cândva fusese printre cele mai somptuoase locuinţe mobilate din Roma, însă acum vedeam piedestalele fără statui, locurile goale de pe pereţii unde ar fi trebuit să existe picturi, pardoseala rece unde ar fi trebuit să fie covoraşe. Ca mulţi alţii din Roma, al cărui loc în societate păruse cândva de nezdruncinat, Clodia căzuse în seama vremurilor aspre.

Se afla în grădină, sprijinită de o canapea lângă iaz, aruncând bucăţele de metal în apă şi privind peştii ţâşnind prin preajmă, solzii lor fulgerând în lumina apoasă a soarelui. Aceasta fusese grădina unde cu ani în urmă participasem la una dintre reuniunile ei scandaloase; Calullus declama un poem despre pasiune şi suferinţă în timp ce cuplurile făceau dragoste la umbră. Acum era tăcută şi goală, în afară de Clodia şi peştii ei.

A ridicat privirea din iaz. Razele soarelui reflectându-se de pe suprafaţa apei aveau un efect iluzoriu; am surprins cu coada ochiului o străfulgerare a Clodiei aşa cum arătase când o întâlnisem prima oară cu ani în urmă, când frumuseţea ei se afla la finalul înfloririi sale.

— Altă vizită aşa de curând? mă întrebă ea. Ani de zile ai uitat de mine, apoi ai venit să mă vezi la grădina de vară şi acum la mine acasă. Aşa multă atenţie s-ar putea să mă răsfeţe, Gordianus. Mă tachina mecanic, glasul ei avea cadenţa potrivită, însă în ochii ei nu exista nici o scânteie.

— Ai auzit veştile?

— Bineînţeles. Roma a mai fost salvată odată şi toţi romanii cumsecade trebuie să se reunească în Forum ca să strige „Uraaa!” Senatul va adopta o rezoluţie ca să-l felicite pe consul. Consulul va redacta o proclamaţie ca să felicite Senatul. Comandantul garnizoanei din Compsa va fi promovat. Soldaţii din Thurii… S-a oprit brusc. Privea lung peştii înfometaţi care se strânseseră la un loc şi se uitau la ea.

— De luni de zile te-ai întâlnit cu Marcus Caelius, chiar de când s-a întors din Spania cu Cezar. Toată primăvara şi vara, în timp ce el agita spiritele provocând necazuri în Forum, venea şi aici, la tine acasă.

— De unde ştii asta, Gordianus?

— Calpurnia mi-a spus. Are iscoade prin tot oraşul.

— Crede că eram înhăitată cu Caelius?

— Ai fost?

Clodia se înfurie. Momentul iluzoriu trecu; îşi arătă furia.

— Pentru oameni precum Calpurnia lumea trebuie să fie un loc simplu. Suntem înhăitaţi unii cu alţii sau nu; suntem aliaţi ori inamici; se poate avea încredere în noi sau nu. Are raţionamentul unui bărbat. S-ar putea la fel de bine să nu fie femeie.

— Curios, am zis eu.

— Ce anume?

— Calpurnia are aceiaşi proastă părere despre tine, însă din motive contrare. Ea zice că eşti călăuzită de toane şi emoţii. Spune că eşti slabă şi nu te controlezi.

Clodia a râs fără voioşie.

— Vom vedea câtă vreme o femeie precum Calpurnia poate să-i capteze atenţia lui Cezar, dacă şi când se va proclama stăpânul lumii. Ţi-l închipui făcând dragoste cu un asemenea butuc din lemn?

— Ai schimbat subiectul. Ai fost asociată cu Caelius?

— *Asociată* cu el? Nu. *Îndrăgostită* de el… Glasul i s-a frânt. A închis ochii. Da.

Am clătinat din cap.

— Nu te cred. Aţi fost amanţi odată, însă asta cu ani în urmă. L-ai acuzat de crimă. Ţi-ai dat toată silinţa să-l distrugi, să-l vezi dat afară din Roma. Iar el te-a umilit în schimb la tribunal. I-a ţinut partea lui Milo după ce fratele tău a fost omorât. După toate astea, nu e posibil…

— Gordianus, de unde ştii de ce sunt în stare?

Subit, am simţit un val de furie rece în piept.

— Mă tem că s-ar putea să ştiu precis de ce eşti capabilă.

— Ce vrei să spui prin asta?

— Nu cred că te-ai îndrăgostit din nou de Caelius. Asta te-ar face la fel de capricioasă şi nesăbuită cum te zugrăveşte Calpurnia. Iar tu nu eşti o proastă. Eşti dură, şireată şi la nesfârşit calculată. Cred că l-ai urât pe Marcus Caelius mai mult ca oricând atunci când s-a întors la Roma cu Cezar. Iată-l, bărbatul pe care-l dispreţuiai cel mai tare pe pământ, stând mândru alături de Cezar, recompensat cu o magistratură, în continuare actor în grozavul joc, în pofida tuturor eforturilor tale de a-l distruge – în vreme ce tu ofileai în obscuritate, averea ţi se irosea, reputaţia îţi era luată în glumă, fratele tău prea-iubit mort şi dispărut. Răzbunarea nu cred că a fost niciodată prea departe de gândurile tale. La ce altceva să te fi gândit acum că tot ceea ce-ţi aducea plăcere pierise, inclusiv frumuseţea-ţi?

Se holbă la mine inexpresivă.

— Nu e nevoie să mi te adresezi cu atâta cruzime, Gordianus.

— Tu îndrăzneşti să mă faci pe mine crud când tu l-ai prins deliberat a doua oară în laţ pe Marcus Caelius şi în tot acest timp ai urzit cum să-l distrugi

definitiv? Am zis că frumuseţea ţi-a pierit şi e adevărat. Însă Caelius te-a cunoscut când încă o mai aveai în stăpânire. A fost vrăjit de ea cândva şi nu a uitat niciodată. Îşi amintea de tine aşa cum erai – aşa cum îmi amintesc şi eu. Tu l-ai căutat pe el. L-ai sedus a doua oară; ai reuşit să-l faci să se îndrăgostească de tine iarăşi. L-ai făcut să se încreadă în tine. Şi apoi ce? Cum ai sădit sămânţa nemulţumirii în inima lui? Foarte subtil, îmi imaginez, cu câte un cuvânt bine plasat ici şi colo. L-ai defăimat pe Cezar – blând la început, apoi din ce în ce mai caustic. I-ai adus aminte de puterea gloatei romane şi de faptul că de la fratele tău încoace nimeni nu a pus cu succes hamul pe forţa ei. Te aud: „Cezar nu-ţi cunoaşte valoarea, Marcus. Îţi iroseşte talentele! De ce să recompenseze mediocrităţi precum Trebonius mai mult decât pe tine? Pentru că e gelos pe tine, de asta! Pentru că se teme în secret de tine! Dacă scumpul meu frate ar mai fi fost în viaţă, ce ocazie şi-ar fi creat din această situaţie! Oamenii sunt nădăjduiţi, şi-au pierdut credinţa în Cezar, îl dispreţuiesc– au nevoie de un bărbat care să le înhame furia, un bărbat cu darul oratoriei şi cu sânge rece ca să-şi concentreze forţele împotriva căţeluşilor pe care Cezar i-a lăsat la conducerea oraşului. Un asemenea bărbat ar putea să devină cârmuitorul Romei!”

Clodia mă privea fix, cu ochii scânteindu-i, însă nu a spus nimic.

— Să continui? Foarte bine. L-ai încurajat să facă gloatei promisiuni din ce în ce mai nesăbuite, să-şi ispitească amicii magistraţi, să insulte Senatul, să se revolte împotriva lui Cezar. Când în cele din urmă a mers prea departe şi Isauricus a încercat să-l aresteze, cât trebuie să te fi încântat! Însă Caelius a scăpat din năvod. S-a ascuns. Apoi şi-a unit cauza cu cea a lui Milo – ucigaşul condamnat al fratelui tău – şi cât te-o fi scârbit asta! În acest răstimp, nu ai încetat nici o clipă să pui la cale distrugerea lui Caelius. Cred că mai păstrai legătura cu el, ghidându-l în continuare spre ruină. Poate că s-a împiedicat văzând inutilitatea perspectivei ce i se întindea înainte. L-ai îmboldit spunându-i că zeii sunt de partea lui? Ai făcut remarci răutăcioase despre bărbăţia lui? Ai zis că numai un laş s-ar opri la jumătatea drumului? Şi când Milo– superstiţiosul, Milo adoratorul prevestirilor – a căutat o profetă să-i arate viitorul, tu ce ai făcut, Clodia?

Am aşteptat-o să răspundă, vrând să aud adevărul de pe buzele ei, însă ea continua doar să se holbeze la mine cu o privire sălbatică în ochi.

— Casandra a fost iscoada Calpurniei, am zis eu. Ai ştiut asta?

S-a încruntat şi până la urmă a vorbit.

— Nu. Însă nu mă surprinde.

— Milo voia să o caute ca să-i prorocească. Ştiai?

— Da.

— Deci încă mai păstrai legătura cu Caelius, chiar şi după ce se ascundea?

— Da. După ce a scăpat de Isauricus, a venit aici de câteva ori, întotdeauna deghizat. Bărbi false. Sâni falşi! Un zâmbet i se strecură pe buze, deşi părea să i se opună. Iubea genul ăsta de treabă, să circule deghizat. Era nebun, complet nebun, din prima zi în care l-am cunoscut până în ultima. Ai fi crezut că lua parte la vreo poznă adolescentină şi nu că încerca să doboare statul. Mi-a povestit că luase legătura cu Milo, iar Milo era aproape gata să-şi unească forţele cu ale lui. „Ştiu cât de mult îl urăşti”, mi-a spus, „însă e singura modalitate. Împreună putem reuşi!” Nu exista decât o singură piedică. Milo auzise de ceea ce el numea „această profetă pe jumătate sărită de pe fix, această femeie pe nume Casandra”. Fausta îi povestise despre ea – şi era hotărât ca întâi să asculte ce avea Casandra de zis. Milo se fixase asupra ideii că doar Casandra, şi numai Casandra, i-ar putea spune viitorul. Era completamente convins. Refuza să mai facă vreun pas până când nu auzea de pe buzele Casandrei că acţiunea va avea sorţi de izbândă.

Am clătinat din cap.

— Dar Casandra primise instrucţiuni explicite de la Calpurnia să nu-i spună lui Milo aşa ceva. Ea urma să-i prezică doar pieirea pentru insurecţie. Trebuia să-i trimită pe Milo şi pe Caelius în patru labe să implore milă de la Cezar. Din ceea ce tocmai mi-ai spus, dacă Casandra ar fi reuşit să ducă până la capăt instrucţiunile Calpurniei, atunci Milo nu ar mai fi călărit spre sud cu Caelius în ziua aceea. Cineva trebuia să o împiedice să îi prorocească, cineva care voia ca insurecţia să meargă mai departe, ştiind că s-ar putea isprăvi doar cu distrugerea şi a lui Milo, şi a lui Caelius. Şi asta era ceea ce tu-ţi doreai mai presus de orice, nu-i aşa, Clodia? Am clătinat din cap. Îţi înţeleg ura pentru cei doi bărbaţi. Nu am nici o îndoială că ai vrut să-i vezi umiliţi şi morţi, cu memoria lor aruncată în dizgraţie, iar capetele aduse Calpurniei drept trofee. Dar de ce a trebuit să moară Casandra? Nu a existat o altă cale?

Ochii Clodiei jucau în lacrimi.

— Asta crezi tu? Că am vrut să moară Caelius? Că am ucis-o pe Casandra? Crezi că tu ştii totul, Gordianus, dar cu toate astea nu ştii nimic!

XVIII

Nu o văzusem niciodată pe de-a-ntregul dezarmată, distrusă de emoţie. Niciodată nu mi-aş fi putut-o imagina atât de vulnerabilă. Lacrimile care-i curgeau pe obraji îi dădeau un fel curios de frumuseţe care transcendea toate formele pe care le posedase înainte. O cercetam pe Clodia mirat.

— Spune-mi tu, atunci. Spune-mi ce nu ştiu.

Şi-a ţinut respiraţia. Şi-a acoperit faţa o clipă. Când şi-a tras mâna, lacrimile îi secaseră. Se liniştise. Se uita ţintă la peştii din iaz pe măsură ce vorbea.

— Ani de zile l-am urât pe Marcus Caelius. O parte din mine trăia pentru duşmănia aceea, în felul în care cineva trăieşte pentru dragoste. Mă întorceam la ea de fiecare dată când nu vedeam niciun alt motiv pentru care să continui să trăiesc într-o lume în care tot ce era din aur se transformase în plumb. Într-un fel straniu, ura aceea mă hrănea. Ce poem ar fi făcut Catullus din asta! Catullus ştia că pasiunea este pasiune; fie că era dragoste sau ură, îţi călăuzeşte sufletul. Urându-l pe Caelius aveam motiv să mai respir încă o dată.

— Cum s-a dovedit, Caelius nu m-a uitat nici el niciodată. Bărbaţii au mai multe modalităţi decât femeile de a se sustrage unei asemenea pasiuni – clădindu-şi o carieră politică, călătorind prin lume, luptând în bătălii. Dar când s-a întors cu Cezar din Spania, ceva l-a tulburat şi a venit să mă vadă. Cred că a fost pe neaşteptate izbit de inutilitatea urmării fanatice a banilor şi a puterii. Cezar întorsese lumea cu susul în jos şi pentru un interval scurt totul părea posibil. Euforia pură l-a mânat pe Caelius înainte până şi-a dat seama că nimic nu se va schimba, poate doar în mai rău. S-a trezit înapoi la Roma, lipit de o magistratură fără noimă, cu vioiciunea minţii plictisită. Era demoralizat, furios, deprimat, într-o toană, într-o după-amiază a venit să mă vadă. Eram aici în grădină. Când sclavul l-a anunţat, am fost sigură că sclavul se înşelase, sau că altcineva îmi juca o festă! „Să poftească!” am răspuns eu şi câteva momente mai târziu, Caelius a apărut. Prin cap îmi goneau o mie de gânduri, mai ales că voiam să-l omor. Îmi închipuiam că-l înjunghiam şi-l împingeam în iaz. Gândul ăsta mă umplea de o plăcere imensă. Cum s-a făcut că stătea jos lângă mine pe canapeaua asta, nu pot să-ţi spun. Şi nici nu pot să-ţi spun cum s-a petrecut ca buzele lui să se lipească de ale mele şi braţele noastre să-l cuprindă pe celălalt şi amândoi să plângem.

— Gordianus, tu crezi că am urzit vreun complot insidios contra lui, că am plănuit să-l seduc. Însă Caelius a venit la mine şi ceea ce s-a petrecut între noi a

fost complet spontan şi reciproc. Cu ani în urmă, înainte de a ne despărţi, am crezut că eram îndrăgostită de el. Însă ceea ce am simţit atunci pentru el era nimic în comparaţie cu ceea ce am simţit în ziua în care a venit la mine. Amândoi am primit nişte lovituri foarte dure. Am învăţat câteva lecţii despre smerenie şi supravieţuire şi ce contează cu adevărat pe lume. Caelius care a venit la mine în ziua aia nu era nici Caelius pe care-l iubisem, nici Caelius pe care-l urasem, ci un alt bărbat, mai vast decât oricare ceilalţi şi infinit mai capabil de a mă iubi. Iar eu eram o femeie diferită de cea pe care o iubise şi apoi o urâse Caelius, deşi nu am ştiut asta până în acel moment în care ne-am împăcat din nou.

— Cu toate astea nu am auzit nici o vorbă clevetitoare despre tine şi Caelius, am spus eu. O poveste ca asta ar fi fost tocmai genul de subiect care să-i stârnească pe clevetitorii din Forum.

— Nu am lăsat să se vadă ceea ce s-a întâmplat între noi. Am fost discreţi. Lumea nu ar fi înţeles niciodată. Nu era treaba nimănui.

— Totuşi Calpurnia ştia că te întâlneai cu Caelius.

— Aşa cum spui şi tu, are iscoade peste tot. Poate că l-a urmărit intenţionat pe Caelius sau probabil că unul din informatorii ei s-a nimerit să-l observe venind ori plecând. Ceea ce s-a întâmplat între noi probabil că i-a aţâţat curiozitatea, dar cu siguranţă avea afaceri de stat mai presante de care să-şi facă griji.

— Până la urmă Caelius i-a oferit un motiv de îngrijorare substanţial. După ce Caelius a părăsit Roma, când a început să facă presiuni cu legislaţia sa radicală şi să agite spiritele în Forum – tu ce rol ai jucat legat de asta?

— Tu crezi că eu i-am plantat ideea asta în cap, că l-am încurajat, că i-am dat pinteni. Nimic nu ar putea fi mai departe de adevăr! Crezi că, după ce am văzut ce s-a ales de fratele meu, voiam să-l văd pe Caelius isprăvind în acelaşi chip? „Gloata romană e capricioasă”, i-am spus. „Nu-i stârneşti uşor, însă de îndată ce curge sânge, se împrăştie ca praful. În prezent cămătarii şi proprietarii îi ţin pe Cezar şi Senatul pe palme. Volumnius şi cei de teapa lui au agitat zarurile şi le-a picat „Aruncarea lui Venus”[7]. Nu ai cum să-i baţi la jocul lor.” însă Caelius nu a vrut să mă asculte. Aşa cum până la urmă m-a găsit pe mine – a găsit pasiunea care-i lipsea de ani de zile şi pe care o căuta disperat – aşa a crezut că în final a dat lovitura ca politician. Vezi tu, nu mai era lingăul neascultător al lui Cicero. Nici apologetul cu faţa roşie al lui Milo. Nici sluga plecată subevaluată a lui

---

[7]Era cea mai mare lovitură a jocului de noroc din Roma antică, numit *tali*, sau arşice. Jocul era jucat cu patru arşice de oaie sau capră, un zar dreptunghiular cu patru feţe numerotate 1, III, IV şi VI. «Aruncarea lui Venus» survenea atunci când fiecare *talus* pica pe o faţă diferită, cu un total de 14. Jucătorul aruncă *tali* fie din propria mână, fie folosind o cutiuţă (numită*fretellus).* Existau treizeci şi cinci de aruncări posibile diferite. în timp ce «Aruncarea lui Venus» era cea mai mare, «Aruncarea Vulturului» (toţi aşii) - cunoscută şi ca «Aruncarea Câinelui» - era cea mai mică. «Aruncarea lui Venus» putea fi folosită pentru a desemna şeful chefliilor. *(n.trad.)*

Cezar, păcălit cu un post sigur, nefolositor, în guvern. Caelius devenise propriu-i stăpân, care-şi visa propriul vis. Mă temeam pentru el. I-am spus asta. L-am implorat să se oprească, să facă pace cu Isauricus şi Trebonius, însă fără niciun folos. Credea că-şi descoperise destinul. Nu exista vreo modalitate de oprire.

— Până la urmă a mers prea departe. Senatul a adoptat Decretul Final împotriva lui. L-au declarat proscris şi după aceea nu a avut altă alegere decât să-şi joace ultima carte. De ceva vreme comunica cu Milo, încurajându-l să evadeze din Massilia şi să-şi aducă trupele de gladiatori înapoi în Italia. Cred că încă de la început Caelius avea în minte instigarea unei revolte armate. Voia să izbucnească la Roma şi apoi să se împrăştie în provincie, însă nici măcar puterea *lui* de persuasiune nu putea să aţâţe drojdia societăţii să se sacrifice într-o cauză aşa lipsită de speranţă.

— Caelius a trecut în clandestinitate, strecurându-se în şi afară din Roma ca o umbră, deseori deghizat, adunându-şi susţinătorii şi încercând să încheie alianţe - „punând temelia unei revoluţii" o numea el – deşi nu cred că a realizat mare lucru. Într-un final a aranjat întâlnirea cu Milo, în secret, aici la Roma. A avut cutezanţa să mă întrebe dacă poate să-l aducă pe Milo aici, în casa mea. Categoric nu, i-am răspuns. Până şi sugerarea unui astfel de lucru era o insultă a memoriei fratelui meu. Aşa că s-au întâlnit în clădirea de locuinţe din Subura, acolo unde Casandra avea o cameră. Calpurnia a fost oare cea care a aranjat ca acea cameră să fie închiriată de Casandra pentru a fi cu ochii pe Caelius şi susţinătorii lui din clădire?

— Aşa cred, da.

Clodia dădu aprobator din cap.

— Caelius o bănuia pe Casandra, însă nu ştia nimic sigur despre ea – că era sinceră sau nu, ori o şantajistă, sau o iscoadă ori nimic mai mult decât o intrigantă neînsemnată. Cred că era bucuros că ea se afla în clădire din acelaşi motiv ca şi partea adversă, ca să poată fi cu ochii pe ea şi pe companionul ei mut, Rupa. Aşa am aflat de tine şi de Casandra. Agenţii lui Caelius te-au observat sosind şi plecând într-o manieră care lăsa să se înţeleagă un singur lucru: că eraţi iubiţi. Închipuie-ți surpriza mea! Gordianus, stâlpul acela de corectitudine şi austeritate, s-a lăsat în sfârşit în voia poftelor sale animalice! M-a amuzat că tu, dintre toţi bărbaţii, ai fost ţintuit de săgeata lui Cupidon. Însă în secret eram fericită pentru tine. Şi eu eram îndrăgostită. Îmi doream ca întreaga omenire să fie îndrăgostită, inclusiv tu. De ce nu?

Caelius s-a întâlnit de două ori cu Milo, la două zile diferenţă. L-am văzut în noaptea după prima întâlnire. Era foarte entuziasmat, foarte vorbăreţ. Ştiam că s-ar putea să fie ultima oară când îl vedeam. Lasă-l să vorbească tot ce-i pofteşte inima, mi-am zis în sinea mea. S-ar putea să nu-i mai auzi vocea vreodată.

Mi-a povestit despre fascinaţia lui Milo faţă de Casandra. Fausta îi spusese lui Milo totul despre Casandra şi era disperat s-o întâlnească şi să primească o profeţie. Nu s-a întâmplat în acea zi – Casandra plecase şi nu era nicăieri de găsit. Caelius a sperat că o să apară în ziua următoare, pentru că Milo părea absolut hotărât să asculte ce avea de spus înainte de a se angaja pe deplin faţă de insurecţie. Nu-i aşa că seamănă leit a Milo?Încăpăţânat şi prost şi superstițios. Caelius era aproape convins că o vor găsi pe Casandra în cămăruţa ei a doua zi, pentru că agenţii lui observaseră un anumit tipar în programul ei zilnic – aceea a fost ziua în care tu ai trecui pe la ea. Caelius îşi pusese în minte, nu doar să o consulte pe Casandra, dar şi să încerce să te câştige de partea lui. I-am spus că tu nu vei fi nicicând de acord cu un asemenea fapt. „Şi dacă-l abordezi pe Gordianus şi el refuză?” l-am întrebat eu. „După aceea nu avem altă opţiune decât să-l ucidem”, a răspuns Caelius. I-am interzis categoric să facă asta. L-am făcut să-mi dea cuvântul lui că n-o să-ţi facă niciun rău, indiferent ce ai fi răspuns când el şi Milo vor încerca să te câştige de partea lor.

Am respirat şuierător.

— *Ţie* ţi-a făcut Caelius acea promisiune! Am crezut - am încercat să-mi amintesc exact schimbul de cuvinte dintre Milo şi Caelius când mi-am pierdut cunoştinţa…

— *Ar fi trebuit să punem cucută în vin în loc de substanţa aia, spuse Milo. Ar fi trebuit să-i tăiem beregata chiar acum.*

— *Nu! zise Caelius. Mi-am dat cuvântul faţă de ea. Am promis, şi tu ai fost de acord…*

— *O promisiune făcută unei vrăjitoare!*

— *Spune-i aşa dacă vrei, din moment ce nu eşti vrednic să-i rosteşti numele. Mi-am dat cuvântul şi cuvântul meu încă mai înseamnă ceva, Milo. Dar al tău?*

Am crezut că aceea care smulsese acea promisiune de la Caelius fusese Casandra – însă a fost Clodia.

— Dar Casandra? am întrebat-o. Când m-am trezit a doua zi, dispăruse, la fel şi Rupa, iar cămăruţa ei era goală, de parcă niciodată nu fusese acolo.

— Nu sunt sigură ce s-a întâmplat. Nu l-am mai văzut pe Caelius, însă am primit un mesaj de la el – câteva cuvinte mâzgălite, scrise clar în pripă. Cred că i l-a înmânat unui mesager chiar atunci când părăsea Roma. A amintit de Casandra, dar fără să-i scrie numele; era grijuliu să nu folosească niciun nume real, cu intenţia de a mă proteja, presupun, dacă mesajul ar fi fost interceptat. La final mă avertiza să ard imediat pergamentul.

— L-ai ars?

Zâmbetul lua amploare dintr-un reflex ironic, singurul răspuns posibil la o întrebare aşa stupidă. Degetele îi tremurau când le-a vârât la piept pe sub stolă şi

a tras o bucăţică de pergament făcut sul. Mi-a înmânat-o şi i-am simţit căldura de la contactul cu carnea ei. L-am desfăcut şi l-am citit, căutând cu coada ochiului să pricep unele dintre cuvintele cele mai mâzgălite:

> *Vrăbiuţo, plec. Urează-mi ca zeii să-mi acorde permisiunea. Să nu zici că această cauză este imposibilă. Cu un an în urmă, nu ai fi spus la fel despre orice şansă ca tu şi cu mine să cumpănim iarăşi bucuria pe care am pierdut-o? Partenerul meu sperios plesneşte acum de încredere, mulţumită vorbelor prinţesei aceleia troiane. Ne-a făgăduit izbândă dincolo de cele mai nebuneşti speranţe ale noastre!*
> *Cred cu adevărat că este o profetă şi Apollo în persoană i-a arătat viitorul nostru glorios. Adu-i o ofrandă lui Apollo dacă vrei să faci ceva folositor. Încă şi mai bine, începe lucrul la lista asta, şi fă-o şi mai lungă. Aşteaptă veşti bune din sud. Când te voi vedea data viitoare, totul va fi diferit!*

I-am înmânat mesajul înapoi.

— Se referă la o listă, am zis eu.

— O glumă de-a noastră. Obişnuiam să-mi spună: „Fă o listă cu oamenii pe care-i vrei decapitaţi, vrăbiuţo, şi o să mă ocup de ea de îndată ce voi prelua oraşul.”

Am simţit un val de gheaţă. Gluma fusese a lui Caelius.

— Însă nu înţeleg ce zice despre Casandra. Lasă să se înţeleagă că ea i-a oferit lui Milo proorocirea încurajatoare pe care el o spera.

— Presupun că da. „Izbândă dincolo de cele mai nebuneşti speranţe ale noastre”, scrie el.

— Cu toate astea Calpurnia i-a dat instrucţiuni specifice să facă tocmai opusul. Casandra trebuia să facă lot ce-i stătea în puteri să-i descurajeze să aţâţe o insurecţie. De ce nu i-a dat Casandra ascultare Calpurniei?

— Poate că cineva a mituit-o să procedeze aşa. Dacă lua bani de la Calpurnia, de ce să nu fi luat şi de la altcineva, dacă acea persoană îi oferea mai mult?

M-am încruntat. Casandra nu s-a supus Calpurniei ca să-şi împace vechea prietenă Cytheris. Nu i-a dat ascultare Calpurniei când a ales să se întâlnească cu mine. Însă astea fuseseră infracţiuni mărunte. Ar fi îndrăznit să încalce ordinele Calpurniei într-o chestiune cum era aceasta, cu atâtea vieţi drept miză? Cine o fi încurajat-o ori a mituit-o sau a ameninţat-o să facă aşa?

— Cine ştia cât de mult depindea Milo de acea profeţie? am întrebat eu. Cine voia cu disperare ca Milo să se îmbarce pentru insurecţie? Caelius, bineînţeles…

Clodia a clătinat din cap.

— Caelius nu a mituit-o pe Casandra. Ai citit răvaşul, Gordianus. Şi el a fost convins de ea. Credea că e o profetă veritabilă.

— Atunci nu poate să fi fost decât o singură persoană.

***

La uşa ei se afla o ghirlandă neagră. M-am gândit la ghirlanda care de curând atârnase şi la uşa mea în amintirea Casandrei şi la ghirlanda pe care o văzusem la uşa Fulviei marcând în continuare lunile ei de suferinţă după moartea lui Curio. Ghirlanda aceasta era o bătaie de joc faţă de toate celelalte. Fără nici o îndoială c-o s-o găsesc îndoliată, cu părul necoafat. O amuza să poarte valtrapurile unei văduve îndoliate? Se gândea la văduvia ei ca pe o onoare pe care şi-o câştigase?

Până şi gladiatorul vlăguit care a răspuns la uşă era îmbrăcat în negru.

— Noroc, Birria. Culoarea asta te face mai frumos, îţi ascunde grăsimea.

S-a uitat mânios la mine, apoi a văzut că nu eram singur. În urma mea nu stătea Davus, ci o trupă de gărzi a Calpurniei. De la locuinţa Clodiei mă dusesem direct la cea a Calpurniei. După o scurtă întrevedere cu Calpurnia, venisem aici.

— O să-i spun stăpânei că eşti aici, a răspuns Birria şi şi-a retras căpăţâna.

Un piculeţ mai târziu s-a întors şi m-a invitat să-l urmez. Paznicii au rămas afară; însă când Birria a încercat să le închidă uşa în nas, unul a pus piciorul în prag blocând-o. Individul era bucăţică cu bucăţică la fel de voinic ca Birria şi era înconjurat de încă zece la fel ca el. După un scurt duel al privirilor, Birria s-a înduplecat şi s-a dat înapoi. Uşa a rămas deschisă, iar paznicii au rămas vigilenţi afară.

Birria m-a condus la odaia numită de Baiae, apoi am păşit prin coridor în grădină, arătând nervos. Fausta stătea înăuntrul camerei, îmbrăcată în negru. Claia ei de păr brun-roşcat era despletit şi îi atârna pe umeri. Alături de ea se afla o măsuţă mică cu trei picioare aranjată cu o carafa micuţă cu vin şi un singur pocal. La fel ca şi data trecută când am vizitat-o, mi-a dat de înţeles că ar trebui să mă aşez pe un scaun în capătul îndepărtat al încăperii.

— Mai repede aş rămâne în picioare, am zis eu. Şi mai degrabă aş sta aici unde pot să te văd în lumină. Îţi vine bine negrul, Fausta. Ţi se potriveşte cu vânătaia de sub ochi.

A sărit ca arsă la mojicia mea şi şi-a atins chipul pe jumătate conştientă.

— Ai venit fără chipeşul tău ginere, Gordianus?

— Nu am avut timp să-l aduc cu mine. Am venit aici direct de la locuinţa Calpurniei. A fost foarte curioasă să audă ceea ce aveam să-i povestesc. I-a trimis pe unii dintre oamenii ei cu mine.

— Aşa mi-a spus şi Birria. Încearcă să mă înfricoşeze? Nu-mi imaginez de ce. Soţul meu e mort. Bietul Milo! Oricum, nu prea a reprezentat o ameninţare pentru stat.

— A incitat o mulţime grozavă de sclavi să se revolte. Împreună cu gladiatorii lui, Milo a provocat ravagii considerabile în regiunea din jurul Compsei.

— Da, din nefericire. Însă toţi gladiatorii lui Milo sunt morţi acum şi la fel s-a întâmplat şi cu toţi sclavii ăia, nu-i aşa?

— Da. Fie au murit luptând, fie au fost crucificaţi, mulţumită lui Milo şi falselor speranţe pe care le-a dat.

— O pierdere colosală de forţă de muncă, sunt sigură.

— O formidabilă cantitate de suferinţă!

— Sclavii chiar suferă ca noi, ceilalţi? Nu sunt sigură că filosofii au căzut de acord asupra acestui subiect, Gordianus. Însă cu siguranţă Milo a avut de dat seamă pentru multe – distrugerea proprietăţilor, pierderea vieţilor, irosirea sclavilor, ca să nu mai menţionăm groaza pe care a băgat-o în toţi! Însă a plătit cu vârf şi îndesat, nu-i aşa? A aruncat zarurile şi le-a ieşit câini, iar acum lemurii lui hoinăresc prin Hades, fără cap. Însă ce au toate astea de-a face cu mine? De când o soţie e răspunzătoare în faţa legii romane pentru actele soţului ei?

— Ai conspirat cu Milo împotriva statului.

— Aiureli!

— Tu l-ai încurajat să stârnească insurecţia. Poate că el a şovăit ca să procedeze aşa, însă tu te-ai vârât în toate.

M-a privit cu răceală.

— Nu ai cum s-o dovedeşti.

— Calpurnia nu mi-a cerut dovezi. A trebuit doar s-o conving. I-am explicat ce ştiam şi a insistat să trimită bărbaţii ăştia cu mine ca să fie sigură că nu încerci să dispari înainte ca Isauricus şi lictorii lui să vină după tine. Complotul împotriva statului roman este o crimă pedepsită cu moartea.

Fausta râse strident.

— Deci mă vor da în judecată?

— Nu va fi nevoie. Decretul Final este încă în vigoare. Consulul Isauricus are autoritatea de a face paşii necesari de a proteja statul. Şi asta include şi executarea pe loc a trădătorilor.

Mă privea cu teamă în ochi.

— Să te ia naiba, Gordianus! De ce îmi faci asta?

— Tu ţi-ai făcut-o singură, Fausta. De ce nu ai putut să-l laşi pe Milo să-şi vadă de soarta lui fără să te amesteci?

— Pentru că era un cârpaci disperat şi un neghiob şi un laş! a strigat ea. Dacă l-aş fi lăsat să se descurce singur, s-ar fi ascuns şi acum în vreo gaură din Subura aşteptând semnul potrivit ca să facă un pas. Avea nevoie de un ghiont – nu, de un şut în fund! — ca să-l pun în mişcare.

— Şi i-ai dat şutul ăla aranjând ca să-i proroocească Casandra succesul insurecţiei.
— Da! Şi a lucrat ca o vrajă. Ce actriţă a fost! A interpretat un rol care l-a convins până şi pe Caelius. Trebuie să fi fost cu totul magnific. Îmi doresc să fi fost acolo să văd, însă sigur aş fi râs şi aş fi dat-o de rău.
— Unde s-a întâmplat? Când?
— În cămăruţa ei sărăcăcioasă din Subura. I-a învârtit pe degete până la căderea serii – viziunile pe care le-a descris erau întotdeauna mai convingătoare la lumina lămpii, mi-a zis ea – şi atunci şi-a jucat ultimul rol al vieţii sale. Cât timp tu erai la etaj, adormit de la narcoticul pe care ţi l-au dat, Casandra s-a târât pe podeaua din pământ a cămăruţei ei, făcând spume la gură şi rostind cuvintele pe care Milo şi le dorea cel mai arzător să le audă. Fireşte că eu i-am spus ce trebuia să zică. Cunoşteam viziunile care-i atrăgeau cel mai mult imaginaţia animalică a lui Milo. Descrie-i aşa, i-am zis ei: o procesiune triumfală fără sfârşit cu Milo şi Caelius în frunte, aclamaţiile oamenilor tunându-le în urechi, Trebonius şi Isauricus şi toţi inamicii lor în lanţuri în urma lor, iar statuile din aur masiv cu chipurile lor instalate în Forum, în timp ce undeva în neantul cenuşiu îi vedem pe Pompei şi Cezar de mărimea unor pitici, sfâşiindu-şi unul altuia burţile cu dinţii, devorându-şi măruntaiele într-un cerc nesfârşit, precum viermele care-şi mănâncă propria-i coadă. Închipuie-ți visele pe care le-a sădit în capul lui Milo viziunea asta! În dimineaţa următoare abia aştepta să o pornească la drum. Caelius era la fel de dornic. S-au întâlnit cu cei mai apropiaţi susţinători ai lor, a luat câţiva cu ei, i-a lăsat pe ceilalţi să se ocupe de treburi în absenţa lor şi duşi au fost, convinşi că Fortuna şi Soarta le stăteau neclintite alături.
— În timp ce eu dormeam, am murmurat, singur în camera de la etaj.
— Nu singur. Înainte de a pleca în dimineaţa aceea, Caelius i-a spus Casandrei ce s-a ales de tine. Ea a trecut pe la tine, apoi l-a lăsat pe Rupa să aibă grijă de tine.
— Ea unde a plecat?
— A venit aici, fireşte, ca să-şi ridice banii.
— Banii, am zis mohorât. Aşa ai reuşit să o convingi să acţioneze contrar dorinţelor Calpurniei? Nu ai avut nevoie decât de un piculeţ de aur?
— Nu. A fost nevoie şi de o întreagă artă a persuasiunii. Când i-am povestit ce voiam să facă – să-l încurajeze pe Milo să meargă înainte cu insurecţia lui fără speranţă – s-a opus. O vreme a continuat să pretindă că e o profetă autentică. I-am spus că n-are niciun rost să încerce să mă prostească şi oricât ar plăti-o Calpurnia – asta a fost o presupunere cultivată din partea mea, că era agentul Calpurniei – eu o să-i dau şi mai mult. Am tot hărţuit-o şi i-am oferit şi mai mult aur, până când în cele din urmă a lăsat-o moale. Pune-te în locul ei, Gordianus.

Aici la Roma, mulţumită matrapazlâcurilor aferente războiului, Casandra s-a trezit în situaţia de a câştiga nişte bani frumuşei – probabil singura ocazie din viaţa unei femei ca ea să facă aşa *mulţi* bani. Poţi s-o învinovăţeşti că a pus mâna pe ocazia de a-şi mări averea?

„Care este riscul?” am întrebat-o. „Dacă Milo învinge, o să te scalde în bogăţii şi onoruri. Dacă moare, o să tacă pe veci. Orice s-ar întâmpla, tu o să-ţi primeşti plata de la amândouă, iar Calpurnia nu o să ştie nimic.”

Am clătinat din cap.

— Atunci e aşa cum tocmai am spus: până la urmă nu a fost vorba decât de un pic de aur.

— Nu *un pic* de aur, Gordianus, o grămadă! Oricum, asta i-am promis. Şi nu era totul doar pentru ea. A zis că avea nevoie de bani… pentru tine.

— Pentru mine?

— Aşa a zis ea. Când a venit aici să-şi ia banii, probabil o fi crezut că trebuie să se justifice faţă de mine – de parcă mie îmi păsa de sentimentul ei de onoare. „Nu aş fi făcut asta niciodată”, a zis ea, „numai că am nevoie de mai mulţi bani. Am nevoie de ei pentru bărbatul pe care-l iubesc. E într-o mare încurcătură. A acumulat o datorie enormă. I-a secătuit viaţa din el. Dacă pot să-l eliberez, o s-o fac”. Nu ai ştiut, Gordianus? Casandra se gândea la tine.

Îmi luase capul foc.

— Dar în loc să-i dai banii, ai otrăvit-o. De ce, Fausta?

— Pentru că nu mai aveam bani! Plata parţială pe care i-o dădusem în avans era tot ce aveam. Venise aici să ia şi cealaltă jumătate, însă nu aveam ce să-i dau, nici măcar o plată simbolică. Am dus-o de nas cât de mult am putut; i-am spus că trimit un sclav să aducă banii pentru ea. De fapt, l-am trimis pe flăcău în Subura să pună capăt zilelor lui Rupa. Sclavul pe care l-am trimis era un individ mare, zdravăn, un fost gladiator ca şi Birria. Am crezut că n-o să aibă probleme, însă se pare că Rupa era mai mult decât egalul său.

— Ăsta era cadavrul pe care l-am găsit când m-am trezit! Rupa l-a ucis – acolo, în cameră, câtă vreme eu am zăcut inconştient. Casandra l-a lăsat pe Rupa să mă vegheze. Când a sosit omul tău, probabil că s-au luptat, iar Rupa i-a frânt gâtul. Apoi Rupa s-o fi panicat. A strâns totul din cămăruţa Casandrei şi a fugit. „Totul”, am zis în sinea mea, „mai puţin zăbala care e posibil să-i fi scăpat sau s-o fi trecut cu vederea.”

— Din câte ştiu până acum, mutul se ascunde în continuare, a zis Fausta.

— Şi chiar şi când m-am trezit, Casandra se afla aici, în locuinţa asta…

— Aştepta cu mine în grădină. Când unul din sclavi a adus un terci rece pentru masa de prânz şi ne-a servit câte-o porţie, Casandra nu a bănuit nimic.

— Ce otravă ai folosit?

— De unde să ştiu? Am cumpărat-o de la un ins care se ocupă de multă vreme de treburi de genul ăsta; Milo obişnuia să meargă la el din când în când. Dureros, sau nedureros, m-a întrebat el. I-am spus că nu mă interesează atâta vreme cât garanta să lucreze rapid. Însă nu a fost aşa. Otrava a acţionat foarte lent. Ne-am terminat amândouă terciul şi am pus castroanele de-o parte.

Nu s-a întâmplat nimic. Începusem să cred că greşisem doza, ori poate chiar că-i dădusem porţia greşită. Mă otrăvisem pe mine? Stăteam jos şi-mi imaginam o arsură în măruntaie în timp ce o priveam, incapabilă să-mi dezlipesc ochii de pe ea, aşteptând să văd primul semn de suferinţă pe chipul ei. Până la urmă – în sfârşit! — otrava începuse să-şi facă efectul. La început i s-a făcut doar rău. A zis că are impresia că ceva din terci nu i-a priit. Apoi pe chip i s-a citit o privire – şoc, panică – când şi-a dat seama ce i se întâmpla. A ţipat, a aruncat castronul gol în mine şi a fugit din grădină. Am încercat s-o opresc. Ne-am luptat. I-am sfâşiat tunica. A scăpat şi a fugit din casă. Birria s-a dus după ea, însă a pierdut-o. El nu a ştiut în ce parte a luat-o.

— Eu eram înnebunită de îngrijorare. Cu cine s-ar fi putut întâlni înainte ca otrava s-o termine? Ce i-ar fi putut spune? Până la urmă, mai târziu în acea zi, am auzit vestea morţii ei în piaţă. A murit în braţele tale, mi s-a spus. Îţi povestise ce s-a întâmplat? Cu siguranţă nu, pentru că au trecut ceasuri, apoi zile, iar tu nu ai făcut nimic. Totuşi eram sfâşiată de îndoieli. De asta am îndrăznit să vin să-i văd rugul funerar. Tu erai acolo. La fel şi Calpurnia şi câteva dintre femeile care se întâlniseră cu Casandra. Toată lumea m-a văzut, cu toate astea nimeni nu a reacţionat. Atunci am ştiut cu certitudine că nimeni nu mă suspecta că am ucis-o. Am privit-o arzând şi în sfârşit eram satisfăcută că scăpasem de asta. În cele din urmă puteam să-mi îndrept gândurile către Milo şi să aştept delicioasele veşti despre distrugerea lui.

Am clătinat din cap.

— Am crezut că a fost Clodia! Am crezut că ea nu s-a dat în lături de la nimic ca să-l distrugă pe Marcus Caelius, însă până la sfârşit a fost disperată să-l salveze - de sine! Şi am crezut că tu o să-ţi faci tot ce-ţi va sta în putinţă să-l *opreşti* pe Milo să ducă la bun sfârşit un asemenea plan dement, însă singura ta dorinţă a fost să-l vezi autodistrugându-se.

— Paradoxurile te amuză, nu-i aşa, Descoperitorule? Ţi-am spus, nu am răbdare cu procedeele stilistice ale autorilor dramatici, comparaţii, metafore şi chestii din astea. Ironiile şi enigmele îmi displac chiar mai mult. Însă ştiu când se sfârşeşte actul final. Fausta a întins mâna după carafa de pe masa de lângă ea şi şi-a umplut pocalul ochi. Mă vei ierta că nu-ţi ofer şi ţie un pocal, a zis ducându-şi-l la buze.

Am tresărit şi am întins mâna după pocal, însă prea târziu. Înghiţise conţinutul dintr-o singură sorbitură.

Fausta a lăsat pocalul jos. Ochii îi sclipeau. A clipit şi s-a clătinat uşor.

— Neguţătorul de otravă mi-a promis că asta va acţiona mai rapid şi fără… prea multă… durere. S-a schimonosit. Mincinosul! Doare ca Hades! Şi-a strâns abdomenul şi a ieşit bălăbănindu-se din odaie, prin porticul dinspre grădină. Oamenii or să zică că am făcut-o de durere. E un lucru onorabil pentru o văduvă să-şi curme zilele… după ce soţul ei moare în bătălie. Fiica lui Sulla n-o să-i facă de ruşine amintirea!

Fausta s-a prăbuşit pe podea. Birria, care străbătuse cu paşi mari grădina, a ţipat şi a luat-o la fugă spre ea. A îngenunchiat şi a ridicat-o în braţe. Avea ochii deschişi, însă în braţele lui era la fel de inertă ca un sac de grâne, aproape moartă. Şi-a dat capul pe spate şi a slobozit un urlet. Lacrimile îi şiroiau pe faţă.

— Nu! a strigat el. Se uita fix la mine. Ce i-ai făcut?

— Şi-a făcut singură, am spus, arătând spre intrare şi măsuţa cu trei picioare dinăuntru.

Birria a ochit carafa şi pocalul. O clipă nesfârşită a privit ţintă în ochii fără viaţă ai Faustei. În cele din urmă i-a dat drumul. Am auzit un târşâit de metal când şi-a scos sabia scurtă din teacă. M-am tras înapoi tresărind, însă tăişul nu-mi era destinat. Îngenunchind lângă Fausta şi-a întors sabia spre pântec şi şi-a făcut curaj. Trăsăturile i-au fost străbătute de o privire ca aceea pe care o vezi pe chipul unui gladiator în arenă la final – o privire resemnată şi în acelaşi timp sfidătoare, dispreţuitoare chiar şi faţă de viaţă.

Birria a mai răsuflat o ultimă dată şi a căzut în sabie. Ochii i s-au dat peste cap şi a slobozit un icnet. Sângele picura din rană şi i se prelingea de pe buze. S-a balansat şi s-a înălţat o clipă, apoi a înţepenit, iar după aceea s-a prăbuşit de-a curmezişul trupului ibovnicei sale.

XIX

— Egipt!

Bethesda a pronunţat acest cuvânt în mare parte în aceeaşi manieră în care-şi anunţase intuiţiile ei anterioare, neaşteptate, privind leacul pentru boala sa. Cum ajunsese la aceste revelaţii, de unde îi veneau informaţiile şi de ce avea încredere în ele, nu aveam nici cea mai vagă idee. Ştiu doar că dacă odată a rostit: „Ridichi!” toţi membrii familiei plecaseră în expediţie în căutarea ridichiilor, iar acum ea decretă: „Egipt!”

Un voiaj în Egipt o va vindeca – asta şi numai asta.

— De ce Egipt? am întrebat eu.

— Pentru că sunt din Egipt. Toţi venim din Egipt. Egipt se află acolo unde începe viaţa.

A spus asta de parcă era un fapt pe care nimeni nu-l putea contesta, ca şi cum ai zice: „Lucrurile cad la pământ şi nu în sus.” sau „Soarele străluceşte în timpul zilei, nu noaptea.”

M-am gândit că ar putea să zică: *„Pentru că Egiptul este locul unde ne-am întâlnit, bărbate. Egiptul este locul unde m-ai găsit şi te-ai îndrăgostit de mine şi Egiptul este locul unde am de gând să te recuperez şi să te purific de toate păcatele pe care le-ai comis cu altă femeie.”* însă nu asta a spus ea, bineînţeles. Ştia de Casandra? Nu cred; fusese prea preocupată de propria-i boală.

Diana ştia? Nu eram foarte sigur, însă Diana trebuie să fi bănuit ceva. Până acum nu se confruntase cu mine şi nu mă chestionase. Dacă avea suspiciuni, le păstra pentru ea – mai mult spre binele mamei sale, bănuiam, decât pentru al meu. Ce a fost a trecut şi era important să menţinem pacea în sânul familiei, cel puţin până când mama ei se făcea mai bine.

— Trebuie să mă întorc la Alexandria, a anunţat Bethesda într-o dimineaţă la micul dejun şi nu pentru prima oară. Trebuie să mă mai scald încă o dată în Nil. În Egipt fie voi găsi un leac, fie îmi voi găsi odihna veşnică.

— Mamă, nu spune asta! Diana a pus jos castronul ei cu griş apos şi s-a apucat cu mâinile de pântece. Vorbele mamei sale îi picaseră rău la stomac sau şi Diana cădea pradă vreunei maladii? Avea greţuri aproape în toate dimineţile. Mi se părea că un blestem căzuse asupra tuturor femeilor din viaţa mea.

Aceasta a fost prima dată când Bethesda a menţionat explicit posibilitatea de a muri în Egipt. Era adevărata esenţă a călătoriei pe care insista să o facă, iar toată

vorbăria ei despre vindecare, doar un simplu pretext? Ştia că e pe moarte şi dorea să-şi sfârşească zilele în Alexandria, acolo unde viaţa ei începuse?

— Nu ne permitem, am zis fără ocolişuri. Mi-aş dori să se poată, dar…

La uşa de la intrare s-a auzit un zgomot, nu o bătaie prietenoasă ori respectuoasă, ci o izbitură puternică, insistentă. Davus s-a încruntat, a schimbat o privire precaută cu mine, şi s-a dus să răspundă.

O clipă mai târziu s-a întors şi mi-a zis la ureche:

— Necazuri.

— Staţi aici, le-am spus celorlalţi şi l-am urmat pe Davus în vestibul. M-am uitat prin vizieră. Pe treptele de la intrare o pereche de huidume uriaşe flancau un copoi mărunţel într-o togă. Copoiul mi-a zărit ochiul prin vizieră şi mi-a vorbit.

— Nu are niciun rost să te ascunzi în spatele uşii ăleia, Gordianus Descoperitorul. Un om nu poate evita la nesfârşit ziua socotelii.

— Cine eşti şi ce cauţi pe treptele mele? l-am întrebat, deşi ştiam deja. De la anihilarea lui Caelius şi Milo, cămătarii şi proprietarii din Roma domneau suverani. Orice rezistenţă organizată contra lor se evaporase. Se zicea că Trebonius îi favoriza acum pe creditori realmente strigător la cer în toate tocmelile pe care le comisiona între aceştia şi debitorii lor; cei care căutaseră uşurare înaintea insurecţiei înăbuşite din faşă primiseră tratamente mai bune decât cei care căutau acum o destindere.

— Îl reprezint pe Volumnius, a spus copoiul, căruia îi datorezi suma de…

— Ştiu exact cât îi datorez lui Volumnius, am spus.

— Ştii? Majoritatea cetăţenilor au dificultăţi în calcularea dobânzii care se strânge. Aproape întotdeauna îi subestimează mărimea. Nu înţeleg că dacă le scapă şi o singură plată…

— Nu mi-a scăpat nici o plată. Conform înţelegerii pe care am făcut-o cu Volumnius, prima rată nu trebuie plătită…

— … decât mâine. Da, aceasta e doar o vizită de curtoazie ca să-ţi aduc aminte. Presupun că vei *ave*a pregătită prima rată pentru mine, mâine dimineaţă la prima oră?

Examinam prin vizieră feţele celor doi slugoi ai copoiului. Amândoi aveau mâini de mărimea unor crupe micuţe şi ochi ca mărgelele. Arătau prea lenţi şi prea idioţi ca să fie gladiatori. Cei de teapa lor nu erau buni decât la un singur lucru, să copleşească şi să intimideze victime mai mici şi mai plăpânde decât ei. Suma adunată a capacităţilor lor intelectuale era probabil sub media unui catâr, însă e posibil să fi urmat ordinele copoiului - „rupe-i degetul insului ăstuia” sau „rupe-i braţul” ori „rupe-i amândouă braţele.”

— Pleacă, i-am spus. Plata nu trebuie făcută până mâine. Astăzi nu ai niciun drept să vii să mă hărţuieşti.

— Să te hărţuiesc? a zis copoiul, pe chip licărindu-i un zâmbet hain. Dacă tu numeşti asta hărţuire, cetăţene, atunci aşteaptă până când…

Am trântit ferestruica peste vizieră. Zgomotul pe care l-a făcut era la fel de plăpând pe cât mă simţeam eu în acel moment.

— Du-te-n Hades! am strigat prin uşă.

L-am auzit pe copoi râzând, apoi lătrând un ordin slugoilor lui să o ia din loc, apoi sunetul paşilor lor îndepărtându-se.

Davus s-a încruntat.

— Ce-o să facem dacă se întorc şi mâine?

— *Dacă* se întorc, Davus? Nu cred că există vreo îndoială în privinţa asta.

Am revenit în sala de mese. Bethesda mă privea în expectativă. Diana, am remarcat eu, s-a uitat întâi la Davus să se convingă de expresia de pe chipul său şi abia apoi la mine; o dovadă în plus, dacă mai era nevoie, că acum era mai mult soţia lui decât fiica mea. Era un fapt cuvenit, însă totuşi mă deranja. Hieronimus îşi mânca foarte lent ultimele înghiţituri de griş şi arăta posac. Androcles şi Mopsus mâncaseră înaintea tuturor şi se ridicaseră de la masă şi se aflau în grădină, unde îi însărcinasem cu nişte activităţi ca să-şi exploateze izbucnirea de energie matinală. Îi vedeam pe fereastră sfădindu-se şi aruncând unul în altul cu buruieni scoase din rădăcină, uitând de criza din locuinţa noastră.

Am deschis gura să vorbesc, însă ce era să spun? Vorbe false potolitoare? Să schimb brusc subiectul? Ori poate să reiau subiectul anterior, şi anume cererea deznădăjduită a Bethesdei de a călători în Egipt? În acel moment, nimic nu m-ar fi mulţumit mai mult decât perspectiva unui voiaj la Alexandria, sau în orice alt loc, atâta vreme cât era cât mai departe cu putinţă de Roma.

Am fost scutit de peroraţii de o bătaie neaşteptată în uşă.

— Nu iarăşi! am mormăit păşind mândru spre vestibul. Nu m-am obosit să mă uit pe vizieră, ci am dat deoparte ivărul şi am tras de uşă ca s-o deschid. Nici chiar copoiul şi slugoii lui nu ar fi îndrăznit să atace un cetăţean roman pe treptele locuinţei sale cu o zi înainte de scadenţa împrumutului său. Sau îndrăzneau? Mă întrebam dacă puteam să-i înfulec ochii copoiului înainte ca cele două namile să aibă timp să mă schilodească…

— Ce mai cauţi aici? am strigat. Ţi-am spus – Bărbatul de pe scări mă privea ţintă inexpresiv.

M-am holbat şi eu la el, la fel de golit de expresie până când l-am recunoscut. Secretarul personal al Calpurniei era cel care-mi bătuse la uşă mai înainte.

— Ce cauţi aici? l-am întrebat pe un ton cu totul diferit.

— M-a trimis stăpâna mea. Vrea să te vadă.

— Acum?

— Cât de grabnic posibil. Înainte…

— Înainte să ce?

— Te rog, urmează-mă şi nu mai pune întrebări. M-am uitat în jos la tunica veche cu care eram îmbrăcat.

— Va trebui să mă schimb.

— Nu e nevoie. Te rog, vino odată. Şi poate vrei să-ţi iei un paznic cu tine, pentru mai târziu.

— Mai târziu?

— Ca să te conducă acasă în siguranţă. Drumurile sunt după cât se pare – ei bine, o să vezi. A zâmbit şi am surprins un licăr a ceea ce avea să-mi spună, sau mai precis, a ceea ce încerca să nu-mi lase de înţeles.

— Haide, Davus, am strigat peste umăr. Am fost convocaţi de cea dintâi dintre doamnele Romei.

***

Sclavul ne-a condus de partea cealaltă a colinei Palatine către locuinţa de proporţii uriaşe unde Calpurnia îşi avea reşedinţa în absenţa soţului ei. Chiar înainte să ajungem la casă, am observat că străzile înconjurătoare erau mai aglomerate decât de obicei. Mesagerii se răspândeau în evantai din casă în timp ce bărbaţi în togi se apropiau către ea. Exista o senzaţie de freamăt, de încărcătură precum a fulgerului în aer. Se intensifica în curtea din faţa casei, unde bărbaţi în grupuri mici vorbeau în şoaptă în vreme ce sclavii goneau înăuntru şi afară. Am recunoscut câţiva senatori şi magistraţi. Trebonius şi Isauricus stăteau împreună în picioare într-o parte, înconjuraţi de lictorii lor. Se întâmplase ceva important. Ochii şi urechile întregii Rome erau pregătiţi de această locuinţă.

Sclavul ne-a introdus în curtea din faţă, sus pe scări şi în casă. Gărzile l-au recunoscut şi ne-au dat voie să trecem Fără să ne chestioneze.

După zumzăiala emoţionată de afară, mă aşteptam ca interiorul casei să fie un stup veritabil, însă coridorul prin care ne-a ghidat sclavul era surprinzător de pustiu şi liniştit. Am pătruns într-o grădină scăldată în razele soarelui unde Calpurnia, aşezată pe un taburet, îi dicta pe un ton grav scribului. Când ne-am apropiat a ridicat privirea şi i-a făcut semn scribului să se retragă. La un alt semn, sclavul care ne escortase a dispărut şi el.

— Gordianus, ai venit foarte repede. Cu o sprânceană ridicată a luat notă de tunica mea ponosită şi am ştiut că trebuia să-mi fi făcut timp să mă îmbrac cu toga, indiferent de ce a spus sclavul.

— Omul vostru mi-a dat de înţeles că sunt convocat urgent.

— Doar pentru că, în câteva momente, toată Roma va afla. Odată ce vestea s-a dus, nu ai de unde să ştii cum vor reacţiona oamenii. Presupun că majoritatea cetăţenilor vor fi la fel de copleşiţi de bucurie ca şi mine

— Sau se vor preface că sunt.

— Aţi primit veşti bune, Calpurnia?

A tras aer în piept şi a închis ochii o clipă. Încă nu repetase veştile suficient de des ca să se deprindă cu ele. Când a deschis ochii, aceştia îi jucau în lacrimi. Vocea îi tremura.

— Cezar a triumfat! A fost o bătălie grozavă în Tessalia lângă un loc numit Pharsalus. Avangarda lui Pompei a fost ruptă, apoi cavaleria a cedat şi a luat-o la fugă. A fost o debandadă absolută. Însuşi Cezar a preluat sarcina de a invada tabăra inamică. Unii dintre conducătorii lor au scăpat, însă lupta corp la corp a fost decisivă. Aproape cincisprezece mii de adversari au fost măcelăriţi în ziua aceea şi mai mult de douăzeci şi patru de mii s-au predat. Forţele lui Cezar abia dacă au pierdut două sute de combatanţi. Victoria este a noastră!

— Şi Pompei?

Chipul Calpurniei se întunecă.

— În vreme ce Cezar îşi conducea oamenii peste metereze în tabăra inamică, Pompei a fugit din cortul său, şi-a aruncat capa stacojie ca să sară mai puţin în ochi, a încălecat pe primul cal pe care l-a găsit şi a scăpat prin poarta din dos. Şi-a croit calea spre ţărm şi s-a îmbarcat pe o corabie. Se pare că s-a îndreptat spre Egipt. Cezar îl urmăreşte. Asta-i singura veste proastă, că Cezar nu se poate întoarce la Roma. Însă era de aşteptat. Cezar va fi nevoit să pună ordine în treburile Romei privind Egiptul şi alte locuri înainte de a veni în sfârşit acasă ca să se odihnească.

Un moment îndelungat am sedimentat caracterul spectaculos a ceea ce tocmai îmi povestise Calpurnia. Mă străbăteau valuri de emoţie. Ca şi în cazul ei, vocea mi-a tremurat, iar ochii mi s-au umplut de lacrimi. Apoi îndoielile şi întrebările mi s-au vârât nepoftite în gânduri.

Era posibil să se fi terminat *de-adevăratelea?* Cu o singură bătălie războiul era cu adevărat isprăvit? Dar flota lui Pompei, care întotdeauna fusese superioară celei lui Cezar şi care era pesemne intactă? Cine mai supravieţuise în afară de Pompei şi cât de uşor vor renunţa la luptă? Dar ceilalţi duşmani ai Romei, cum ar fi regele Juba, care-i anihilase pe Curio şi expediţia acestuia în Africa? Dar Egiptul, care era angajat în propriul său război civil dinastic? Calpurnia vorbise de ordine în treburile de acolo de parcă această sarcină nu implica unelte mai complicate decât o mătură şi un făraş, însă când fusese simplu vreun lucru care avusese legătură cu Egiptul? Va fi o sarcină aşa neînsemnată să-i dea de urmă lui Pompei, ca şi cum ar fi fost un sclav evadat? Dacă, şi când, Cezar îl va prinde-n capcană, va avea de gând să-l omoare cu sânge rece? Ori îl va aduce înapoi la Roma prizonier, defilând cu el în lanţuri în urma carului său într-o procesiune triumfală, la fel cum i-a făcut galului Vercingetorix? Îndoielile umbreau veştile

pe care mi le dăduse Calpurnia, însă nu am vorbit nimic despre ele. Câţi dintre bărbaţii din curte se întreţineau cu acelaşi întrebări şi câţi simulau satisfacţia şi nu dădeau glas dubiilor– chiar în această clipă?

— Extraordinare veşti, am reuşit eu în cele din urmă să spun.

— Nu vrei să întrebi nimic? Nu vrei să întrebi de nimeni?

M-am gândit o clipă.

— Ce s-a întâmplat cu Domitius Ahenobarbus?

Era unul dintre cei mai aprigi inamici ai lui Cezar. La izbucnirea războiului, a pierdut oraşul italian Corfinium în favoarea lui Cezar, a cârpăcit o tentativă de sinucidere şi a fost capturat. Umilit de iertarea lui Cezar, s-a îndreptat spre Massilia – unde calea lui s-a încrucişat cu a mea– şi a preluat comanda forţelor care-i rezistau asediului lui Cezar. Când Cezar şi Trebonius au pus mâna pe Massilia, Domitius Ahenobarbus a scăpat iarăşi ca să se alăture lui Pompei.

— Barbă roşie nu mai există, a zis Calpurnia, cu o scânteie de satisfacţie în ochii. Când tabăra le-a fost invadată, Domitius a fugit pe jos şi s-a îndreptat spre munţi. Cavaleria lui Antoniu l-a vânat ca pe un cerb în pădure. S-a prăbuşit de frică şi epuizare. Cadavrul lui era încă călduţ când Antoniu l-a găsit. A murit fără nici o rană pe el.

— Faustus Sulla?

— Se pare că fratele Faustei a scăpat. Circulă zvonurile că s-ar îndrepta spre Africa.

— Cato?

— Şi el a evitat captivitatea. S-ar putea ca şi el să fie în drum spre Africa.

— Cicero?

— Cicero trăieşte. A pierdut bătălia din pricina unei frământări a stomacului. Zvonurile zic că se întoarce la Roma. Soţului meu i s-a dus duhul pentru clemenţa sa. Cine ştie? Totuşi s-ar putea să-l ierte pe Cicero că i-a ţinut partea lui Pompei. Mă privi ţintă un lung moment. De ce nu întrebi ceea ce vrei să întrebi cel mai tare, Descoperitorule?

De ce, într-adevăr? Mi-am plecat capul şi am oftat. Am încercat să-mi stăpânesc tremurul din voce.

— Care sunt veştile despre Meto?

Ea a dat aprobator din cap şi a zâmbit, un piculeţ mai infatuată decât s-ar fi cuvenit.

— Meto e bine. După spusele soţului meu, s-a distins singur, admirabil, de-a lungul campaniei şi mai ales în bătălia de la Pharsalus. A rămas de partea lui Cezar, călătorind cu el spre Egipt.

Am închis ochii şi i-am ţinut închişi, ca să-mi stăvilesc lacrimile.

— Când a avut loc bătălia asta?

— La patru zile după nonele lui Sextilis.

Am tras aer în piept.

— Ziua în care a fost îngropată Casandra!

— Aşa este. Nu mi-am dat seama de asta.

Chiar în ziua în care Casandra s-a prefăcut în cenuşă pe rugul ei funerar, soarta Romei a fost decisă. M-am gândit la tot ce s-a petrecut şi la ce am descoperit în răstimpul care le-a luat veştilor să ajungă de la Pharsalus la Roma. M-am gândit la femeile care şi-au împărţit secretele cu mine, fără ca niciunul dintre noi să ştie că exact când se apleca deasupra trecutului şi agoniza asupra viitorului, bătălia dintre titani era deja decisă.

— De ce m-aţi convocat aici, Calpurnia, şi m-aţi poftit să vin aşa iute? Aş zice că fiecare bărbat în parte de afară, care-şi târşâie nervos picioarele prin curtea din faţă, e mai merituos să fie ţinut la curent cu cele mai noi ştiri despre Cezar.

A râs.

— Lasă-i pe senatorii şi magistraţii ăia să-şi ascută dinţii, să facă schimb de cleveteli şi să mai stea un piculeţ pe ace. Oricum aveam de gând să te chem azi aici, din pricina unui alt eveniment anume. Rupa, fă un pas înainte.

Bărbatul stătuse în picioare în semiîntuneric. Când a ieşit la vedere, privirea pe care i-am văzut-o pe chip era, mai mult decât orice altceva, apropiată de amărăciune. Şi-a aşezat mâinile pe umerii mei şi m-a îmbrăţişat oarecum ţeapăn.

— Deci eşti în viaţă, la urma urmei, am zis eu. Unde ai fost în tot acest răstimp?

Şi-a acoperit o mână cu cealaltă. *Ascunzându-mă.* Cine l-ar fi putut învinovăţi? Fausta trimisese un sclav să-l omoare. Când a aflat despre moartea Casandrei, trebuie să fi fost la fel de zăpăcit ca mine, neştiind pe cine să învinovăţească, ori de cine să se teamă.

— Ar fi trebuit să vină direct la mine, fireşte, spuse Calpurnia. Dar presupun că îi era teamă de mine, crezând că s-ar fi putut să am vreo legătură cu moartea Casandrei. Dar chiar de când Fausta a murit, tot felul de zvonuri au circulat despre moartea ei şi rolul acesteia în insurecţie, inclusiv o bârfă cum că ea a otrăvit-o pe Casandra. Rupa a auzit-o şi a decis să rişte şi să vină aici ca să afle adevărul. I-am povestit toate eforturile tale de a-l găsi pe criminalul surorii sale, ca să nu menţionăm grija cu care te-ai ocupat ca să fie incinerată cum se cuvine.

Rupa s-a uitat în ochii mei şi m-a îmbrăţişat din nou, mai puţin ţeapăn. În acest moment semăna foarte mult cu Casandra.

— A venit aici şi să strângă veniturile Casandrei, pe care le-am păstrat pentru ea. E o sumă considerabilă. Însă e o mică problemă. Are legătură cu tine, Descoperitorule.

— Vă rog, explicaţi-mi.

— La un moment dat Casandra i-a dat lui Rupa o scrisoare adresată mie, care să-mi fie adusă doar în eventualitatea dispariţiei ori morţii sale. Rupa nu ştie să citească şi bineînţeles că nu a îndrăznit să arate scrisoarea nimănui în afară de mine, aşa că habar n-a avut despre ce era vorba în scrisoare până astăzi, când mi-a adus-o. I-am citit-o şi am discutat ce vrea să spună. A fost de acord cu prevederile ei, însă nu pot fi sigură că vei fi şi tu.

— Nu înţeleg. În scrisoare se aminteşte despre mine?

— Da. Să ţi-o citesc?

Fără să mai aştepte răspuns, a scos o rămăşiţă de pergament şi a citit cu voce tare:

Către Calpurnia, soţia lui Gaius Iulius Caesar:

În ultimele zile, m-am trezit gândindu-mă serios la moartea mea. Dacă am fost cu adevărat înzestrată cu puterea profeţiei, aş putea spune că aproape am trăit o premoniţie a morţii. poate că doar mă îngrijorez aşa cum e normal să fie, dat fiind pericolul inerent al activităţii pe care o fac pentru tine.

Însă dacă citeşti aceste rânduri, atunci sunt într-adevăr moartă, căci instrucţiunile mele pentru Rupa sunt să-ţi înmâneze această scrisoare doar în eventualitatea morţii mele, ori dacă voi dispărea în aşa circumstanţe care nu pot decât să implice moartea mea.

Într-o astfel de eventualitate, aceasta este dorinţa mea privind dispoziţiile legate de banii pe care i-am câştigat de la tine şi pe care tu îi păstrezi pentru mine. Pentru că Rupa nu va putea să administreze o aşa sumă mare de bani, doresc ca întreaga sumă să-l fie dată lui Gordianus, numit Descoperitorul, persoană care-ţi este cunoscută şi ţie şi soţului tău, cu această condiţie: să-l ia pe Rupa în locuinţa sa şi să-l adopte ca fiu al său. în schimbul asumării responsabilităţii de tată pentru bunăstarea lui Rupa, Gordianus poate dispune de bani aşa cum crede de cuviinţă. Ştiu că are nevoie stringentă de ei. Sper că vor veni ca o binefacere pentru el şi familia lui.

Aceasta este dorinţa agentului tău loial, Casandra.

Calpurnia a lăsat scrisoarea din mână.

— Nu sunt sigură de ultima parte – loialitatea ei, vreau să spun. A conspirat cu Fausta ca să-l convingă pe Milo să ridice armele împotriva statului. Unii ar putea susţine că până la urmă a fost o trădătoare şi că ar fi pe de-a-ntregul justificat să-i confisc toate bunurile - inclusiv banii pe care i-am ţinut în păstrare pentru ea. *Ce ar face Cezar?* Şi răspunsul este evident, căci niciun conducător al statului

roman nu a arătat vreodată o aşa clemenţă nemaipomenită precum Cezar. Casandra nu poate fi făcută să mai sufere pentru înţelegerea secretă cu Fausta; a plătit cu viaţa pentru această greşeală. Nu văd niciun motiv pentru care să sufere şi Rupa şi nu am nici o dorinţă să iau de la tine, Gordianus, banii pe care Casandra voia ca tu să-i primeşti. Mi-ai făcut o mare favoare când ai dat în vileag perfidia Faustei şi întrucât bănuiesc că nu doreşti să fii plătit pentru acest efort - asta te-ar face agentul meu, aşa-i? — sper că această audienţă şi rezultatul ei vor marca primul pas către o reconciliere deplină între tine şi soţul meu, ca şi a acelora care-l slujesc pe soţul meu… inclusiv tânărul Meto.

Mă holbam la ea fără să fiu sigur ce să răspund.

— Care este suma pe care aţi păstrat-o pentru Casandra? am întrebat-o.

Mi-a spus-o. Suma m-a surprins în aşa hal că i-am cerut să o repete.

M-am uitat la Rupa precaut.

— Înţelegi suma de bani pe care sora ta a câştigat-o?

A aprobat din cap.

— Cu toate astea ai acceptat condiţiile pe care ea le-a aşternut în scrisoare? Că tu nu vei primi niciun bănuţ şi în schimb vei deveni fiul meu prin adopţie?

El a dat din nou aprobator din cap şi m-ar fi îmbrăţişat a treia oară dacă nu m-aş fi dat înapoi. M-am uitat la Calpurnia.

— Poate ar fi fost mai cinstit dacă Rupa şi cu mine am fi împărţit banii, am sugerat eu.

Ea a ridicat din umeri.

— Odată ce vei fi primit banii de la mine, Gordianus, poţi să faci ce vrei cu ei. Dar îi vei primi doar dacă eşti de acord să-l înfiezi pe Rupa, aşa cum a cerut Casandra. Pari un piculeţ înmărmurit de generozitatea ei, însă eu cred că a dat dovadă de o mare înţelepciune când a făcut un asemenea aranjament. Rupa este un tânăr voinic, probabil un paznic excelent, şi capabil să-şi poarte de grijă în luptă – cu siguranţă s-a înzdrăvenit după incidentul cu gladiatorul acela pe care Fausta l-a trimis să-l ucidă, însă în multe alte feluri nu e pregătit să-şi poarte singur de grijă. Casandra a fost cea care în permanenţă a avut grijă de el. Acum că nu mai e, dorinţa ei e să procedezi aşa. Şi de ce să nu? Nu ai o predilecţie să iei hoinari în casa ta – cei doi fii pe care i-ai adoptat şi perechea zurbagie de băieţi sclavi pe care i-ai căpătat de la Fulvia! E de asemenea dorinţa Casandrei ca banii pe care ea i-a câştigat să te scoată din groapa pe care singur ţi-ai săpat-o. Înţeleg că datoriile tale sunt considerabile. Chiar şi aşa, dată fiind suma pe care ţi-a lăsat-o, trebuie să-ţi mai rămână o sumă frumuşică – suficient cât să ai grijă pentru ceva vreme de Rupa şi de restul familiei tale.

M-am gândit la asta şi am tras adânc aer în piept. M-am uitat peste umăr la Davus, care urmărise întregul schimb de replici în tăcere. M-a privit înapoi cu o

privire încruntată şi mi-am dat seama că n-o să fie treabă uşoară când va veni momentul să le explic Bethesdei şi Dianei cum de intrasem în posesia unei asemenea averi şi de ce veneam acasă cu o gură nouă de hrănit.

Dar de ce să-mi fac griji dând explicaţii? Nu eram eu un pater familias roman, capul suprem al membrilor familiei mele, căruia i se garanta prin lege dreptul de viaţă şi de moarte asupra fiecăruia din locuinţa mea? Un pater familias nu avea nevoie să se justifice. Aşa dicta tradiţia, deşi viaţa reală părea să nu rămână foarte strict fidelă modelului. Dacă soţia şi fiica mea mă vor bate la cap cu întrebări sâcâitoare despre Casandra şi Rupa ori despre neaşteptata mea moştenire sau despre dispariţia bruscă a datoriilor mele, aş putea mereu să mă întorc la privilegiile mele de pater familias şi pur şi simplu să nu le răspund… o vreme, cel puţin.

— Accepţi condiţiile Casandrei? a întrebat Calpurnia, dintr-o dată nerăbdătoare să termine audienţa.

— Da.

— Bine. O să-ţi trimit banii în această după-amiază. Când pleci, ia-l pe Rupa cu tine. Stai un timp în curte dacă vrei să auzi anunţul oficial.

A fluturat din mână, dându-ne liber. Gărzile au apărut din umbră ca să ne conducă.

Am mai zăbovit în curte doar câteva momente până Calpurnia a apărut pe trepte. Vocile au amuţit când privirile s-au îndreptat spre ea.

— Cetăţeni, stau dinaintea voastră cu nişte veşti minunate. Cezar a triumfat! A fost o bătălie grozavă în Thessalia, lângă regiunea numită Pharsalus…

A repetat veştile întocmai cum mi le spusese şi mie, cuvânt cu cuvânt. Când a isprăvit, curtea era straniu de tăcută ca şi cum cei prezenţi absorbeau importanţa extraordinară a ştirilor. Isauricus şi Trebonius au fost primii care au ovaţionat. Ceilalţi li s-au alăturat, până când toată curtea răsuna de aclamaţii pentru Cezar şi strigăte de „Venus pentru victorie!”

Şi aşa m-am întors înapoi spre casă, nu cu unul, ci cu doi tineri robuşti pe post de paznici – şi era un lucru bun, căci pe străzile de pe Palatină se îmbulziră dintr-o dată oameni care ovaţionau, plângeau şi se pupau şi ţopăiau nebuneşte. Unii păreau destul de mulţumiţi, alţii de-a binelea extaziaţi. Câţi trăiau doar un val de emoţie la imensa eliberare de tensiunea care se clădise în luni de zile? Şi câţi nu erau deloc fericiţi, însă îşi dădeau silinţa să râdă şi să strige şi să se amestece cu ceilalţi?

Pe măsură ce ne croiam uşurel drumul prin mulţime, am fost surprins să văd, la o anumită depărtare, un chip familiar în mijlocul aglomeraţiei. Era bătrânul Volcatius, partizanul cel mai revendicativ al lui Pompei dintre palavragii. Cu

mâinile în aer, cu capul dat pe spate şi gura deschisă. În mijlocul larmei i-am auzit glasul strident, urlând:

— Uraaa pentru Cezar! Venus pentru victorie! Uraaa pentru Cezar!

— Acum suntem toţi partizanii lui Cezar, am mormăit în barbă.

XX

— Ce zici de asta? m-a întrebat Diana, arătându-mi unul dintre articolele mele de îmbrăcăminte cele mai bune, o tunică verde cu o bordură galbenă cu model grecesc pe poale.

— Cu siguranţă am împachetat deja destulă îmbrăcăminte, i-am răspuns. Comandantul navei îi taxează pe pasageri după haine, aşa că ar trebui să luăm cu noi doar strictul necesar călătoriei. Va fi mai ieftin să cumpărăm ce avem nevoie când ajungem acolo.

— Mamei o să-i placă asta. Un voiaj de târguieli.

Diana se forţă să zâmbească. Nu era fericită pentru călătoria mamei sale la Alexandria; făcuse tot ce-i stătea în puteri să-i schimbe părerea. Acea regiune de pe glob era deja întoarsă pe dos şi periculoasă, arătase ea, şi după câte se părea devenea şi mai mult aşa dacă Pompei fugise acolo cu Cezar alergând pe urmele lui. Pe lângă asta, o călătorie pe mare era mereu periculoasă şi venea toamna; dacă stăteam în Egipt peste sezonul de navigat, rămâneam acolo blocaţi luni de zile, fără să putem găsi o corabie dornică să rişte să traverseze apele dezlănţuite. Însă Bethesda nu se lăsă înduplecată; ca să se vindece de maladia ei, trebuia să se întoarcă în Egipt şi să se scalde în Nil.

Diana nu dăduse glas celei mai mari îngrijorări a sale: că niciodată n-o să-şi mai vadă mama dacă rigorile călătoriei se dovedeau prea mult pentru mama ei, ori dacă adevăratul scop al Bethesdei de a se întoarce în Egipt era să moară.

— Poate, poate ar trebui să vin şi eu cu voi, a zis ea.

— Categoric nu, Diana! Deja am discutat asta.

— Dar…

— Nu! E de neînchipuit ca o femeie tânără în starea ta să pornească într-o călătorie aşa lungă şi nesigură.

— N-ar fi trebuit să vă spun!

— Că porţi un copil în pântece? Nu ai fi putut să mai ascunzi asta multă vreme. Nu ştii ce uşurat am fost că greţurile tale de dimineaţă se datorau sarcinii şi nu altei cauze. Nu, vei rămâne la Roma ca să supraveghezi casa, iar Davus îţi va sta alături. Şi nu-ţi face griji – mama ta şi cu mine ne vom întoarce suficient de devreme ca să asistăm la naşterea nepotului nostru. Crezi că Bethesda o să lipsească de la aşa ceva?

Diana se forţă să zâmbească şi îşi făcu de lucru verificându-mi conţinutul cufărului.

— Ce e asta? mă întrebă ţinând o urnă din bronz sigilată.

I-am luat-o din mână şi am pus-o înapoi în cufăr.

— Cenuşă, i-am răspuns.

— A! Cenuşa *ei*.

— Poţi să-i spui pe nume: Casandra.

— Dar de ce o duci în Egipt?

— A fost ideea lui Rupa. Casandra a trăit cea mai mare parte a vieţii sale în Alexandria. El vrea să-i împrăştii cenuşa în Nil.

— Nu văd de ce *ea* ar trebui să participe la călătoria mamei.

— Nu uita că moştenirea lăsată de *ea* a plătit voiajul.

— O ironie, nu-i aşa? a zis Diana tăioasă. Dacă acest voiaj o vindecă pe mama, va fi cu banii femeii care – a văzut privirea de pe chipul meu şi nu şi-a dus ideea până la capăt. Cred că *e* un lucru bun că îl iei pe Rupa cu tine, din moment ce Davus nu vă însoţeşte să vă protejeze. Rupa cunoaşte oraşul.

— Uiţi că şi eu am trăit în Alexandria o perioadă.

— Dar, tată, asta a fost cu ani şi ani în urmă. Cu siguranţă s-a schimbat de atunci.

Alexandria tinereţii mele era fixată în memorie, învăluită de nostalgie, drept un oraş încercuit de ziduri de apărare. Mi se părea de neconceput să se fi schimbat, însă de ce nu? Totul se schimbase în lumea asta, iar unele lucruri în mai bine.

Diana a ţâţâit.

— Însă nu sunt sigură dacă e recomandabil să-i iei pe Mopsus şi Androcles.

— Sunt bătrân, Diana. Am nevoie de nişte picioare iuţi să-mi îndeplinească comisioanele.

— La fel şi eu, odată ce pântecele va începe să-mi crească.

— Bănuiesc că aş putea să îl iau cu mine doar pe unul dintre băieţi şi să ţi-l las ţie pe celălalt…

— Nu, e de neconceput să-i separăm. Însă după toate probabilităţile or să fie aruncaţi peste bord dacă se comportă şi pe vas cum se comportă în casa asta. Sunt aşa nişte belele micuţii ăştia doi… I s-a pus un nod în gât. Şi-a dres vocea tuşind şi strănutând şi şi-a coborât glasul. Ce păcat că nu-l iei pe Hieronimus. Tot face aluzii că i-ar plăcea să meargă. Întrucât a trăit toată viaţa în Massilia e dornic să vadă lumea.

— Pe cheltuiala mea! Nu, Hieronimus o să stea aici. Cu siguranţă nu a epuizat toate descoperirile pe care Roma i le oferă.

M-am aşezat pe pat. Diana s-a aşezat lângă mine. Mi-a luat mâna într-a ei.

— Nu am vorbit încă despre un lucru, a spus ea.

— Despre mama ta? Eu cred că ea e cu adevărat de părere că această călătorie o va vindeca. Nu ar trebui să te îngrijorezi că…
— Nu, nu asta.
Am oftat.
— Dacă vrei să isprăveşti ceea ce spuneai mai devreme… despre Casandra…
Diana a clătinat din cap.
— Nu. Cred că Soarta ţi-a călăuzit cursul vieţii tale, şi pe al ei, către un sfârşit pe care niciunul dintre voi nu l-a prevăzut.
— Atunci ce este?
Ea ezită.
— Am vorbit adineaori despre pericolul din partea aceea a lumii…
— Cu certitudine nu este mai periculos decât la Roma!
— Nu? De când venerabilul rege Ptolemeu a murit, egiptenii au fost dezbinaţii ca şi noi, romanii. Tânărul Ptolemeu e în război cu sora lui– cum o cheamă?
— Cred că numele ei este Cleopatra. Odată Marc Antoniu mi-a pomenit că a întâlnit-o. A spus cel mai straniu lucru…
— Care anume?
— A zis că-i aducea aminte de Cezar. Imaginează-ţi! Cleopatra nu poate să fi avut mai mult de paisprezece ani când Antoniu a cunoscut-o. Acum probabil are douăzeci şi doi – da, exact aceiaşi vârstă ca tine, Diana.
— Minunat! O să te trezeşti în Alexandria rivalizând cu Pompei în cea mai disperată situaţie, cu un război regal în desfăşurare şi tânăra variantă feminină a lui Cezar – dacă cineva îşi poate închipui o asemenea creatură!
Am râs.
— Cel puţin nu va fi plicticos.
— Dar totuşi – nu despre asta am vrut să discut.
— Atunci despre ce?
A oftat.
— Şi Cezar va fi acolo, nu-i aşa?
— Foarte probabil.
— Şi dacă Cezar va fi acolo…
— Ah, înţeleg unde baţi.
— Vei avea deja destule de înfruntat – şi nu mă refer la Pompei şi Cleopatra şi toată povestea asta. Mă refer la mama, indiferent că se va face bine… sau nu. Şi la cenuşa din urna aia şi la ceea ce o să simţi când o să o răspândeşti în Nil. Şi ştiu că o să-ţi faci griji pentru mine şi copilul pe care-l port în pântece, care suntem aici, la Roma. Şi mai presus de toate astea, dacă se va nimeri să te confrunţi din nou cu Meto…

— Copilă, copilă! îţi închipui că nu m-am gândit la toate astea deja? Am stat treaz noaptea, cumpănind la această călătorie şi la toate locurile unde s-ar putea să ne ducă. Dar nu serveşte niciun scop să anticipăm. E aşa cum spui: Soarta ne conduce către finaluri neprevăzute. Până acum, una peste alta, Soarta a fost blândă cu mine.

S-a auzit un zgomot la uşă. Amândoi am ridicat privirile şi am dat de Bethesda. Arăta palidă şi delicată, însă în ochii ei am văzut o flacără neclintită care semnala speranţa. Voiajul în Egipt ajunsese să însemne totul pentru ea.

— Ai terminat de împachetat, bărbate?

— Da.

— Bine. Plecăm în zori. Diana, dacă ai isprăvit să-ţi ajuţi tatăl, vino şi ajută-mă să-mi sortez lucrurile.

— Desigur. Diana s-a ridicat şi şi-a urmat mama. În cadrul uşii s-a oprit şi s-a uitat înapoi. Ochii îi scânteiau în lacrimi.

— Chiar mâine pleci, tată? Brusc mă simt ca Hieronimus: te invidiez! O să vezi Nilul şi piramidele şi giganticul Sfinx…

— Şi biblioteca cea grozavă, am zis eu şi faimosul far de la Pharos…

— Şi poate chiar o să te întâlneşti cu…

Am râs, ştiind că împărţeam acelaşi gând fără să-l rostim.

— Cleopatra! am spus eu terminând propoziţia.

— Cleopatra! a repetat ea ca un ecou, ca şi cum numele acela bizar, cu rezonanţe de pe alte meleaguri, era un cod pentru tot ceea ce ne înţelesesem între noi, rostit sau nu.

După ce a părăsit încăperea, m-am ridicat de pe pat şi am păşit spre cufăr. Am întins mâna şi am cules urna din bronz. Am ţinut-o în braţe mult timp, simţind rigiditatea rece de metal, intuindu-i povara conţinutului, într-un târziu am pus urna înapoi în cufăr şi uşurel, delicat, am închis capacul.

Nota autorului

După două romane care au relatat intrigile politice şi operaţiunile militare de la începutul războiului civil roman – *Rubicon* şi *Văzut ultima oară în Massilia* – a fost dorinţa mea să mă întorc în cetatea Romei şi să văd de ce erau capabili cetăţenii ei, şi în special femeile.

În vreme ce Pompei şi Cezar duceau un război făţiş în nordul Greciei, cine s-ar fi putut îndoi că la Roma operaţiuni tainice continuau în acelaşi ritm furios? Ne putem imagina uşor că spionajul, mita, trădările, speculaţiile şi tot felul de alte josnicii erau răspândite pretutindeni, însă când vine vorba de mărturii sau chiar şi de însemnări indirecte, sursele noastre pentru această perioadă de timp şi pentru acest loc – Roma anului 48 î.Hr. — sunt dispersate şi obscure.

Provocarea status-quoului de către Marcus Caelius, şi rezultatul firesc, sunt consemnate în câteva surse antice, inclusiv Velleius Paterculus, Livius, Cassius Dio şi lucrarea *Războiul Civil* a lui Cezar. Din nefericire, aceşti autori oferă detalii contradictorii şi trunchiate şi nu fac niciun efort să stabilească o cronologie. Însă aceeaşi incertitudine cronologică şi sărăcie a detaliului care-l obligă pe istoric îi oferă romancierului o anume elasticitate, de care eu am profitat considerabil.

În încercarea de a înţelege atmosfera politică şi starea de spirit a Romei anului 48 î.Hr., m-am trezit întorcându-mă iar şi iar la o carte a lui Jack Lindsay, *Marc Antonia: Societatea şi contemporanii săi* (Londra: George Routledge & Sons Ltd., 1936). Lindsay ne oferă o interpretare ideologică cu mult mai complexă a aspiraţiilor lui Marcus Caelius decât o fac majoritatea istoricilor, care au tendinţa de a-l respinge pe Marcus Caelius drept un simplu oportunist. Pentru detalii ale conflictului dintre Pompei şi Cezar, lucrarea lui T. Rice Holmes minuţios argumentată şi exhaustiv adnotată – *Republica Romană şi fondatorul imperiului* (Oxford: The Clarendon Press, 1923) ne oferă o reconstituire vie. Scrisorile lui Cicero ne oferă şi ele multe informaţii despre lanţul evenimentelor; am petrecut multe ore cântărind lucrările lui Evelyn S. Shuckburgh de la Emmannel College, Cambridge, care nu numai că i-a tradus, dar i-a şi aranjat şi clasificat toată corespondenţa în ordine cronologică în lucrarea *Scrisorile lui Cicero* (Londra: George Bell and Sons, 1909).

Ce-i cu Titus Annius Milo şi destinul său? Până şi vechiul său apărător, Cicero, l-a deplâns? Poate că nu. Să nu pierdem din vedere că Titus Annius şi-a adăugat apelativul „Milo” numelui său pentru că a dorit să se facă egal cu

legendarul atlet olimpic Milo din Crotona; să ţinem cont că Cicero s-a simţit probabil vinovat până la sfârşitul zilelor sale pentru că a lucrat de mântuială la apărarea lui Milo în procesul acestuia, acuzat de uciderea lui Clodius; să nu uităm că în Republica aflată în agonie, Milo trebuie să fi devenit rezumatul fantomei care nu voia să dispară; şi apoi să citim următorul pasaj destul de răutăcios al lui Cicero din tratatul lui „Despre vremurile vechi" scris în anul 44 î.Hr., la patru ani după moartea lui Milo. Această traducere din Cicero – *Opere alese* – îi aparţine lui Michael Grant (Penguin Books, 1960):

„Un bărbat ar trebui să se folosească de tot ce are şi în tot ce face să se adapteze la forţa sa. Există o întâmplare despre Milo din Crotona, din ultimii ani ai vieţii sale, care privea atleţii ce se antrenau pentru cursa de alergări. Cu ochii în lacrimi îşi privea propriii muşchi şi a rostit un lucru vrednic de milă: „Şi aceştia sunt morţi acum." însă tu eşti cel care a murit, nu ei, tu individ nătâng, pentru că faima ta nu a provenit niciodată din tine, ci din forţa ta fizică brută… Se zice că Milo a mers de la un capăt până la altul în cursa de alergări de la Olimpia cu un taur în spate; ei bine, ce aţi prefera să vi se ofere, vigoarea fizică a lui Milo sau puterea intelectuală a lui Pitagora (prietenul lui Milo)? Pe scurt, bucuraţi-vă de binecuvântarea forţei câtă vreme o deţineţi şi nu aveţi niciun regret când s-a dus… natura are doar o cale şi nu puteţi să călătoriţi de-a lungul ei mai mult decât o dată."

Aceasta a fost calea prin care Cicero declara lumii că Milo al *lui* nu trebuia să învinovăţească pe nimeni decât pe sine?

Dar ce-i cu femeile din Roma care populează aceste pagini? Terentia, Tullia, Fabia, Fulvia, Sempronia, Antonia, Cytheris, Fausta, Clodia şi Calpurnia au existat cu toate. Gordianus le-a întâlnit pe câteva şi mai înainte în seria *Roma Sub Rosa* – pe Clodia în *Aruncarea lui Venus!* şi *O crimă pe Via Appia* pe Fulvia, Sempronia şi Fausta în *O crimă pe Via Appia,* iar pe Fabia în nuvela eponimă din *Lăcaşul Vestalelor.*

Căsnicia Terentiei cu Cicero s-a încheiat când acesta a divorţat de ea şi s-a căsătorit cu o femeie mult mai tânără, probabil la sfârşitul anului 46 î.Hr. Cam în acelaşi timp, Tullia şi Dolabella au divorţat şi ei. Moartea Tulliei din anul următor a provocat multă suferinţă tatălui ei, însă citându-l pe Pliniu, Terentia a continuat să trăiască până a atins remarcabila vârstă de 103 ani.

Probabil că Fulvia a avut cel mai mare impact asupra istoriei, mai ales după căsnicia cu Marc Antoniu din anul 47 î.Hr., urmând divorţului lui Antoniu de Antonia; Antoniu a renunţat chiar şi la Cytheris pentru ea. Însă nici Fulvia şi niciuna dintre celelalte femei nu ne vorbesc de-a lungul timpurilor cu propriile

glasuri. Avem scrisori scrise de Pompei şi Antoniu şi Caelius, avem cărţi întregi despre Cezar şi Cicero, însă pentru aceste femei nu avem decât surse indirecte şi în mare parte şi surse osiile pe deasupra. (Incapabil să motiveze cruzimea şi ambiţia Fulviei, Velleius Paterculus o numeşte „femeie doar din pricina sexului ei.”)

Pe cât de extraordinare trebuie să fi fost aceste femei, niciun istoric din antichitate nu a găsit de cuviinţă să ne lase o biografie a vreuneia dintre ele; să scrie povestea vieţii unei femei era dincolo de imaginaţia lui Plutarh. Cititorii care doresc să ştie mai multe despre ele vor găsi numai crâmpeie răzleţe, nu banchetul somptuos îngăduit celui care are apetit pentru Pompei, Cezar sau oricare dintre ceilalţi bărbaţi ai antichităţii. Pentru istoricul modern care lucrează cu asemenea surse, sarcina de a le da viaţă acestor femei este problematică până în punctul în care este insurmontabilă; aşa că pare mai potrivit că îşi găsesc un loc mai proeminent în *Roma Sub Rosa, o* istorie secretă a Romei, sau o istorie a secretelor Romei, aşa cum e văzută prin ochii lui Gordianus.

Mulţumirile mele se îndreaptă către editorul meu de la St. Martin’s Press, Keith Kahla, pentru atenţia şi răbdarea lui; agentului meu, Alan Nevins, pentru că m-a ţinut prea ocupat că să intru în vreo belea; lui Penni Kimmel şi Rick Solomon pentru comentariile lor asupra manuscrisului; şi bunilor mei vecini de la Berkeley Repertory Theatre, a căror splendidă punere în scenă din primăvara lui 2001 a piesei complete *Orestia* de Eschil mi-a inspirat modelul Casandrei lui Gordianus.